ALEXANDRI TRALLIANI MEDICI LIBRI duodecim,

***

MVLTO QVAM ANtea auctiores & integriores:

IOANNE GVINTERIO Andernaco interprete, & emendatore.

Accessit etiam rerum & verborum toto opere memorabilium Index.

LVGDVNI,

Apud Antonium Vincentium.

1560.

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM GVILIELMUM Hessorum Landgrauium, Comitem in Catzenelbogen, Sigenheim, Dizij & Nidæ:

IOANNIS GVINTERII Andernaci Medici Præfatio.

VM in veteri consuetudine & more positum sit, PRINCEPS GVILIELME Illustrissime, vt homines eruditi laborum suorum patronos & defensores contra maleuolos quærant atque com

parent, cogitaui tibi aliquod professionis meæ & doctrinæ opus nuper elucubratum, ſub tuo nomine & authoritate in publicum emittere: vt & tutius ſit à vitilitigatoribus, & plus gratiæ apud literatos acquirat. Sunt autem duodecim Alexandri Tralliani libri, quos antea quidem Petrus Caſtellanus ex regia Gallorum bibliotheca Græcos in lucem edendos curauit, nos autem poſtea in Latinam orationem conuertimus: & quæ in illis adhuc præter accuratas aliorum annotationes deſiderabantur, ex antiquis codicibus ſumma tum fide, tum diligentia reſtituimus. Atque vtinam nobis in eo labore per omnia ſatiſfacere potuiſſemus, quem communis potius vtilitatis ſtudioſorum, quàm priuatæ gloriæ ac laudis gratia ſuſcepimus. Meretur certé op

tè optimus ille medicinæ author, vt pristino suo nitori & dignitati aliquando restituatur. cuius in docendo iudicium, fidem, diligentiam, artificium & ordinem satis admirari nequeo: cùm alij qui eum ætate præcesserunt, vel etiam secuti sunt, pace illorum dixerim, medicinã potius in aceruum quendam insignem accumulasse, quàm accuratè tradidisse videantur. Scribunt nonnulli Alexandrum hunc patrum memoria Iatrosophistam: alij initio quidem sophistam, postea verò Iatron, hoc est medicum, excellentiæ ratione appellatum fuisse. sed quibus id faciant authoribus, non ostendunt: nec ego magnopere cum illis cõtendẽdum esse puto. Hoc certè mihi videtur cognomentum hoc Iatri, Alexandro, et si longè omnibus suæ ætatis medicis ingenio atque eru-

 ditio

ditione excelluerit, internotionis potius gratia fuisse inditum: quòd multi tunc Alexandri appellarentur, præsertim cùm posteriores tam Græci, quàm Arabes, eum Alexandrum duntaxat nuncuparint. Quod si ætatem, qua ille floruerit, inquiramus, Oribasio quidem, Aetióque posteriorem fuisse constat, vt quorum nominatim aliquoties meminerit. Paulo autem Aegineta priorem extitisse, inde cognoscitur: quòd hic illius, vt idonei scriptoris, medicamentorúmque ipsius mentionem faciat. Atque ita Alexander veluti medius inter illos, nempe non multo post Iuliani Imperatoris tempora, vixisse rectè dicetur. Hic inquam author clarissimus, vt in arte medica cognoscenda, faciendáque excellentior fieret, & consummatus, nō diu in patria sua Tralle,

Tralle, ciuitate Lydiæ, aliàs celebri, atque eruditissimis hominibus, liberalissimísque studiis affluenti permanendum: sed omnes cunctæ Græciæ partes Italiam, Galliam, Hispaniam peragrandas sibi esse censuit: vnde etiam diuersarum gentium vocibus sæpe vtitur, quæ non exiguam eius in arte passim diligentiam testantur. Post longas autem peregrinationes, ad scribendi studium se contulit, & experimenta quæ longo vsu atque periclitatione ex morbis collegerat, in duodecim commentarios hosce redigenda putauit. quibus omnium propè morborum curationem tam accuratè persequitur, nihil vt amplius in eis requirere possis. Nam vt veteres medici Græci omnes, & recentiores, multa de curandis morbis scripserint: nemo tamen, pace istorum dixerim,

xerim, Therapeuticen accuratius illo, melioríque artificio, & apto magis ordine docuit, eámque maiore vſu atque experientia comprobauit. Galenus quidem de omnibus Medicinæ partibus copioſiſsimè tractauit: ſed quod ipſe in aliis reprehendit, pleraque confuſius, indiſtinctiuſque, nec vno in opere de vniuerſis affectibus, vt res exigebat, commentatus eſt. Oribaſius medicinam quidem in compendium redigere Iuliani imperatoris iuſſu conatus, totum ferè Galenum in ſeptuaginta duos libros coegit: vnde etiam ſimia Galeni appellatus eſt. Verùm cùm hoc opus grandius cerneret, quàm vt à multis comparari poſſit, idem rurſus in octo ad Euſtathium filium libros tanta breuitate redegit, vt pleroſque morbos in eis non attingat, neque cauſas aut ſigna obſeruet: ne

dicam

dicam, quòd integram sæpe curationem omitat. Paulus deinde Aegineta suum de Medicina volumen scribendum suscepit, vt ex omnibus ipse quasi faceret temperamentum, neque prolixum, neque nimis succinctum: sed in hoc quoque est, quod eruditi requirant. Ætius postremò, eandem penè scribendi rationem, quam coæuus ipsius Oribasius, obtinet: multa quoque ex aliis mutuatus est, suis'que inseruit liberius, nulla adeò distinctione, aut ratione sæpius adiecta. Verùm hæc ego non dico, vt veteres illos medicos (quorum vtinam merear esse discipulus) sugillem, aut reprehendam: sed quòd Alexander hic Trallianus omnia diligentissimè perscrutatus sit, morborum causas, indicia, differentias & internotiones: item quòd alia atque alia medicamenta, variasque

eorum parandorum rationes,& ex
hibendi tempora & modos præ-
ſcribat, necnon victum vnicuique
vitio congruentem curioſiſſimè
indicet. Quàm vtilis hic author
ſcholis futurus ſit, optimè intelli-
gent,qui tum alibi,tum in Marpur-
gi Academia celebri medicinam
profitentur.Inter quos doctiſſimus
ille Dryander, vetus meus amicus
& familiaris, ſummum meritò lo-
cum obtinet. Quicquid igitur in
hoc authore Græco, non ſolùm in
plus mille antea locis deprauato,
ſed etiam inſigniter mutilo, vel e-
mendando, vel inſtaurando im-
pendimus, tuo nomini, clariſſime
Princeps, imò totum Alexandrum
Græcolatinum nuncupamus. Pri-
mùm quidem, quòd ſingularem
tuam in me beneuolentiam ac pro
penſionem iampridem animaduer
terim:cui etiam chariſſima quæ-
que

que, imò vitam ipſam committere non dubitem. Deinde, quòd bonas literas, earúmque ſtudioſos ſummo amore & ſtudio proſequaris, atque apud illuſtriſſimum Principem Philippum patrem tuum promoueas, iuues, & tuearis. Qua quidem voluntate nihil vel animi tui vis prudentius, vel fortuna præſtantius habere poteſt. Ac verè princeps nobilitatis cenſeri debet, cui præclarum alioqui genus, excellénſque natura, & vitæ ratio doctrina illuſtratur: proximus, qui tametſi hac deſtitutus eſt, tamen eos qui præditi ſunt, amat. Quemadmodum enim ſtirpes feræ & agreſtes, cultura & curatione miteſcũt, & in aliam quaſi naturam degenerant: ita hominum animi ſæpe rudes, barbari & feroces, literis, & honeſta educatione humani, mites & benigni erga omnes red-

dun

duntur. Hoc nimirũ inclytus Princeps ac Heros pater tuus intellexit, qui non modò generosissimos liberos suos literis & doctrina erudiri, sed etiam toti suæ regioni ludos doctissimorum hominum refertos, passim aperiri voluit: vbi tum nobilium, tum ciuium, externarumq́ue nationum iuuentus ingenij cultum ac eruditionem præclaram capesseret. Quo nomine vniuersæ Cattorum gẽti gratulor, gaudeo literis, quæ in posterum etiam patronum te, & tutorem habituræ sint. Interea hos labores nostros in communem studiosorum Medicinæ vsum, optime Princeps, susceptos, ne contemne: dum aliquando maiores, digniores q́ue tua amplitudine comparauero.

CAN

CANDIDO LECTORI.

EN habes, candide Lector, Alexandrum Trallianum, Medicum, Latinum, ex variorum codicum collatione summa fide & diligentia auctiorem quàm antea, & castigatiorem. Nam cùm primùm in Latinam orationem illum converterem, multa in Græco exemplari loca tum vitiata, tum mutila deprehendi: quæ antea nemo, quod sciam, animaduerterat. quanquam Iacobus Goupylus regius Medicinæ professor Lutetiæ, egregiam in eo operam prima Græci codicis editione præstiterit. Quod in ea reliquum adhuc erat deprauatum, omissum, alienóque loco positũ, nos meliorum exemplarium adiumento resarcire & reponere studuimus.

Huius

Huius autem te admonitum volo, in Alexandro recognoscendo religiosissimè me esse versatum: nihil temerè immutasse, nihil nisi ex meliorum codicum, & aliorum authorum subsidio vel adiecisse, vel sustulisse: De nostra autem emendatione non aliud pollicemur quàm conferendo legẽdóque poterit cognosci. Difficilis labor est corrigere: laus exigua. Quare æqui bonique consule, si non omnia vt volui, præstare potuerim.

Vale.

*

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER PRIMVS,

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

De alopecia. Caput 1.

ALopecia vitium est, quo capillis fluentibus, caput nudatur ac glabrescit non autem ex vna, sed varia & multiplici causa trahit originem. Quippe tum ex pituita calefacta, ac in salsam qualitatem conuersa, tum ex bile & humore melancholico nascitur. Efficiens igitur affectus causa considerari, & internosci: atque ita tandem curatio ipsius tentari admoueriq; debet.

Notæ.

Causa vitij efficiens ex pilorum colore internoscitur: Etenim flaui, biliosam humorum vitiositatem superare indicant: nigri, humorem melan

melancholicum: albi, pituitam. Sic igitur discernere licet, quo recremento superante vitium in capite prouenerit.

Curatio.

Curare igitur hoc modo conuenit: Humorem vitiosum, siquidem copiosius superet, expurgato, bona prius victus ratione vsus. Sin exiguus extiterit, medicamenta quæ saliuam mouent, ἀποφλεγματισμοὺς Græci appellant, & sola præsidia quæ partibus inducuntur, sufficient. At in quibus vitium inueterauit, valentioribus auxilijs potius vtitor: in quibus autem non multo antè affectus ipse obtigerit, imbecillioribus simul & simplicioribus curationem tentabis. Quoniam igitur remediorum alia simplicia, alia sunt composita, primum à simplicioribus auspicemur: ex quibus is qui vires ipsorum nouerit, etiam composita facere medicamenta potest.

De simplicibus medicamentis.

Alcyonium igitur vstum, & ex veteri oleo tritũ, si loco illinatur, probè alopecijs medetur: atq; id subinde in ijs expertus sum, qui non longo tẽpore hoc vitio detenti fuerant. Simili ter

ter facit etiã arũdinis cortex, ac radices eius combustæ: itẽ amygdalæ amaræ tstæ ignẽ expertæ. Vtilißima quoq; est hastula regia radix & abrotonũ. adhæc fimus caprarum, earũq; vngues cremati, & ex aceto in leuorem detriti. Iam thuris lacryma etiam accuratè pluribus diebus leuigata bene facit. Adhuc efficacius id præstabit, si ad solem pluſculis diebus studiose leuigata fuerit. Vel herbam verbenacam probè detritam ex aceto illinito: vbi partem, cui induces, nitro prius bene infricaueris & linteolo absterseris: commodius enim ita operabitur. Insuper thuris lachryma, & murium stercus pari portione aceto leuigata pilis citò producendis faciunt. Præstat autem locum prius irritare, cui remedia inducentur, raphani radicibus, & cepis transuersim incisis: atq; ita remedio vti.

Aliud.

Item erinacei terrestris cinis pice liquida exceptus, illitusq; pilos reddit, ac statim alopeciæ vitio medetur.

Aliud.

Pari modo facit etiam ranarum cinis, pice liquida exceptus, & illitus.

Aliud.

Pyrethrum leuigatum vnà cum felle vitulino illinito, continuè id faciens etiam contra

diuturnos affectus.

Aliud.

Stercus felinum ex aceto oblinito, præstans est remedium, & naturali vi huic vitio valde aduersatur.

De medicamentis compositis.

Aeris vsti drachmæ duæ: sulphuris viui drach. duæ: hastulæ regiæ drachmæ duæ. Læuigatæ ex ouorum luteo, loco prius infricato illinantur.

Aliud.

Nuces auellanas integrè combustas ex oleo læuigato partiq́; prius rasæ illinito.

Aliud.

Adipis vrsini vnciæ duæ: adarcæ vnciæ tres: muscerdæ vnciæ 3. picis liquidæ vnciæ tres, olei ex lucerna vsti drachmæ duæ. Hoc exceptū, loco prius raso, inungito.

Aliud.

Aceti acris vncia: alliorum, olei rosacei, singulor

gulorum Vncia. Partem ægram panniculo laneo infricatam oblinito.

Aliud.

Ranarum Vnciæ 3. muscerdæ, corticis arundinis cineris, picis liquidæ, porri seminis, singulorum Vncia. Cedrino oleo exceptæ illinuntur.

DE CAPILLIS FLVENTIBUS. Caput II.

Capilli multis de causis fluunt, etenim ex inopia materiæ, quæ ipsos nutrire & generare potest: item ex meatibus densatis & rarefactis, & ex prauorum recrementorum pugatione interdum accidit. Quoniam igitur causæ quæ defluuia capillorum, efficiunt, non simplices, sed diuersæ existunt, oportet Vnicuique obsistere: atq; ita conuenientē curationem adhibere. Si enim ex magna siccitate capillorum defluuia accidant, & quòd recrementa illos nutrientia consumantur: tunc frequētius æger lauari debet, ciboq; nutriri humido, boniq; succi, & qui propt̄e in corpus distribui possit: nihil autē habeat salsum aut acre. Vinum ei non liberaliter permittere, præsertim merum, neq; multam Venerem cōcedere oportet. (Balneum autem hunc in modum adhibendum est.)

De balneo ad idem.

Balneum esto temperatum quod non Valde

calidum, vel aerẽ, vel soliũ habeat. Accipiant autem ægri aquam temperatè calidam, vngantq́; caput multo hydrelæo: non autem sapone, aut nitro caput abstergant. Quippe id agendum non est, si capillorum defluuium ob inediam euenerit. Sin autem ex meatuũ raritate & humorũ digestione, & veluti extra cutẽ elabentibus, quæ ipsos nutriunt, recremẽtis accidat, non alienum est tunc vti remedijs, quæ refrigerãt, & astringũt liberalius, similiq; victu, qui nihil acre in se contineat, dilatandis aperiendisq́; meatibus efficax: cuiusmodi sunt eruca, nasturcium, porrum, cepa & allium. Hæc enim omnia defluuio ex densatis infarctisq́; meatibus orto sunt idonea. Lactuca autem, malua, oua, panis siligineus, in temperatam aut frigidam aquam tinctus, pepones, cucumeres, pisces dura carne præditi: suilla caro non pinguis, & maximè bubula, pedes bubuli, isicia, pectines & buccina, ijs quibus ob cutis raritatem pilus defluit, conueniunt. Vino hi, & potissimum veteri, abstineant: balneum verò ingressi, aqua frigida caput perfundant: ac rursus in frigida solium descendentes, ex fluente canali aquam frigidam copiose capite recipiant, rosaceoq́; ipsum aut omphacino, aut melino, aut myrteo perungant. Hac enim victus ratione degentibus, ipsis non modò defluuium nascens impedietur, sed etiam alij capilli enascentur

ſcentur. Porrò ſi ob meatuum denſitatem pilorum generatio prohibeatur, tunc iis potius uti conuenit, quæ rarefacere poſſunt, & moderatè calefacere: atq; tunc etiam magis, quum tempus fuerit hybernum, & æger in frigidis locis degerit: uel etiam ſi temperamento frigidiore ſit, & magis pituitoſo præditus. At quia rarefacientia materiam quidem euocant, non ſinunt autem ipſam inhærere, & pilos nutrire ac generare, miſcere his conuenit tum quæ cutim roborare, tum quæ denſare paulatim queat, ut mixta in remedio facultas eſſe deprehendatur: nempe attractrix ſimul & altrix retentrixq́;: ex præſenti quidem caliditate, attractoria: ex frigiditate uerò, retentoria. Multa igitur ſunt medicamenta, quæ uires ex uariis naturis conflatas habeant: ex quorum numero exiſtit ladanum, oleum lentiſcinum, omphacinum, & myrteum. Sunt etiam complura ad rarefaciendum apta, ut ranarum cinis, cepa, alcyonium, thapſia, euphorbium, ſinapi, & quæ ſunt eius generis: quibus omnibus uti poteris, ſi ualentiorum quidem uim remittas, imbecilliorum autem intendas. At ſi ex recrementorum capitis purgatione capillorum defluuium acciderit, nihil prorſus curioſe tentandū eſt, quemadmodū in his qui ex morbo ſe recolligunt. Sufficit enim

ſolum ſi bonus ſanguis deinceps generetur: & æger in naturalem ſtatum ex morbo reuertatur.

Medicamentum ex ladano.

Ladanum myrteo oleo & vino maceratum, dum mellis habeat craßitiem, capiti ante balneum, & poſt illud, inungito. Satius autem eſt etiam polytricum, quod nonnulli adiantbum vocant, dimidio ladani pondere adijcere: & myrteo oleo exceptum illinire. Quòd ſi hyems fuerit, & æger caput temperamento frigidum habeat, etiam paulum calefacientia & rarefacientia remedia adiungito: vt nardinum modicum, & cyprinum, vel aliud tenue, & odoratum medicamentum.

Aliud.

Anemonæ florem tritum ex oleo illinito.

Aliud.

Verbenacam rectam cum radicibus ſiccatam tritámque tenuißimo cribro incernito: deinde mixtam oleo, vt ſordium craßitudo fiat, æreo vaſe repoſito: & cum opus erit, ex oleo vtitor.

QVOMODO CAPILLI NIGRESCANT.

Caput III.

Gallarum, acaciæ, squamæ æris, chalcanthi, aluminis pares modos in vrina pueri venerem non experti, diem vnum macerato: deinde pilis detersis illinito: & caput linteo ad triduum ligato. Vsu compertum est.

Aliud.

Nucum viridium corticis vncias tres: ilicis fructus vncias sex: vini nigri sextarios tres: ad tertias decoquito. ac vbi id quod reliquum est, expresseris, cum olei myrtei sextario subigito. Vtitor quotidie.

Aliud.

Vini nigri vetustissimi vncias tres in vas plumbeum conijcito: & rasuræ plumbi vncias duas in eo dies quindecim macerari sinito: deinde oleum primi meriti superfundito: & subigens, illinito, præcipuè in viris.

Aliud.

Gallas coctas tritásque capillis nocte ac die obducito: à lecto autem surgens, aqua frigida abluito.

Vt capilli rufi tingantur, & flauescant.

Myrrhæ partem vnam: salis floris partem

vnam: diligenter læuigato, & redigito ad sordium crassitudinem: ac caput, vbi exterseris, medicamento illinito: sinitóque noctem & diem, & deinde abluito.

Aliud.

Lupinos crudos ex aqua inungito: item iunci angulosi folia herbæ lanariæ, quæ στρȣ́θιον Græcis dicitur, succo macerato, atque eo diluto vtitor.

Vt capilli flaui fiant.

Argenti spumæ vncias quatuor: terræ Creticæ vncias quatuor: calcis viuæ vncias 4. aquæ, quantum ad sordium crassitiem faciendam satis est, inungito, apponitóque betæ folia ad dies tres aut quatuor: deinde medicamenta abluito.

Vt capilli nigri flauescant.

Floces vini in balnei sordes mittito, & in spissitudinem cerati redacta, sub somnum illinito, & manè capilli flauescunt.

Tinctura, qua capilli fiant colore aurei.

Aluminis drachmæ sex: sandarace drachmæ sex: croci drachmæ duæ: thapsi quæ tinctores vtuntur, Romani herbam rubeam appellant, drachmæ duæ: lixiuij pilariorum sextarij

tarij quatuor. Lixiuium cum thapso incoquito vsque ad dimidias, deinde arida adijcito: & postquam vsus fueris, abluito aqua decocti fœnugræci, & hordei cuminique.

Quomodo capilli albi fiant.

Verbasci albi florem comburito, ac ex aceto maceratum in saponem misceto, eóque pilos abstergito.

Aliud.

Verbasci seminis, aluminis rotundi, raphani corticis, singulas vncias contundito, misceóque glutinis taurini, quæ taurocolle à Græcis dicitur, drachmas quatuor: ac vtitor.

DE PORRIGINE. Caput IIII.

P*Orrigo est, vt compendiose dicam, vbi tenuia & furfuracea corpuscula ex capitis superficie, aut etiam ex reliquo corpore citra exulcerationem plurimum resoluuntur: vnde etiam Græcis pityriasis appellata est. Nascitur hoc vitium inde, quòd prauus quidam humor pituita salsa, aut biliosæ, & melancholici sanguinis sursum ad caput euectus fuerit. Si igitur talia in toto subsistant corpore, ipsius antea ratio curáque habenda est: deinde sic ad ea quæ partibus admouentur remedia, descendendum. Si verò nullum in vniuerso cor-*

pore recrementum conspiciatur, etiam sola tum quæ à veteribus medicis, tum quæ à nobis inuenta sunt, medicamentorum auxilia, probè curare affectum possunt.

Curatio.

Creta cimolia aqua prius macerata succum betæ misceto, & illinito, & sinito dum inaruerint: deinde vbi ablueris, thuris lacrymam tritam ex vino & oleo inungito, ac sinito quousque desiccetur, aut herbam pedicularium, quæ staphisagria dicitur, ex oleo perungito.

Aliud.

Ad humidiores autem porrigines muria, aut lupinorum diluto, abluito. Est enim hoc medicamentum experimentis & vsu comprobatum.

Ad pediculos & lendes.

Nitri, sandaraca, herba pedicularia, singulorum vncia, ex oleo myrteo inungitur.

Aliud.

Herba pedicularia vnciæ duæ, sandaracæ vncia, ex oleo & vino tritæ, toti corpori inungentur. Ad idem facit etiam terra Samia, quæ Græcis ἀστὴρ dicitur, & nitrum ex oleo.

AD

AD PSYDRACIA ET exanthemata, quæ in capite gignuntur.

Caput V.

Psydracia exigua capitis tubercula sunt, pustulis similia, quæ summam cutem excedunt. Exanthemata verò, superficiariæ cutis exulcerationes, sunt subrubicundæ, & asperæ. Vtrumque vitium præsidijs infrà positis exteritur.

Curatio.

Argenti spumæ, cerusæ, singulorum vnciæ quatuor: aluminis, rutæ foliorum viridium, singulorum vnciæ duæ. Ex aceto myrteóque oleo inungentur. Magis autem proficiunt ad ea, quæ humiditate scatent.

AD VITIA CAPITIS scabiosa & saniosa.

Caput VI.

Rutæ & alumine detritis ex melle vtitor in capite prius raso. Si verò cutis à capite recedat, oleæ folia cocta ex melle inducito.

AD

AD VLCVSCVLA capitis densa & rubra, papillis similia, à quibus sanies resoluuntur.

Caput VII.

Capite prius raso, ac aqua nitro absterso, sulphure viuo ex hominis vrina contrito, vtitor.

Aliud ad capitis vitia.

Argenti spuma, cerusa, singulorum drachmæ duodecim: sulphuris viui drachmæ octo. Cerato myrteo exceptis, vtitor.

Aliud.

Cretam sutoriam, quæ melanteria Græcis dicitur, cum aceto inurgito.

DE ACHORE.

Caput VIII.

Achor vitium est, quod in capitis extima cute exiguis foraminibus oboritur. ex quibus humor saniei, quæ Græcè ichor dicitur, similis emanat: ideo etiam malum illud achor Græcis appellatur: nostris, manantia vlcera. Est autem id quod defluit, interim biliosum, aut pituitosum: interim etiam melancholicum. Internoscere igitur principalem causam oportet. non enim eadem in omnibus curatio existit. Nam cùm recrementum

quod

quod superat, biliosum est, tenue substantia existit quod emanat, & colore suppallidum. Sin autem non tenue substantia & colore suppallidum, sed crassum & viscosum extiterit, id quod redundat, pituita est, & achorem efficit. Quòd si nihil horum fuerit, loca verò vnde humor effluit, dura magis, cutim excedentia, & strictiora appareant, vt ne quicquam ab eis effluat, aut vix exiguum, intelligito melancholicum subesse recrementum, quod achorem pariat. Cæterùm etiam obseruari debent causæ, quæ præcesserunt temperamentum ægri ætas, & gustus. Etenim amarorem sentiunt, quibus causa est biliosa: salsam autem qualitatem, quibus est pituita salsa: acidam verò, quibus humor melancholicus. Iam ex tactu internoscere poteris. Calidior enim tibi apparet, in quibus est biliosum: frigidior autem, in quibus pituitosum: minus autem frigidus, in quibus melancholicum. Ita sanè internosces humores achorem parientes.

Curatio.

Curare hos oportet similiter ac eos qui alopeciæ vitio tenentur: siquidem corpus vniuersum humoribus copiosis scateat, quod plethoricum dicitur, & vitiosis, quod cacochymum, purgare id totum prius, eiúsque sollicitudinem habere, postea ad particulares medicinas peruenire conuenit.

DE FAVO.
Caput IX.

Sciendum est, etiam fauum simile esse achoribus vitium, magnitudine tantùm differens. Nam foramina meatuum, vnde humor emanat, apium fauis respondent: vnde etiam Græcis κηρίον apud veteres nominatum est. In achoribus autem dictis, non videntur meatuum foramina, ex quibus humor in eis emanat. Quæ igitur ad achoras dicta sunt, ea quoque in fauo recitare conuenit. Quoniam verò multa sunt quæ aduersus achoras proficiunt, distinguere conuenit, quæ horum sint valentiora, magisque discutiant: rursus quæ repellant, quæ verò mixtam facultatem habeant. Dicamus igitur, quibus in affectibus quæ potius medicamenta adhibenda sint. Incipientes sanè achoras, vbi totum corpus prauis humoribus aut copiosis liberum fuerit, medicamenta astrictoria repulsoriáque curant: qualia sunt myrta, piceæ cortex, & rubi folia, illita: item plantago oleastri succus, salicis folia floresque, & polygonium. Difficilium autem achorum incrementis obsistunt ea quæ simul repellunt id quod influit, simul etiam concoquunt: & id quod continetur, discutiunt, cum mixta facultate sint prædita. quibus post principia vti conuenit. Huiusmodi verò sunt, myrteum oleum lentiscinum, ruborum aut portulaca

laca

lacæ succus ex oleo, ladanum cum Vino illitum, cyperus, & lenticula. At superficiarijs & exiguis achoribus, auxiliantur, quæ mediocrem facultatem obtinent, & nihil quod irritet discutiendo indicant. Id præstat terra Cymolia, Cretica, & Samia: item pompholix, spodium, spuma argenti, cadmia. adiantbum cum rosaceo. fœnugræci decoctum, malua cum Vino & farina subacta, ac nonnulla Validißimis Viribus, Vt etiam achoras à craßis admodum & Viscosis humoribus infarctisque cuti contumaciter poßint euacuare. Talia sunt, sales, chalcitis, fex Vini cremata, sandaracha, calx Viua, item acetum quàm acerrimum præstantißimum ad achoras est medicamentum, Optimè etiam discutit radix lilij, cucumeris, bryoniæ & asparagi.

Medicamenta ad achoras dolorificos.

Quum multa sanies excernitur, & dolor Vehemens affligit, cataplasma conuenit ex lente leuigata, coctáque cum mellis momento: aut ex pane cum coriandro, aut plantagine, aut solano, aut seri, aut polygonio, aut perdicio herba. Scire autem licet, cum acceßiones remittunt, partem affectam tondendam esse, & abstergendam fœnugræci decocto, aut betæ, similiúmque ex aqua.

Medica

Medicamentum ad achoras, & totius corporis eruptiones, quæ exanthemata dicuntur.

Cerusæ drachmæ sex: argenti spumæ drachmæ quatuor: sulphuris vivi drachmæ sex: ceræ drach. sex: olei rosacei, aut myrtei quod satis est, ut ceratum liquidius efficias. Sicca cerato misceto, & caput inungito.

Aliud.

Plumbaginis, sulphuris vivi paria pondera. Levigatis affundito rosaceum, aut myrteum, aut lentiscinum, usque dum sordium fiat crassities, & illinito.

Aliud efficacius, ad achoras peculiare.

Argenti spumæ drachmæ viginti: calcis vivæ drach. quindecim: aceti hemina: olei myrtei unciæ quatuor. Sicca teres diligenter ex aceto: postea superfundes oleum, & uteris.

DE DOLORE CAPITIS. Caput X.

Dolor capitis, qui Græcis κεφαλαλγία dicitur, accidens est multis ex caussis ipsum efficientibus proveniens. Etenim sæpe & à qualitate sola, & à copia, interdum ab utrisque simul contingit: breviter, quamcunque dixeris

dixeris praecedentem siue coniunctam causam, hanc quoque dolorem capitis facere deprehendes. Quoniam igitur non vna causa existit, sed diuersæ, quæ dolorem capitis excitent, necesse est variam quoque curationem adhibere, ad singulas ipsas respicientes: atque idcirco à curatione illius doloris qui ex qualitate contractus est, auspicemur. Sciendum itaque est, vehementissimos capitis dolores ex efficientibus qualitatibus proficisci, & præcipuè calida: qui verò à siccitate prouenunt, æquè vehementes non sunt. Nam humidæ qualitates, quantum ad ipsas attinet, nullum prorsus dolorem inferunt, nisi acrimonia fuerit coniuncta. At vbi humores non calore, aut frigiditate, sed copia infestant, tum distensionis tum obstructionis dolores pariunt; maximè si crassi & glutinosi fuerint. Incipiamus igitur curationes persequi, initium facientes ab ijs capitis doloribus, qui à præcedentibus causis atque externis constituuntur.

Notæ doloris capitis ex insolatu contracti.

Eorum qui insolatu & calida intemperie capite laborant, indicia omnibus nota, & inconfesso sunt. Nam cutis horum ad tactum calidior apparet: quamprimum manum ei admoueris, sine mora aridior deprehēditur. Ocu-

los ægri habent rubentes, frigidæ aspergintibus super caput datis oblectantur: & non solũ hoc facientibus dolor mitigatur, sed etiam maximum percipitur adiumentum.

Curatio doloris ex insolatu concitati.

Quòd exusti in sole refrigerãtia requirunt, omnibus est manifestum: sed illa quæ etiam tenuem facultatẽ obtinent, cuiusmodi est oleũ quoq; rosaceum inunctũ, paulo aceti adiecto. Magis enim adhuc penetrare rosaceũ potest, si cum aceto illinatur. Quòd si calor amplius superare videatur, etiam refrigerantium vim intendere conuenit, admiscendo semperuiui succum, aut serpilli, aut parietariæ, aut portulacæ, aut lactucæ syluestris, aut sereos, aut intyborum, aut cucurbitæ, aut rosarum aut vuæ acerbæ, aut polygonij succum, aut mali punici, & præsertim acidi, aut aliorum similium, siquidem consideraueris, refrigerantium, ita vt non magnum torporem inducant, aut astringant, vt dictum est. Vitare igitur oportet etiã propter hoc mandragoræ oleum, & quæ ex capitibus papaueris, & liquore eius parantur, nisi antea eis vti propter multas vigilias coacti fuerimus: atque tunc, cum multa cautione modicè offerri debent. Cùm igitur perfecerimus, quod res postulat, statim refrigerantium vsum fugiemus, maximè in corporibus quæ

excre

excrementis scatent, & quibus grauitatis sensus in capite percipitur. Accidit enim frequenter, vt caput in his, quibus id humorum copia praditis ex insolatu repletur, cucurbitula instar superflua ad se attrahat: sicut in illis quibus ex insolatu simul etiam humores infarcti impactiq; in capite sunt. Valde refrigerátia vitari debent, oleum autem adhiberi chamæmelinum, recenter potius præparatum. Sin autē vetustas vitium occuparit, adijcere ipsi etiam rosaceum oportet, duas quidem partes chamæmelini, vnam autem rosacei: vel cōtrà, vel etiā æquali portione. Aliàs enim alia quantitas conuenit, eoq; definiri nō potest. Condiscere igitur omnia oportet, quemadmodum vera Hippocratis doctrina præcipit, atque ita variare quantitatem, respiciendo ad ætatē, anni tempus, regionem, habitum corporis, & temperamentum. Hanc regulam attendens, exquisitam quantitatem consequêris.

De cerato ad idem vitium.

Sin autem calida in his intēperies perseuèret, necessariò vtemur etiam ceratis ad refrigerandum efficacioribus, maximè rosaceo, cui adiectum sit paulum aceti aut succi portulacæ, aut perdiciadis, aut cuiusdam alterius ex ijs quæ superius recitauimus. Oportet autem semper ceram prius lauare, aqua frigida adie-

cta, vbi ad ignem resolutam probè liquefeceris: atq; id faciendum est non solum priorem aquam mutando, sed etiam postea purã immittendo. Post hoc autem oleum rosaceum cera admisceto, aquam, vt diximus, & acetum, aut succum aliquem superfundens, quousque ambo bene commixta fuerint. Ceratum sic confectum in tenue linamentum illitum, toti capiti applicato, præsertim temporibus, vt medicamenti vis transmittatur: capillos autem auferre conuenit, & medicamentum crebrius mutare. Vbi enim sic nos egerimus, superans intẽperies, ad temperiem repentè conuertitur.

De capitis dolore, qui ob calidam intemperiem perseuerat.

Quibus calida intemperies constanter perseuerat, in his ea quæ prædiximus agenda sunt. Cum verò nihil profecerint, etiam necessarijs & valentioribus remedijs vtendum est: inter quæ habetur etiam pastillus, cuius mixtura ita habet.

Pastillus ad diuturnum capitis dolorem, & calidam intemperiem.

Croci drachmæ quinq;: chalcanthi drachmæ decem: aluminis scissi drachmæ sedecim: myrrhæ drach. tres: omphacij drach. 3. chalcitidis, gummi, singulorum drach. tres. Vini austeri quod sufficit. Terito diligenter, ac in pastillos

red

redigito. Quum vsus postulat, ex posca diluito, ac vtitor ad intemperies calidas iam inueteratas. Quòd si vigiliæ ægro obuenerint, succum papaueris potius obijcito. Ita enim vtrisque, & intemperiei simul & vigiliæ, rectè medeberis.

De capitis dolore, qui ex calida iecoris intemperie prouenit.

At si capitis dolor frequenter inde quòd iecur sit calidum oriatur, dum scilicet ardescit ipsum, vaporesque sursum ad caput exhalant, necesse est vniuersam curationem ad id quod præcessit accommodare: extrinsecus sanè, aut melinum oleum, aut rosaceum, aut hydreleum, aut ceratum: intus autem cibum, præsertim liberaliorem qui refrigerare queat & ægrè confici: hora secunda aut tertia, panem in aquam tepidam intinctum assumere, ne vapores sursum erumpãt aut citrum, aut malum, aut aliud quoddam refrigerans. ijsque cibi vice vtantur, & aquam frigidam bibant, præcipuè si eius potioni assueuerint. Sin minus, certè ad medium cibi sumpti, aut cum vino, aut absque vino ea offeratur. Breuiter, vniuersum victũ talem instituant. Ita quoque in ijs qui stomachum calidiorem, ventrem, aut lienem habent, agere conuenit.

De capitis dolore, ex frigida intemperie orto.

Qui verò capitis dolorem ob frigidam intemperiem conceperunt, hi omnia illis contraria experiuntur, quibus ex insolatu caput indolescit. Etenim neq; caput tactu calidum deprehenditur, neq; facies rubescit, neq; arida & collapsa apparet, sed contrariò plena & pallida. Ita verò internosces, qui ob frigiditatem densationemq; capitis dolorem sustinent. Cæterum & victus ratio & causæ primariæ ac præcedentes, si diligenter perscruteris, manifestam tibi discretionem adferent.

Curatio.

Curare igitur generatim quidem calefacientibus oportet: cæterùm verò pro intemperiei magnitudine remedium quoq; variandum est: interdum rutaceum oleum capiti inducendo, aut laurinum, aut irinum, aut nardinum, aut opobalsamum: quod etiam maximè proficit, in quibus dolor ex crassiore & viscosa magis pituita oritur: illinire autem conuenit frontem ipsorum & tempora medicamento cyphonio, & ijs quæ ex pipere & euphorbio componuntur. Multa autem sunt ab autoribus prodita, ex quibus licet si parare oportet, vnicuiq; vtile ac idoneum deligere. His igitur si vinum tenue dederis, aut aliud quoddam extenuans calefaciensq; non nocebis. Nam omnia ipsos iuuant, quæ mediocriter extenuare & calefacere

cere possunt: & gestatio motusq́; in equo, balinea calidiores, & apophelgmatismi. Sin autem affectus inueterascit, etiam vomitus à radiculis raphani prodest. At in quibus qualitas citra copiam molesta est, non opus erit eiusmodi medicamentis. Vt autem inueteratos affectus promptè curare possis, vtitor eo quod columbarum stercus recipit. Habet autem ipsius compositio in hunc modum: Piperis albi, crocomagmatis, singulorum drach. duas: euphorbij recentis drach. sex: stercoris columbini drachmam vnam semissem: aceti acerrimi quod satis est. Locum affectum prius perfricatū vt calescat, inungito. Vbi autem medicamentum validius est quàm corpus ferat, remittere vim ipsius oportet, admiscēdo ei amyli momentum, & lac muliebre, cùm vti volueris. Rursus autem vbi vim eius intendere libet, absinthij paulum admiscebis, ex aqua dilutum.

De dolore capitis, ex vitio stomachi contracto.

Non enim dolor in capite primario affectis laborante perpetuò accidit, sed interim etiam ex ventre ipso frequenter, aut stomacho, aut alia quadam particula, aut flatibus vapores quosdam sursum mittentibus superuenit.

De dolore capitis, quem biliosus humor inuexerit.

Si igitur capitis dolor subinde ex humoris biliosi abundantia nascatur, curatio eius medicamentis quæ biliosum humorem purgant, & subducunt, administrari debet: Verùm vt probè hunc vacuare possis, humidiore prius victu opus est, balneisq; temperatis, vnctionibus, & aqua potu liberaliore. Ita enim diffusa bilis, & veluti imbecillior facta, facilius à medicamento ipsam trahente vacuabitur. Si igitur biliosus humor copiosus nimium & calidus fuerit, ita agere oportet, ac liquorem ipsius potissimum scammoniæ, cum modica aloe, aut absinthio aut rosarum succo, aut rhodomelo exhibere. Si verò non abundare tibi magis amara bilis humor, sed in stomachi tunicas, veluti spongiam aliquam absorptus apparet. medicamenta ex scammonia vitari debent, & omnino quæ valde calefaciunt Dari autem ipsis debet, aut absinthij dilutum, aut ipsa aloe aut medicamentum picra, si quæ etiam crassities bilis permixta tibi videatur.

Curatio, si viscosi fuerint humores stomacho insidentes.

Sin autem humores viscosi in stomacho redun

dundent, & in flatus dissoluantur, dolorisq; autores fiant: ad ea quæ valide extenuant tum in cibo, tum in medicamentis, veniundum est: cuiusmodi est etiam apij radicis, aut hyssopi dilutum. & superfundenda inungendaq; sunt, quæ corroborant & calefaciunt. vt nardinum vnguentum, vel gleucinum, vel marciatum dictum. Quòd si magna humorum insidentium copia extiterit, non solis remedijs quæ partibus inducuntur, vti oportet, sed prius extenuata probè materie, exhibere etiam quæ pituitam purgare queant: aut oxymeli, tum simplex tum quod Iulianum dicitur, caput, stomachum, & totum corpus purgare efficax: vel catapotia, quæ colocynthidem recipiunt. Purgare autem non modò semel sed etiam bis oportet. Neq; enim viscosus humor vacuationibus vniuersis, ac vna vice factis cedit, sed potius per interualla paulatimq;, & crebrius repurgari medicamentis debet.

De dolore capitis in febribus oboriente.

Obuenit etiam capitis dolor ijs qui vehementer febricitant. verùm considera diligenter, num crisis ratione, an non, oriatur. Constat enim, quòd si capitis dolor huius gratia contingat, vt in ijs qui sanguinem ex naribus profundunt, aut vomunt, nihil tentare

oportere, aut tumultuari, aut curationem adhibere. Nam ea quæ admouentur, præterquam quòd nihil iuuant, etiam naturam subinde impediunt: id enim propter febris vehementiam & malignitatem accidit. Ac omnia agenda sunt, vt febris vehementia mitigetur. Cæterùm capitis quoq; cura haberi debet, rosaceum ipsi superfundendo, interim per se, interim cum aliquo refrigerante, vt serpillo, aut hedera, aut rosis, aut sempervivo. Quòd si vigiliæ vrgeant, etiam decocto chamæmeli, capitum papaueris & hederæ cum oleo rosaceo superfundatur: ac frons somniferis inungatur, aut succo lactucæ, aut pastillo Trigono, aut Crocode: aut summatim omnia quæ adhibentur, leniendi, refrigerandi & somnum inducendi vim obtineant.

De dolore capitis ex vino.

Dolor capitis, qui etiam ex vino suscitatur, facilè discutitur. Nam quamprimum causam didicerimus, conuenit ante omnia vino interdicere, & medicamentis vti quæ refrigerant, & vapores repellunt. Tale autem est præstantissimum rosaceum, aut per se, aut cum aceto, vel succo hederæ, vel braßicæ. Nam huiusmodi non solùm siccant, sed etiam naturali quadam facultate vino aduersantur. Vnde etiam ipsa braßicæ folia, si capiti applicentur, bene faci-

faciunt: oportet autem ea prius aqua calida madefacere, atq; ita illigare. Iam cõuenit etiã ipsam braßicam decoctam semper comedere. Quinetiam lenticula his auxiliatur, præsertim qui humidiorem habent ventriculum. Adhæc mali punici grana super cibum comesta ipsos iuuant: ac mala similiter pirać; assumere, & frigidam aquam bibere confert. At qui imbecilliori stomacho sunt præditi, ijs etiam paulũ vini propinare præsertim aquosi, quale est Cnidium, Samium, & Sareptinum, conducit: nullum autem vinum sit vetustum. Nam præterquàm quòd caput nonnihil feriat, etiam vaporis quippiam ad superiores partes effert. Panis autem ex aqua esus his aptißimus est: item halica cocta, oua tenera, columbarum & gallinarum alæ, gallorum testiculi, turdus: breuiter, vniuersus cibus esto boni succi, stomacho vtilis, & qui vapores arceat.

De dolore capitis ex ictu.

Dolor capitis etiam ex ictu aut casu accidit. inflammatione in illo subsistente: quare etiam curatio eius magno studio tractanda est. Quippe periculum inducit, dum humores copiosius ad ipsum cõfluũt. Si itaq; oborta inflammatio solam cutem ambia[illegible] non vlterius adhuc procedat, nihil negoti[illegible]: sed [illegible]

dolor etiam qui circa caput cōtingit, facilè discutietur: sin autem tāta, & tam valida urget ut etiam membranam caluariam ambientem in consortium doloris pertrahat, frequenter autem cerebri quoque membranam quam meningga Græci appellant, haud exiguum erit periculum. Nam conuulsiones magna parte, & delyria comitantur, ut mortem ipsis maximè præcipitem inducant. Vt igitur magnas inflammationes oboriri prohibeamus, necesse est, curationem à sanguinis mißione incipere. ita namq; influxus reuelletur. Porrò vacuatione facta, & corpore toto recrementis libero, deinceps etiam parti admouere auxilia oportet, & capitis ipsius curam habere: oleo dulci perfundendo, lanis contegendo, fouendóque omni ex parte, ut ne caput, hoc est, neruorum origo rigeat. Vino autem per initia ipsos, & carnibus arcere conuenit. & in totum, omnis uictus purus & recrementis expers esse debet: præsertim si etiam febris tibi vehemēs esse uideatur. tunc enim tanquā illius ratione, ptisanæ cremorem, lutea ouorū, maluam decoctā, lactucam, intybum & cucurbitā exhibere oportet. Quòd si uigiliæ urgeant, etiam chamæmelino oleo, & rosaceo perfundere debemus: subinde verò etiā utrisq; commixtis uti, plus & minus à magnitudine inflammationis, ægri temperamento & ætate consideratis. Ita sanè ubi inflam-

matio

matio citra ulcus obuenerit, curationem moliri conuenit. Sin autem ulcus quoque infestet, tunc eisdem sane uti non dehortabimur: sed praeterea etiam rosacea cum melle, aut tetrapharmaco item ceratum ad inflammationẽ arcendam efficax, & medicamenta cõmode imponuntur, praesertim anemone: haec enim uarijs modis auxiliatur, & linamentis illita, & superinducta. Talis enim curatio existit, cũ inflammatio ulceri coniũcta fuerit. Dicetur autem absolutus, cum de uulneribus capitis aliarumque particularum proprijs, sermonem habebimus.

DE CEPHALAEA.

Cap. XI.

Grauis quidem affectus, & uehementer dolorificus est, ut etiam ipsa oculorum radices indolescant. est quoque diuturnus, & leui occasione excandescit exacuiturque. Nam qui hoc malo detinentur, alij uini paulo meracioris potione, alij odore quodam, ut styracis, aut thuris, nonnulli ab ipso luminis splendore feriuntur, ut in tenebris magis contenti sint, quàm in lumine degere. Est autem potissimum hic morbus etiam ex diuturna membranae caluariam ambientis, aut cerebri membranarum inflammatione: item ex obstructione & crudiorum crassiorumque humorum copia, interdum etiam ob magnam humorum in

in alto desidentium acrimoniam. Frequenter ob calidam quoque intemperiem malum hoc nascitur, capite scilicet spacio temporis imbecilliore facto, atq; ob id promptè humores suscipiente: nonnunquam verò ab inferioribus recrementa, quæ inueniuntur, cucurbitulæ instar attrahente. Diligenter itaque attendendum, vt in alijs quoq; affectibus, & animaduertendum est, qua ex causa nascatur, & generationis trahat origine: nempe, ex copiá ne, an particularum cerebri inflammatione quapiam, vel obstructione, vel acrimonia inueterata. Sic namq; morbus, si modum aut tempus inspexeris, arte facilius solui poterit.

Notæ ipsius hæ sunto.

Si igitur magna grauitas in particula percipitur, constat non solum qualitatem aut vapores aliquos, sed materiæ copiam obstructionis esse opificem: id quod manifestius cognosces, si præter omnia à me dicta, totum ægri corpus consideres, naturáne plethoricum sit, an minus: item si omnia quæ præcesserunt perpendas. Vbi enim sic vniuersa circumspexeris, firmius internosces.

Notæ cephalææ, quæ propter cerebri inflammationem nascitur.

Si igitur grauitatis sensus & pulsatilis dolor

dolor ortus fuerit, clarum est, cephalæa affectum propter inflammationem quandam euenire.

Notæ cephalææ ex spiritu.

Quòd si tensionem solam citra grauitatem & pulsum æger sentiat, manifestum est rursus, affectum ex flatuoso insidente spiritu fieri.

De dolore ex acrimonia prouenienre.

At si nullum ex his infestet, rosio autem solum incidat, dolorem ex acri & bilioso humore excitari intelligas.

Notæ doloris ex calida intemperie creati.

Sin autem nullum ex his, causa morbum capitis pariens existit, calor autem circa caput percipitur, atq; id natura calidius temperamento esse videtur, & causæ quæ præcesserunt, calidiores, collige potius ex omnibus, calidam quoque esse intemperiem, quæ ab infernis recrementa cucurbitulæ alicuius modo ad se attrahat, efficiatq; vt caput facilè repleatur humoribus.

Curatio.

Qui sanè hunc in modum bona internoscendi ratione ac via vtuntur, inueteratos cephalææ affectus sanare possunt. Si enim morbus ex copia fiat, totius primum corporis

curam

curam habere debemus, initio id quod superat commodè vacuantes, vel per sanguinis missionem, vel purgationem. Sin autem totum corpus non fuerit plethoricum, ipsum verò caput potius causam præbere videatur, eo quòd natura ipsum iniuriis & repletioni sit opportunū, possitq; attrahere quodcunq; in ventre contentum inuenerit: à toto quidem corpore abstinendum est: neq; venā secare prorsus aut purgare oportet: sed in primis ipsi tanquā primario affectu laboranti prospiciendum. Et si quidem humores infixos frigidos esse suspiceris, siue à caliditate attractos siue ex imbecillitate illic natos superfundere ipsum & irrorare oleo conuenit, aut herbis in vino decoctis non admodum calidis, sed quæ robur quoddam habeant ad caput firmandum: quale est oleum ex acerbis oliuis expressum, omotribes dicitur: cui adijciantur capreoli hederæ, aut serpilli, aut mentæ viridis. Procedente autem tempore etiam ex calidioribus admisceto: sisymbrium, aut pulegium, aut folia lauri, aut calaminthen. His igitur medicamentis eorumq; similibus vtendum est: præsertim in hyeme, & maximè ubi superans intemperies frigida esse apparet, & humores qui capiti insident viscosi fuerint, & crassi. Nam illa infixos humores strenuè discutiunt, & caput corroborant: vt ne ipsum infirmetur, neque recrementa, quæ ex ventre in
reliq

reliquas corporis partes distribuuntur promptè suscipiat: caput enim frequenter non adeò calidum est, vt ipsum recrementa corporis poßit attrahere, sed propter imbecillitatem illis repletur, suscipiens magis quàm attrahens. Ita illis sanè, si humores qui capiti insident frigidiores fuerint, agendum censeo.

Curatio, si dolor à bile procreatus fuerit.

Quod si humores calidi & biliosi existant, tum oxyrrhodino, hoc est, aceto & oleo rosaceo tepido, tum eo medicamento quod ex papaueris capitibus paratur, vnde Græcis διακωδιῶν dicitur, & rosarum decocto paratur, caput superfundas, adiiciens præterea etiam ea quæ leniter discutiunt, vt hederam aut serpillum, aut chamæmelium herbam, aut chamæmelinum oleum: ac lauent ægri aqua temperata, hoc est tepida, vtentes, abstergantúrque ptisanæ cremore, aut vitellis ouorum, tepidam superfundentes aquam. Nam calida admodum & feruens, præterquam quòd nihil præsidij adfert, offendere ipsos, & irritare solet. Vbi verò caliditatis feruor conquiescit, non alienum est etiam mellis exiguum vnà cum vitellis ouorum, & vnctionibus moderatis, quæ abstergere & expolire possunt, admiscere. Nam omnia

nimium calida his sunt inimica, siue smegmata sint, siue apophlegmatismi. Quippe biliosa recrementa ab humectantibus mediocriter tum balneis, tum medicamentis magis discutiuntur, quàm plus æquo siccantibus & calefacientibus: quia ex eiusmodi magis ssi isse- scunt, quàm dissipentur. At in quibus crassi, & non admodum calidi sunt humores, in iis consulo, ne admodum subitò ad ea quæ discutiunt feraris: mitigare autem potius materiam moderatis vnctionibus & balneis debet, atque ita descendere ad efficaciora, quæ extenuant & discutiunt, vt quæ ex nitro & sinapi conficiuntur. Declinante autem affectu, etiam frictione capitis linteis adhibita vti oportet: præcipuè in balneo, prius nimirum capillis ademptis: item per vices iis quæ sternutamenta prouocant, primùm sanè simplicioribus, deinde valentioribus. Vt autem is qui parare illa velit, promptè inueniat, explicanda etiam hic putaui: quorum scriptura in hunc modum habet.

Errhinum, hoc est, medicamentum quod naribus inditur, caput purgans, ad lippitudinem & morbũ comitialẽ efficax.

Melanthij drachmæ octo: salis ammoniaci drachma: elaterij drach. 4. Trita excipiuntur oleo Sicyonio, aut myrteo, aut irrino, aut Cyprino, vt cerati habeant crassitem. Repositio

igitur

igitur in pixide cornea Vtitor, subunges nares, attrahere iubeto. Hoc errhinum non modò confert diuturno capitis dolore affectis, sed etiam iis qui lippitudine infestantur, & comitialibus. Educit enim facilè, si quid viscosum in cerebro, & crassum inhæreat: præterea etiam quod ex cyclamino constat, nihilominus proficit: habet autem huius quoque scriptura hoc pacto.

Errhinum ex cyclamino.

Cyclamini sicci drachmæ octo: nitri rubri drachmæ quatuor. Sin autem loco nitri, elaterium inicias, præstantius euaserit. Vtitor autem in hunc modum. Tritum ipsum probè per arundinem inspirato præcipiens sursum inclinando attrahere: deinde rursus deorsum vergendo, etiam id quod congregatur, expuere.

Epithema ad diuturnos capitis dolores.

Vtitor etiam epithematis in capite, & vnctionibus in diuturnis affectibus, quæ discutiendi vim obtinent: quorum è grege est & hoc quod frequenter experimentum probauit: scriptura eius in hunc modum habet.

De cerato.

Irini vnguenti, peucedani, castorei, singu-

lorum drachma: baccarum lauri drach. duæ: rutæ surculorum drac. quatuor, Excipiuntur cerato, quod ex rosaceo paratum est: ac capite deraso, per totum ipsum imponito. Sin autem accessio magna orta fuerit, mitigantibus & mediocriter reficientibus vtitor, ex quibus hoc habetur.

Smegma ad capitis dolorem.

Liquoris peucedani drachmæ sedecim: liquoris papaueris, anisi, mentæ, myrrhæ, singulorũ drachmæ duæ. Aceto excipiuntur, fitq́ꝫ vnguentum. In doloribus immoderatis, caput eo illinito. His & similibus vti consilium est, in quibus propter crassos humores, & spiritum flatulentum dolor gignitur.

In quibus qualitas doloris causa est.

At si dolor ex calida qualitate oriatur, clarum est ea adhibenda esse, quæ etiam ex bilioso humore dolentibus conuenire diximus, citra missionem sanguinis, aut purgationem, aut omnino qualecunqꝫ tandem vacuans remedium adhibitum. Porrò si affectum ex ventris retentione prouenire contingit, omnibus modis is cibo, & leniter purgare potentibus subduci debet. sunt autem huiusmodi multa tum ipse sal. Quare si aluus ob viscosos humores

cohibe

cohibetur, hanc compositionem mixturámque dato: Salis ammoniaci drachmas duas, piperis drachmam: euphorbij, drachmam. Dato ex ouo, aut ptisana drachmas duas, aut quatuor: aut scrupulos tres, aut quatuor. Quibus autem venter non ob viscosos humores astringitur, in iis vtitor medicamentis, quæ scammoniam recipiant. habet autem horum compositio in eum modum: Salis communis torrefacti drachmæ tres, piperis drahma dua, scammonij drachma. Datur ex ouo, pane, & quomodocunque velis, cochlearium. Nam hi sales admodum leniter ac citra molestiam ventrem purgare & emollire solent. Vtitor his cùm fiducia tum illis quæ euphorbium recipiunt. Quòd si venter citatior sit, & caput magis ob siccitatem doleat, nititor eum cibo, potu & medicamentis sistere. At si affectus ex vigilia & sollicitudine eueniat, iis quæ somnum inducunt, & laborantes omnino leniunt, curari debet. Summatim, remedia semper ad causam morbum facientem accommodato, ac vtitor prædictis bona ratione ac uia. Ita namque inueteratus ac contumax affectus, diligenti artificio & commodis præsidiis adhibitis, ex toto euincetur.

DE HEMICRANIA.

CAP. XII.

Saepe dimidia capitis pars indolescit, ita ut dolor circa dimidiam caluariam incipiat. Atque generatur hic, cùm recrementum aliquod ibi infixum aut impactum tum in flatus resoluitur: tum loca singulis diebus, aut uno interposito, aut duobus, irritat, pro subiecta specie motus sumens initium. Si igitur totum corpus recrementis liberum tibi apparet, capiti prospicito, ipsiq́; particularem curationem adhibeto. At si copia toti corpori facessit negocium, tunc multifariam attendendum est, & internoscendum, quis utique humor superans existat. Constat enim & uacuationem eius tentandam esse, & si sanguis fuerit, per uenæ sectionem detrahendum. Sin alius quispiam humorum fuerit, purgatione recrementi quod molestat, succurrendum.

De hemicrania ex consensu.

Si hemicrania stomachi affecti consensu oriatur, uel dum ipse in concoctione infirmatur, uel cùm materiam in se biliosam uel pituitosam continet, nec humores hi probè coquuntur: perpende rursus, utrum ex calida intemperie, aut frigida proueniat. Si igitur ex frigida intemperie, calefacientibus ei prospicere

cere oportet: sin ex calida, frigidis & contemperantibus.

Si dolor ex frigida stomachi causa dimidiam caluariæ partem exerceat.

Quòd si dolor ex frigida stomachi causa factus apparet, primùm utitor fomentis ex uino & oleo: quod Græcè œnelæon dicitur, nardo, gleucino, styrace, mastiche. Deinde etiam epithematis, Polyarchio, aut Philagrio, & Marciato dicto, quod flatus in stomacho subortos strenuè potest discutere. Cibus esto eiusmodi, qui calfaciat simul & extenuet, necnon robur apponat. Hydrogarum igitur his est idoneum, quod copiosius anisum receperit. Confert etiam oxymeli potum, & porra cocta, in cibo sumpta. Item quod ex malis cotoneis conficitur, piper & gingiber recipiens. Auxiliantur ipsis etiam quæ ex hyssopo, aniso, dauco & apio propinantur. Ex oleribus, scandix, gingidium, asparagi palustres. & beta cum synapi, & cappares. Allium verò diuturnos frequenter dolores discussit, quemadmodum etiã salsamẽtum, & enchathera dicta, & coriax.

Catapotia, quæ Græcé vocantur κόκκοι διὰ κολοκυνθίδος, hoc est, grana ex colocynthide.

Iuuat hos & vomitus à cibo, & purgatio

quæ fit ex catapotiis, quæ colocynthidem & euphorbium recipiunt, compositio ipsorum ita habet. Aloes sescuncia: euphorbij sescuncia, colocynthidis medullæ, scammoniæ, gummi, singulorum vncia: bdellij scythici vncia vna. S. nitri Alexandrini sescuncia: veratri nigri corticis vncia. Excipito succo brasicæ, aut citrij, aut rhodomeli: ac dato scrupulos sex. Tu verò non vniuersa, sed per vices ipsa exhibeto, atque sic ad perfectum modum peruenias. Nam non minus quàm hiera, humores ex alto euocare possunt: cæterùm etiam non superficiariam vacuationem moliuntur, sed ex alto, & veluti ab ipsa radice recrementa extrahunt: & siquis rectè vsus fuerit, non modò hemicranicum, sed etiam vetustum dolorem, stomachicos affectus, morbos comitiales, articularios, & coxendicum vitia sanare possunt. Hoc pacto quidem dolorem, si ob viscosos humores in stomacho excitatos prouenerit, mederi oportet.

De hemicrania, quæ ob biliosum in altera capitis parte contractum humorem nascitur.

Si biliosus humor dolorem peperit, sumant ægri ante omnia panem ex aqua temperata, et quæ supra modum ipsis auxilietur. Cæterùm etiam malua & lactuca comesta prosunt

ſunt: in vniuerſum, cibus ſit humectans, & balnea temperata: poſtremò purgatio, quæ ex picra & ſcammonia, & aliis quæ bilem citra magnum dolorem purgare ſolent, adhiberi debet.

Epithemata.

Similiter etiam vnctiones, quæ extrinſecus imponuntur, non ſint nimium calidæ: in totum, vniuerſa medendi ratio eiuſmodi adhibeatur, qualis etiam in capitis doloribus præcepta eſt: nam eædem genere cauſæ exiſtunt, niſi quòd capite laborantes, diuturniores valentioréſque habeant. Vt autem remedia vnicuiq; cauſæ idoneæ promptius inuenire queas, etiam horum deſcriptiones tibi ſubiungam.

Vnctiones aduerſus dolores ex craſſis viſcosíſque humoribus in dimidia caluariæ parte ortos.

Euphorbij partem vnam: caſtorei tantundem: aqua excepta, auri iuxta partem dolentem imponito, ac ſtatim in balneum ire, & lauare conſueto more præcipito. Hoc admodum generoſum auxilium eſt, & cum fiducia eo vtitor. Iam maximum hoc quoque eſt, quod recipit atramentum ſcriptorium habet autem deſcriptio eius in hunc modum. Euphorbij drachma quatuor: atramenti ſcriptorij drach. qua-

tuor: myrrhæ troglodyticæ drachmæ tres: croci drach. duæ: crocomagmatis drachmæ duæ: piperis albi drach. tres: aceti quod satis est, ut hæc probè læuigentur, & crassities sordium similis fiat: atque hoc illinito à medio superciliorum incipiens, usque ad tota tempora præcipuè si locus pilis careat: & cùm refrigeratus fuerit æger, hoc rursus inungito eodem in loco ad tertiam usque uicem. Oportet autem ipsum manè inungere, ut auxilium uim suam probè exercere possit, quousque ille lauaturus est. Uerùm caueto ne quãdo æger illinitur, medicamentum oculos ingrediatur. Nam spongia utẽs, dextrè id quòd illitũ est, absterges. Vbi ex balneo æger uenerit, rursus simili modo sæpius illinito, donec in totum dolore liberetur: atq; eo discusso, per interualla iterum medicamento uti debes, ne in eundem denuò morbum incidat. His maiora præsidia ad longos ualidosq; dolores inuenire non licet: ad moderatiores autem unctione utitor, quæ ceram & euphorbiũ habeat. Mixtura ipsius hæc recipit. Olei Sabini sextarios quinque, ceræ uncias tres: euphorbij unciam. Hoc utitor, dimidiam frontis partem cum temporum musculo ante balneum illinens. Facit hoc præcipuè ad dolores ex frigidis affectibus ortos. Porrò inuenies alia quoque multa à ueteribus prodita: uerùm hæc sola sufficiunt, plurimis experimentis comprobata.

In

In quibus dolor ob bilem contrahitur.

Qui ex bile dolorem experiuntur, iis abundè est etiam pastillus Crocodes illitus, & Trygon: adhæc terra Aegyptia, omnesq; Vnctiones quæ ex rosaceo & chamæmelino oleo parantur, modico aceti adiecto aut quodam succo mitigatorio. His & similibus medicum, qui recta curandi ratione Vtitur, Vti oportet.

DE PHRENITIDE.

CAP. XIII.

QVòd sanè phrenitis acutißimus periculosißimusq; sit affectus, omnibus est in confesso. Vnde autem constituatur, & quo affectu cerebro laborante, & quæ curatio conueniat, de hoc omnes dissentiunt. Dicamus igitur etiam nos, quæ sit exquisita phrenitis, quæ eius causa, & quomodo internosci debeat. Plerique enim ipsorum in discernendo eam potissimum non mediocriter decepti sunt, Vt etiam eos qui delirant, existimarent phreniticos, cum res sit longè diuersa.

Quæ sit causa phrenitidis.

Exquisita igitur phrenitis à flaua bile nascitur, cùm ipsa in cerebrum aut eius membranam distributa inflammationem excitaue-

rit. Priusquam enim dispensata infixáque fuerit, non phrenitidem, sed delirium producit. Atque hoc in acutarum magna parte febrium statu ac vigore accidere consueuit: deinde rursus in declinationibus cessare: atque id delirij proprium est, quòd febres per tota earum tempora non perseuerent, sed conquiescant: phrenitis autem semper perduret. Est autem ipsius non vna tantum species, sed etiam multiplex. Alia siquidem ex pallida bile constituitur, quæ mitior existit. Sin autem ex flaua bile, quæ & multo vehementior, febres quoq; maiores inducit. Iam alia quoque efferata dicta nascitur, bile flaua immoderatius excalfacta, & plus æquo adusta.

Notæ futuræ phrenitidis.

Futuram phrenitidem vigiliæ potissimum continuæ & intensæ, somniáq; turbulenti præcedunt: ægri exiliunt, & somniorum imaginationibus interdum detinentur, vt etiam nonnulli se futura scire suspicentur, & velint prædicere. Præcedit etiam, vt ægri quæ dicuntur, obliuiscantur. Nam cum familiaribus præcipere quædam incipiunt, ad alia conuertuntur, eorum quæ ab initio iniuncturi erant, obliuiscentes. Item cum respondent, ferociores ac iracundiores quàm prius apparent: magnam & crebram respirationem edunt: pulsus habent

bent paruos, & duros: atque occipitio frequenter indolescunt. Quod si affectus increuerit, vt parum ipsi à phrenitide absint, fixis oculis cernunt, eósque admodum squalidos & rubentes habent, necnon pituita eis inhærescit, ac lachrymæ ex vtrisque profluunt. Sin autem vitium magis intendatur, incipiunt & floccos carpere, & festucas legere, neque responsionem manifestam dare possunt, & linguam multo magis scabram habent, febrésque sicciores, interdum & tremuli sunt, exarescente cerebro, eiusque neruis, & ægrè sentiunt, vt etiam cum ipsi excitentur, vix, aut nequaquam exaudiant. Eiusmodi ergo, & tot eorum qui propriè phrenitici existunt signa habentur. Cerebrum igitur statim per initia morbi causam habuit: non enim alia quadam parte affecta, quæ propriè phrenitis est, contrahitur: quemadmodum nonnulli phreniticos ob septi transuersi inflammationem fieri existimarũt, quod verum non est: sed & ipsum cerebrum, vbi inflammationem senserit, valida efficit deliria, vt phrenitidi respondeant.

Quomodo delirantes à phreniticis discernere oporteat.

Qui propriè phrenitici existunt, à delirantibus ex partium consortiis distinguuntur, quòd ipsis febris adsit perpetua, oculi sint cruenti, sanguis è naribus profluat, & caput sit cau-

dius

dius. Nam qui septo transuerso laborant, his caput non est adeo calidum, ut præcordia, ipsumq; septum: ægrè magis spirant, & inæqualem valde spirationem edunt. Discernes autem phreniticos ab insanientibus, eo quòd insania quidem, quæ Græcè mania dicitur, citra febrim: phrenitis autem, ut diximus, semper cum febri spectetur. Hæc quidem sunt signa eorum qui propriè phrenitici dicuntur: in quibus etiam flaua bilis sola sine alia materia defixa, affectum peperit: quemadmodum etiam si pituita flauæ bili coniuncta fuerit, eiusmodi falsa phrenitis appellatur: & vigilem soporem, qui Græcis agrypnon coma vocatur, excitat.

Signa phrenitidis falsæ.

Nosces autem phrenitidem ex humorum mixtione factam, inde, quòd etiam symptomata quæ superueniunt, mixta sint, referentia eandem naturam illorum quæ causam eandem habent. Etenim vigilant simul, & in altum somnum deferuntur, rursusq; paulatim delirant, & somno alto soporosoq; pressi cum tumultu excitantur, & illis qui ipsis loquuntur, inordinata verba, & insaniam testantia respondent.

De inueteratis iam phreniticis.

At quòd hæc per morbi initia, & breui tempore accidere consueuerunt, nosse conuenit. Vbi verò morbus in vetustatem inciderit, & vires

vires sint debilitatæ, exigua ipsius indicia apparent, ut nonnulli aliam quandam phrenitidis speciem esse arbitrentur: non est autem alia, sed ægri per initia quidem turbulenti fiunt, & furibundi, tanquam bile statim ad superiora tēdente, & cerebrum excitante: postea autem hecticis febribus similiter æquabili intemperie in totum cerebrum dispersa, non amplius valde perturbantur, & inordinata furiosaq; nugantur, sed iacent, neque vocem edere propter imbecillitatem potentes, neque decubitus figuram mutantes: neq; validè exilientes, manus solummodo inordinatè iactitant, ut quidam ignorantes ægrum quærere aliquid: & si inueniat velle continere suspicentur: nonnulli autem ipsorum ne palpebras quidem propter vires iam antè defatigatas aperire possunt. Sin autem aliquando etiam aperiant, ubi paulisper respexerint, statim rursus propter infestantem humorem conniuent. Verùm hæc signa adhuc infirmante ipsorum facultate superueniunt, nec aliam adhuc phrenitidis speciem ostendit id, quòd pulsus fit imbecillis, durus, exiguus & angustus, sed etiam ad omnes magna ex parte phreniticos pertinet, præcipuè inueteratos. Hæc igitur indicia sunt, quibus phrenitici cognoscuntur: deinceps autem quomodo curationem ipsorum optimam adhibeas, iam persequamur.

Curat

Curatio phreniticorum.

In omnib. propriè phreniticis, si vires robustæ sunt, & nihil aliud prohibet, sanguinis detractio adhibenda est, tanquam primum omnium & maximum futurum præsidium. Sin autem repugnet æger, quod sæpe accidit, vt nolit brachium permittere medico, omnino conandum tandem est ex recta in fronte vena sanguinis missionem moliri. Facis autem id rectè, si collum artificiosè fascia lanea constringas, vt vas attollatur. Ita namque si feceris, sanguis statim vena secta cura impedimentum cum spiritu erumpet. Ego sanè magna adeò phrenitide correptum curaui: & nisi multi fortésque famuli eum continuissent, & vinculis vndequaque constrinxissent, neutiquam ne in fronte quidem venam secare potuissem: adeò ferociter agitabatur, omniáque faciebat quæ insanientes solent: atque si gladium habuisset, non paucos, qui ei aderant, iugulasset. Quia verò bis sanguinem detrahere molestum est visum, ideò tantum initio euacuauimus, quantum ei satis erat futurum, etiam si secunda vice iterum emisissemus. At mirabile erat, vacuatione facta, quàm festinaret ex riuo superbibere: simul autem astantes etiam aspergebat, vt risum quoque ideò vulgo excitaret. Verùm hic quidem celeriter curatus est, alia quoque ratione ac cura conuenienter ei adhibita

bitæ. Sic igitur agendum est, si venam in cubito secare nõ liceat. Post sanguinis vacuationem parti quoq; remedia inducenda sunt, & caput oxyrrhodino madefaciendum, ne ipsum, quum calidum sit, liberalius humores attrahat, atq; idcirco eis repleatur. Aceto autem ea quæ mitigant & somnum conciliare poterunt, admiscere conabimur. At cùm morbus viget, & vigilias mentisq; alienationẽ inuehit, adhuc magis succurrẽdum est, & largius oxyrrhodino caput implendum, & decocto chamæmeli, papaueris capitum, serpilli, hederæ, rursusq; oxyrrhodino superfundendum: item ea quæ odorem mouent, naribus adhibenda, necnon vnctionibus vtendum, vt omni ratione vigilias excindamus, somnũq; ægro accersamus: quod solum & maximum est delirantium, & cuiusuis morbi remedium. Quòd si his administratis, vigiliæ, & alienationis symptomata perseuerent, dato ei potu medicamentum quod à papauerum capitibus, diacodion Græci appellant, ad omnia futurum vtilissimũ. Non solum enim vigilijs, sed etiam febri medetur, præterea caput tanquã ab igne adustum refrigerare poterit. Sin autẽ nihil admodũ impellit, vrgetq; noli medicamentum dia codion exhibere: præsertim si neq; phrenitis quædam germana esse videatur, sed etiã pituitæ nonnihil particeps sit, vt ipsa quoque falsa nomi-

netur: tunc caueto ne idipsum vel aliud quoddam ad soporem torporemq́ inducendum efficax, offeras. Sin autem vires quoq; imbecillæ fuerint: tunc maximè vitabis, ne quid torpori somnoq́ inducẽdo accõmodum exhibeas. Nam in his qui infirmas vires habent, non vulgaris noxa, imò in talium potionem comitatur.

De habitatione.

Considerari debet etiam habitatio, in qua deget æger, vt aerem neq; admodum crassum, neq; humidum frigidumq́, aut nimis calidum habeat, ne capiti meatuum densatio aut repletio superueniat, sed tẽperatus existat, quo animalis spiritus tẽperie ipsius refocilletur ac relaxetur. Sit autem magis lucidus quàm tenebrosus, vt æger per huius sensum ad consuetorũ perceptionem ac conscientiam perueniat. Quare & amici nonnulli admodum familiares ei assistant, vt etiam increpantes ipsum propter ea quæ facit, reuereatur. Neq; verò domesticus, aut cognatus, cuius causa aliquando tristetur, aut cui irascatur, ingredi debet: quippe hoc irritare ægros, & commouere solet, & vt valde perturbetur, manifestam præbet occasionem. Sed nec amici frequentes & copiosi ad eum ingrediantur, quippe turbam tantùm ei excitãt. præterea aerem quoq; crassum efficiũt, frigidos emittentes spiritus. Iam non violenter mouẽdus est, sed leniter, ne in lecto propter imbecil

becillitatem concutiatur. Hoc enim si quid aliud, ægrum irritat, & somnum impedit. ij verò qui adsunt, omnia ipsius membra citra violentiam teneant, leniterq; perfricēt, & præsertim inferiora: atq; tunc magis, vbi conuulsiones ægro oboriuntur, artus vinculis excipiantur. Quippe hoc materiam ad inferna prouocat: præterea conuulsiones lenit. Satius autem est, inferiora quoq; vbi perfricata fuerint, fouere, atq; sic deligare, vt materia quæ fotu simul & fricatione accita fuerit, ad ima potius deriuare possit. Nihil autem facere oportet ante febrium declinationem: longè verò antequam inuadāt, id præstandum. Iam cucurbitulæ adhiberi, præsertim ante accessionem debēt, vt materiæ sursum vergētis impetus per reuulsionem coerceatur. Simili modo etiam epithemata semper eis admouere oportet, quæ non nimis frigida sint: neq; rursus calida, sed potius tepida. Qui enim viscera largius fomentis excalfecerunt, maxima hi mala ægris accersērūt, materiam subitò ac vniuersè cōmouentes, vt ad supernas partes profecta caput admodū repleuerit, vnde vehemens alienatio mētis prouenerit. nonnūquam etiam sopor, qui caros dicitur, ita vt rursus ijs opus fuerit, quæ excitare possunt, sternutamenta prouocantibus, tum frictionibus. Quare viscera validiores fotus non requirūt: præsertim in ijs qui vehemētiori febri laborāt:

item quibus copia humorũ ineſt, & caput affe ctum. Sufficit igitur ſolum lini ſemẽ hydrelæo incoctũ, aut cum chamæmeli iure blãdum & tepidum viſceribus obducere. Ita enim feruor, mitigabitur, & viſcera diſtenta laxabuntur. atq; ideo etiam febres erunt mitiores,

De victu.

Conuenit autem inter medicãdum, vt cõtulerit etiam victus rationi vt maximè neceſſariæ, animum adhibere. Multi nãq; ipſam negligentes, ignorant quantum noxæ & adiumenti ægro adferri poſsit. Vtinam verò etiam rectè medicari ſcirent, tẽpuſq; inquirerẽt aut ordinẽ, aut qualitatem, aut quãtitatẽ: verùm nullum horũ attendẽtes, ſingulis vicibus, cùm ægrũ accedunt, viſceribus faceſſunt negocium, aut perfundẽdo, aut obducẽdo aut omni tẽpore parãdo etiã cũ copia, interim quoq; cruditas vrget: præſertim cum ſapientiſsimus Galenus manifeſtò clamitet, neq; cataplaſmatis, neq; aſperginibus quouis tempore vtendum eſſe, niſi in ſolis illis, quibus nullum in toto corpore excrementum, aliaq́; ſuperflua exiſtunt: reliquis aũt omnibus extremũ eſſe malũ. Verùm hæc quidẽ ij qui non bene mẽte ac ratione conſtant, faciũt. Nos aũt qui ex veteribus didicimus, ſimul etiã ſi quid ratio facere nos rectè admonet, iam exponamus. Ptiſana igitur primũ omniũ victus ratione phreneticis remediũ adhibeatur,

beatur, optimè prius decocta. Detur autē solus ipsius cremor: quem si non libēter assumāt ægri, cū granis ipsam sine aliquo cibo capiāt. sin ea oblectentur, adijcere conuenit solum hydromeli exiguū, aut hydrorosatum, aut rhodomelum. Hydromeli verò maximè Cybyriticū. vt inimicum ipsis, vitare oportet, & oxymeli. Quòd si minus gratā habent ptisanā (multi enim ne nomen quidem illius libēter audiūt) exhiberi ipsis oportet auenæ cremorem, si inueniatur, aut citrij. At si in totum sorbitiones auersentur, panē in aquam calidam intingito: non minus enim quàm sorbitiones iuuabit.

De oleribus.

Ex oleribus edant intybum, & maluam coctam: interim etiam crudam, si caliditas nimium superare videatur, & æger siticulosus sit, vigilijsq; admodum prematur. Ita namq; adiuuabis. Præterea etiam magis, si lactucæ semina, cucumerū medullam, & peponū exhibeas. Vbi concoctio apparuerit, etiam pisces assument, vt erinaceum & pectines.

De pomaceis fructibus & potu.

Ex fructibus sumant duracina persica, cerasea, mala, & punica, sed hæc rarò: bibere autem ipsos crebrius, & paulatim aquam tepidam conducit. Neque enim multam potionem appetunt: neque iuuantur, si cumulatè bibant: frigidam autem aquā vitare oportet, eo quòd

tuta non sit. Nam si inflammatio circa septum transuersum, aut aliam quampiã particulam, inuenta fuerit, non exiguum periculum sequitur. Quãuis enim frigida potio mitigare ipsas videatur, tamen maiores postea, & malignas febres excitat, vt etiam alienatio mentis augeatur: breuiter, omnia ad deterius maligniúsque conuertantur. Quare tutius est, tepida potius quàm frigida aqua vti. Noui autem me etiã hydrelæo vsum, in quibus siccitatem immodicã, & bilẽ superiora occupare, nihilque ab intestinis notatu dignũ excerni viderem: hinc calor mitigatus fuit, & viscerũ intẽtiones inflãmationesq; relaxatæ: biliosa per aluũ & vomitiones excreta, vt æger nõ multis adhuc diebus ad vniuersũ prorsus morbũ depellendũ indigeret. Et enim omnia que ipsi admouebãtur remedia, tunc administrabãtur: cùm totum corpus recrementis esset vacuum.

De balneo.

Lauare eos & perungere conuenit, qubus iam vacuatio facta est, & quantitas totum corpus non offendit, verum siccitas & vigiliæ plurimæ vrgent: & si febricitet æger, nihil nocebit ei, si ita lauetur, præcipuè etiam cũ balneum temperatum adhibitum fuerit, vt neq; aer sit igneus, neq; solium nimis calidũ. Qui autẽ febris metu eos non lauant, maximè offendunt. Nam ægri vigilijs magis torquentur

bal

balnei abstinentia: adhuc magis etiam animo turbantur. Lauandi igitur sunt, quemadmodum comprehensum est. Sic enim balneo vtentes, ad bonã tẽperiẽ reuertũtur, & in posterũ delirio & affectu febrim incẽdente liberãtur.

De vino.

Quin & vinum quod sitim restinguat, dare phreniticis audendum est, in quibus multæ vrgent vigiliæ, & vires sunt imbecillæ: febres autem nondum vehementiam neque ardorem habent, sed quædam concoctio vrinarum quoque in eis apparet. Præterea illis potius cum fiducia dandum est, qui per sanitatem quoque vinum amare consueuerunt, & os ventriculi imbecillum, & natura frigidius obtinent. In his enim tempestiua est vini potio, & omnibus mente alienatis, si modicè assumatur. Nam ferociam ipsorum mutat, & ferinos mores ad hilaritatem transfert, somnúmq; conciliat, eo quòd cibum celeriter concoquat, & in totum corpus distribuendum adiuuet. In quibus igitur nulla feruens inflammatio, aut magnus admodum calor præcordia infestet, & vires infirmentur, audacter vinum ipsis exhibeto. Maius enim ex eo commodum erit, quàm quæ noxa fore putetur. Si enim vires recollectæ fuerint, & nõ collabi permissæ, omnia tentare possumus, & multifariã ægro succurrere. Collapsis autẽ ipsis vigiliæ, om

nis medicorum curatio desperata erit. Quare metiri conuenit, & noxam quæ ex vino expectatur, & commodum. Atq; si plura fuerint, quæ permittunt, propinari debet, minorem offensionē contēnendo. Fieri enim haud potest, vt id quod iuuat, aliqua etiā parte non noceat. Medici autem est, eiusmodi tum metiri, tum iudicare. Nā si vniuersa moderatè quantitate, qualitate, ordine & tēpore adhibeātur, totam artem absoluunt, consummātq;, & finem bonum imponunt.

DE LETHARGO.
Cap. XIIII.

GEnuinus ac germanus lethargus, quem admodum phrenitis, sedem quidem habet cerebrum: materiam autem phrenitidi contrariam. Nā ex pituita superāte nascitur, quæ ipsum humectat, & valdè adeò madefacit, vt ægri eorū quæ dicuntur, nequeant meminisse, sed palpebris semper conniuere velint, & conquiescere, vel prorsus in soporem, qui Græcis caros dicitur, ab humiditate simul & frigiditate, quæ spiritum animalem suffocat, & torpidum efficit, perducantur.

Notæ veri lethargi.

Si igitur humor qui lethargum parit, solus sit pituitosus, genuinus lethargus nascitur, atque omnia hæc accidentia inducit.

No

Notæ falsi lethargi.

Sin autem non sola in capite pituita, sed etiam bilis fuerit, necesse est symptomata quoq; mixta fieri, ut ægri nonnunquā vigilent, nonnunquā altissimo somno premātur, alias delirēt. Ambo enim faciūt, & coniuēt palpebris, & manus mouēt, tāquā cōtingētes quædam eaq; tenere nō potētes. Qui igitur moderatius degūt, nōnullis ipsos inclamātibus, interim palpebras aperiunt, & rursus cōniuent. Sin autē admodū imbecilles sint, & valde morbo vincantur, nullatenus exaudiunt, neq; palpebras mouēt: pulsusq; habēt raros, exiguos, & obscuros. Sic igitur facile est ipsos internoscere. Dicamus aūt quomodo curare oporteat.

Curatio.

Quum omnia accuratè inspexeris, quæ veteres nobis præcipiunt, nempe ægri vires, habitum, aliaqûe, vt ætatem, & totius corporis statum: ita tandem huc venies, vt sanguinis detractionem ante omnia adhibeas, nisi quid ex commemoratis tibi aduersetur, & præcipuè vires. Vbi verò totius corporis curā habueris, etiam remedijs que partib. inducūtur, ægro succurres, omnē capiti diligētiam adhibens. Vt & vapores, ne sursum ferātur prohibeas, & eos qui iam eò irruperint discutias, maximè autē hoc præstat, acetū cum oleo rosaceo, quod Græci appellant oxyrrhodinum, caput corroborans.

præsertim inter affectus primordia, ne deinceps multos vapores ad ipsum sursum tendentes facilè recipiat. Quoniam igitur materia quæ in cerebro continetur, pituitosa est, & superans causa humida & frigida demonstratur, miscere & incoquere ea oxyrhodino, quæ extenuare etiã simul possunt, expedit, nẽpe vel peucedanũ vel castoreũ, vel pulegiũ. vel calaminthẽ, vel thymũ. Ac frõs illinẽda est aut castoreo, aut pilis humanis crematis, læuigatisq; ex aceto. Huiusmodi enim valde proficiunt, excitantq;, forsan etiam naturali quadam facultate lethargo contraria. Quòd si affectus perseueret, & ægri difficulter excitentur, vtendum eo est quod sternutamenta mouet, struthio dicto, vel cum castoreo, vel pipere, vel euphorbio. vel epithymo, nunc quidem inspirantes, aliàs penna illinẽtes: verùm id continuè faciendum non est. quippe vires eorum laborant, & adhuc magis caput repletur. Cæterùm crura perfricare, & oleo Sicyonio perungere oportet: interim solã ipsã scillã ex aceto læuigatã crurib. obducere. Hoc enim etiã eos qui in somnũ valde altũ & veternosũ deferũtur, excitare solet. At si affectus & malignus est, & inueterascit, capillos adimito, vngitoq; ijs tunc caput, quæ exasperare ac vellere cutem possunt, vnà cum castoreo, datoq; ipsis potui castoreum præ omnibus: idq; faciendum est,

præser

præsertim hora vna ante accessionẽ. Etenim extenuat, & corpus quod perfrixit, & propè est vt totum emoriatur, recalfacit fouetq́ʒ. Ego sanè noui multos eo morbo victos, hoc solo remedio mortem euasisse. Item per se exhibitum proficit: adhuc autem magis cum oxymelite. Quòd si æger recrementis plenus fuerit, etiam cum aliquo ad ventrem subducendum efficaci, præsertim scammonia, dari debet. Sufficit autem vnum scammoniæ scrupulum, aut paulo plus minusue, pro virium ratione duobus castorei scrupulis adiicere. Iam verò non solum auxilia extenuantia esse debent, sed etiam cibus talis exhiberi. Quare succus quoque amygdalarum ex melle coctarum præbendus est, ac ptisana, quæ habeat comam porri, aut apij, aut hyssopi, nisi ægri vehementer febricitent. Si enim febris vehemẽs fuerit, abundè est etiam solius apij radix, & oxymeli simplex, tum ex ptisana, tum per se solum. Salutares sunt etiam micæ panis ex apomelite aut hydromelite datæ. At hydromeli Cybyriticum dare ipsis non oportet: imò neqʒ Cnidinum prorsus, morbo adhuc concoctionis experte. Vbi verò concoqui inceperit, nihil obstat & lauare ipsos, & vini paulum exhibere: præsertim à sanguinis missione, vẽtris subductione, & mediocri totius corporis purgatione: verum balneum timeri nõ debet, nisi recrementorũ copia subsit.

subsit. Nam quæ in cute hærent superflua, magis balnei calore moderato digerẽtur. Ego certè noui me quosdã ita laborantes, neque suspicere præ multo sopore potẽtes, neque hoc ipsum quòd lauarentur, percipientes, postquam à septem diebus in balneum duxissem, magis ab eo excitatos inuenisse, vt respicere, loqui, nonnullosq́ue astantium agnoscere potuerint. Quare si vires robustæ appareant, in balneo lauãdum est: sin imbecilliores, vt æger lassitudinem, aut calorem balnei ferre nequeat, domi lauato vase quodam aqua calida repleto, in quo æger collocetur, ita vt sedeat, capite aquam excedente. Facile autem est, eiusmodi vas ex lignis parare. Non madefaciet autem caput æger, quoniam præterquàm quòd nihil à calidæ superfusione iuuatur, etiam animæ defectionem celeriter sustinet. Sic igitur donec semel aut bis lotus æger fuerit, agendum est: deinceps tandem ab balneum ducere ipsum, & consuetis nihil suspicantem abstergere conuenit. Eiusmodi curatio etiam in his qui veternoso sopore, quem caron vocant, premuntur, tentanda est. neque enim ea multum variabit, neque causa. At nosse oportet, caron in anteriore potius capitis parte constitui: quare etiam sensoria ipsorum vires magis obladuntur. Cæterùm oritur ob vehementes quoque dolores, vt quibus spiritus animalis dißipetur, & concidat:

dat: item contusionibus hoc accidens euenit, si quis cerebri membranam lamina aenea, quam inde quòd membranam tueatur, meningophylaca Graeci appellant, negligenter continens deligauerit. Sic etiam accidit, si quis os vehementius contundens, medium cerebri ventriculum compresserit. Sed de horum curatione nunc scribere tempestiuum non est. Peculiares enim hae curationes requirunt: ac differemus de his dicere in eum locum, vbi de fracturis agemus: nunc autem de morbo comitiali verba facere instituimus.

DE MORBO COMItiali. Cap. XV.

Morbus comitialis, qui epilepsia Graecis dicitur, vnus quidem & ipse ex longis affectibus habetur, qui excellentem diligentiam studiumque requirat: & si per initia neglectus fuerit, frequenter ij qui eo detinentur, commoriuntur. Nam capitis vitium est, vbi sensus motusque origo habetur: quòd autem capitis morbus sit, testatur hoc, quòd per accessiones aegris contingit. Neque enim audire, aut videre, aut intelligere prorsus, aut meminisse alicuius possunt, sed omni destituti sensu iacent, mortuis non dissimiles: quapropter etiam Graeci epilepsian quasi comprehensionem, vitium hoc nominarunt, quòd videlicet aegri rerum obliuiscantur, & sensus eorum detinean-

tur

tur. Cæterùm hoc ipsum vitium nonnulli voca runt etiam morbum sacrum, quòd cerebrum sacrum & honoratum sit: alij verò morbũ Herculeũ, quòd validus sit, & cõtumax ad amouendum: alij aliter nominarunt. Verùm non oportet omnia scribere, sed illa potius quæ instituto conueniunt. Hæc enim magis scire conueniunt, eisq; insistendum: id quod nos etiam facturos promisimus. Morbus igitur comitialis tribus modis generatur: vel enim capite primariò laborãte, vel stomacho, vel alia quadã particula affecta, & prauitatem in ea subsistentem ad caput remittente.

Signa morbi comitialis, ex stomacho oriuntis.

Morbum comitialem à stomacho proficisci testatur, quòd continua plerunque in eo gignatur & turbatio quædam, & rosio: item quòd morbi accessionem tum potius ægri sentiunt, irritanturq;, cum tardè ipsos cibum sumere, aut nullum contingit.

Signa comitialis morbi, ex alia particula contracti.

Qui verò ob particulam quampiam concidunt, distributionem mali ad superiora fieri manifestò percipiunt: & id quod futurum ipsis est prædicunt, quum distributio vitij ad cerebrum vergere incipit. Accidit autẽ hic affectus etiam pueris, præsertim humidioribus:

quæ

qua de causa nonnulli puerilem ipsum nominarunt.

Signa morbi comitialis, ex primario capitis affectu excitati.

Qui primario capitis affectu laborant, omnibus sunt manifesti. Etenim grauantur capite, oculi obscurantur, & caligāt, tardeque sentiunt. At hic affectus pueris potissimum accidit. Nos igitur à puerili ætate incipientes, reliqua persequamur. Quòd si infans est, vel etiā lac assumit, nihil moliendū est, neq; agendum quantum ad curationem attinet. Subsequens enim ætas, & calor augescens superfluam in capite humiditatem, replentemq; ipsius ventriculos discutit. Attamen iuuare nos, curāq; habere oportet, vt lac nutricis benignum sit, & recrementis liberum. Nam quod vitiosum & crassum est, valde solet naturam impedire. Fiet autem probi boniq; succi, si nutrici animum adhibeas, & exercitiis vt ipsa & mediocriter exerceatur, & cibis boni succi vtatur. Si igitur lac fuerit tenue, paulo ipsum crassius efficere cōuenit: sin crassum, extenuare quibusdam, quale est feniculum, aut anethum, aut anisum, aut eruca, aut ruta, aut porrum. Omnia autem hæc dum viridia sunt, assumantur. Nam sicca, cùm magis sint acria, plus vteri vasa aperiunt, & nimis sanguinis menstruorum vacuationes incitantur: quo nihil est deterius. Nam hinc necesse est etiam lac

imminui, dum sanguis purgatione decrescit: quare etiã Venus nutricis pueris lactentibus est nocentissima: quippe lac hinc tenue & fœtidi odoris fieri necesse est, sin autem contingat etiam concipere, adhuc multo fit perniciosius. ac cauendum est, ne illa omnino nutrix puero mammillam porrigat: sed alia potius quærenda est, quæ lac habeat benignum.

Notatio lactis.

Internoscitur autem lac colore, substantia & odore: colore quidem, Vt & albissimum sit, & nihil habeat liuidũ, aut fœtidum: substantia Verò, Vt nihil admodũ tenue, aut crassum, aut caseosum contineat. Nam tale conuulsiones potissimum generare solet, & neruos obstruere. Quare etiam Vinum mediocriter tenue nutrici propinandum est, recrementi expers, & boni succi efficax. Motum laboremq; semper ante cibum subire debet: ita quidem, si infans adhuc lactet, nutrici prospiciendum est, Vt lac ipsius bonum euadat: si Verò reliquo tempore moueri Velit, mediocriter id agendum est, exercitandum, ludendumq; : atq; sic cibus sumendus. Neq; Verò lauare continuè debet, sed Vitare hoc maximè à cibo. item ne bibat statim à balneo præsertim meracum: nihil enim ipsis adeò est nocuum. Vnctione autem Vtãtur & frictione ante cibum. Nam exercitatio secundum cibũ non modò sic affectis, sed etiam omnib

omnibus inimica. Cæterùm in frictione primum à brachiis auspicari oportet, deinde tandem ad pectus & ventrem venire, post hæc ad crura descendere, ac plus ipsa valentiusque perfricare, vt etiam recrementa, quæ sursum vergunt, per eiusmodi ad inferna reuellas. At aliis particulis perfricatis, tunc demum & caput fricari debet. Prius enim non conuenit, ne omnia ad ipsum trahantur. Post exercitia & frictionem non statim æger in frigidum aerem procedat, in eoque versetur: sed vbi distulerit donec calor sensim perspirauerit, & spiritus continuitas remiserit, ita ad consueta prodeat, cibumque conuenientem sumat. Panem igitur rectissimè assatum, optimè fermentatum, & præsertim clibanarium, quatenus fieri potest, esse conducit. Hic enim superflui expers, & minus est recremētitius. Capiat autem ex eo vnam, aut duas vncias præcipuè si puer temperamenti sit magis melancholici, ex aqua feruente, in qua sit coriandrum: ita enim comestus, humorū vapores ad cerebrum ferri prohibet, quod maximum est commodum, & ab affectu præseruat. At ex oleribus edat betam, maluam, præcipuè autem caucalidem, gingidium, porra decocta: intybum verò si misceatur, hos iuuat. Condimentum oleris esto ex olei modico, & sale admodū mediocri. Ex volatu ægri edant gallinam cohortalem,

phasianos non pingues, anserũ alas, attagenas passeres, turdos, & turtures: verùm ex his quoq; minus pingues. Anates autem, & quæ in paludibus degunt, auersentur: iura sint sincera. Quòd si cruditas quæpiam ægro acciderit, aut distentio à flatu in ventre excitetur, adijciantur grana piperis nouẽ, aut vndecim, & anisi paulũ. A carnibus omnino puerum abstinere bonum est præcipuè suillis, & bubulis: voluptatis autem causa, aut etiam alio vrgente vsu modicas accipiat, & rarò: sed quæ non sunt pingues, & decoctum potius quàm ius: intingatq; carnẽ in garum ex pipere, aut sinapi. Nam istud, etsi vim habeat incisoriam, tamen ipsum auersandum est, eo quòd nõnihil caput repleat: quare etiam non consulo cepas & daucum assumere, nec smyrneũ, vt replendi capitis efficax. Iam apium vitandum est, ceu naturaliter comitiales offendens. Ex piscibus exhibeantur, qui superfluitate vacant, vt psessam, sturnum, merulam, aut scorpium, aut scarum: pingues autem auersentur, & cetaceos, vt scombrum, pelamidas. Hi enim omnes crassum terrestremq;, & inimicum naturæ succum congregãt. Ex fluuiatilibus eos sumant potissimum, quos Græci, quòd ex mari in fluuios conscendant, anadromos appellant: atq; hos non admodum continuè. Decoctioni ipsorum adijciatur paulũ piperis, aut oxymelitis. nam talis decoctio crassum ipsorum humorem

noxiumq́ue tollit. At eorum qui testaceam cutem habent, esum cauere oportet, eo quòd frigidi ipsi sint, & crassum humorem pariant. Sin autem ex erinaceo quoque sumere per interualla cupiant, non alienum est: quippe habet aliquid quod ventri ducendo, stomachoq́ue firmando, & vrinæ citandæ faciat: verùm hæc sumere oportet ex calido quodã vino facticio, aut absynthite, aut condito. hoc enim innocens est. At carnes vitari debent, donec in totũ morbus fuerit discussus, & præsertim suillæ: similiter etiam legumina, præcipuè lenticula. Sin autem æger illa uelit sumere, admisceatur extenuantium aliquod, vti pulegium, aut piper, vt craßities horum mixtura tollatur. fructus verò cauere, admodum salubre est. Sin autem voluptatis gratia ægri cupiant assumere, modici offerantur, & magis à cibo: ita enim minus nocebunt. Iam pleraque bellaria fugiant, vt nuces, & palmulas: pistaceæ verò, & vuas passas super cibum sumant, præsertim quæ leuem astringendi vim habẽt. Placẽtis in totum abstineãt, & cõtusis, quæ pini nucleũ recipiãt. Quæ verò ex amygdalis, aut pistaceis composita sunt, admittũtur: talia namque vim quandam pituitam purgantẽ obtinẽt. Vinum quantũ ad affectũ attinet, circũcidendũ est, vt quod caput repleat, præcipuè vetustũ: stomachi autẽ gratia vt concoctioni auxilietur, nõ abs re est, medio-

criter ipsum assumere. Vina autẽ factitia, quæ propomata Græci dicunt, raro offerri debent, præter solum absinthites: quod stomachum firmare, & recrementum quod in eo continetur, extenuare atq; expellere potest. Talis quidem victus ratio puero adhibebitur: hæc autem medicamenta.

Auxilia medicamentorum ad comitiales.

Vbi manè surrexerit æger, & aluum deiecerit, extenuans quoddam ita assumet: hyeme quidem decoctum hyssopi, quod magnũ potest adferre iuuamentũ: ac pleriq; solo hoc decocto vsi, consanuerunt, vt nõ amplius secundùm aut tertiùm in eũdem morbum inciderint. Quippe viscosa & crassa recrementa incidit, & non permittit vel in stomacho vel in thorace recrementum in crassitiẽ coire, spissari: aliud enim per vrinas, aliud per aluũ probè expellit. Hoc sanè decoctum æger capiat per se, aut cum oxymelite, in hyeme potius, & autumno: per æstatem verò rarius. At anethi decoctũ cum oxymelite, vt dictum est, exhibebis. Quòd si puer temperamento sit magis melancholico, sumet etiam epithymi decoctum, eo quòd id quoq; humorem istum probè subtrahat.

De medicamentis purgantibus.

Si puer eius quoq; ætatis sit, vt purgans medicamentum ferre queat, porrigantur ea quæ pituitam & recrementum melancholicum expurgant. Hieram sanè ad huiusmodi etiã as-

fectus valere, cum talem euacuet humorem, testimoniis autorum probatum est: verum ætas valde iuuenilis efficaciam eius non tolerat, vt cuius vires illa superet. Vigentibus autem ætate, & validis viribus præditis, & melancholicis vtiliter exhibetur. Præstat igitur iuuenibus, epithymi potius momentum cum picra præbere. Etenim ex humore quiddã subducit, & prius extenuat: atq; ita antidoto quod Theodoretum dicitur, purgare conuenit. Vt autem hoc quoque antidotum probè reliquum corpus purgare queat, adijciantur ipsi pendenti scrupuli quatuor: colocynthidis siliquæ tres, aut quatuor: vel etiam si multum, quinque: scammoniæ siliquæ quinque, aut sex, aut plures, pro ægri viribus, vt moderata sit euacuatio. Ac multos noui, quos eiusmodi sola purgatio sanauerit. At si prauitas humoris adhuc infestet, affectusq; perseueret, etiam catapotiis à me confectis vtantur, quibus nihil valentius inueni. Habet autem mixtura eorum hoc pacto. Aloes, scammoniæ gummi, colocynthidis, bdellij, singulorum semuncia. Capiat ex his æger pro viribus scrupulos tres, aut quatuor: adultis autem, etiam sex scrupulos dato: & si plures porrexeris, nihil nocebis, adeò leniter & tutò purgant: nec comitialibus modò, sed etiam vertiginosis, & articulariis, si quid aliud, auxiliãtur, excipia-

tur autem braßicæ succo. A purgatione confert etiam iis quæ saliuam mouent, vti: id si quid crassum adhuc, & viscosum contineatur, id quoque per palatum eliceant. Itaque bene vacuant & pastilli, si manducentur, qui recipiunt hyssopum pulegium, aut piper. Præterea magis adhuc proficit etiam sola gargarizatio, quæ in hunc modum paratur. Hyssopum herbam accipito, item pulegium, origanum, & ficus siccatas septem, aut nouem: atque his ad tertias decoctis, & cochleariis duobus inde sic cum sapa mixtis, ante cibum gargarizando saliuam ducito. postquam hanc sic purgaueris, balneum eo die tanquam noxium futurum caueto. Secundùm purgationem verò, & apophlegmatismum, conuenit præseruationis causa etiam vomitionibus vti. Etenim illæ quoq; humorem, qui quotidie colligitur, euacuant, nec permittunt in vnum cumulari. Prosunt igitur etiam quæ ante cibum mouentur: sed multo vtiliores, quæ post cibum: multóque magis adhuc, quæ ex raphani radicibus, escis pinguioribus, repletione ciborum, eorúmque dulcium esu, & ebrietate solicitantur. Nam eiusmodi vomitus, si quid crassum in stomacho, & viscosum inhærescens inueniant, omne discutiunt, ac liberant. Atque hæc sanè eo modo in omnibus comitialibus agenda censemus.

Curat

Curatio eorum qui ex ſtomachi affectu comitiali morbo corripiuntur.

Si ſtomachus affectus fuerit, inſpiciendum eſt, qualis in eo humor generetur: & ſi quidem biliosus, omnia tentare oportet, ut ne in poſterum bilem ei producere concedamus, abſinthij potu, & picra antidoto. Accipiet etiam panis exiguum ex aqua admodum calente ad horam ſecundam, aut tertiam: & ſummatim, in quibus flaua bilis circa ſtomachum generatur, repletq; caput, in his neceſſe eſt totum victum & tepidum & contemperantem adhiberi, qui nihil habeat acre, aut pingue, aut oleoſum, aut ſalſum: hoc enim bilem parit. At ſi frigidus ſtomachus pituitoſum congreget humorem, atque hinc caput malè ſimul afficiat, & conuulſionem inducat, conſilium eſt per ea quæ leniter calefaciunt, & corroborant, et proſpicere, vt os ventriculi bis aut ter in menſe perfundatur oleo, præſertim chamæmelino, gleucino & abſinthino. Adiciantur autem his & ſtyrax, & maſtiche. Hoc namque magis adhuc calefacere, & quod imbecille eſt, firmare poterit, vt etiam probè coquat: quo nullum eſt in omnibus quidem affectibus, præcipuè verò comitialibus præſtantius.

Curatio eorum qui ex alia particula comitialem morbum experiuntur.

Sin autem nec stomachus, nec caput morbi habeat originem, considera num ex alia quadam particula hic sumat initium. Nam alij à superiore pedis parte, quæ tarsos Græcè dicitur, alij à tibia, alij ex alia particula morbi accessionem sentire visi sunt. Et si quidem tale conspectum fuerit, etiam illi potissimum parti prospicito, & totam ei curationem admoueto. Ego sanè vidi quendam lectorem in hunc morbum incidisse, qui cum ei euenturus erat, auras quasdam frigidas à superiore pedis parte ad cerebrum ascendentes percipere se dicebat. Cùm igitur hunc catapotiis pituitam & melancholicum humorem vacuantibus antea purgassem, imposui parti affectæ etiam quæ exulcerare illum, extenuare, & calefacere possunt, vt hinc ipsa & sudauerit, & humida quædam non pauca ex eadem manifestò emanarint: atque hoc vbi nos fecissemus, adolescens sanus euasit. Erat autem auxilium quod et impositum erat, sanaueratq́ue, lepidium herba. Idem namque etiam alia quædam præstant, sed nullum adeò vt ea herba. Post huiusmodi iam curationem adhibitam, etiam vomitus moueri, & pituita per os educi debet: in palæstra verò exercitationem pro virium ratione æger, vt maximum bonum, & præcipuè ante cibos aggrediatur. Moueatur autem non solum ambulatione, sed etiam equitatu, primum

mum sanè mitiori, postea verò vehementiori quoque. Atque exercitij modus sit, cum respiratio eius qui exercetur, frequentior euadit. Vbi enim hoc senserit, corpus non amplius exercere oportet. Ab exercitatione balneis dulcis aquæ vtatur, sed non continuis, verùm semel aut bis in septimana: & ante cibum potius, quàm post illum: nec diu in balnei aëre immoretur, sed etiam situlas calidas stomacho quidem & cruribus superfundat, paucas autem in caput, easq́ue tepidas, & totum corpus aqua non nimis calida detergeat: caput admodum moderatè perfricet. Ingressus autem solium caput non intingat sæpius, sed bis, aut ter. In frigidæ labrum ingressus primùm caput aqua modica superfundat, atque ita in illud descendat: vt ipsum neque vapores ex toto corpore ascendentes ad se rapiat, neque excipiat: & operimentis inuolutus, rursus aquam manibus excipiat, frontemq́ue ipsius aspergat. Vinum statim à balneo meracum bibere cautio est: nihil enim adeò affectum excitat. quare cauenda est meraci potio, præsertim comitialibus. Hæc sanè in eum modum agenda sunt: atque hoc victu non modò puer, sed etiam is qui ætatis est florentis, sustineri debet. Quòd si morbus vetustus & contumax fuerit, vt mitiora contemnat remedia, tunc iis quoq́ue vtendum erit, quæ largius extenuant, & totum

affectum exscindunt: praesertim ea purgatione, quae veratrum album recipit, cuius descriptio sic habet.

Medicamentum purgans, ex veratro albo.

Baccarum lauri purgatarum siliquae octo: alypiadis, piperis albi, euphorbij, veratri albi, singulorum siliquae octo. Haec omnia contusa, singulaq; ponderata, quemadmodum etiam scriptum est, dato vna vice ex colocynthidis diluto, quod in hunc modum parabitur. Colocynthidem probè prius purgatam, vt nihil interni seminis, neque lanuginis relictum sit, sapa repleto, sinitoq; ipsam in calido cinere à vespere vsq; ad primum diluculum pernoctescere: atque ita dato, vt auxilium maximum, quod & vomitu plurima valde crassa & viscosa recrementa purget. Quare etiam vomitus adiuuari debet, cùm aegri nausea premuntur aut conturbantur, paululum mulsae superforbendum dando: & si nauseantes nihil notatu dignum sursum eduxerint, etiam pinnis ad stomachi turbationem vtendum est, copiosiorem adhuc mulsam propinando. Ita enim minori cum molestia recrementa quae stomacho infixa sunt, sursum emolientur. Secundùm purgationem panis exiguum mulso intinctum dato: balneum autem die vno aut altero vitabis. Caterùm hoc sciendum est, quòd in iis qui os sto-

machi

machi imbecillum, & bene sensile habent, non veratrum album, sed potius nigrum purgationi iniiciendum sit. Sic enim datum sine molestia purgabit, & proficiet, præterquàm quòd neque violentos vellicatus inducet. Ego etiam hiera probè purgaui, & lapide armeniaco, tribus eius scrupulis datis, & profeci: verùm in comitialibus inueteratis nullum adeò efficax inueni, vt hoc potißimum medicamentum purgans: multosq́ noui desperatos ab aliis medicis, vel hoc solo persanatos fuisse. A purgationibus deinde etiam antidota quædam sumi debent, quæ refocillare vires, & si quid meatibus insideat, extenuare possunt. Tale est tum quod hermeclimax appellatur, tum theriaca. Atque hæc sanè variis mixturis constant, & ægrè comparantur. Inter simplicia verò & facilè acquiritur, & valentißimum est pyrethri radix contusa, & melle excepta, si detur cochliari vno per interualla, donec vndecies exhibueris. Experientia probatum est auxilium: ne ipsius vtilitatem contemnas.

Quæ naturaliter ad comitiales valent.

Hæc igitur de comitialibus dicta sunt, quæ & nos cognouimus, & longa experientia docuit: verum cum nonnulli naturalibus, quorum ratio haberi nequit, quæq́ alligari solent oblectentur, eisq́ vti desiderent, & re vera id

quò

quò intendunt, assequantur, conueniens existimaui studiosis de his quoque nonnulla percensere, ut medicus omni ex parte ad opem ægris ferendam sit instructus. Archigenes igitur in libris quos Catagenos inscripsit, præcipit his uerbis: Per accessiones omnes partes continere oportet, quemadmodum etiam eos qui per circuitum rigorem experiuntur, singulaq́ue membra unctis manibus moderatè continendo in rectum dirigere, oculos ipsorum leniter attrectantes, & demulcentes: præterea sanguinem ipsis hoc tempore dimittere. Vbi uerò accessio finierit, omnia membra perungenda uestimentisq́ue fouenda, & caput multo oleo calente superfundendum. At si cum graui somno, quæ cataphora Græcè dicitur, in comitialem morbum prolabantur, in sindonem aut aliud uestimentum coniectos dimoueri agitariq́ue præcipito. Puncta autem qualibet ægri ipsius parte sanguine os oblinito, & expergiscet. Post accessiones tota quidem morbi excisio medicis in huiusmodi rebus exercitatis committenda est: uerùm citra superuacaneam curiositatem ac curam hæc facere conabimur. sed æquum est, prænuncia morbi indicia, & remedia quæ ipsum coarguant, antea explicare.

Indicia quibus comitiales agnoscantur.

Comitialis hoc modo nosci debet. Aegrum pelle

pelle caprina opertum mari intingito: statim enim concidet. aut loto ipsius capite ex cornu caprino nares eius suffito ac cadet. Idem etiã præstat lapis Gagates, igni prius admotus, & naribus inditus: concidet enim. Ex alio exemplari sic: Gingiberis modicum naribus indito, & inde cadet.

Ex Apollonij commentariis facilè paratur medicamentum, si quidem comitialis est curabilis.

Postquam conciderit æger, admoueto ei thymum, & si apprehendat, curabilis est: sin minus, non. Ad pranoscendum comitiales hoc quoque produnt: nempe quòd venæ sub lingua ipsorum sitæ virides inueniantur.

Curatio ex secundo Theodori.

Comitiali collapso, vbi à magnis pedum digitis sanguinem lancinatu extraxeris, labra & frontem ipsius inungito, & inde resurget. Apollonius autem inquit, rectè dari sanguinem ipsorum potioni: vino autem abstinendum. hoc apud Xenocratem inuenies.

Aliud.

Hoc quoque mirificè facit: Duo lapilli in hirundinum pullis dissectis inueniuntur: quorum vnus quidem niger, alter verò albus existit: comitiali collapso eos imponito, ac ipsum excitabis. nigrum verò cuti alligato. At hirundines dicuntur primo pullo hos lapillos dare, qui

re, qui non facilè inueniuntur, nisi vniuersis pullis dissectis.

Aliud.

Chamaeleontem in oleo coquito, donec intabuerit, & oleum spissescat: consumpto autem animali, ossa ipsius selecta in locum solis expertem reponito, ac comitialem collapsum in ventrem conuertito, oleoq; dorsum à sacro osse vsque ad primam vertebram inungito, ac statim excitabitur: hoc vbi septies feceris, ex toto aegrum liberabis. oleum autem pixide reponito.

Aliud.

Alij verò inquiunt, Comitiales, vbi agniti fuerint, curari debere, quemadmodum Archigenes praecipit, Primario igitur in victu congrua aquae potione vtendum est, carnibus abstinendum, & venere. Iam vnctiones quae adhiberi debeant, ab expertis obseruatum est. haec quoque illis conueniunt. Mustelae iecur sine felle cum dimidia aquae hemina ieiuno ad tres dies propinatur. Referunt autem quidam, partem auis ossiphagi crematam potu morbum tollere: atque haec sanè ex Archigenis libris decerpta sunt.

Aliud.

Aliud quod in tertio Strato prodidit, istud est. Cani diebus quatuordecim incluso ossa tantum deuoranda dato: quintodecimo die ex albo canis

bo canis stercore cochlearium duorum instar comburito, ac diebus quinque propinato.

Aliud

Hoc quoque in Thuscia à rustico quodam accepi, qui dicebat aliquem casu morbo liberatum fuisse. Rutam enim syluaticam, quam rure habebat, contundebat: & vbi conseruus eius lunaticus concidisset, ipse rutæ odore plenus, aggressus nares ægri continebat: vnde ille excitatus, non amplius comitiali morbo laborabat. Expertus autem erat hoc etiam in alio, morboq́ eum liberauerat. Atque ego sæpius ita hunc affectum curaui. Mirabile igitur & eximium medicamentum est, quod nulli communicabis.

Ex quinquagesimo octauo Theodori Moschionis, ad comitiales.

Herba pedicularia, quæ staphisagria Græcè dicitur, drachmæ octo: castorei drachmæ quatuor: liquoris peucedani, pyrethri, singulorum drachmæ duæ. Pediculariam contundito, ac in vesicam ouillam, aut caprillam, in qua adhuc vrina sit, depositam siccari curato: deinde contusam incretamq́ aliis admisceto, ac ex mulsa pro viribus dato.

Aliud, quod accepi ex Gallia.

Galli gallinacei testiculos in puluerem tritos, ex aqua & lacte ieiuno propinato, idq́ diebus quinq́ facito: vino autem abstinẽdum est.

Aliud

Aliud, à Mersino Thrace acceptum.

Gladiatoris occisi, aut alterius cuiusdam mortis rei panniculum cruentum comburito, ac cineri vinum misceto: Vbi septies hoc dederis ægro, liberabis. Hoc insigni experimento sæpe probatum est.

Ex his quæ Stratonis libris adiecta sunt. dicit autem Orpheum authorem esse.

Solani radicem luna declinante acceptam tundito, ac eam potui dato, primo quidem die semel deinde bis, postea ter, tandem quater: atque ita ordine, donec quindenis vicibus eam insumpseris. Arcanum autem est hoc, & multis mirabile.

In Hispania hoc ad comitiales didici.

Caluariam asini diligenter crematam contundito, incernitoq́ue, & in pixide habeto. Cùm vsus postulat, dato drachmam vnam. In alio inueni drachmas duas, ex aqua frigida hemina. Priusquam autem medicamentum dederis, sabinam herbam leuigato, datoq́ue potui ex ea drachmas tres cũ aqua hemina. In alio habetur cochleare vnũ. Ieiuno ad dies duos dato, quãdo tẽpus est subnubilũ. Ac paucis interpositis

tis diebus exhibeto id quod ex caluaria asini paratur. At priusquã aliquid ex prædictis offeras, caput ægri ad dies tres purgato, vt infrà scriptum est. Herbæ pedicularia, sinapis, singulorum drachmæ 4. pyrethri drachma: salis ammoniaci drachma: contusa, & cribro secreta, in puluerem redigito: datoq; mandendum post diem vnum, ac sinito ægrum hianti ore pituitam emittere: est autem hoc valde mirificum.

Quæ alligantur, & naturaliter comitialibus obsistunt, ex Commẽt. Archigenis.

Iis autem quæ alligantur vtendũ est ad affectum, vt Asclepiades medicamẽtarius prodit: clauum cruce fixum brachio ægri alligato, & liberabis. Zalachtes autem hæc a it:

Lapis iaspis à fumo quo infectus non pellucet, Capnias appellatur, ad omnia capitis & mentis vitia alligatur: & is contritus si cum humore illinatur, hæc efficiet euidenter & mirificè. Osthanes inquit: Corallium & glycizidem, solaniq; radicem luna inclinante collectã, illigatamq; in linteolum lineum appendito.

Aliud.

Iaspis similis callaino, digito impositus gestatur, & liberat: est autem preciosus.

Aliud.

Democratem Atheniensem ferunt cùm adolescens esset, & morbo comitiali teneretur, ad Delphos profectum fuisse: eúmque rogasse

deum, cùm pleriq; ei offerrent alliganda morbo cōtraria, quali ex eis vteretur? ac Pythiam respondisse:

Quos madidis cerebri latebris procreare capella
Dicitur humores, vermem de vertisse longum. Vel sic:
De grege sume capræ maiores ruris alumnæ
Ex cerebro vermes, & ouis dato tergora circū
Multiplici vermi pecoris de fronte reuulso.

Democrates cùm hæc audiuisset, expendebat quid tunc Deus loqueretur: cùm autem ipse profectus ad Theognostum Democratium nonagesimum octauum annum iam agentem venisset, oraculum huic denunciat: ille autem vehementer miratus dei prudentiam, vatis Pythiæ obscuritatem, & obliquum dictum, sententiam oraculi manifestauit: gregariarum, inquit, caprarum caput naturaliter multis vermibus iuxta cerebri basim plenum efficitur: ac sternutamētis animali obortis, multi vermes in nares capræ insiliunt. Oportet igitur veste substrata, ne terram attingant, illos excipere, vnum, vel tres, & indutum pelle nigra ouis tenero collo alligare. Atque hoc ait morbo naturaliter aduersari.

Aliud ad idem, quod in libro Stratonis scriptum est, dicitur autem Moschionis.

Asini

Asini frons cuti alligata, gestataq́ȝ, morbo liberat.

Aliud.

Clauum ex nauigio confracto exemptum, in brachij ornamentum latum concinnato, ut imponatur os ex corde cerui, & sinistro brachio circumdatur. Postquam autem ceruo uiuo cor exemeris, ossiculum, quod in eo explicato ceu carunculam concretam arundine statim sine mora inuenies, siccato: ac ubi reliquum proiece ris, facito ut prædictum est, ac miraberis.

Aliud.

Linteum ex naue confracta, iam attritum inueteratumq́ȝ dextro brachio ad septē hebdomadas alligato: in quibus aliàs & æger liberabitur. Concidet autem, si pilos asini & mulæ insuffitum offeras. Pyrethrum cùm naribus ipsius inspirauer is. siquidem sanabilis sit morbus, sternutabit æger: sin autem curari nequeat, non item.

Aliud.

Corallium ex cerebro asini alligato. Glycyrrhizæ dis radicis, & solani, declinante luna granum unum dato: primò autem unum, deinde duo, postea quatuor, donec quindecim exhibueris. Iam chrysolithos probè facit: item iaspis, aëriū colorem habens, aut persimilis calamo, digito gestatus, idem præstat. Hæc sanè à ueteribus dicta sunt, tanquam naturaliter, hoc

 est.

est, latenti natura, efficacia. At quæ nos edidimus secundum certam quãdam viam & rationem, quam Græci μέθοδον vocant, dicta sunt: ac conuenit peritum omni modo auxiliari, tum naturalibus vtendo, tum scietifica ratione, & methodo artificiali: quodq; recte dici solet, omni modo properandũ est, vt longo morbo & prauo ægrum liberes. Mihi sanè omnibus vti placet: quia verò plerique hoc tẽpore indocti accusant eos qui vtuntur naturalibus, caui, ne continuè ijs quæ naturaliter operantur, vterer, conatusq; sum artificiosa via & ratione morbos superare: ac noui non modò comitiales, sed etiam alios morbos plerosq; victu & medicamẽtis fuisse persanatos. Quare etiã nunc cõsulo, vt is qui velit comitialem euadere, hoc potius nunc à me dicto victu, & medicamẽtis vtatur: nec successu frustrabitur. Iam efficax in commemoratos etiam solare cyphi potum inueni, præsertim à purgatione. Oportet autem semel propinare, desinente luna: idq; facere, dum in totum morbus fuerit discussus. Nihil autem minus confert, vbi curatus quoque fuerit, præseruationis gratia ipsum porrigere, quousque tutam & firmam morbi liberationem videris, & nullæ ipsius reliquiæ superstites maneant. Quin etiam præcaueri in comitialibus omnino debet, ne vllo modo affectum irritemus. maximè omnium vitanda est cru-

est cruditas, ut maximũ malum: in cœna, aut prandio etiam suspicio cruditatis: item ne cibus tardè sumatur, & bilis commoueatur, cauendũ est. Adhæc fugienda potio statim à balneo, ut diximus, præsertim meraca: vina valde vetusta, & nouella admodum, astringentiaq; item lactis potus, caseusq;, & si quid ex lacte præparatur, necnon fœtida. Insuper vitandũ, ne ægri prorsus in huiusmodi locis commorẽtur, suffimẽtaq; plurimũ odorẽtur: neq; è sublimi defixis oculis diutius cernãt, neq; admodũ caput operiant, calefaciãtq;: prætereà ne in sole immorẽtur, aut vbi ignis est plerunq;: adhæc, ne in balneo tardius desideãt, & caput calida rursus aqua abstergant, concoctioneq; non obita rursus lauẽt. Insuper ne à cibo dulce quoddã esculentũ aut poculẽtũ assumãt. Quippe hoc etiã affectũ irritat, præcipuè in quibus flaua bilis stomacho innascitur Nam hos temperato victu alere conuenit: non quemadmodũ eos qui pituitosum humorẽ cc̃grẽgant. per illa quæ omnifariam extenuant humores, & calefaciunt. Hæc si quis accuratè cõseruet & tueatur, non opus habebit alio quodam auxilio, & maximè illis quæ dolorem mouent, periculũq; vitæ inferunt: nonunquam etiam arteriæ sectione, caluariæ adustione, & alijs quæ cruciatum & supplicium magis quàm curationem multis conciliant.

DE RESOLVTIONE particularum. Cap. XVI.

Resolutionis vitium, quod Græci πάρεσιν & παράλυσιν nominare consueuerunt, nihil aliud est, quam sensus & motus priuatio. Differt autem ab apoplexia, quod ipsa quidem totius corporis sensus & motus abolitio, cum principis animæ functionum noxa, & quodammodo mors accidit. Resolutio autē est, qua dimidia pars corporis, vel vna emoritur, vel etiam particulæ quædam neruosæ obstructæ, ita vt vel cerebrum, vel spinalis medulla ab affectu sit immunis. Vbi igitur prius animaduerteris vnde inceperit, & vnde causa prouenerit, ita tandem curationem tētato. Fieri enim nequit vt qui causam, aut quod sit vitium, ignoret, morbum infestantem possit exscindere.

Notæ.

Si igitur ex superioribus particulis quædam affectæ fuerint, nempe oculus, aut nasus, aut lingua, aut quædam in facie, constat ipsum cerebrum morbo esse implicitum, eique primario succurendum esse. Si igitur nulla ex prædictis partibus sensu, aut motu, aut vtroque

que

que læsa fuerit, necesse est spinalem medullam ægrotare, aut aliquem neruorum ex ipso procedentium affectum esse, statuere. Attendito igitur diligenter, quæ sit pars affecta, & vnde initium trahat, aut à qua vertebra id, aut neruo recipiat: atque illi curationem adhibeto: non autem vt vulgò, symptomatibus tantum obsistito. Itaque resolutas particulas sic internoscere conuenit, animum scientia anatomica aduertendo.

Causa resolutionis.

Causam resolutionis effectricem magna ex parte internoscere licet, ex crasso, viscoso, frigido, interdum etiam terrestri & melancholico humore constitui. Sciendum autem est, vitium hoc ex qualitate calida aut sicca proficisci, vbi calida intemperies sanguinem, & humores nimium torrefecerit: similiter etiam ob frigidam qualitatem solam. Quoniam igitur causa diuersa est, quæ resolutionis affectum pariat, inspiciendum internoscendumque diligenter est, copiane sit, an qualitas sola: non parum enim interest. Si namque copia & crassities, necesse est adhibere quæ extenuant, & humoris, qui resolutionem excitarit, vacuationem moliuntur. At si qualitas sola fuerit calida & sicca, tunc extenuantia calefacientiaque (omnia enim eiusmodi natiuum humorem consumunt) magis adhuc as-

sant materiem, crassioremque reddunt. Liquet igitur cōtraria qualitati remedia inducenda esse, hoc est, refrigerantia & humectantia omnia: ad frigidā verò necessariò ea quæ calefaciunt, applicari debent. Quæ cùm ita habeant, dicamus quomodo etiam curatione vtendum sit, ab affectu, qui ex copia prouenit, prius exorsi.

Curatio.

Si quidem igitur copiam sanguinis ex notis deprehendas, liquet moderatam eius euacuationem ante aliam curationem vniuersam adhibendam esse. Non enim conuenit in his multum sanguinis, etiam si abundet, detrahere: sed ad auxilia potius quæ locis inducuntur, perueniendum est. Si namque in facie affectus constiterit, ante omnia capiti prospiciēdum est. Constat enim principio affecto, meritò etiam faciei partes oblæsas esse. Necessariò igitur omnia quæ caput euacuant, ipsúmque recrementis liberum reddunt, adhiberi debent: quemadmodum apophlegmatismis quoque, perfrictione, dropacibus. & omnibus vtendum est, quæ extenuare & aperire possunt. Quòd si pituitosior sanguis fuerit, ijs quæ pituitam per os educunt: sicut etiam cum magis melācholicus, illorum vsus est, quæ hunc humorem emoliuntur. Optimè verò ad vtraque

que

quæ facere possunt & catapotia, quæ ex colocynthide parantur: quorum descriptio hæc est.

Catapotia διὰ κολοκυνθίδος.

Aloes hepaticæ, colocynthidis, singulorum vncia: euphorbij semuncia: veratri nigri vncia: bdellij, gummi singulorum vncia: nitri Alexandrini semuncia. His semper vtitor, cùm humorem melancholicum, aut pituitam purgare volueris. Nihil enim adeò humores ex alto euocare, & neruos laborantes capútque expurgare potest, vt horum catapotiorum compositio. Sufficit autem ex eis vsq; ad scrupulos 4, aut sex, pro ægri viribus exhibere. Ad integrũ verò modum veniendum non est, sed paulatim à duobus aut tribus scrupulis exorsi, ipsa porrigemus: si igitur affectus recens fuerit, æger autem sæpe facilis ad vomitum, medicamentorum potionem auersetur, nullum aliud præferendum, sed his vtendum est. Nam præter id quod non facilè euomuntur, materiã quoque citra molestiam purgant, & commodè ex alto euocant. Arbitror autem nullum statim alio remedio opus habiturum, si quis ipsis rectè vti posset. At si affectus longo tempore ægrum molestarit, & moderatioribus medicamentis non obtemperet, sed his contumaciter resistat, etiam omnibus potius quæ aperire & extenuare possunt, vti conuenit. Vbi verò materiam tenuem & fluidam reddideris,

medicamentum hiera assumi debet, quæ à me paratur, cùm sit præstantissima & tuta, periculiq; expers: describitur autem in hunc modum.

Hiera tuta, hoc est, quæ sine periculo sumi potest.

Aloes scrupuli quatuor, in alio octo: folij scrupuli decem: agarici scrupuli octo, in alio exemplari decem: polypodij scrupuli octo: piperis albi scrup. 5. piperis longi scrupuli 8. piperis nigri scrup. 5. casiæ scru. 8. opoponacis, amomi, croci, sagapeni, castorei, singulorum scrup. 5. scammonij lacrymæ scrupuli decem: ammoniaci suffiminis totidem: petroselini Macedonici, aristolochiæ, veratri, singulorum scrupuli quinque: marrubij succi scrupuli. 8. chamæpithyos, bdellij, colocynthidis, singulorum scrupuli octo. Integrum antidoti modum, siquidem absque melle habes, dato scrupulos septem: sin autem cum melle, scrupulos duodecim, aut paulo plus minusue. Non oportet autem adijcere extrinsecus alterius scammoniæ modo. Multi namq; arbitrati se promouere medicamentum ad euacuandum, ita faciunt, ignari quòd inutile magis ipsum reddunt. Non enim volumus id protinus ad ventrem deferri, sed potius in membra distribui, in corpore im

re im

re immorari, extenuare recrementum, & emendare, item meatus dilatare, ut obstructiones neruosorum adaperiantur, & spiritus qui in ea mittitur purus sit impeditetur. Quare medicamentum euacuatorium efficere non licet, præsertim in pituitosis: sed contra ex scammonia adimere conandum est, augeri autem potius colocynthidis pondus. at totus modus potui statim à primo die dari non debet, sed partiri in tria, exhiberique primum drachma: deinde tribus diebus interpositis, drachmæ duæ: admixta salis hemina: piperis autem minus, quod sit admodum subtiliter detritum. Consilium enim nobis est, ut medicamentum, sicut diximus, distribuatur, non spissetur. Cum paucis diebus salem ægro differre iusseris, dato rursus ei tres drachmas, deinde rursus alijs paucis diebus interiectis, offerto ipsi drachmas quatuor: ita namque iuuabis ægrum, & simul medicamenti uim, ac quanta qualiáque efficere soleat, admiraberis. Vulgares autem ipsum occultant, ignorantes ipsius usum. Scire uerò licet, quòd si uires ægri robusta sint, uereri non oporteat, quinque drachmas exhibere, interdum etiam sex: magisque, si æger omnibus ex æquo humoribus scateat, qui Græcè plethoricus dicitur, ætate uigête, & tēperamēto humidus sit. Ita

curan

curandi, qui resolutionem ex humidorum viscosorumq; & crassiorum humorum copia sustinuerunt.

Si resolutio ex sola fiat qualitate.

At si non copia, sed qualitas potius causa fuerit morbi effectrix, vbi quidem siccitas simul cum caliditate infestat, refrigerantibus sensim & humectantibus potionibus & cibis vtendum magis consulo: vt cremore ptisanæ, aut auenæ, aut chidro. Inter olera, intybis, aut lactucarum caulibus. admisceatur autem his tum asparagus palustris, tum radix apij. Aues comedantur propè omnes, præter nimium pingues, vel quæ in paludibus aluntur. Inter pisces nimirum saxatiles potius: testacea verò deuitentur, præter pectines & erinaceos. Interdicantur etiam legumina omnia, præsertim halica. Inter fructus pomaceos vniuersos comedant magis ficus, vuas, semen peponum, & mala punica verò persica, duracina, sycomori fructus, & quæ vocantur mala aurea, caueri debent: summatim, vniuersus victus qui refrigerare ac contemperare potest: præterquàm quod nihil admodum recrementitium aut crassi succi habeat. Vinum bibant aquosum, & non adeò vetustum, vt quod

quod magis exsiccet, & neruos offendat. Quare etiam vinis factitiis interdicatur, praeterquam rosato & violato: at si fieri possit, etiam citra vinum aeger degat, sola tepida aqua usus: id multo quoque melius est. Bibant autem, qui assueuerunt, etiam in medio cibi aquam frigidam cum vino. Talibus igitur purgans aliquod medicamentum praebere commodum non est. Vniuersa namque ipsis inimica sunt, praesertim hiera, quae euphorbio constant. Nam praeterquam quòd nihil iuuant, siccitatem neruorum adhuc magis augent. Noui sanè ego quendam resolutionem ex mœrore, multa sollicitudine & inedia expertũ: deinde sumpta hiera, adeò laesum, vt totus ipse immobilis fieret, & propemodum interiret, nisi in contrarium mutatus fuisset, & humectantibus omnibus tum potionibus, tum cibis, & alijs quae temperatum, ipsum reddidissent, usus fuisset: maximè verò balneis compluribus, vnctione ex hydrelaeo, mutatione aeris temperati, & omni hilaritate. Etenim tristis erat, ad iram procliuis, à medicamento nimirum excitatus, & qui flauam bilem collegisset. Hac sanè ratione, si qualitas fuerit, praesertim intemperies calida, vitari debent cibi acriores: adhuc autem magis quae medicatam vim purgantemque obtinent. Nam praeter id quòd nihil iuueniant, quòd

ex

ex corpore euacuent, magis adhuc aliam intemperiem regenerant. Pari modo etiam in frigida intemperie praeditis, medicamentis pur gantibus vtendum non est, quum solo victu tales curari possint. His igitur & vinum moderatum vetustius, allia, porra tum per se, tum cum sale comesta, apium, petroselinum, daucus, item quae piper recipiant: ad haec vnctiones calefacientes conueniunt, praesertim circa stomachum adhibitae: quale est etiam Marciatum habet enim medullam ceruinam, styracem, & neruos vehementer iuuare potest: quemadmodum oleum quoque rutaceum, & cum ipso, & cum alio, refrigeratos neruos probè excalefacit. Sin autem morbus in vetustatem incidit, etiam aquae naturales, hoc est, quae sponte sua calidae ex terra prosiliunt, quantum ad frigiditatem attinet, sunt ipsis accômodae. Verum diu eis immorandum non est: neque bis die lauandum, sed permittendum vt in frigidũ quoq; soliũ descendant, ne ipsi supra modũ exsiccentur, sed mediocriter etiã adiumento quod ex ipsis prouenit, fruantur. Ita sanè resolutio quae propter intemperiem accidit, pro viriũ ratione curare conuenit. Caeterũ autem deinceps explicemus, quibus remediorũ auxiliis, in quibus corporibus ad morbum depellendum vti magis expediat.

De oculorum resolutione.

Quòd si igitur oculus fuerit affectus, in primis capiti, vt diximus, prospiciendum est, apophtegmatismis, perfrictionibus, & reuulsionibus, cucurbitulas in posteriorẽ capitis partem adglutinando, trahendo, & scarificando, si copia subiecta requirat. At si affectus remanet, etiã dropaces superciliis imponãtur: quippe trahunt ex alto, calefaciuntq́ partes affectas, & recreant: necnon scirro induratas excitant, remolliuntq́ vt musculi refocillati in naturaliũ actionum memoriam reuertantur. Porrò vtantur etiam succo betæ, cum melle ipsum naribus infundentes: item succus anagallidis bene facit. Quinetiam ad sternutamentum prouocandum efficacibus medicamentis hoc in affectu vtendum est, herba lanaria præsertim, quæ Græcè struthion appellatur: vel euphorbio cum castoreo, vel tribus simul coniunctis.

De labro resoluto aut gena.

At si labrum resolutionem expertum sit, aut gena, aut maxilla, apophlegmatismis potissimum vtendum est, quæ staphide agria, mastiche & pipere constant: item perungere iis quæ ex sinapi fiunt, confert: necnon pastillis qui hyssopum, aut pulegium, aut piper recipiunt. Hæc valent vt acriora, & emortuum sensum reuocant. Prodest ipsis

ipsis etiam nucum pinearum crematarum vapor: permittendum autem est, ut affecti vaporem hunc inspirent: valde enim hoc facientes adiuuantur. Quod si morbus inueterascens copia infestare videatur, etiam venas sub lingua incidere oportet. Saluberrimum enim illis hoc est auxilium, qui in faciei particulis resolutionem experiuntur: unctionibus autem utaris ex castoreo, medulla ceruina, & styrace confectis. Omnibus hoc auxiliatur, præsertim resolutionem in maxillaribus musculis expertis. In aliis verò regionibus, ut manu, stomacho, aut vesica, non solum hoc, sed etiam Lysiponium dictum valde efficax est remedium, cuius scriptura hæc est.

Scriptura Lysiponij.

Castorei, euphorbij, piperis, singulæ unciæ: suffiminis ammoniaci, opoponacis, galbani singulorum unciæ duæ: medullæ ceruinæ unciæ tres: terebinthinæ unciæ sex: ceræ libra: olei veteris tantundem: olei taurini, ireni, gleucini, cyprini, singulorum unciæ tres. Hos auxilium est utilissimum ad omnem resolutionem, & per se, & cum rutaceo oleo. Epithematis autem tum eo quod dia daphnidon, tum quod Apollophanis dicitur, aut eo quod constat casia, vel sampsuco, vel cachri. & in summa ijs utendum est,

est, quæ ex alto euocare humores, & cruentare cutem possunt. His etiam in coxendicibus affectis, neruis difficulter sentientibus, & in ijs qui stercus retinere nequeunt, vti decet. Iam verò iniectiones, quæ ex euphorbio, castoreo & nitro constant, item quæ allium, rutam & cuminum vnà cum oleo incocta habent, istis opitulantur. At si musculi sedis resolutionem sustinuerint, per insessus ipsis & suffimigia succurrendum est. Ad hanc rem præstantissimus est lapis molaris: oportet autem ægrum vestimentis contectum, infundibulo ipsi subiecto vaporem ascendentem excipere. Lapis verò vbi ignitus fuerit, vino aspergatur. His & similibus remediorum auxilijs, solo vsus modo immutato, in affectis particulis vtendum est.

DE MELANCHOLIA. Cap. XVI.

NOn vna quædam melancholiæ causa est, neq; vnus humor vitij parens, sed plures, & alias aliter mutati: vnde neq; omnes eadem symptomata sustinent, neq; similiter eisdem imaginationibus agitantur, sed alij ipsorum rident semper, & cum hilaritate imaginantur: alij cum ira & contentione, ijs qui phrenitici appellantur, ea in re consimiles: quidam ipsorum cum torpore multo ac segnicie,

ut ipsi loqui nolint, stultorum modo, quos Græci uocant μωροὺς: nonnulli opinionibus addicti sunt, & futura prædicere arbitrantur. hi uerò mortem desiderant: illi iugulari optãt, alij metuunt. Atque ex his quidam ipsorum interualla morbi temporibus quibusdam habent, ut etiam consueta administrent: alij in continua dementia sunt. At non solum uariis quibusdam motibus symptomatum ipsis oborientium differunt, sed etiam affectorum locorum ratione. Hi quidem solum ipsum cerebrum morbo affectum habent, illi uerò etiam reliquum totum corpus: alij autem uentrem solum, & præcordia. Quoniam igitur causæ melancholiæ, & particulæ affectæ differentes sunt, item quæ mouent, quæq; infestant has accidentia, ideo conueniens studiosis existimo, ut singula intelligere, & unde fiant, nitantur. Quare internotiones ipsorum accuratè nobis exponendas esse duximus. Ita namque tum mederi rectè, tum morbum superare, etiam si difficilis fuerit, poterimus.

Signa melancholiæ ex sanguinis copia nascentis.

Internosces autem melancholiam ex copia sanguinis fieri, primùm sanè, si ad ipsum ægri temperamẽtum respicias. Nouimus enim

hirsu-

hirsutos nigrosq́; colore, & habitu tenues, multo facilius quàm candidos, & craßiores, melancholia corripi: adhæc eos magis qui ætate vigent, tenui victu vtuntur, iracundi sunt, & vitam curis, tristitia & mœrore plurimæ ex parte transegerunt. Adhæc interrogare conuenit, num aliqua solitæ vacuationis retẽtio obuenerit, in viris quidem sanguinis per venas ani quæ hæmorrhoides Græcè dicuntur, profluentis: in mulieribus autem menstruæ purgationis. Et si in corpore verus grauitatis sensus inest, facies quoq; inspici debet, num multo quàm antea rubicundior sit, venæq́; magis turgescant, & intentæ sint. Hæc enim si deprehenduntur sanguinis copiam, quæ vapores ad caput transmittat suspicari oportet. Sin autem quædam vanarum imaginationum interualla ipsis obueniant, vt etiam consueta quoque opera aliquantisper velint attingere, adhuc magis tum melancholiæ speciem accidere suspicabimur, cum ex euaporatione sanguinei humoris originem trahat, offendatq́; cerebrum. Ac simile quid ægris contingit, cuiusmodi ijs, quibus oculi suffunduntur, accidit. Quòd si cum risu vanæ imaginationes oriantur: humorem qui offendit, non admodum vitiosum esse & rodentem, sola autem copia nocere.

Curatio.

Si igitur notatio id quod offendit, sanguinis

guinis copiam esse, tibi suggerat, atq; ob hanc talem melancholiam superuenire, dum vapores inde, vt diximus, spiritum animalem turbidum reddunt, & eiusmodi excitant imaginationes, ante omnem aliam curationem, sanguinis mißio adhibenda est. Differendũ enim hic non est, cum metus sit, ne cum nos diutius expectamus, vapores cerebri corpus magis inalterent: vel etiam longius immorati, ventriculos ipsius interiores obstruant. Paucis itaque diebus, vbi ægrum cibo boni succi & temperato traduxeris, nequaquam concedens, vt carnes, & ea quæ sanguineum humorem generare possunt omnino assumat, ad sanguinis vacuationem venito: & si vires robustæ sunt, quantum satis esse putaueris, statim detrahito. Frequẽter enim vniuersa euacuatio efficit, vt nonnihil etiam spiritus qui vapores transmittit, euacuetur & dißipetur. Sin autem vires multam prima vice euacuationem non tolerant, necesse est tunc non modò semel, sed etiam bis, & sæpius, quantũ licet, paulatim auferre. Quòd si à brachio vacuatio fieri nequit, tentandũ est eam à poplite & tali partibus moliri, atq; hoc magis in muliebribus corporibus faciundum est: quippe menstruã purgationem prouocat. Cùm autem venas cubiti non manifestas inueneris, eas quæ commemoratis locis subiacent, incidere tunc oportet. Nam ad

affe

affectum prædictum ſanguinis vacuatio eſt neceſſaria. Nihil igitur minus iuuabis, ex quacumq; parte ſanguinem detraxeris, cùm etiã omnia ſimul vacuentur, quemadmodum diuus Hippocrates ait: Confluxus vnus, conſpiratio vna, omnia conſentientia.

Curatio melancholiæ ex infarcto impactoq; ſanguine ortæ.

Si humoris ſanguinei materies cerebro impacta fuerit, tunc audacter venam in fronte ſecato. Nam poſt totius corporis vacuationem, ſi loco iam remedia adhibeas, nihil nocebis. At ſi circa caput aliquid moliri cogites priuſquam totum corpus recrementis liberum reddideris, offendes magis quàm iuuabis, copioſiorem materiam ad locum affectum attrahens. Hac ſanè ratione ijs qui ex ſola ſanguinis copia melancholia laborare inceperunt, mederi conuenit, vbi nondum ad rodẽtem, acrem, aut bilioſam, aliámue quandam humoris intemperiem manifeſtò immutatus fuerit. Nam ſi horum aliquid ſuſtinuerit, hi non amplius cum riſu imaginationes habẽt, ſed contrà feras ac furioſas admodum acceſſiones experiuntur: quare per initia affectum exſcindere tentandum eſt. Inueteratus enim, & veluti in naturam conuerſus, incurabilis propemodum

 euadit:

euadit: & tali morbo affecti, non melancholia tantum laborant, sed etiam per circuitus insaniunt. Nihil enim aliud est insania, quàm melancholia ad maiorem feritatem intensio.

Indicia melancholiæ, quam sanguis acrior biliosiórque excitauit.

Cognosces autem ex notis quas prædiximus non amplius vapores sanguineos, sed magis melancholicos, aut acriores sursum efferri. Quòd autem ægri iracundi magis turbidiq́; & minus placidi sint, id bili, non autem san- [illegible] *st. Cæterùm quod temperamentum ægri calidius sit, & siccũ, ætas vigens, quodq́; victus præcesserit calidior, & acrior, aliaq́; his cognata, clarius tibi indicabunt, sanguinem ad biliosiorem magis naturam esse conuersum. Nam humores diuersis modis commouentur, & aliàs aliam qualitatem recipiunt. Siquidem in bilem conuertuntur multa inedia, continuo falsorum ciborum esu, aut validis curis. Ad sanguineum autem humorem magis vergunt, ex largioris vini vsu, & quodam valentium ciborum appetitu, & liberalioribus balneis. Sin autem duos quoque humores superare contingat, vtrumque horum accidens oboritur. Interim namque rident ægri, interim ferocius loquuntur,*

quuntur, & aliàs alios motus, interuallaq́; & acceßiones habent: quemadmodum in febribus accidit, quæ circuitu mouentur. Atque in his nonnunquam hoc humore cerebrum repleri, nonnunquam illo, pro diuersis ipsorum mutationibus, motibusq́;.

Curatio melancholiæ, quæ à bilioso & acriore sanguine nascitur.

Si igitur ex his quæ diximus, indiciis, bilem sanguini in vasis admixtam esse suspiceris, ad ea quæ huiusmodi humorem vacuant, statim veniendum est. Hoc autem probè facies, ac purgatio tibi commodè succedet, si paucis antè diebus homini cibo temperato & humidiore nutrito medicamentum ad bilem ducendam efficax porrigas. Sic enim humor etiã qui offendit, medicamento purganti facilè cedet, ita vt vincatur potius, quàm illius vim euincat. Nam vt in craßioribus humoribus cibi qui extenuant & calefaciunt, vtiliter adhibentur, ita etiam tales eisdem ad euacuationem magis idonei reddentur. Vbi verò eos qui à bilioso sanguine infestantur, humido, vt diximus, & temperato victu alueris, medicamentum exhibeto. Sit autem picra, quæ recipit liquorem scammoniæ: verùm picræ quidem scrupulos sex, scammoniæ verò liquoris siliquas octo, aut paulo amplius minúsue ponito. Quòd

si æger medicamentum solutum nolit assumere, fiant catapotia: sin hæc quoque per se inuitus capiat, vino, aut ouis mollissimis excipiat, ita vt vitelli membrana leuiter aperta, in medio illa coniiciantur: sic enim æger sine molestia, & placidè omnino ea accipiet. Cæterùm si tali dato medicamento corpus non abundè satis vacuatum esse deprehendas, post paucos dies, & victum humectantem rursus adhibitum, balneo vtitor, & quiete, ægrumq; iterum purgato, aucto paulo magis medicamenti pondere. sic enim optimè feceris, in quibus melancholia non ex sanguine in biliosam naturam conuersa, & plus satis excalescente, & toto ferè nimis adusto prouenerit. Qui enim calidioribus antidotis aut purgationibus in tali melancholia vsi sunt, præsertim hiera, ægros magis furiosos atque insanos reddiderunt, dum sanguinem ad siccius & acrius converterent. Præstat igitur tales simplicioribus adhuc medicamentis, quæ corpus totum nequeant calefacere, repurgatos, humectanti cibo permittere. Nouistis autem vos, me quoque plerosq; ita laborantes, victu potius quàm medicamentis vsum, persanasse. Verùm esto cibus, vt summatim dicam, ptisana potissimùm, quæ manè cum granis ipsis, aut circa horam secundam assumatur: in prandio etiam pisces saxatiles, gallina cohortalis, atque alia

quæ

quæ volatu fidunt, præter palustres: item ex testacea cute præditis pectines, astaci & erinacei: inter olera, lactuca & intybus, omni modo comesta: adhæc malua. alia verò omnia vitentur, præsertim braßica, & agrestia olera. Ex fructibus pomaceis peponum & cucumerum medulla: similiter etiam inter vuas, dulces, & dura carne præditæ: ex malis, quæ non astringunt. Ficus autem vitentur, aut modicè assumantur: atque hæc sunt omnia. Nam talia ferè non posse obesse, vsu probauimus. At ex placentis vniuersis assumere quid, prorsus cauendum est: item quæ ex garo & caseo præparantur. Nam omnia quæ in hunc modum conficiuntur, biliosum humorem magis augent, & nimis exassant. Vinum, si vsus quoque postulauerit, Chrysatticum, eiusq; modicum propinabis. Huius inopia, præferri debent, quæ nihil astringens habent, ne ipsa ad caput vapores transmittant. Huiusmodi sanè victus ipsis præscribatur. Etenim si quid ex particularibus desideretur, hoc quoque medicus intelligens, iis quæ dicta sunt, prudenter adiiciet: atque per se inuenire poterit, num carnibus & balneis æger indigeat, aut augens, aut minuens quantitatem non nimis subitò.

De balneo.

Dulcium balneorum vsus, si quid aliud,

ipsis opitulatur. Aliam namque partem bilis discutere, aliam humidorum qualitate contemperare, totum verò corpus aqua calida superfundere, caput tepida potius, & luteis ouorum abstergere, ac vniuersum sanè corpus hydrelæo, caput autem rosaceo vngere conuenit. Aer quoque sit temperatus: pari modo calida labrum: atque ægri in eo immorentur diutius, ac in calidam descendere cogantur: omnino etiam si æstas fuerit, in ea diutius insideant. A balneo non statim bibant vinum sed aquam tepidam: atque ita vt antea prædiximus, cibum sumant. Dormituris rursus tepida offeratur. Hoc sanè victu eos qui ex bilioso sanguine calido admodum melancholia laborare incipiunt, nutrire conuenit. Notandum verò est, veteres in capite talium melancholicorum cucurbitulis & pulueribus acrioribus vsos fuisse, cruentare ipsum cupientes: alios etiam hirudinibus: nos autem in omnibus huiusmodi, talia fugiamus. Nam præterquàm quòd nihil ipsos iuuant, adhuc etiam magis intemperatos & ficciores reddunt. Tunc autem ista fieri debent, quando materia violenter ad cerebrum profecta, & craßior impacta fuerit, vt aliis cedere medicamentis repugnet.

De melancholia, quæ à sanguine melancholico nascitur.

Accidit

Accidit igitur, nonnullos melancholia potissimum laborare, quum sanguis plus satis adustus, vapores immoderatius capiti trāsmittit, animalemq́ in eo spiritum permutat. Vapores autem à melancholico potius humore excitari inde nosces, quòd æger tristitia præter rationem, mœrore & metu afficiatur, optetq́ mortem, & auersetur eos qui maximè videntur esse amici: suspicionesq́ falsas habeat, quasi nonnulli velint eum interimere, aut gladio arrepto, aut medicamento exhibito. Nouimus autem eiusmodi humorem etiam alias infinitas, peregrinas & multiplices imaginationes inducere posse, & quòd alij se vas fictile esse putarint, alij corium, alij gallum etiam, vt vocem illius imitentur: quemadmodum alij luscini am se esse crediderint, & plorent quòd ityn perdiderint: alij verò quòd cælum gestent, tanquam Atlas, ac metuere dicant, ne collabatur, & non solum illum, sed etiam omnes simul conterat. Ego mulierem vidi, quæ ea imaginatione vexabatur, vt medium manus suæ digitū constringeret, tanquam in ipso totum gestaret orbem. Plorabat autē illa quoq; verita ne quando digitum suū inflecteret, & totus orbis corrueret, & omnia statim interirent. Iam alios plerosq; vidimus, quorū superfluū est, fortè etiā supra vires nostras, omniū velle meminisse: verùm hæc apposuisse sufficiet, quæ iis potius qui à melan

à melancholico humore originem morbi trahere inceperunt, solent euenire. Quapropter si morbus ex tristitia aut sollicitudine quadam præcedente, aut alio animi affectu cœperit, considerare tunc oportet imaginationis speciem, aut rationem, aut aliud quiddam eorum quæ subitam mutationem efficere possunt. Plurimi namque sic curati sunt quodam modo, vel cum vidissent audiuissentq́ʒ ea quæ consequi desiderabant. Ita ergo Philodotus medicus quendam qui sibi caput amputatum esse, quod tyrannus factus fuisset putabat, casumq́ʒ deplorabat, curauit: imposito repentè capiti ipsius plumbeo pileo, vt grauitatem sentiens caput se recepisse rursus putaret, gauisusq́ʒ sit plurimum, atque ideo vana imaginatione liberatus. Iam mulierem quidam curauit melancholia laborantem, hoc pactò: Cùm putaret serpentem se deuorasse, vomitum medicamento citauit, atque in id quod reiectum fuit, paruam bestiam per omnia imaginationi illius, & descripta à vana imaginatione feræ similem imposuit. Quare huius quoque affectum, quia ob tristitiam eius quod putarat, euenit, gaudium nimirum subitò accedens dissoluit. Adhac aliam quandam, ex longa viri peregrinatione, melancholia correptam, & iracundè omnibus respondentem vidi: sed & ipsa eodem modo sanata fuit. Nam maritus illius

pereg

peregrè reuersus, nulli prædicens, neque aliquandiu differens, sed subitò ingressus, seipsum illi ostendit. Præter spem igitur ipsum mulier conspiciens, atque ita amplexa, multoq́ gaudio affecta, subitò omni metu liberata est, rursusq́ ad statum naturalem rediit, vt nulla alia indigeret curatione. Sic igitur, nisi affectus longo aliquo tempore infestauerit, tales imaginationes curare oportet, omni modo, omniq́ artificio vtentem, præsertim vbi malum à manifesta quadam, & veluti primaria causa occasionem habuerit.

De melancholicis iam inueteratis.

Si morbus inueterauerit, & imaginatio in habitum abierit, nihil adeò magnum, aut ratio, aut aliud quoddam artificium efficere, & ægrum iuuare poterit. Necesse autem tunc est, & mentem arti adhibere, & considerare num à sanguinis missione, an à purgatione, vel etiam ab vtroque simul incipiendum sit: & siquidem vtrisque opus fuerit, sanguinis detractione prius vtendum est. Post sanguinis vacuationem ægri vires cibo boni succi & temperato, balneisq́ dulcis aquæ recreandæ: deinde sic recollectis ægri viribus, ad humorum noxiorum vacuationem veniendum. Paretur autem his purgatio ex epithymo & modico sero lactis. epithymi quidem sint scrupuli duodecim: seri lactis autem cochleare. quòd si tempus

tempus serum lactis non habeat, ex mulsa den tur. Paucis diebus interpositis, offerto rursus epithymum, adiiciens ei picram: sint autem epithymi scrupuli sex, & picræ totidem. At si etiam post hanc purgationem insaniæ & melancholiæ symptomata adhuc perseuerent, nihilóque minus agrum infestent, à nouem, aut longissimum decem diebus ad valentius purgantia transito, præcipuè hieram Galeni: hæc enim vtraque obtinet: varios expurgat humores, citra molestiam, & turbationem. Purgatione autem facta, inspicienda rursus ægri mens est: & si quidem melius habere videatur (cognosces autem hoc nimirum inde, quòd metus & tristitia intempestiua iam cessarint, & moderatiores mansuetioresque potius euaserint) audacter rursus eadem purgatione vtitor: iisdem namque insistentes, curationem quoque ita rectè peragemus. Quòd si hiera data melancholiæ imaginationes nihilominus infestare videantur, tunc sine vlla cunctatione lapidem Armeniacum dare festinato. Noui enim ex veteribus antiquiores ad veratrum album properasse, vbi affectum ab aliis purgationibus nihil penè imminui conspicerent. Verùm ego lapidem Armeniacum veratro albo præfero: atque licet vtentem ipse, experientia cognoscere, quomodo præterquàm efficaciter, etiam sine molestia & periculo

riculo

riculo purget: quorum nihil Veratrum album habere nouimus.

Quomodo lapis Armeniacus exhibeatur.

Si igitur res postulat, non modò infrà per aluum, sed etiam per vomitus purgationem fieri, lapidem illotum exhibere conuenit: sit autem modus ipsius, scrupuli tres au quatuor, aut paulò amplius minúsue, pro virium simul & copia humoris noxij ratione. At si æger purgatione per vomitum non admodum indigere videatur, sed per imum ventrem totum vitiosum humorem exire conducat, tunc lapidem eluere oportet, vsque ad duodenas vices. Vbi enim sic fecerimus, neque turbationem stomachi, aut compreßionem lapis excitare potest, sed etiam minori cum molestia nigrum terrestremq́ humorem vacuabit, vt paucis præteritis diebus, adiumẽtum ex eo nobis accesßisse percipiamus. Dato autem ex hoc scrupulos quinq;, aut sex, vt plurimum ex aqua tepida, semper ex cognatis dictis coniectura deprehendens, an plus minúsue exhibere debeas. Quòd si ægrum etiam bis adhuc requirere suspiceris, cum fiducia rursus exhibeto. Neque enim calorem habet aut siccantem admodum, aut aliam quampiam ipsi insidentem amaram & venenosam qualitatem, vt æger ideo medicamẽtum bibere detrectet. Sin autem nonnulli humidũ aliquod medicam-

medicamentum sumere auersentur, (multi enim in totum non sustinent solutum medicamentum assumere) in catapotia lapidem redigere oportet. Si verò libet, etiam picræ aliquam insignem partem admisceto, aut etiam ex aliis quibusdam quæ purgationem magis promoueant, & non renitantur. Ne autem is qui parare velit, horum confectionem inquirendo laboret, visum mihi est ea de causa etiã horum compositionis meminisse. habet autem in hunc modum.

Descriptio catapotiorum ex lapide Armeniaco.

Picræ semuncia: epithymi semuncia: agarici scrupuli quatuor: lapidis Armeniaci scrup. quatuor: scammoniæ vncia: gariophyllorum grana viginti. Contusa excipiantur rhodomelo, aut succo citrij, aut rhodomelite: dentur scrupuli duo, plurimum quatuor. Notandum verò est, hæc, præterquàm quòd stomachum corroborant, simul etiam varios humores, præsertim terrestrem & melancholicum citra molestiam purgare posse. Idem igitur lapis, vt diximus, & potus, & in catapotia redactus, ad purgandum est efficax. Nec amplius quærendum est, num suffocatio quædam, aut syncope subsecutura sit, quemadmodum id ex albo veratro fieri contingit. Neque necesse est nos antea ægros præparare medicamentis, quæ

metu

metu suffocationum assumere consuerunt: quorum amplius nunc meminisse opus non est: illa verò admonendi gratia scribimus, quæ etiam nunc facere solemus in consuetis magna parte purgationibus, vt illæ plus minúsve moueri videantur. Si igitur minus quàm par est purgauerint, mulsam dare conuenit, & tempore interposito hoc victu nutrire, aut cremore ptisanæ, aut pane, aut columbæ iure, aut gallinaceo, quod non multum olei adiectum habeat. Sin autem purgationem copiosiorem fieri cõtingat, vt etiã cõuulsiones superueniant (multis enim hoc accidit) & si non animaduersione dignũ quid euacuatum fuerit, quòd ægri neruos habeãt natura sicciores, imbecillioresq́; aquã liberaliter superfundito, multoq́; vtitor hydrelæo, ac panem ex vino diluto, aut omphacomelite, aut aqua frigida porrigito. Sin autem aquam frigidam bibere cupiant, adhuc magis ipsos iuuabit. Vtile est etiam malum punicum, mala & pira ante cibum, & gallinarum ventres. Vbi verò nutrieris, quies & somnus ægro indici debent: postquam vires receperit, ad balneum ipse ducendus, quod aerem habeat temperatum: concedendumq́; vt non modò in calidæ solio, sed etiã frigidæ labro diutius immoretur. At vestimentis indutum rursus ipsum nutries pane ex vino aut omphacomelite (quod ex vuis semiacerbis, & melle despu-

mato paratur) reuerso autem domum, permittendum vt conquiescat, & omnino obdormiscat, quippe hoc semper omnibus purgatis euenire consueuit: præsertim autem ijs, qui largius vacuati fuerint, vt tum suauius, tum altius obdormire cupiant. A somno vires ipsorum recreare oportet, & permittere, vt cum amicis familiaribus colloquantur. Atque vbi ipsos consentanea respondere deprehēdis, ratiocinationésque firmas habere, & barbaricum morē deposuisse, adhuc etiam magis copiosum alimentum porrigito, perdices, gallinas, phasianos, qui non sint pingues, & paßeres similiter. Vtentur autem omnia esculenta, quæ in paludibus proueniunt: ex piscibus, cetacei, præterquàm saxatiles. Postquam verò cibo boni succi vsi fuerint, & veluti bonum fundamentum iecerint, ita rursus secundum tres, aut quatuor dies olera deinceps assumant, intybum, lactucam, maluam, & palustres asparagos moderatè. Abstineant autem braßica, & omnibus quæ melancholicum humorem pariũt, vt eruca, sinapi, allio. Ex carnibus bubula potißimum, & ceruina, ac omnibus summatim ferinis: item panibus sordidis, garo, & vinis vetustis, austerisque. Sic iam ægrum victu, & balneorum vsu vires recreare, loca mutare, intimis conuersari amicis, ac facere, quæ etiam prius ipsi grata erant, & spectaculis

inter

intereſſe permittito. Ita enim ex purgatione, victu boni ſucci & benigno, aliaq́ animi oblectatione toto corporis habitu corroborato, mutatoq́ furioſum & amarum morbum exuere poterit. Quod ſi reliquiæ quedã ipſis ſuperſint, & æger non admodum mundam habere mentem appareat, rurſus expectata bona aeris temperie, auxilia debet repetere, initium à primis faciens, à quibus etiam antea incipiendum diximus. Atque hæc paulatim facito, confidens quòd etiam ſi affectus difficilis & propè inſanabilis exiſtat, iiſdem ipſis inſiſtendo peritè, & vt rationi conſentaneum eſt, omni tamen ægrum morbo amaro moleſtoq́ liberabis.

CAPITA LIBRI SECUNDI, & appendices.

DE CVRATIONE OCVLORUM. Cap. I.

Quomodo ſanguineus humor inflammationem excitaſſe internoſcatur.
De curatione.
De remediis que extrinſecus imponũtur.
Ad vehementes dolores, & maximas epiphoras.

 Dè co

Aliud

SI DOLOR EX BILIOSO & acri humore nascatur. Caput II.

SI OBSTRVCTIO SOla oculos exerceat. Caput III.

DE DENSITATE Caput IIII.

DE EXVLCERATIONE & inflammatione. Caput V.

DE NYCTALOPE.
Caput 6.

Pauluis

DE CARBVNCVLIS qui in oculis excitantur. Caput 7.

AD RHYADAS. Caput 8.

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER SECVNDVS,

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE CVRATIONE oculorum. Cap. I.

Etsi iam in alijs quibusdam libris oculorum vitia persecutus sim, quomodoq; illa cognosci debeant, & quæ eorum sint causæ atque curationes, item diuersa ipsorum collyria, vsusq; horum modum & confectionem: hic tamen similiter eadem quoque summatim & breuiter perstringere, operæprecium mihi visum est, vt ne qui in hunc de medendi ratione librum inciderint, aliunde, quæ oculis conducunt, colligere cogantur. Vt igitur in alijs multis, ita in oculorum quoque vitijs primùm docere conuenit, quomodo vniuersa internosci debeant, deinde curationem subiungere. Quare nunc à dolore qui oculis accidit,

dit, exordiemur. nihil enim adeò excruciat vrgetq́ artem ad curationem, vt vehemens dolor oculos affligens. Si igitur vehementiores acrioresq́ dolores oculos comprehendant, quàm vt æger ferre queat, ne collyrijs ad torporem inducendum efficacibus, vt plerique, confidas. Multi namque opium quoque instillare ausi, præterquàm quòd nihil prorsus dolorem mitigarint, etiam valde adhuc offenderunt. Quapropter causam efficientem inspicere oportet, & eam considerando, ita quoque curationis speciem definire. non enim vna est causa efficiens, sed multæ ac variæ. Sola materiæ copia influens dolorem potest excitare, necnon qualitas: subinde verò etiam vtrunque, & qualitas simul, & quantitas. Videndum porrò est, vnde id quod influxit, procedat, num ex toto corpore, an ex solo capite: item, vtrum per arterias, an à venis, vel vtrisque profluat. Adhæc quale vtique sit quod influit: vel enim sanguis potius, vel bilis, vel pituita, vel humor melancholicus, vel spiritus flatulentus est, quod influxerit: præterea humor noxius, vnúsne sit, an duo commixti. Fieri enim potest, vt vnius tantum influxus inflammationem doloremque vehementem, & duorum simul etiā compositum tumorem excitarint. Quoniam igitur differentes sunt causæ, artificem ad singulas se accommodare oportet, præcedat au-

tem internotio, quæ ad rectam curationem deducit.

Quomodo sanguineus humor inflammationem excitasse noscatur.

Sanguineum itaque humorem influxisse, ac inflammationem concitasse, ex specie ac forma ipsius tibi constabit. Omnia namque rubra & sanguinea sunt, facies rubens & tumidior, venæ latiores, grauitatis sensus, pigritia ad consuetas actiones. Quòd si præter hæc neque lacryma rodens & acris appareat, adhuc etiam magis sanguinem influxus causam esse, & inflammationem peperisse putato.

Curatio.

Si igitur sanguis causa tibi inflammationis effectrix esse apparuerit, venam secare humeralem oportet. Sin biliosi & acres humores cum sanguine, etiam purgationem paulo post sanguinem dimissum adhibeto, ac medicamentis vtitor, intus quidem ijs quæ non rodunt, & lenissimis: extrinsecus autem illis quæ concoquere inflammationes possunt. quorum etiam compositiones vobis exponemus.

De remediis quæ extrinsecus imponuntur.

Lac muliebre cum vitellis ouorum & ro-

saceo superimpositum, mirificè lenit, inflammationésque oculorum admodum feruentes concoquit: similia præstant etiam Violæ folia. Ad maximas autem inflammationes, tumidioresque bene facit & crocus cum mica panis, luteisque ouorum, ac rosaceo. Idem faciunt etiam palmulæ, præterquàm quòd fluxionis cursum sistunt, cum meliloto, croco, glaucio. ouorum luteis septem feruefactis, & oleo rosaceo.

Ad vehementes dolores, & maximas epiphoras.

Rosarum recentium drachmæ quatuor: croci drachma: excipiantur meliloti in Vino dulci decocti iure.

De collyriis.

Cataplasmatis igitur in inflãmatis extrinsecus Vtẽdum est. quæ Verò illini & instillari debeant, hæc sunt: Verum scire prius oportet, ea quæ inflammationem experiuntur, mitigatorijs, lenioribúsque & non reprimentibus collyrijs demulcenda esse: deinde etiam quæ reprimere possunt, sic adhibenda, Vt primum quidem admisceamus ea teneris ac mollibus, postea Verò concoctione facta, etiam sinceris. Quum enim feruor inflammationis, & multa asperitas finierit, ægri citra molestiam quoq; astringentia ferre possunt.

Collyrium mitigatorium Trypherum, ad eos qui collyriorum rosionem ferre nequeunt, præsertim ad affectus recentes.

Cadmiæ combustæ, ex lacte muliebri restinctæ (mihi autem melius visum est, prius lotam comburere, atque sic lacte extinguere) cerusæ lotæ, singulorum drachmæ sedecim: croci drachmæ tres: opij drachma: tragacanthi drachmæ duæ. Aqua pluuiali excipito. Vsus est ex ouo: facit etiam ad pustulas oculorum, quæ Græcè φλυκταίναι dicuntur.

Aliud, & ipsum longè lenissimum.

Cadmiæ drachmæ quinque: cerusæ drach. quatuor: pompholygis drach. duæ: opij drachma: tragacanthi drach. tres. Aqua pluuialis ad excipienda adijcitur. Hoc inflammationes admodum ardentes & dolorificas citra rosionem mitigare plurimis constat experimentis.

Aliud egregium, quod breui paratur.

Cadmiæ combustæ, & asinino lacte extinctæ vnciæ quatuor: cerusæ vnciæ duodecim: terræ Samiæ quæ ἀστὴρ Græcis dicitur, tragacanthi, mandragoræ, amyli hordeacei, lactucæ caulium succi, gummi, singulorũ drach. duæ: opij drach. 3. ouorum 12 albumina.

Colly

Collyrium quod Spongarium dicitur, ad maximos oculorum cruciatus, celeriter enim mitigat, in hunc modum habet.

Amyli, cerusæ, singulorum drachmæ quatuor: opij obolus: gummi drach. duæ. aqua pluuialis adiicitur: Vsus ex lacte est.

De collyriis reprimentibus, quæ etiam monohemera dicuntur.

Reprimentium collyriorum, & quæ ab Vno die monohemera dicuntur Græcis, duplex quædam differentia existit. Maiora igitur ipsorum Vim habent discutiendi, & reprimendi moderatam, Vt ipsa etiam ad incipientes lippitudines citra rosionem accommodari, tum instillando, tum inungẽdo possint. Quare etiam imbecillioribus, & cæsiis oculis potius, mollique carne præditis, & mulierum faciebus inscribuntur. cuiusmodi sunt quæ ex lycio, croco & glaucio temperantur. Præter has igitur compositiones medicamenta Vobis, quæ Valentiorem astringendi Vim habent, explicabo, Vt etiam in diuturnioribus ac inueteratis Vti liceat. At in Validiore lippitudine, & Vehementiore, talia sunt idonea, quæ ex Vino parantur, quibus germina quoque oliuarum cum reliquis odoramentis, quæ calfacere & siccare possunt, inieci. Cùm igitur talis sit collyriorum differentia, de iis quæ

medio,

mediocriter reprimunt, & ad incipientes lippitudines conueniunt, prius agamus: deinde sic quæ plus astringunt, & efficacius repellunt persequamur.

Collyrium reprimens mediocriter, monohemerum. Hoc & Medicum, & à dolore mitigando Acesodinum appellant.

Repellit igitur per initia, si inungatur, & instilletur ex ouorum albumine, frequenter etiam cùm lauamus: adhæc prodest ad epiphoras, acres fluxiones, & cicatrices veteres diruptas. Repurgat enim, & cicatrices etiam tenues abluit, vt mireris. Ego vtor hoc & puluere, & collyrio cum ouo: sarcocollæ, glaucij, croci, singulorum drachma: tragacanthi drachma, aqua pluuialis adijcitur. *Aliud.*

Glaucij drach. 8. sarcocollæ drach. 4. croci drach. duæ: tragacanthi drachma: opij drach. semis: aqua pluuiali excipiuntur.

Aliud ad eadem præstantissimum, & vsu probatum.

Rosarum tenerarum drachmæ quindecim: croci drach. octodecim: tragacanthi drachmæ septem: opij dolum non experti drachmæ duæ: spicæ nardi drach. duæ gummi drachmæ septē. Aqua pluuiali excipiuntur. Ex iisdem illitum collyrium Nili, quod diarrhodon inscribitur, ad ardorem facit.

Aliud

Aliud Musarium dictum ex tomo Hieratica.

Hoc quoq; collyrium est præstantissimum, quod eandem, vt prædicta, vim obtinet, nisi quòd fluxionum cursibus repellendis efficacius quàm illa existat. habet autem in hunc modum: amyli drach. quindecim: glaucij drach. octo: sarcocollæ drach. quatuor: croci drachmæ duæ: mirrhæ drachma: gummi drach. duæ, ex aqua pluuiali vtitor.

Aliud, Polydeuci cognomento, quod nos sæpe sumus experti.

Rosarum viridium succi quod sufficit: croci drachma: sarcocollæ drach. 2 (glaucij drachmæ quatuor) gummi drachma: Copij drachmæ quatuor: tragacanthi drachma.) Gummi contundito primum, adiecta tragacantha drachma. Glaucium, sarcocolla, opium, læuigata rosarum succo excipiantur.

Aliud collyrium, quod Medicum vocatur admodum strenuè repellens, statim per initia inunctum.

Glaucij drachmæ octo: sarcocollæ drachmæ quatuor: croci drachmæ duæ: tragacanthi drachma: opij drachmæ semis. aqua pluuialis

pluuialis adiicitur. Ego hoc abundè sum expertus, vt etiam si cum alio quodam mitigatorio instilletur.

Aliud siccum collyrium, quod *διὰ λιβάνου* dicitur, ad incipientes lippitudines.

Glaucij, sarcocollæ, croci, aloes, singulorum drachma. Hoc etiam vt præseruante vti oportet. quippe repellit omnem oculi turbationem subuectum. His igitur prædictis in eum modum vtendum est: reprimunt enim omnem turbationem, si per initia sublinantur, & non diu inhæreant. nam diuturnior ipsorum vsus asperitates in palpebris excitat, atq; in affectum pertrahit.

De collyriis quæ alio modo monohemera appellantur.

Deinceps autem dicamus etiam de collyriis quæ alia ratione monohemera nuncupantur: quorum vis est valentior, magisq; potest reprimere, & astringere. quare etiam in iis fluxionibus quæ citra exulcerationem fiunt, & inflammationibus vti oportet: quorum descriptio in hunc modum habet.

Primarium monohemerum, quod à vino *διὰ οἴνου* vocatur.

Aeris combusti drachmæ 24. cadmiæ drachmæ sedecim: lacrymæ papaueris drachmæ octo:

ecto: croci drach. 8. myrrhæ drach. 8. gummi drachmæ 40. Vino Mendesio excipiuntur.

Aliud giluum, quo vtor, Cerycium dictum.

Cadmiæ drach. 20. æris combusti drach. 16. opij drach. 8. croci drach. 8. acaciæ drach. 24. gummi totidem.

Aliud ad eadem efficax, cognomento Theophylion habet hoc pacto.

Cadmiæ drach. 16. croci drachmæ 6. myrrhæ drachm. 4 nardi Indicæ drach. 4. acaciæ drach. 18. gummi drach. 24. æris combusti drachmæ 16. opij drach. 3.

Aliud, quod xerocollyrium vocatur, reprimens, hac mixtura constat.

Cadmiæ acaciæ gummi singulorum drach. 16. æris combusti, lacrymæ papaueris, myrrhæ singulorum drach. 4. aqua pluuialis adiicitur.

Alud collyrium reprimens, admodum generosum monohemerum.

Stibis eloti drachmæ 8. cadmiæ drachmæ 8. æris combusti & eloti drachm. 4. aloes drachmæ tres: myrrhæ drach. quinq; acaciæ rufæ drachmæ 12. opij drachma. Vtitor cum fiducia

ad fluxionum impetus, postquam toti corpori prospectum fuerit.

Collyrium, quod magnus Her molaus dicitur.

Aeris combusti drachmæ octo: cadmiæ totidem: spicæ nardi sesquidrachma: croci drachmæ quatuor: myrrhæ drachmæ quatuor: aloes drachmæ octo: glycij Indici drachmæ duæ: acaciæ, gummi, singulorum drachmæ viginti: opij drachmæ quatuor. Aqua pluuialis adiicitur. mirabiliter repellit & extenuat inflammationes.

Aliud collyrium Hermolaus, quod ab oleo δι' ἐλαίου dicitur.

Cadmiæ drachmæ sex: æris combusti drach. sex: myrrhæ drachma semis: aloes sesquidrachma: opij drachma semis: croci drachma: gummi, acaciæ, singulorum drachma vna & semis: olei veteris ad excipiendum ea drachmæ quatuor. Aqua pluuialis adiiciatur.

Collyrium Nicarium cognomento.

Valde opitulatur omni fluxioni, & chemosi puncturisq; & membranarum excrescentiis, item crassæ pituitæ angulis oculorum inhærenti, staphylomatis, myocephalis, crustis, & omni affectui benefacere compertum est. At vilitatem medicaminum ne contemnas. Aeris comb

combusti drachmæ sedecim: cadmiæ drachmæ viginti: gummi drachmæ triginta duæ: medicamenti drachmæ triginta sex. Aqua pluuialis additur. Est autem medicamenti confectio hæc: succi centaurei drachmæ duæ: sapæ Creticæ pars vna. Coquito sermaceis lignis in olla recenti, donec sordium craßitiem habuerint: & ex ouo instillato illis, qui quod astringit, non ferunt. aliàs ex aqua benè facit: per initia autem ipsô aquato vti oportet.

Aliud, quod Pilarium vocatur.

Cadmiæ combustæ, æris vsti & eloti, singulorum drachmæ duæ: opij, acaciæ rufæ, singulorum drachmæ tres: cerusæ drach. sex: myrrhæ drach. 3. amyli, tragacanthæ, gummi, singulorum drach. 12. pluuialis aqua additur, egregiè admodum repellit ac mitigat pinguior eius vnctio. Cùm iam explicauerimus, qui sanginis mißionem requirant, & de conuenientibus ipsis, si vsus postulet, collyriis, perscribamus etiam, qui ex ipsis purgationem desiderent.

SI DOLOR EX BILioso & acri humore nascatur. Cap. II.

AN igitur dolor aliquis ex bilioso & acri humore prouenerit, clarum tibi ex multis euadet. Primum sanè inde,

quòd totum corpus plethoricum non apparet, sed potius vitioso etiam humore praeditum. ad haec, quòd non solum anguli, sed etiam malae vehementer ex influxu rodantur, aegriq́ʒ videantur vri, exiliantq́ʒ, rosionem non tolerantes. Quum igitur morbum ex his atque illis quae praecesserunt, internoueris (nam tristitia plurimum curae, insolatus, ira, & acrium esus praecedunt) cum fiducia curationem aggredere: licebit enim celerrimè vel sine collyriis affectus mederi.

Curatio.

Si igitur biliosa humorum prauitas in toto corpore superare videatur, iis quae totum corpus purgant, liberantq́ʒ, recrementis vtitor. sin autem recrementa acria non in toto redundant corpore sed qualitate potius quàm quantitate peccare videantur, solis balneis dulcis aquae, & temperatis, aegrum citra dolorem liberabis. Quòd si etiam obediens aeger fuerit, cibo quoque lenißimo mitißimoq́ʒ, & crasso vtatur: vt orpho, & aliis durioribus piscibus, glauco, buccinis: aut isycio ex ipsis parato aut bulbio, aut sturnio. ex oleribus, intybo, aut malua: inter fructus pomaceos, malis, peponibus, vua dulci. Ficus autem lippitudine laborantibus assumere neutiquam consulo: habent enim quidpiam quod oculos irritet.

commo

commoueatq́ȝ. At citriorum carnem ſine cortice ante cibum potius, celeriusq́ȝ aſſumant: aquam tepidam magis quàm ỽinum bibant: ſin autem hanc bibere nolint, Chryſatticum ipſis dato, aut dulce Bithynum, ac alia quæ humores craßiores efficiunt, obtunduntq́ȝ. At ſi ægri inobedientes ỽictus rationem non obſeruent, quemadmodum pleriq́ȝ ſunt, præſertim barbari, tunc collyriis ỽti neceſſe eſt, atque ex eorum numero quæ non rodant, ſed acrimoniam queant obtundere: ex quibus primum eſt, quod ex pompholyge paratur. Deſcriptio eius in hunc modum habet.

Collyrium ad acres fluxiones efficax.

Pompholygis lotæ, piperis, ceruſæ lotæ, plumbi cremati & eloti, amyli, ſingulorum drachmæ ỽigintiquinq́ȝ: gummi albi drachmæ quadraginta. aqua pluuiali excipiuntur. ſingula hæc poſt combuſtionem eluere oportet, donec aquæ mixta non amplius nebuloſum inde aſcendat: deinde ſiccata etiam pondere appenſo miſcere: læuigatis ſimul diebus pluſculis amylum & gummi ad excipiendum illa, adiicere conuenit. nam ſi cum aliis amylum quoque ſuperiniiciatur, facilè aceſcit. Hoc collyrium laudatißimum eſt, cùm aliis

multis de caufis, tum maximè quòd nihil torpori faciendo efficax habeat admixtum: quemadmodum funt alia multa, quæ ex opio & mandragoræ fucco, & fimilibus, torporem inducentibus partem recipiunt, quorum copiofior vfus noxius exiftit: licet autem fi vfus requirat, nonnihil ex repellentibus fæpe admifcere, aut ex mitigantibus, quantum quis affectui infeftanti conuenire putauerit. Aliàs enim aliter idonea menfura inuenitur.

SI OBSTRVCTIO fola oculos exerceat. Caput III.

SI inflammatio ex fanguinis craßioris, magisq́ pituitofi obftructione citra corporis repletionem facta fit, fanguinis mißio aut purgatio adhiberi non debet: fed potius vinum aliquod ex iis quæ in corpus facilè diftribuuntur, ipfis propinari. Etenim poteft hoc & fanguinem difsipare, humoremq́ impactum diffoluere, & particulæ imbecillitatem corroborare, vt non amplius humores recipiat. Satius autem eft in huiufmodi affectibus, vbi in toto corpore copia non eft, vt diximus, ægrotantem temperato prius balneo lauare, meatus excalfacere, & laxare: atque tunc vinum exhibere. Ita enim potio facilè in totum corpus partesq́

tesq́ superiores distribuetur, vt nonnihil eorum quæ obstructionem pepererint, non modò calore ipsius, sed etiam motus celeritate extenuet & expellat, simúlque etiam particularum, vt diximus, imbecillitatem confirmet, vt ipsæ quoque partem aliquam illorum quæ insident, extrudere poßint. Hæc igitur internoscendi ratio est, ad quam obseruandam optimus medicus requiritur. At si vini potione vti metuat, fomentum potius ex calida, cùm sit tutißimum, & præterea internotioni conferat, admoueatur. Cùm enim, vbi foues partem, nihil influit, constat totum corpus recrementis esse vacuum, ac fomentis insistendum est. nam affectum in totum discuties. Sin autem humor influit, & dolor paulum remissus iterum intendatur, vacuatione indiget: nempe sanguinis mißione, aut purgatione: vbi corpus quidem magis est plethoricum, sanguinis mißione: vbi autem vitiosis humoribus & recrementis scatet, purgatione. His etiam aquosam mulsam instillare conuenit: atque tunc multo magis, cum craßiores pituitæ enascentes oculum premunt. Nihil enim adeò extenuat, craßamq́ pituitam nasci prohibet, vt mulsa, & ea collyria quæ vim discutiendi, & inflammationes concoquendi obtinent.

DE DENSITATE Caput IIII.

QVod si etiam densitas quædam in meatibus extiterit, hanc quoque mulsa potest dilatare, & meatus aperire, vt æger mirificè & subitò dolore liberetur, eo quod insidet siue humor, siue spiritus sit dissipatio. At spiritum esse, qui distendat meatus, faciatque dolorem, hoc indicat, quòd neque inflammatione, neque rosione vrgente oculi intolerabiliter doleant, distendantur, & rumpi videantur. Ego sanè quendam ita affectum mulsa curaui, cum nullum ex iis quæ mitigant, dolorémque leniunt, sopire cruciatum posset, sed etiam maiorem quàm antea fuerit, excitaret. Cùm igitur exposuerimus, quinam sanguinis missione indigeant, qui verò purgatione, item qui vtrisque, superest vt deinceps etiam de balneis, fomento, vini potione, item de vlceribus, tum quæ cum inflammatione affligunt, tum quæ cum ruptura & erosione, necnon Myocephala, & Staphylomata experiuntur, & vt dicam breuiter de omnibus quæ inueteratos habent affectus, de cicatricibus, albuginibus, pterygiis, sycosi, & suffusionibus incipientibus agamus.

DE

DE EXVLCERATIONE & inflammatione.
Caput V.

SI igitur Vlcus simul & inflammatio oculum exercet, clarum est curationem quoque mixtam desiderari, per ea quæ inflammationem mitigare possunt, & concoquere: talia autem sunt tum quod à thure διὰ λιβάνου Græcis dicitur, tum cygnos, tum quod ex amylo fit, tum quod cerusa & terra samia, quæ aster dicitur, constat. Hæc omnia tum erosiones, tum Vlcera, fluxione ex acri humore facta, persanant. habet autem scriptura horum in eum modum.

Collyrium cygnos.

Lenissimum hoc est collyrium ad magnos oculorum dolores, & acres fluxionum impetus. Conuenit autem iis qui collyriorum rosionem ob corporis mollitiem, & imbecillitatem non ferunt. Cadmiæ drachmæ sedecim: cerusæ elotæ drachmæ quadraginta: amyli, acaciæ, tragacanthæ, opij, singulorum drach. duæ. Aqua pluuialis adiicitur, & ad excipiendum ea ouorum trigintaduum albumina.

Collyrium Libianum.

Cadmiæ combustæ & elotæ drachmæ duæ: cerusæ totidem. amyli drach. duæ: cineris pom-

pholygis drach. octo. terræ samiæ quæ aster dicitur drach. octo: plumbi combusti & eloti, tragacanthæ, singulorum drach. octo: (gummi drachmæ tres) aqua læuigato, & excipiendis illis ouorum viginti albumina adiicito. in alio, opij drachmæ duæ. Hoc collyrium longè est vtilissimum: valet ad oculorum pustulas, ardores, rupturas, puris colluuiem, chemoses, magnos dolores, multosq; affectus, cicatrices exterit: in summa, multi est vsus, facitq; ad omnia prædicta, maximè ad inflammationes quæ cum vlcere infestant. Similiter etiam id quod διὰ λιβάνου inscribitur, ad eadem facit, præsertim ad vehementes oculorum chemoses.

Collyrium διὰ λιβάνου, ad chemosin efficax.

Cadmiæ, thuris, singulorum drachmæ viginti: cerusæ drachmæ quadraginta: opij drachmæ sex. aqua pluuiali excipiuntur. Confert etiam glaucium ex aqua, si extrinsecus illinatur: sed non statim per initia chemosis, verum à quinque aut sex diebus, vbi huius concoctio facta fuerit. Atque id sum expertus.

Collyrium Vranium.

In quibus influxus non adeò calidus est, bene hoc facit, ad pustulas, rupturas, procidentias, staphylomata, puris colluuiem, erosiones, nomas, & carbunculos. Terræ Samiæ torrefacta vncia

ctæ vnciæ 3. pompholygis vncia: cadmiæ lotæ vncia: stibis vnciæ duæ: squamæ æris elotæ vnciæ 4. opij drach. 6. gummi vnciæ 4. Aqua pluuialis adijcitur. At si cum vlcere inflammatio vrgeat, & lacryma influens copiosa fuerit, misceto lenioribus paululum ex iis quæ repellere possunt. sin autem acris fuerit, ea quæ à rosis diarrhodon inscribuntur. Quòd si non est admodum calida lacryma, etiam exiguum ex Hermolao collyrio, vel eo quod dicitur Pilarion, vel ex illis quæ monohemera, aut acharista nuncupantur: quorum etiam mixturas vobis exposuiꝰ: & si quid omissum fuerit, adscribemus. Iam mali punici granum, si exprimatur in oculum, qui carbunculo afficitur, valde opitulatur. Qui id expertus erat, dicebat à diuina se apparitione per insomnia edoctum esse.

Quæ cicatrices exterunt.

Quæ ex smegmatis cicatrices exterere solent, hæc quoque callos abolere possunt, crassásque cicatrices. Sunt igitur multa quæ id præstare queant. Anemonæ omnis succus cicatrices oculorum exterit. Similiter etiam centaurei minoris succus ex melle abstergit. In magis autem vetustis cedria quoque vsi sunt. Hæc etiam scirrhosas albugines, quæ Græci leucomata quoque appellant

pellant, largius extenuat. Nitrum ex oleo veteri læuigatum diligenter, & illitum, probè facit: item sepiæ testa combusta, & ex melle contrita. Inter collyria verò hoc quoque admodum probè & leniter abstergit, quod recipit, mamyræ, suffiminis ammoniaci, myrrhæ troglodyticæ, crocodili terestris fimi, omnium æquales partes in collyrium redigito, & vtitor tanquam experimentis probato.

Collyrium diathece, ad vlcera mirabile.

Confert etiam vetustis: præsertim autem vlcera maligna & albugines exterit, atque extenuat. Quare etiam ad myocephala valet, aliásque plurimas laude dignas vires obtinet: hæc autem recipit: Cadmiæ combustæ & elotæ drachm. 25. stibis drach. 5. spicæ nardi drac. tres: croci drachmas tres: castorei, squamæ æris, singulorum drachmas duas: æruginis drach. quatuor: æris combusti drach. tres: piperis, cerusæ, lyc:ij, opij, thuris, opobalsami, singulorum drach. quatuor: lapidis schisti, casiæ rufæ, singulorum drach. duas: æruginis scoleciæ drach. duas: chalcanthi drach. duas: myrrhæ drach. duas: gummi drach. viginti: succi fœniculi drachmam: fellis caprilli drachmas quatuor. Vino Amynæo læuigato, & vtitor.

Colly

Collyrium Chionion.

Cerusæ drach. 1. salis ammoniaci drach. 1. ammoniaci thymiamatis drach. 3. sepiæ testæ drach. Vna semis. Præstantissimum est remedium, & subinde vsu probatum.

Collyrium nardinum Zoili.

Stibis cremati & eloti drachmæ octo: æris combusti drach. 8. cerusæ combustæ & elotæ drachm. octo: spicæ nardi drachm. tres: folij drachm. tres: croci drach. sex: opij drach. 4. myrrhæ drach. duæ: cadmiæ combustæ & elotæ drachmæ octo: lycij Indici drachmæ sedecim: myrrhæ drachmæ quatuor: acaciæ rufæ drach. viginti: castorei drach. sex: aloes totidem: gummi drach. viginti. Aqua pluuialis adiicitur. Hoc collyrium ad affectus admodum veteres bene proficit. Etenim ea quæ ab vlceribus proueniunt, & albugines extenuat, & cursum fluxionis repellit. At in iis qui rosionem ipsius non tolerant, miscere ei lenia quoque collyria oportet. Ita namque vsus ipsius molestiæ expers, & tutior fiet.

Collyrium hyd[illegible]res, hoc est aquosum, egregium.

Facit ad oculos purul[illegible]ntos, sycoses, chemosesque & fluxiones. Vtendum eo dilutiore. Cadmia

mia drachmæ ſedecim: æris vſti drachmæ nouem: lapidis ſchiſti, aloes, nardi Gallicæ, ſingulorum drachmæ octo. Haud noui an collyrium hoc ſit præſtantius ad oculos purulentos, chemoſes, & fluxionum impetus, quæ epiphora dicitur. Oportet autem eo vti aquoſo, etiam poſtquam finierit magna intemperies, & fluoris acrimonia. ſin autem intemperies acrimoniaq; fluxionis oculum infeſtet, lenibus collyriis paululum ex eo per initia admiſceto, deinde amplius: & poſtremò per ſe ad affectus commemoratos cum fiducia vtitor.

Collyrium Heraclium.

Confert vlceribus admodum cauis, & vbi carne obducta fuerint: tenues & obſcuras cicatrices efficit, præterquàm quòd etiam ipſas tingere poteſt. Plumbi combuſti & eloti drac. quatuor: croci drachma: gummi drachmæ duæ: ſpodij eloti drach. quatuor: ſquamæ ſtomomatis, piperis, ſingulorum drachma. Aqua pluuialis additur.

Dacneron, hoc eſt, mordicans collyrium ad viſum acuendum.

Hæc igitur commemorata ad cicatrices, & diuturnos affectus, cum ſint detergentia, conueniunt. Deinceps autem eorum quoque ſimiliter mentio facienda eſt, quæ ab acuendo viſu

Oxyd

Oxydorcia Græcis dicuntur, ad caliginosos oculos accommodata. Quoniam autem in prouectis etiam ætate visorij spiritus imbecillitatem emendat, & actione reddit vegetiores, incipientesq; oculorum suffusiones dissoluit, primariò ei appellatio indita est cynopticon, quasi caninum visum præstans. Aeris combusti drach. 32. piperis drach. 16. cadmiæ drach. 8. alias inueni additionem drach. 9. myrrhæ, croci, singulorum drach. 4. gummi drach. 24. opij drach. 5. Aqua exceptis vtitor.

Hygrocollyrium ad hebetudinem oculorum, & alia multa efficax.

Pompholygis elotæ cochlearia sex: opobalsami cochlearium: mellis cochlearia duo: vini non gypsati veteris, & albi, quod satis est. Pompholyx probè admodum læuigata primum inici debet: mox opobalsamum misceri, deinde mel, postremò omnium vinum. Post misturam igitur vsque ad dies tres diligenter læuigato, atque sic in vas vitreum conicito: & cum vti voles, vas agitato, atque sic specillo sublinito: vbi concoctio facta fuerit, oculos calida abluens.

Aliud, vt possis etiam solem citra noxam intueri.

Iaspim album, Magnetem viuum, Sapph

Sapphyrum aurei coloris, Agatem, Hæmathitem, Chamæmelum, Hieracidem, liquorem conysæ tenuis, omnia hæc æquali pondere accepta, in collyrium tenue redigito, & subungito.

Puluis Seuerius cognomento, ad visus acumen.

Cadmiæ drachmæ tres, salis ammoniaci sesquidrachma, folij drachmæ tres, piperis drachmæ sex. In puluerem redacta sublinito: facit etiam ad aridam lippitudinem, quam Græci Xerophthalmian appellant.

Puluis cui nomen est à lumine Phos, ad hebetudinem oculorum, & dolores fluxionésque dentium efficax.

Cadmiæ drachmæ octo, salis ammoniaci drachmæ quatuor: croci drachmæ duæ, piperis drachmæ tres. folij, auripigmenti, singulorum drachma vna & semis: valde bonum.

Aliud admodum idoneum ad scabiosos oculorum affectus, pruritus, hebetudines, palpebras asperas, fluxiones antiquas, oculorum cicatrices, & pterygia, quo vtor.

Cadmiæ, chalcitidis combustæ in pane, singulorum drachmæ quatuor: croci drachma: piperis drachmæ duæ: auripigmenti drachmæ quatuor: salis ammoniaci drachma. Læuigata subung

ſubiungito, medicamentum per membranam à cornu dictam ceratoidem applicans.

Aliud ad hebetudines & incipientes oculorum ſuffuſiones.

Baccarum lauri excorticatarum drachmas viginti: lauigato ex vrina pueri venerem non experti, cum gummi drachmis duabus. ſuffuſos quidem ex vrina, alios autem ex aqua inungito.

Aliud.

Fel hyenæ cum melle, & coniza illinito.

Aliud.

Fel perdicis cum melle & ſucco feniculi illinito. Admodum efficax etiam ad incipientes ſuffuſiones collyrium Protheus exiſtit: & quod Thalaſſeros dicitur, ad hebetudinem, & incipientes ſuffuſiones, & callos exterit.

Aliud.

Fel aquilæ bene facit per ſe, & cum melle illitum. Scribendum eſt etiam prophetæ Hygrocollyrium.

DE NYCTALOPE. Cap. 6.

AD eos qui ſerò non cernunt, quos Græci Nyctalopas appellant, nitro ex aqua fluuiali trito vtitor.

Aliud

Fel hirci ex melle illinito: tollit vitium paucis diebus.

Aliud ad idem.

Iecoris hircini saniem, quæ, dum assatur effluit, colligito, atq; hac eos oblinito. Idem autem iecur comedendum dato, & vaporem eius dum assatur, oculis apertis excipere iubeto.

Ad asperas palpebras.

Collyrium Trachomaticum, quod palpebrarum excrescentias admodum probè extenuat, hæc autem recipit. Cadmiæ drahmas sedecim: lapidis hæmatitis, lapidis schisti, singulorum drach. quadraginta: æris combusti drach. viginti: æruginis drac. 8. opij drach. 4. seminis papaueris drach. sedecim: gummi drach. triginta duas: semen papaueris læuigabis, succúmque exprimes, atq; ex eo collyrium factum instillabis. Aduerte autem, quomodo eo in Trachomaticis collyrijs vtare. Si enim vlcus cum aspritudine palpebrarum esse contigerit, satis est ipsas potius inuersas ita abstergere, aut mucrone specilli, aut ficulneis folijs. Nonnulli verò etiam sepiæ testa, aut pelle asperiore vtuntur: alij rursus collyrijs ex pumice sublinunt. Cùm igitur subsederint palpebræ, & extenuatæ fuerint, tunc demum etiam vlcerib

cerib

ceribus prospicito, applicans aut Libianum, aut Vranion, admixtis eis si quid insistit etiã repellentibus: sin autem nihil vrget, Theodotium. Hac enim methodo & ratione vtentes, vlcera à fluxionibus conseruabimus, & citò ad cicatrices reducentur.

Puluis ad incipientes suffusiones.

Veratri albi drachma, piperis albi drachmæ quatuor: ammoniaci suffiminis drachma semissis: raphani succo læuigata sinito refrigerari, & rursus tritis vtitor, vt mira præstantibus.

Ad tingendas albugines valde generosum.

Chalcanthi drachm. quatuor: spinæ Aegyptiæ gallæ singulorum drachm. quatuor: aqua exceptis vtitor.

Collyrium quod magnum Theodotium vocatur, valens ad magnos dolores, & inueteratos affectus.

Hoc collyrium cicatrices callosásque exterit, itẽ ad Myocephala aliáque multa notatu digna, mirabiliter valet. Cadmiæ, opij, chalcitidis, croci, aloes hepaticæ, castorei, folij thuris, singulorum drachmæ duæ: stybis drachmæ quin-

que: acaciæ totidem: æris combusti drachmæ quatuor: myrrhæ troglodyticæ drachmæ quatuor: spicæ nardi drachma: cerusæ drach. octo: gummi drach. quadraginta quatuor: aqua pluuialis additur, nonnulli autem vinum quoque adijciunt.

Collyrium hecatombe valet ad cicatrices crassas, & incipientes suffusiones, latas pupillas, quas Platicorias vocant: item caligines, pterygia, & tenuis lachrymæ cursum extenuat, detergit, purgat & repellit.

Cadmiæ combustæ & elotæ, æris vsti & eloti, singulorum drachmæ octo: stybis combusti drachmæ quindecim: acaciæ rufæ drachmæ quindecim, aloes drachmæ quatuor, castorei, lycij, spicæ nardi, croci, opij, myrrhæ, cerusæ, ebeni scobis, chalcitidis, singulorum drachma: rosarum drachma semis: aqua pluuialis adijcitur. Hoc maximum est collyrium, & plura præstat quàm promittit.

Xerocollyrium facit ad sycosin, putredines, & carnis excrescentias.

Cadmiæ drach. quatuor, chalcitidis drach. octo: piperis grana quindecim: nardi gallicæ drachma. Cadmiam & chalcitidem ex vino territo, siccatoq́; & nardo tunc in fuliginē redacta omnia misceto, ac vtitor vt præstantissima

ſimo remedio.

Hydrocollyrium efficax ad oculos purulentos, mirificè valet etiam ad ſordida vlcera, & myocephala.

Chalcanti, croci, myrrhæ, ſingulorum vnciæ quatuor: mellis libra ex ſucco ſenetionis parato. Ego autem ex vino Aſcalonite noui me hoc temperaſſe.

De mulſa.

De mulſa quoque mentionem facere duxi neceſſarium, vt ex qua magnos longo temporis vſu & experientia ſucceſſus ſim expertus. Nam vlcera ſordida, & præſertim maligna, carbunculorúmque naturam referentia, hac etiam ſola perſanaſſe me ſcio: item eos qui pus iam in alto congregarant, & immodicè dolebant, necnon illos qui in ſiderationem, quam Græci σφακελὸν dicunt, inciderant. Adhæc vbi viſcoſi humores, aut craßiores conſtricti, vel impacti hærent. Ignoro autem, an quis medicamentum hoc præclarius, aut efficacius, aut blandius inuenerit. Præcipuè verò valet etiam, in quibus multa pituita craſſior oculis innaſcitur. Nam præterquã quod ipſã purgat, & ſine dolore eluit, non ſinit eam rurſus procreari: præſtat hac vti, quam ſpongia continuè palpebram mouere, vt quæ exaſperet, dolorémque faciat. Noui enim lippitu-

dines ex craßiore pituita ortas, etiam nullum prorsus collyrium admisisse: mulsam autem solā ipsis gratam fuisse, & collyrij vsum abundè satis expleuisse. Scire autem conuenit mulsæ parandæ vtendæq́ præsertim rationem ac modum, efficere, vt etiam ipsa multo his plura præstet. Non enim ipsa meraca & crassa confici debet, sed ita vt gustu exiguum obscurúmque dulcedinis sensum linguæ præbeat, precipuè quando non solùm exulceratio: sed etiam inflammatio mixta appareat. At non expedit, vt solo specillo vsus mulsam instilles, sed multo adhuc satius, si etiam vitreo quodam, & angusti oris vase mulsa repleto, id perficiatur. Quanto enim quis ea copiosiore vsus fuerit, tanto magis opitulabitur. Quæcunque enim in tunicis continentur, siue craßior pituita, siue etiam recrementum acre, hæc manere intus nequeunt sed proijciuntur, & à mulsa abstergentur, vtendum ea confidenter ad quodcunque res postulat. Neque enim astrictionem habet, vt oculum denset & exasperet: neque frigiditatem, vt torporem inducat, ac materiam constringat, aut rupturam, aut erosionem, aut aliam quampiā duritiā, aut acrem qualitatem excitet. Propter hæc etiam si collyrio quis vti velit, confert hac primùm oculos abluere, atque ita illud admouere, quæ vnicuiq́ curationi congruunt. Nullus enim adhuc

metus

metus erit, vbi oculus recrementis ex mulsa liberatus fuerit, & si res exigat, etiam alia multa experimenta, & præclara prodita inuenias: verùm ne longius sermo protrahatur, sufficiunt hæc quoque ijs, qui vires intelligunt, vt inueniant alias quoque omnes, quæ ipsi adsunt, facultates, non modò ad tales oculorum affectus, sed etiam ad alias totius corporis curationes.

Ad staphylomata excellentissimum.

Chalciditis, croci. singulorum drachma: mellis drachmæ quinque: aquæ quod sufficit.

Collyrium Maximiani.

Collyrij Cigni partes duæ: collyrij Hermolai magni & parui singulæ partes: hæc tria accuratè in puluerem redigito, & tenui in creta cribro aqua excipito: ac in collyrium redactis, in omni magno dolore non statim per morbi initia, sed vbi vehementior euaserit, & in statu sit, vigiliásque induxerit, vtitor. Nam præter id quòd dolorem finit, etiam somnum conciliat: valet etiam ad oculos purulentos, quos Græci hypopios appellant, myocephala, & staphylomata. Vsus eius est ex ouo: melius autē habet si oculis sublinatur, quàm si instilletur:

 item

item sub palpebris vtendum est, si quæ scabricies ipsos infestet: verùm in myocephalis, & purulentis, post inunctionem medicamenti oculum deligare oportet, aut panniculo lineo in aquam frigidam intincto, aut spongiam, & ipsam aqua imbutam, quæ ambiens habeat linamentum, ne oculus adustionem experiatur.

DE CARBVNCVLIS qui in oculis excitantur. Cap. 7.

QVoniam carbunculi & oculis & reliquo corpori accidunt, necesse est horum quoque curationem explicare, qua via & ratione administretur. Quippe cum ex sanguine nimium torrefacto trahant originem, meritò dolores, siderationes, & magnas inflammationes oculis inferunt, vt periculum sit, nec etiam toti excidant. Interdum verò conuulsiones quoque & deliria, propter cerebri, & membranarum eius vicinam, pariunt. Quare vacuatio per sanguinis detractionem ante omnia in huiusmodi adhibenda est, vena cubiti potius secta, quæ humeralis nominatur: vel si fieri potest, ea quæ directè oculum respicit: per interualla autem, & paulatim. Non *alienum est etiam per aluum purgationem moliri, scammoniæ lachrymam pro ægri viribus exhibentes: ita vt eam ex cremore ptisana*

ſanæ ipſe aſſumat. Noui enim quoſdam ægros ne odorem quidem ipſius ferre. nam ad vomitum ſtatim incitantur. quod in ijs qui lippitudine laborant, longè peſsimum eſt, dum tunicæ in eo ſint periculo, ne ex diſtentione rumpantur. At poſt has euacuationes, ſiquidem etiam totum corpus tibi acrioribus ſuccis obnoxium eſſe appareat, lauare ſtatim balneis temperatis, & dulcis aquæ, non abs re fuerit, & caput leniter admodum detergere, ſi opus ſit, vitellis ouorum, cum ptiſanæ cremore, & exigua ſapa. Nam ſi oculos ipſorum vehementer moueas, fluxionem proritabis. Ne concedas autem, vt æger diu in calido aëre moretur, neque caput frequenter in calidæ ſolium intingat: vtraque enim oculis ſunt nociua frigida ſanè, vt noſtis, cùm ſuperficiem denſet, & recrementa includat, plurium dolorum cauſa efficitur: calida verò cùm rarefaciat, fluxiones admodum mouere conſueuit. Summa igitur & extrema in omnibus morbis, præſertim autem oculorum, fugere oportet. ſimiliter caue, ne caput oleo inungas. Nam cùm id meatus impleat, obturétque, efficit, vt ipſum non perſpiret, idq́; fluxionis cauſam præbet. Subinde verò etiam cum oculos ingreditur, cruciatum excitat, acriter ipſos rodens. At balneũ egreſſo iubeto, vt tepidam aut ptiſanam per ſe, aut cum aliquo eorũ quæ ipſam

dulcem reddere queant, assumat: dico cum rhodomelite, aut hydromelo. aut chrysattico, præsertim primis diebus, si æger stomachum quoque nimia humiditate debilitatum habeat, vel si etiam per seipsum sumere abhorreat. Domum profectus æger, per initia quidem dierum cibum recrementi expertem edat, ut lactucas, quæ merulia & thridacinas appellant: item intyba, alias cruda, alias etiam decocta, Præter hæc etiam fructus quos Græci oporas propriè, nos poma vocamus, maturos & dulces assumet. Nam adeò recentibus ex balneo omnis, ut summatim dicam, victus refrigerans & humectans conuenit: ubi autem opportunum tibi visum fuerit, cibum deinceps mutato, datóque piscem molli carne præditum, & assum & elixum. Sit autem sturnus, psitta, buglossus, & si quid eiusmodi inter pisces idoneum inueneris. Procedente tempore transeundum est ad gallinam cohortalem priusquam ad ipsius pullos, ad pectus phasiani citra pinguedinem, anserum alas, sic ut omnium eiusmodi decoctio sit recrementi expers, citra condimentum acre, aut salsum. At cùm fluxionis tenuis cursus est, qui frequens alimentum desideret, admisceri debent quædam frumentacea gallinis, ut halica, aut chondrus, aut ptisana, aut suminalis placenta, quæ itriom dicitur, aut similago, aut

mica

mica panis, aut oryza: si hoc quoq; requiritur. Vt etiam venter impediatur sistaturq;. Finitis tandem doloribus, & fluxionis impetu, si ægrum etiã copiosiore cibo indigere intelligas, carnes suillas quoq;, præsertim pedes offerto: vinum autem tenue, bene album, odoratum & aquosum ipsis exhiberi debet. Vbi iam affectus declinare videtur, moderatione in cibo & potu obseruata, hæc sanè ceu in victu assumi debent: auxiliis autem hisce vtendum. In primis igitur cognoscendum, collyriorum vsum tales quidem affectus per initia non ferre, cum plurimum ab eis offendantur: verùm mulsa aquosissima vtendum est, aut succo fœnugræci ter, quatérue, aut etiam sæpius, si succi per decoctionem extracti iure exiguo adiecto indigeat. Extrinsecus autem cataplasma ex palmulis, croco, & mica panis inducetur. Porrò vbi immodicus ardor affligit, & crusta adest, vt etiam palpebras depascatur, plantaginem minorem, aut maiorem cum mica panis obducito. Etenim refrigerat, & duriciem carbunculi emollit. Nihil minus etiam proficit perdicias, præsertim si membranæ rhagoidis procidentia vrget, totiusq; oculi distensio, syderatio, & multus dolor. Herba autem imposita deliganda est: sic enim efficax est: quoniam etiam oculi peculiarem situm recipiunt, vbi & Myocephala, & staphylomata in eis nasci contingit: verùm hoc rarò euenit. Nam car-

bunculo intereunte, totus simul oculus perit, tunicis totis diruptis, & humoribus effusis, quod in magnis carbunculis euenire solet. Sin autem hoc non comitetur, staphylomata verò aut myocephala, quemadmodum dictum est, gignantur, tum etiam collyriis ad talia inscriptis, & præsertim magno diarrhodon vtendum est, cuius scripturam hanc vobis apposui.

Collyrium diarrhodon magnum cognomento.

Rosarum viridium quibus vnguis sit detractus, drach. 2. cadmiæ combustæ & elotæ drachma. 4. croci drach. 6. opij, stybis, singulorum drach. 3. æruginis drach. 4. squamæ æris drach. 2. nardi Indicæ drach. myrrhæ drach. 3. gummi drac. 24. Aqua pluuialis additur. Nos frequenter sumus experti: confert ad magnos dolores, pustulas, ardores, staphylomata procidentias, oculos purulentos, item ad veteres & diuturnas fluxiones contumacesq; affectus.

Collyrium quod ab ouis Δι ὠῶν Græcis dicitur: opitulatur carbunculis, vlceribus, procidentiis, oculis purulentis, & fluxionibus.

Spodij, croci, amyli, tragacāthæ, singulorum drachmæ octo. Excipito ouorum octo albuminibus. Hoc eodem die & vno illitu membranæ

oculo

oculorum proficit.

Collyrium diarrhodon aliud, oculis purulentis, ſtaphylomatis, myocephalis, & lippitudinibus in ſphacelum degenerantibus vtile.

In ſtaphylomatis quidem ex lacte, in aliis autem ex ouo. Cadmiæ combuſtæ & elotæ drachmæ octo: æris vſti drabmæ quatuor: roſarum ſiccarum drachmæ quatuor: opij thebaici drachmæ duæ: croci Siciliçis drachma: myrrhæ drachma: lapidis ſchiſti drachmæ duæ: gummi drachmæ ſex: vino marinæ experte, aut palmulato excipiuntur. Sufficiunt ſanè & hæc ad affectus commemoratos. Sunt aliorum quoque collyriorum deſcriptiones, quæ eiuſmodi præſtare queant, præſertim collyrium Diathece, Theodotium, & quæ ſimiliter componuntur. At ne etiam nos, dum hæc ſcribimus, omnia collyria in memoriam reuocantes ſermonem producamus, vbi pauca de pterygijs & ægilopibus adiecerimus, orationem de oculis abſoluemus.

Ad pterygia & ſycoſes.

Chalcanti, ſalis ammoniaci, gummi paria pondera aceto læuigata in collyrium redigito, & vtitor.

Aliud.

Lachrymam populi arboris, cum duplicato melle illinito.

Aliud

Aliud.

Sepiæ testa cremata, læuigataq́; simul cum sale fossititio, excrescentias carnis in oculis, & pterygia consumit.

Aliud, ad palpebrarum scabricias.

Sepiæ testa ignem non experta, in collyrij modum concinnatur, & infricatur. Ita enim collyria purgãtia vim suam magis ostendunt.

AD RHYADAS. Cap. VIII.

Rhyas fit angulo imminuto: interdum etiam prorsus abolito. & si hoc fieri contingat, talis Rhyas curationem non recipit. Inspiciẽdum autem est, considerandúmq; totum corpus. & si vitiosis scatet succis, purgare nimirum ipsum oportet, atq; ita, quæ mediocriter astringunt, ei adhibere: commixtis illis, quæ carnem augere possunt, qualia sunt quæ ex vino parantur collyria, si contemperentur iis quæ ex glaucio & croco constant. Puluis autem probè facit, qui diacrocu appellatur: item aloe sola potius inspersa. Oportet autem vino eam prius lauare, atq; ita in pollinem redactam ipsam inspergere, sic vt paulatim admoueas.

Aliud bene faciens ad Aegilopas.

Alte

Alterci folia viridia affatim in vino decocta, & læuia fronti imposita, bene auxiliantur item vinum solum per se, probè opitulatur, si quis spongiam eo imbuens, continuè frontem attingat. Quòd si alumen etiam vino inieceris, simulq; coxeris, vinum reddes adhuc efficacius, & quod magis siccare poßit, necnon reprimere,

Ad Aegilopas.

Aegilopas statim ab initio consistentes, lenibus medicamentis, & siccantibus curare oportet. Nam à rodentibus, aut acribus malè afficiuntur, & ad ampliorem tumorem perueniunt,

Ad incipientes Aegilopas.

Ad incipientes Aegilopas proficit glaucium & crocus, si vnà cum succo perdiciadis illinantur: mutare autem continuè medicamentum oportet. Ego sanè incipientes iam, & nondum in pus conuersos, horum vsu, ne in suppurationem mutarentur, prohibui.

Aliud.

Halica ex aceto cocta, non modò incipientes Aegilopas, sed etiam inueteratos iam, & in pus conuersos mirabiliter sanauit. Cæterùm læuigata probè imponi debet: quòd si etiam pus inhærescens deprehendatur, rumpit ipsum, & vsq; ad os penetrat, adeò validum est

est medicamentum. Hoc solo quoque vsus, non modò ægilopas, sed etiam diuturnos ægilopas curasse me noui.

Aliud.

Ruta satiua vnà cum lixiuio, quod primum destillarit, læuigata probè admodum ægilopas tollit, curatq́ue, (per initia quidem) hoc præsidium eis impositum modicè rodit, postea verò non item. Ac mirum est, quemadmodum vnum quoddam ex adurentibus, ita etiam hoc medicamentum vsque ad os penetrare, & ne (cicatricem quidem indecoram) relinquere.

Aliud vsu probatum.

Internam arundinis membranam, id quod rotundum circa nodos inueniri consueuit, acceptam melli inijcito, ac particulæ affectæ imponito, mutans quotidie quater. Vbi locum probè repurgaueris, mulsa cum spongia oculari abluito. Adhæc prædictam arundinis membranam per se imponito, ac miraberis.

FINIS LIBRI SECVNDI.

CAPITA LIBRI TERTII & appendices.

DE AVRIVM AFFECTIBVS. Cap. I.

Si dolor ex obstructione eueniat.

Inter

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER TERTIVS,

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE AVRIVM AFFECTIBVS. Cap. I.

AVRIS multis admodum, & variis vitiis subiicitur. Etenim ex frigida sæpe, & calida intemperie, nonnunquam etiam ex viscosorum humorum obstructione, & spiritu flatulento, necnon inflammatione extra ipsius meatum, aut intus constituta: adhæc ex calidi sanguinis biliosi influxu, & aliis de causis valde multis laborat, de quibus omnibus dicetur, conuenientibus singulorum notis adiectis. Incipiamus igitur primum à dolore: quoniam hoc potissimum accidens, artem ad curationem incitat.

Si dolor ex obstructione eueniat.

Quia verò dolor, & à crassioris spiritus

obstructione, & viscosis crassisq́ humoribus, quibus non patet exitus, generatur, necesse est causam doloris effectricem discernere.

Internotio vtrum ex spiritu, an viscosis humoribus, vel inflammatione aurium dolor excitetur.

Dolorem ex crassiorum viscosorumq́ humorum obstructione potius concitari, artificiosa quis coniectura hinc deprehenderit, quòd æger capitis sentiat grauitatem: item quòd cibi præcedentes, & potus succos frigidiores, & magis humidos procrearint. At si distentio quidem orta fuerit, grauitatem verò in capite vel aure neutiquam percipiat, spiritum flatuosum & crassum, qui non inueniat exitum, doloris causam potius existimandum esse manifestò constat. Sin autem grauitatis simul, & distentionis, caliditatis & doloris pulsatilis sensus oriatur, inflammationem efficientem esse causam doloris, qui à sanguinis excalefacti influxu originem habuerit, bona ratione existimare licet. Ac venam in cubito prius secare oportet: deinde sic ad auxilia digredi, quæ inflammationes sedare prædicantur. Clarum verò est, id in aliis quoque humoribus fieri debere: ac spectari, vtrum humores quantitate, an qualitate offendant. Et si quidem copia dolorem parit, ea sanè quæ biliosa esse videntur, victu contemperare oportet, la-

ctuca

ftuca, cucumere, intybo, pepone, malis, malua: & inter pisces, dura carne praeditis, & iis quae biliosum calidúmque humorem permutant. Similiter autem pituitosum extenuare & cibo & medicamentis conuenit. Vbi enim sic nos agimus, humores qui superant, medicamentis purgantibus facile excutientur: & ea quae applicantur, praesentius ostendent adiumentum.

Curatio doloris ex humorum obstructione & spiritu contracti.

Si itaque dolor ex inflammatione propter obstructionem oriatur, constat his rectè applicari, quae abstergere & incidere sunt idoneae: quale est aphonitrum, mellis & aceti paulo ei mixto. Item fel ouillum ex oleo his admoueri conuenit. salutare etiam amygdalinum oleum fuerit.

Aliud.

Porri succus, si instilletur, per se bene facit, & cum mellis momento.

Aliud.

Caparum succum cum melle mixtum instillato.

Aliud.

Origanum tritum ex melle & lacte muliebri infundito.

Aliud.

Fel caprillum cum porri succo vehementioribus obstructionibus admoueto. Multa verò sunt

rò sunt & alia à veteribus prodita, tum simplicia, tum composita medicamenta, quæ obstructionibus ex humoribus aut spiritu flatuoso ortis accommodari possunt: ex quibus facile est deinceps complura deligere, vbi causa, quæ offendit, cognita nobis fuerit. Deligenda verò potius quæ abstergere, incidere, & purgare citra vehementem rosionem solent. Verùm in illis huiusmodi vitare conuenit, in quibus dolor magnus, & copiæ suspicio subest. Frequenter enim talia etiam fluxionis excitatæ causam præbent, vt & aures magis fluxione laborent, & dolor amplius irritetur. In quibus autem non multus vrget cruciatus, sed diuturna quædam affectio apparet, & ea quæ dicuntur, æger difficilius audit, in huiusmodi non alienum est etiam illis vti, quæ largius rodere & abstergere possunt: quorum è numero est dracunculi succus, asari, & pæoniæ, atque his similia.

Ad obstructiones sine dolore incidentes.

Veratri albi drach. duæ: nitri drach. 16. croci drach. 3. Læuigata in pastillos ex aceto redigito, ac vtitor ad obstructiones, quæ sine dolore obueniunt: item in grauiter audientibus.

Aliud.

Veratri nigri radices ex aceto & melle læ-

uigatas

uigatas instillato. Notum verò est, nullum frigidum medicamentum auri adhibendum esse, sed prius concalfacta, & multo magis, cum aurem densatam obstructámque fueris suspicatus.

Aliud

Peucedani liquor, cum irino oleo, aut amygdalino, vel betæ succus cum felle taurino leuigatus instilletur.

Aliud.

Floccum felle taurino imbutum leuigatúmque auri imponito.

Aliud.

Fel bubulum, aut ouillum instillato, aut capræ vrinam continuè infundito.

Ad grauem auditum & dolorem, compositum medicamentum.

Myrrhæ drachma: thuris drachmæ quatuor: amygdalarum amararum purgatarum grana viginti: aphonitri drachma: croci drachmæ quatuor: opij drach. tres: galbani drachmæ duæ. Galbanum cum amygdalis seorsim leuigatur, excipitúrque aceto cum reliquis. Vtitor in magno quidem dolore ex rosaceo: in graui autem auditu, ex aceto.

Aliud multis vtile.

Probatum medicamentum, præsertim in vlceribus vetustis, & depascentibus, item in

m s iis qui

iis qui ex flatuoso spiritu, & viscosis humoribus admodum grauiter audiunt, vt etiam in surditatem prolapsuri sint. Bene autem proficit etiam ad veteres sonitus & sibilos cedria hieratica leuigata ex aceto. Vtitor ad prædicta omnia, infundens per specillum, aut panniculum inungens, aut stuppam, aut lanam, aut vt voles excogitare. Est enim medicamentum valde efficax.

De dolore ex frigida causa nascente.

Quòd si dolor frigidis ventis, & humidioribus balneisq; eiusmodi prægressis, ortus fuerit, constat etiam horum curationem facilem esse: ac iis quæ calefaciunt medicamentis, vti oportet. Multa verò sunt vel inter simplicia, quæ hoc præstare queant, quemadmodum & præstantissima nardus per se excalfacta, & ruta oleo incocta. Porrò ad maximas perfrictiones piper quoque ex oleo bene facit. Item euphorbium, similiter allium, cepa, lauri folia, styrax, casia, calamus odoratus, irinum oleum, amaricinum, laurinum, & opobalsamum. Sic igitur doloribus ex frigida intemperie natis mederi conuenit.

De dolore ex calida intemperie.

Dolorem, qui à caliditate, aut humore acri excitatur, contrariis ipsum quoq; curare oportet

tet, pro causæ effectricis magnitudine, id quod conuenit, accommodantes. Itaque ad mediocres intemperies optimè facit etiam oui albumen, quemadmodum in oculis, si tepidum paulatim cum lacte muliebri infundatur. Pari modo cum quodam collyrio dolorem sopiente, quod anodynon appellatur: succus quoque perdiciadis strenuè valet, & per se, & cum exigua parte rosacei mixtus. Idem præstat rosa cum aceti momento, præsertim in feruente ad modum & ignea intemperie. Pari modo etiã succus solani, coriandri, & hastulæ regiæ plurimum auxiliatur.

Aliud.

Buccina quæ carnem viuam habeant, tria cum oleo amygdalino incoquito, ac vtitor. Naturaliter autem hoc idem præstant aselli, qui iuxta situlas inueniuntur: item terræ intestina consimiliter.

DE INFLAMMATIONE quæ meatum auditorium intus obsederit.

Caput II.

Siue meatus auris, siue alia ipsius quæpiam interna particula frequẽter inflammatione laboret, acutißima pericula vicinia regionis & genere substantiæ inducit. Etenim neruus, qui internam auris superficiem sublinit, cùm sit sensibilis, validos dolores, acutosq́ excitat, vt

etiam

etiam cerebrum in consensum perducat, vnde febres & deliria sic affectis oboriuntur. interim verò etiam lætales. Ac iuuenes quidem ex acutissimo ipsis eueniente dolore, aut delirio, aut ortis febribus, intereunt: senes autem febri quidem non subinde corripiuntur, neque affectu conuulsorio, neque delirio. Nam cùm humor qui superat frigidior ipsis pariter, & crassior existat, ipse sibi ligamentum factus, in affecta parte manet. Atque idem longo tempore suppurascere incipit, & vires paulatim debilitatæ, antequàm ille concoctus fuerit, mortem inferunt. Materia enim dum non euincitur, tandem ad partes principaliores confluit. In iuuenibus non celeriter suppurascit: nam acumen doloris generationem puris præuertit. At si quando etiam inflammatio in pus conuerti videatur, ægri dolore liberantur, & salutem consequuntur.

Curatio inflammationis.

Ad inflammationes moderatas sanè conducit rosaceum ipsum & per se, & cum modico aceto infusum: similiter etiam glaucium in cote ex modico aceto detritum, tepidúmque infusum: adhæc eodem modo omnia quæ ex glaucio & croco parantur, etiam ipsa moderatis inflammationibus medentur, item ramentorum quoque cucurbitæ succus ad maximos

mos erysipilaceos affectus, & per se, & cum rosaceo auxiliatur: adhæc glaucium æquali pondere cum opio mixtum, & ex lacte muliebri infusum, similiter feruidas inflammationes, maximosq; dolores lenire consueuit. Eodem modo & castoreum in magnis doloribus proficit, si æquale opio misceatur, læuigeturq; ex sapa, & auri tepidum iniectum generose lenit. Constat autem opium deligendum esse vetus, eo quòd nos magnam ipsius in torpore inducendo facultatem vitemus. Ego enim noui quendam solo vsum opio, & vocem & sensum ægro ademisse, vt ne opobalsamo quidem, aut aliis quibusdam calidis iniectis, homo amplius restitui potuerit. Quocirca si etiam quis ob multum dolorem opio, aut alio quodam torporis faciundi vim habente vti coactus fuerit, semel ipsum, aut iterum offerre conuenit: postea verò castoreum, cum oleo tepido iniicere, & extrinsecus lanam oleo calido, aut nardino, quòd adipem anserinum habeat imbutam omni ex parte circundare, si torporem ex frigidis contractum curare moliaris. At cùm mediocris est inflammatio, & non admodum feruida, vbiq; non est febris valde calida, æger non sit ætatis vigentis, etiam paulo tetrapharmaci, quod nonnulli Basilicum appellant, miscere nardinum vnguentum, si hyems fuerit: sin autem æstas, ro-

saceum

saceum oportet. Pulchrè verò iuuat & adeps anserinus, aut phasianorum, ipsi adiectus. Fiat autem, quemadmodum etiam diuinissimus Galenus docet, cuius verba ita habent: Ego verò magno dolore conflictantibus nullum medicamentum infundo, neque lana extergo, experientia edoctus, satis esse ne attingere quidem meatum auditorium, quo tempore dolor infestat. Specillo igitur lana inuoluto foueo dolentes, hoc medicamento moderatè adeò in clystere auriculario tepefacto, vt interrogantibus nobis ægrum, num tepidum ei videatur, & calidius adhuc ipsum ferre posit, eò caliditatis illud perducam, vt neutiquam offendatur. Itaque specillum in medicamentum sic præparatum intingens, & iuxta meatus initium leniter deponens, in altum fluere sinito, ac deinde iterum atque iterum, & subinde intingens, idem hoc facito, nullo tempore interposito. Notum verò est, quòd si hoc factum fuerit, omnino aliquid etiam foras effluxum iri, meatu auditorio toto repleto. Hoc igitur quàm licet modestè excipito, meatum non attingens. Postquam verò abundè foueris, meatu qui medicamento repletus est, relicto, mollem extrinsecus lanam imponito ori meatus, totiq́ue auri. At si opus sit rursus fouere, lana quæ extrinsecus imposita est, sensim ablata, rursus similiter facito, cauens quatenus fieri posit

poßit, ne aliam quoque corporis partem quandam attingas. Atque hinc mentem adhibeto, ceu maximo aurium curationis præcepto. Hæc igitur prodidit Galenus, præcipiens nobis, vt in omni dolorifica inflammatione hac vtamur, nulla distinctione apposita. Ego autem potius iuuenibus, vt dixi, & calidis temperamento, item in quibus admodum feruens est inflammatio, subinde verò etiam cum febri, vtendum vobis dedi: præsertim si ægrum æstatis tempore, & in regione calida, laborare contingat. Præstat autem, si fomento quoque ob vehementiam dolorum, vti res postulat, illud in his per spõgias calẽte aqua imbutas adhiberi.

Fomentum ad aurium dolorem, quod per spongias, & aquam calidam applicatur.

Fomentis per spongias aqua calida imbutas, & abundè expreßas vtendum est: item iis quæ per cucurbitulam fiunt. Hæc autem iniecta ei prius aqua calida, deinde euacuata, dolenti auriculæ applicatur. Vapor enim quidam ex ea mitis ingrediens, dolorem solatur. Præterea illis vti fomentis expedit, quæ ex vaporibus per arundines perforatas adhibitis constant. oportet autem alteram arundinis partem auris sinui accommodari: alteram verò in olla quæ operculum habeat perforatum, & vndique constrictum. Sit autem in ea

absin

absinthium aquæ incoctum, vt vapor, qui sursum ascendit, auris meatui occurrat: collum porrò super ollam inclinare debet: auri verò lanam foris omni ex parte superimponere, & probè tueri, ne ambientes loci adurantur.

De cataplasmatibus.

Si externa videantur inflammatione tentari, non alienum est etiam farinam ordeaceam, aut triticeam sapæ, aut vino dulci, & astrictionis experti incoctam, cataplasmatis modo inducere. Maximè verò cataplasmatibus & spongiis vtendum est, in quibus materiam suppurari suspicamur. Si enim eiusmodi quippiam contigerit, tunc etiam ex farinæ polline cataplasmatibus vti, & tetrapharmaco oportet: aliis ei ceratis, quæ ex adipibus componuntur, interdum admixtis: magis autem festinandum est, vt inflammationes à suppuratione tueamur: id quod præstare poterimus, subiectis vsi medicamentis.

Auriculare anodynum valde bonum, si frequenter infundatur, vbi & inflammatio, & distentio vrget, & vehementes admodum dolores infestant.

Adipis anserini, aut gallinacei drach. sex: opij, myrrhæ, croci, singulorum drachmæ duæ: cum fiducia vtitor: valde bonum est.

Aliud

Aliud ad inflammationes non admodum feruentes.

Butyrum, mel, hyssopum, pari portione omnia tepida instillato: valet etiam ad sordida vlcera, & inflammatione obsessa.

Aliud ad dolores qui ex inflammatione proueniunt, atque in hoc ferè sunt, vt in pus mutentur.

Argenti spumæ, ceruſæ, singulorum vncia, thuris, iridis, resinæ terebinthinæ, singulorum vnciæ tres, colophoniæ vnciæ quatuor: ceræ, olei, singulorum libra: adipis anserini recentis libræ duæ: succi lini seminis quod sufficit. Confert etiã furũculis, & podagricis affectibus.

Aliud ad inflammationes ex ictu & fluxione ortas.

Butyrum recens liquatum instillato: necnon adipẽ anserinum & lac muliebre soluta.

Aliud.

Lac muliebre cum croco læuigatum extrinsecus illinito, præsertim vbi rubra est inflammatio: sin autem dolorem quoque moueat, confert etiam, opium exiguum mixtum illinire.

Aliud.

Argenti spumam, glaucium, crocum ex aqua læuigato, & sapa illinito.

Aliud.

Psyllium tritum ex aqua inducito.

Aliud.

Cerusam, coriandri succum, aut solanum mixta inungito.

Aliud.

Lenticulam coctam cum mica panis obducito, in quibus etiam vlcus est cum inflammatione.

Aliud.

Malum punicum coctum cum mica panis in ijsdem affectibus applicato. Prædicta sanè ad inflammationes quæ citra vlcus vrgent, iuuant: ac festinandum, vt eas potius discutiamus. Quòd si vlcus quoque fieri contingat, vel etiam antea acciderit, medicamentis vtendum est, quæ nunc subiungam. habent autem in hunc modum.

Ad aurium vlcera.

Glaucium, lycium, & meconium, quod est papaueris lachryma, trita ex melle auri imponuntur, & vlcera inflammatione obsessa leniunt.

Aliud ad diuturna aurium vlcera.

Cedria melli mixta inunctáque bene proficit.

Aliud ad eos qui multum puris habent.

Mysi

Mysi crematum in olla, tritumq́ inspirato.

Aliud.

Cerusa cum melle vtitor: sordida valde purgat.

Aliud.

Aloe & croco aqua solutis vtitor.

Aliud.

Thuris lachryma vino soluta vtitor: hoc etiam carnem inducit.

Aliud.

Spodium leuigatum inspirato: prius autem mulsa, aut lenticulæ decocto aurem eluito: aut rosis ex vino coctis cum melle subluito: aut oleæ folijs cõtusis succo expresso cũ melle vtitor.

Ad vlcera valde sordida depascentia.

Vinum vrinamq́. pueri impuberis melli mixta instillato.

Aliud ad eadem admodum efficax.

Sandaracham tritam melliq́ mixtam instillato: aut penicillum è lucerna, quod ellychnium vocant, probissimè vnctum, meatui demittito. Optimè facit, purgat, siccat, ad cicatricem ducit, & dolorem aufert: cum fiducia vtitor.

Aliud.

Scoriam leuigatam ex aceto, coctamq́; sensim auri instillato.

Aliud compositum.

Chloræ, hoc est, viridis emplastri partem vnam: pastilli ex castoreo partes duas: rosacei quod satis est: mixtis vtitor, aure prius mulsa elota.

Ad sordida vlcera, in quibus pus effluit, & caro excrescit, in hunc modum habet.

Aeruginis rasæ, aluminis, singulorũ drachmæ duæ: thuris drachma: mellis heminæ duæ: aceti hemina. incoquito, dum mellis fiat crassities, ac vtitor, instillans, aut penicillum circumlitum in meatum demittens.

Aliud ad eadem valde commodum.

Alumen scissile ex aceto leuigatum, dum mellis habeat crassitiem, excipito lana delicatiore: & cum refrixerit, intra meatum auditorium demittes.

Aliud.

Cyphios scrupuli tres: aphonitri scrupuli duo: collyrij Diarhodon scrupuli quinque: lycij Indici scrupuli quatuor: vino excepta, aut succo perdiciadis instillato. Bene proficit,

desic

desiccat, ab inflammatione & dolore vlcera vindicat. Idem verò præstat etiã succus perdiciadis cum melle tepefactus, & ad craßitiem sensim redactus, si eo penicillũ imbuatur, imponatúrque meatui. Quòd si liquidius ipsum infundis, probè valet etiam ad sanguinem ex aure prorumpentem.

Aliud ad valde vetusta vlcera.

Myrrhæ drachma: thuris drachma: marrubij succi drachmæ quatuor: nitri Alexandrini drachmæ duodecim: vrinæ apri drachmæ viginti: nucum Ponticarum drachmæ viginti: capnelæi, castorei, croci, opij, singulorum drachmæ quatuor: amygdala octodecim. his læuigatis, ex rosaceo & amygdalino oleo, acetóq; modico vtitor.

Ad aures diruptas contusásque ex ictu.

Panis calidi micam cum exiguo mellis tritam imponito.

Aliud.

Myrrham detritã ex vino tenui inungito.

Aliud.

Cochlearum ceruices tritas & myrrhæ dimidiam partem imponito.

Aliud.

Mannam thuris leuigatam inspergito. Sin autem opus sit deligare, violenta in his ligamina vitanda sunt, & diligenter immutanda, quæ imponuntur. Hoc enim nocet, & fluxionum causam præbet.

DE SONITV AVrium. Cap. III.

SOnitus partim ex flatuoso crassoque spiritu creantur, partim etiam ex humore obstructo: interdum ob locorum imbecillitatem, quemadmodum in ijs qui ex morbo se recolligunt, accidere consueuit. Iam fiunt etiam ex multo sensus acumine, præterea ratione crisis, in quibus nihil adhibendum est. Si igitur sonitus nunc excitentur, nūc cessent, & spacio interposito rursus reuertantur, intelligito ex spiritu, cui facilis non patet exitus, prouenire, maximè si præcesserint cibi, qui flatus generare possint, & multæ cruditates. An verò tale propter viscosos crassósque humores accidat, inde cognosces, quòd neque repentè oboriantur sonitus, sed paulatim increscant: insuper quod etiam grauitas percipiatur, præcesserintque cruditates, balneorum intempestiuorum vsus, & alia quæ crudos humores generare solent. Ad sonitus igitur constantes & diuturnos, aures ex aceto & melle nitroq; eluito.

Aliud.

Aliud.

Veratri albi, castorei, singulorum drach. 2. croci drach. 3. Redactis in pastillum, & ex aceto detritis vtitor.

Aliud.

Castorei, seminis cicutæ pares portiones ex aceto læuigatas, tepidas immittito. Hoc quoque valet præcipuè in ijs qui ob magnam sentiendi vim ac facultatem vapores sursum ascendentes percipiunt.

Aliud.

Euphorbium ex oleo cyprino læuigatum, calfactúmque adhibeto: valet, præsertim ad inueteratos aurium sonitus, & tinnitus.

Ad aurium sonitus, qui ex morbo prouenire consueuerunt.

In ijs autem, qui ex morbo aurium sonitus experiuntur, vbi eas absinthij decocto foueris, acetum & rosaceum infundito, raphanique succum cum rosaceo, aut veratrum nigrum cum aceto inijcito.

De iis quorum aures sordibus repletæ sunt.

Cardamomum & nitri paulum cum siccatis ficubus, granis exemptis, quæ Græci Cechramidas appellant, excepta, in collyria redigito, ac in auris meatum demittito: tertio

quoque die auferto: educit enim multas sordes, & abundè leuat. Hoc etiam ad excrescentias carnis conducit.

Aliud.

Nitri torrefacti puluere aurem obturato, atque ita rursus acetum superinstillato: postero die calente hydrelæo eluito.

Si aqua in aurem incidit.

Quòd si aquam auri incidere contigerit, fac vt æger vno pede, qua parte auris affecta est, subsiliat, ad eam inclinando. ita namque facilè excernitur. Cæterùm extrahit etiam id quod valde infixum est, si quis ore aurem exugat, id quod per arundinem quoque fieri potest. Vbi verò exuxeris, etiam oleum calidum irinum, aut amygdalinum instillato.

Si lapilli, aut alia quædam in aurem inciderint.

Si lapillus, aut faba, aut aliud quiddam in aurem incidat, specillum lana inuolutum in resinam terebinthinam, au glutinosum aliquod intingito: ac vbi in aurem inieceris, leniter protrahito, ac sternutamentum excitans, os & nares obturato. Nam spiritus intentione, quæ ita fit, id quod intus impactum est, expellitur. Hoc autem continuè facito, diligentia adhibita, vt quamprimùm eximatur. Sin autem neque

neq; sic exciderit, inflammatione oboriente conuulsiones sæpe comitantur, vt etiam ægri de vita periclitentur. Quare oleum quoq; tepidum frequenter infundere oportet, sic enim locus inflammatione liberatus, id quod insidet, facilè eximetur. Ac vbi inflammationes solutæ fuerint, mulsa eluere aures confert. Quippe id quod incidit, subinde per liquida explicatur, & volsella promptè extrahitur. Iam nonnulli fistula auri imposita ore exuxerunt, eoq; modo attrahentes eximere potuerunt. Ante omnia vero oleo tepido, sternutamētis, vt dixi, & mulsa vtendum est: vbi enim sic nos egerimus, facilè etiam specillo, & quocunque tandem prædictorum voles, ex alto id quod inhæret, educetur.

Aduersus aurium vermes.

Vermes aurium corrumpit quidem & oxeleum si instilletur, & capparis succus: simili modo etiam calaminthæ succus, si quid aliud, omnem dolorē, cum instillatur, mitigat. Item veratrum album aurium vermes tollit, si cum vino læuigetur, instilleturq;.

Aliud.

Absinthio decocto ex vino aurem eluito, aut marrubio, & centaureo similiter: ad hæc scammoniam aceto solutam, vel absinthij succum, aut sulphur, nitrumq; cum raphani succo instillato.

DE AVRIVM DOLO-ribus ex defluxione, quæ catarrhos appellatur. Cap. IIII.

HOc scire in vniuersum, & cauere oportet, ne subitò in doloribus, qui ob defluxionem eueniunt, parti remedia adhibere festines. Nam præterquàm quòd nihil iuuant, etiam magis adhuc materiam attrahunt, & vt copiosius ad affectas particulas post concoctionem feratur, irritant. Quare in eiusmodi, & lauandum est, & cucurbitulis in occipitio vtendum: maximè si etiam grauitatem circa caput, & ruborem in facie sentiant: adhæc si æger vinum bibere soleat. Sin autem nihil horum extiterit, verum corpus siccum, & gracile sit, influxioq; acris, victu vtendum crasso temperatoq;, ocio & quiete, magis autem balneis, & ijs quæ somnum inducunt: quorum in numero est medicamentum à papaueris capitibus Diacodyon dictum, quod humores acres, si quid aliud, concoquere, crassiores facere, & contemperare potest.

SI SANGVIS EX AVribus profluat. Cap. V.

QVòd verò sanguinis ex auribus profluuia fieri contingat, & pericula quædam interdum comitentur, idque non ratione crisis

crisis, hoc quoque in morbis valde multis videre licet, præsertim capite robusto, & materiam foras propellẽte: quemadmodum etiam natura hoc per nares, & alias quasdam particulas facere consueuit. Si igitur post concoctionem id spectaueris, naturæ impetus prohiberi non debet: quoniam ægri salus est, vbi hoc ipsa tentauerit. Quòd si vires interim deijci multa vacuatione orta, aut aliàs periculum inducẽte contingat, tunc ægro succurrendum est, & immoderatus sanguinis cursus reprimendus. Sunt autem multa quæ hoc efficere possunt, & præcipuè hæc.

Medicamentum quod sanguinis profluuium reprimat.

Rubi & gallarum aceto incoctarum succum auri infundito.

Aliud ad idem.

Succum perdiciadis tepefactum infundito.

Aliud, ne sanguis in auribus coeat in grumos.

Porri succum cum aceto mixtum frequenter infundito.

DE SVRDITATE.

Caput VI.

AT si auditus in totum offensus fuerit, quam Cophosin Græci nominant, nos surdi

surditatem, ac quibusdam sanè ipsa sine febri quibusdam verò etiam cum febri superueniat quæ ex bilioso quidem humore impetum ad superiora capiente accidit, hæc facilius curationem recipit, aut ventre naturaliter moto, aut medicamento ægris dato, quod biliosum humorem vacuare soleat. Quæ verò ex viscosis crassisq; humoribus, ad aures decumbentibus generatur, vt in lethargis, cataphoris, cephalæis diuturnis, aliisq; affectibus accidit, ea omnis difficulter solui potest, & ægri magna parte ei commoriuntur. Valde igitur affectui resistendum est initium faciendo ab imi ventris purgatione, quæ petetur ex oxymelite Iuliano dicto, & Hiera: frequentius autem ex salibus qui recipiunt euphorbium, vel qui à nobis parari solent. Videntur quidem humiles & simpliciores, verùm magnas vires obtinent, etiam ad alia multa efficaces. habet autem ipsorum compositio in hunc modum.

Halatium, quod est medicamentum ex sale.

Ammoniaci drach. 2. piperis drach. 1. euphorbij drachma. dantur pro viribus scrup. 4. aut sex, ex ouis, aut mulsa, aut olere, aut quomodocunq; ipsos exhibere velis. Vtiles sunt vertiginosis quoq;, & quibus menses retinentur. Vbi iam ventrē inanieris, tandem etiam

ad

ad ea transito, quæ saliuam per os educunt. item ad ea quæ per nares humores prouocant. & extrahũt, Errhina dicuntur, necnon ad ea quæ sternutamenta ciere solent.

De apophlegmatismis.

Hi præstantissimi sunt apophlegmatismi, qui ex herba pediculari, & sinapi constant, si ex eis fiat gargarizatio.

De iis quæ sternutamenta mouent.

Ex sternutamenta mouentibus, ea conueniunt quæ ex pipere, struthio, nobis dicitur herba lanaria, ueratro albo, herba ranunculo pari portione constant. Quæ autem naribus infunduntur, ex cyclamini succo, & melle commixtis, sunto.

Aliud.

Probè facit etiam puluis hic per arundinem inspiratus: ista recipit: cumini sicci drachmas. 8. iridis drach. 4. nitri rubri drachm. elaterij drachmam. Trita in læuorem naribus inspirato. Nam caput copia infestatum egregiè leuat. Iam aures etiam bene purgat medicamentum, quod ex centaureo, colocynthide & ueratro conficitur, si naribus infundatur.

Ad grauem auditum & surditatem.

Vera

Veratri nigri, castorei, singula drachma. Aceto exceptis Vtitor. Conueniunt autem his etiam quæ superius ad grauem auditum, & obstructiones dicta sunt. Talia Verò habentur etiam quæ ex succis, nitro, & cedria componuntur. Præterea succus chamaleæ efficacissimus existit, & ad maximas surditates comprobatus. Quòd si affectus perseuerat, Vomitu quoque Vtendum, qui ex Veratro moueri solet. Post euacuationes, Vomitus, medicamenta, quæ per nares mouent, item quæ affectis partibus imponuntur, etiam exercitationem per equos adhibeant, præsertim eam quæ curru obiri solet: & loca mutent. deligito autem maritima potius quàm mediterranea, & balineas naturales dulcibus præponito: harum inopia confert etiam in marinis aquis corpus abstergere. Adhæc caput, præsertim quibus graue est, & repletum, exiccare salubre est: præterea hirudinibus, sinapismis, & cutis perfricatione Vtendum. Quidam Verò non solùm hæc, sed etiam arteriæ incisionem postea adhibuerunt, & extrema tubicinalis calami parte in auris meatum imposita, ita modulati sunt. Alij Verò per magna tintinnabula insonarunt, ac alij alijs machinis excogitatis Vsi sunt. Nam in magnis affectibus, etiam si multa remedia nihil notatu dignum facere Videantur, tamen excogitanda

sunt

ſunt, nec labor ad ſuccurrendum detrectari, nihilq́; omitti debet. Pleraque enim non rarò præter opinionem ſuccedunt.

DE PAROTIDIBVS. Caput VII.

AVrium affectus iam perſecuti, deinceps opportunè de parotidibus agemus. Scire igitur nos oportet, plurimas parotidum eſſe differentias. quædam enim ipſarum, ratione criſis, concoctione iam apparente, fiunt. quæ neque prauæ, ſed potius curatu faciles exiſtunt, multosq́; magnis periculis liberarunt. Aliæ verò ex copia cruda contingunt, quæ naturam grauant, ſimul & nonnihil irritant: quare etiam procedente tempore periclitantur, & medicis multa tentantibus vix ad ſuppurationem aut concoctionem perueniunt. Accuratè igitur inſpici debet, tum qualitas, tum quantitas materiæ influentis, & parotidas excitantis. Nonnullæ ſiquidem ipſarum ex copioſo humore, calidiore & bilioſo, vt nonnullæ rurſus ex craſſiore & frigido generantur. Ex his ipſis rurſus, quæ quidem ex copia calidiore cõſtituuntur, magnos quibuſdã, & vehemẽtes cruciatus inducũt: quæ autem ex ſubtili, eryſipelatæ, neq; grauãtes, neq; meatus arctantes: quæ autem à craſſiore ſanguine origi

originem traxerunt, grauant. Quæ autem à magis melancholico & crasso prouenerũt, grauant quidem, sed neq; ruborem habent, neq; dolorem adeò ipsæ inferunt, tumorem autem scirrhosum repræsentant, quemadmodum illæ quæ à pituita traxerunt originem, laxum tumorem qui οἴδημα Græcis dicitur. Quoniam igitur ipsarũ qualitas quãtitasq; diuersa est, diligenter eam inspicere, & sic ad curationem congruam venire expedit.

Curatio parotidum, quæ à copia sanguinis constituuntur.

Incipiamus igitur à Parotidibus, quæ à sanguinis copia generantur. Quando itaq; ex tali humore consistunt, necesse est tumores magnos, & rubros apparere, doloresq; euenire continuos, vehementes, & periculosos. Antequam igitur vllam curationem parti adhibeas, ad sanguinis missionem procedendum est. Qui enim nulla vacuatione præmissa, statim ad inducenda cataplasmata transierunt, aut ad aliud quod discutere, aut extrahere Parotidas potest, cuiusmodi sunt, quæ ex fermento & visco parantur: hi manifestò autores extiterunt, cur ægri strangularentur. Quare si nihil aliud in Parotidibus ex crassioris sanguinis copia constitutis impedit, ad sanguinis missionem venire oportet: atque ita cum bona

fiducia offerre qualecunque medicamentum, quod affectui conuenire existimaueris.

De cataplasmatis.

Cataplasmata igitur in maximis & dolorificis inflammationibus conueniunt, quæ ordeacea farina & semine lini constant. Sin & durities quædam fuerit, ficus siccas, adipem suillum, & laphatum adiicere oportet. Constat autem cataplasma coqui debere ex iure fœnugræci, chamæmeli, althææ & ficuum siccarum. Tribus diebus post cataplasma inductum emplastro quod ad Mnasæum autorem refertur, admodum lenienti, & ad ea quæ in scirrhum induruerunt, discutienda, emolliendasq; durities bene efficaci, vtitor. Hæc autē recipit: Ceræ libram: axungiæ porcinæ libram: colophoniæ vnc. 6. argenti spumæ libras duas: vini lecti heminas sex. Paratis vtitor. Non minus autem hoc quoq; medicamentum quàm prædicta valet: habent autem in hunc modū. Terebinthinæ libram: masticha, ceræ, singulorum vncias tres: olei gleucini, & myrtei quod satis est. Medicamentum in aquam marinam conicito. Optimè facit etiam emplastrum diameliitos per se, & cum psyttacio. Pari modo etiam pæonia in superficiariis parotidibus, & quæ ex sanguine originem trahunt, rectè adhibetur

bibetur: verùm in iis quæ altius dilitescunt, & in quibus cutis est densa, crassiorque materia, si nitri paulum, & dracunculi radicem cataplasmati iam dicto admiscueris, præstantius adhuc, magisq́ue discutiens medicamentum efficies, quemadmodum si ammoniacum adiicias.

Curatio earum in quibus tumor est scirrhosus.

In quibus magna quædam durities apparet, aut picem liquidam, aut seuum taurinum aut hircinum, aut vitulinnum, aut ceruinum, aut bdellium, aut styracem cõtinuè addere expedit. Hæc enim omnia duros scirrhososq́ue tumores dissipare, & emollire possunt. Deligendum igitur ex his est, quod vnicuiq́ue competit, vbi tumoris discutiendi, molliendiq́ue spes: est. Cæterum oleum, quod parotidibus ex frigido subortis, & durioribus superaccõmodabitur, aut irinum, aut sycionium esto, quemadmodum rursus calidioribus rosaceum, aut chamæmelinum. Clarum verò est calidiora medicamenta melius adhiberi, vbi febris non adest, etiã in diuturnis affectibus: qualia sunt tum Ariobarzanũ, tum Diastruthiu appellatum, quorum descriptiones vobis subieci, ne eas aliunde conquirere cogeremini.

Emplastrum Ariobarzanium ad scirrhosos affectus efficax.

Spu

Spumæ argenti libras tres, & sescunciam: ceruſæ libram (& ỿncias 5.) aquæ (marinæ) ỿncias ỿigintiquinq; : olei ỿeteris ſesquilibrã: buccinorum combuſtorum ỿncias ſeptem & ſemiſſem: ceræ rufæ ỿncias nouem: terebinthinæ ỿncias ſex: thuris ỿncias tres, & ſcrupulos tres cum dimidio.

Medicamentum Diaſtruthiu, ad eadem.

Herbæ lanariæ, quæ ſtruthion Græcis dicitur, ỿnciæ quatuor: ammoniaci ſuffiminis ỿnciæ quatuor: ſpumæ argenti ỿnciæ quinque: reſinæ piceæ libra, ceræ libra, ariſtolochiæ (rotundæ) ỿnciæ quatuor, galbani ỿnciæ quatuor, ſquamæ æris totidem, mannæ thuris ỿnciæ quatuor, aceti ſcillitici heminæ tres: olei ỿeteris ſextarij quatuor. Oleum, argenti ſpumam, & acetum coquito, dum manus non inquinent: deinde lebete humi poſito, adijce herbam lanariam, ammoniacum, ſquamam, & galbanum: deinde rudicula agitans, adiungito mannam thuris, & ariſtolochiam, coquitóque donec in craßitiem coierint. Lebete autem ab igne ſublato, moueto. Quidam acetum poſtea ſuperinfundunt. Hoc medicamentum confert parotidibus, & præcipuè ſtrumis: auxiliatur etiam ſcirrhoſis, durisque condylomatis, neruorum ỿulneribus, incipientibus panis, ỿiſceribus

scirrho induratis, & stomachi abscessibus: tophos dissoluit: in summa, medicamentum est multis accommodatum.

Quomodo tumor in pus conuerti notetur.

Si tumor nihil quod notari possit, imminui ex medicamentis, & cataplasmatibus discutiendi facultate præditis appareat, sed etiam dolor perseueret, necesse tandem est, vt ad ea quæ suppurationem excitare, & materiam possunt concoquere, digrediamur: id autem præstat cataplasma, quod ex farinæ pollineconfit. Lapathum & axungia porcina in hydrelæo coquuntur. Porrò materiam in pus iam mutari, inde tibi innotescit, quòd rigor præter rationem, & febris nunc oboriatur, quæ prius non erant, dolorq; maior vrgeat. Postquam igitur in pus transierit materia, mutata, tunc etiam magis non modò cataplasmatis, sed etiam medicamentis, quæ puri generando sunt idonea, vtendum est. Ex simplicibus igitur ad huiusmodi apta est aqua tepida, continuè per fotum adhibita, nunc quidem per se, nunc autem cum sapa magis adhuc proficiet. quinetiam triticea farina bis incocta prodest. similiter & halica farina, sed in humidis magis tumoribus: eadem ratione etiam panis purus plusquam sordidus præstat. Item pix læuigata ex

oleo,

oleo, adeps vitulinus & suillus absq; sale confecti prosunt. Nam qui salis participes sunt, ad discutiendũ magis valent. Sunt autẽ alia quoque non pauca simplicia, quæ suppurationi conferunt, verùm ad composita transire commodius est. Multa itaque sunt etiam alia cataplasmata, quæ ex farinæ polline parantur. (sed nullum præstantius eo quod à nobis confectum est. Recipit autem) axungiæ libram: oua anserina quatuor: sapæ vnc. 4. farinæ pollinis libram. Hæc probè læuigata: & in panniculum illita applicato, continuè immutans. Ego autẽ vbi farinæ pollinem cum sapa & axũgia coxissem, ac postremò oua adiecissem, multo leuius medicamentum effeci. Insuper hoc quoque medicamentum probè, quod sequitur, adiuuat, vt celerius fiat suppuratio, & humores crudi, coctionisq; expertes concoquantur. Idem etiam humores in pus cõuersos extrahere consueuit. quin & humorẽ insidẽtem per tenues, & à visu remotos meatus latẽter elicere, vt cicatrices postea tenues, & quodammodo obscuræ appareant. Hæc autem recipit: Fermenti libram: ceræ vnc. 8. apochymatis vnc. 4. salis communis vnc. 4. galbani vnc. 4. salis floris, piperis, singulorũ vnciã: seui taurini vnc. 4. saponis gallici vnc. 3. resinæ piceæ libram. Hoc medicamentum ita præparatũ non solùm parotidibus, sed etiã aliis abscessibus accommoda-

tur. Vbi affectum vtrisque indigere putaueris: nempe vt humores in pus iam mutati excernantur: qui autem mutati non sunt, concoquantur. *Aliud.*

Eadem quæ hoc, efficere potest etiam medicamentum, quod cuminum recipit, cuius scriptura ita habet. Farinæ ordeaceæ tenuis admodum vncia 27. salis communis vnc. 5 picis vncia: ceræ vnc. 9. nitri, cumini, resinæ frictæ, singulorum vnc. 5. olei vnc. 8. altheæ vnc. 5. cremoris ptisanæ libra: cremoris seminis lini libra. Arida vino in læuorem redigito, & quæ liquari possunt, ipsis superfundito: cremori bus autem seminis lini & ptisanæ diligenter coctis, vt non adurantur, medicamento hoc cum fiducia generatim vtitor in parotidibus, alijsq́; abscessibus. Etenim maturat, discutit, rumpit, conglutinat celeriter, & dolentia lenit.

Aliud medicamentum ex farinæ polline, quod Diagyrios dicitur.

Bene facit etiam medicamẽtum ex farinæ polline, quod hæc recipit. Adipis porcini vncias 6. ceræ vncias duas: ouorũ duorum albumina: mellis tantundem: farinæ pollinis quod satis est. Ceram primùm cum adipe liquefacito, deinde vbi soluta fuerint, tepefacta ouorum albumina moderatè adijcito, ac melle pilæ indito probè subigito: atque ita paulatim

fari

farinam usque ad mediocrem crassitiem, & ea quæ soluta sunt superiniicito, rursusq́ diligenter tritis, sic cum fiducia utitor, illinitoq́: ualde enim discutit, lenit, rumpit, purgat, & in totum abolet. facit etiam angina detentis.

Aliud medicamentum diaſericos.

Ad eosdem affectus ualet etiam medicamentum quod ex serico paratur. hæc autem continet. Serici libram: olei heminas quatuor, quod est sextarij dimidium. coquito, dum manus non inquinet. ad multa efficax est medicamentum. ne contemnas simplicium utilitatem. Iam id quod à nobis paratur medicamentum ex melle, conducit, si cum superiori Diasericos misceatur, ut partes quinque sint medicamenti Diasericos, duæ autem eius quod ex melle conficitur. Interdum uerò etiam per se positum proficit: est enim in multis comprobatum, habet autem in hunc modum. Lixiuij primarij hoc est piliariorum unc. 6. corticum nucum unc. 2. saponis gallici unc. 6. aphonitri albi unc. 6. mellis unc. 3. olei ueteris libram: ceræ unc. 3. terebinthinæ unc. 7. hoc dissoluit, squamas educit, & multis est utile. Hæc sanè moderatis inflammationibus conueniunt, in quibus dolor uehemens multusq́ non urget, & tumores rumpere cogitamus, neque calorem magnum excitare oportet.

De parotidibus quæ ex biliosa fluxione nascuntur.

At si parotidem ex tenui feruentiq́; sanguine, & in biliosam naturam conuerso generari contigerit, id quoque tum ex aliis multis, tum nihilo minus inde licet cognoscere, quòd tumor sit rubicundior, igneus, & erysipelati persimilis, agerq́; videatur tanquàm ardere, & tangentes manifestam caliditatem percipiant. In his igitur ea quæ ouis, chamæmelo & sapa constant, admoueri debent, quæ in febricitantibus parare consueui: item ceratum febribus abolendis efficax, Ambrosia dicitur, cuius compositio hæc est. Croci scrup. 4. spumæ argenti vncia: olei rosacei, ceræ, singulorum vnc. 5. adipis porcinæ vnc. 2. mellis vncia: cremoris seminis lini quod satis est. Hoc quoque medicamentum calidis affectibus opitulatur: scriptura eius ita habet. Ceræ vnciæ quinque S. olei chamæmelini vnc. 2. S. rosacei tantundem: ouorum lutea septem: farinæ fabaceæ vnc. 4. Paratis vtitor.

Aliud præstantissimum ad idem.

Altercum, lapathum, cum axungia læuigata obducito: bis die, aut ter immutans.

Aliud.

Ceræ vnc. 6. colophoniæ vnc. 6. olei vnc. 4.

folio

foliorum perdiciadis, vnc. 6. Oleo paratis vtitor. Iam psyllium quoque per se coctum, & applicatum, proficit: nonnunquam ouis adiectis. quinetiam medicamentum Diachylu confert, quod hæc recipit. Argenti spumæ lauißimæ libras quatuor: olei, ceræ puræ, singulorum libras septem: ceræ Tyrrhenicæ libram: resinæ piceæ vncias quatuor: succi psyllij libras tres, succum psyllij ita parabis. Psyllij vncias tres in aqua fontana libras sex conicito, & die præcedenti aqua macerato, in sequenti igne vehementi coquito, donec iuris hædini crassitiem habuerit. & acceptum percolato, quicquid subsederit: cito enim coalescit: deinde rursus in lebetem recipito, iterumq́ percolato. Atque ita calefaciens parato, donec trium librarum pondus receperit: deinde sic argenti spumam per se læuigatam habeto: postea in vas æreum cum oleo & succis iniicito, mouetoq́ lento igne incoquens vsque ad spißitudinem quæ manus intinctas non inquinet. Inde humi ab igne positis, ceram & resinam piceam immittito: ac vbi non amplius inquinauerint, sublata in pilam defundito, & rudicula emollita, exceptaq́ in pelle reponito, ac in quibus visum fuerit vtitor. Optima etiam sunt cataplasmata, quæ ex palmulis, mica panis, luteis ouorum, glaucio, croco, & farina hordeacea conficiuntur. Etenim concoquunt, etiam si

quæ durities igneæ inflammationi coniuncta inueniatur. Nonnulli sanè iis quoque vsi sunt, quæ solanum recipiunt: ego verò huiusmodi auersor, quemadmodum & illa quæ alumen, & aliud quid astringens continent: quippe materiam in alto non sine periculo repellunt.

Ad parotidas œdematodes.

Ad parotidas ex pituita prouenientes, quæ nihil habent dolorificum, aut renitens, digredi tempestiuum est. In his igitur competit terra Cymolia inducta, & lapathum iniectum, ita nimirum, vt prius butyro inungatur. Item calx lota inuncta probè tumores œdematodes discutit. Adhac erui cum melle applicati, aut mulsa, valde siccantem discutientémque vim obtinent.

De victu.

Victu congruo maximè, & subiecto affectui, causæque eius effectrici accommodato, in primis vtantur. Nam in parotidibus, quæ ex bilioso humore concitantur, temperatus victus, & refrigerans conuenit. Cremor itaque his expedit, præsertim per initia inflammationis, cùm adhuc est dolorifica, tum ptisana, tum halica, & similaginis insigniter decocta, quemcunque ex prædictis cremoribus æger assumat. Similiter etiam ouorum lutea his idonea sunt, maluæque caules. At inflamma

flammatione declinante, etiam pisces saxatiles, pulli columbini, & gallinarum cohortalium alæ conducunt. Eisdem etiam in aliis parotidis differentiis ægros uti oportet. Qui autem sine febribus existunt, inter initia si pisciculum, aut Aphratum, aut columbum assumpserint, nihil offendentur.

DE NARIVM AFFEctibus.
Caput VIII.

TVmores quidem præter naturam Polypi naribus obueniunt, Vlcera verò Ozænæ: necnon excretiones naturæ contraria, quas aut critica febrium solutio, aut copia, aut venæ eruptio excitat. Primùm igitur de Ozæna dicturus sum, quæ ex acrium putridorúmque humorum colluuie procreantur: quæ si acres tantum existant, Vlcera curatu difficilia, non tamen grauiter olentia contrahere solent. Curatio sanè vtriusque huius vitij Ozænæ & Polypi est communis: nempe caput primùm resiccare, eique robur adiicere. Constat enim hæc ex eo propter humorum malignorum redundantiam naribus influere. Quomodo autem caput totum corroborandum sit, ne quicquam ex ipso superfluum infernis partibus influat, subinde compre

comprehensum est. Cùm igitur caput validum, robustumq́ reddideris, tunc ipsis naribus remedia applicabis. Itaque capiti prius deraso emplastrum ex salicibus, aut Barbaram, quod bitumen & picem recipit, maximè à Galeno, aut certe à nobis probatum, imponito. Item optimum quoque est, quod ex anemone conficitur: adhæc etiam proprium medicamentum, quod ex cochleis in hunc modum paratur. Myrrhæ, thuris, singulorum vncia: cochleæ integræ quæ petris adhærescunt, numero quinq́. His in pila tritis, ceram & albumina ouorum duorum addito, commiscetoq́, ac medicamentum capiti cum linteo diebus nouem continuis inducito: & si malis humoribus sit infectum, tertiò id adhibeas: posthæc parti remedia induces. Malorum punicorũ tria sunt genera, austera, dulcia & acida: quæ adhuc recentia sigillatim contundere oportet, totaq́ accuratè confringere, vt succus ab ipsis exprimi poßit: quem vbi modicè decoxeris, si liquidior paulò appareat stanneo vase repones. Quod verò crassum ex ipsis solidumq́ reliqueris, rursus in pila exquisitißimè contundes, vt iterum poßit læuigari, ac collyria inde fingi: quæ narium eius qui curatur, meatui accommodentur. Demittentur autem in narium meatum, in quo Polypus delitescit, & citra rosionem, dolorisque consensum, quem acria medicamenta

menta efficiunt, longioris temporis spacio ipsum abolebunt. At si humidior molliórque Polypus tibi appareat, maiorem portionem ex austeris malis punicis inicias: si durior, ex acidis. Quoniam verò molestum est perpetuò collyrium sustinere, licet etiam quandoque intermittere: atque interim succum antea expressum in nares infundere, simúlque ore hiante illinire, qua parte palatum versus nares perforatur pinna, aut specillo lana inuoluto. Ex aridis medicamentis noui, quandoque diphrygi polypum citra rosionem longiore tempore consumptum. Adhæc non vnum genus pulueris existit, sed etiam quod ex quatuor metallicis componitur, chalcanto, chalcitide, ære cremato, & mysi. accipias hæc æquali singula pondere, & seorsim teras ex aceto, postea omnia simul misceas, ex vino subigens, donec glutinosum fiat medicamentum ad mellis spißitudinem. Deinde in ollam recentem conicias, quam operculo imposito, lutóque oblitam in furnum demittas, vt in carbones illa redigantur. Furno exempta cum vino teras, atque iterum similiter torrefacias, redigásque in puluerem, eúmq; reponas, & cùm necesßitas postulat, vtaris. Hic puluis polypos admodum inueteratos consumit. Nec parum confert ipsis & prædictum collyrium, quod ex malis punicis componitur, aridum minutißimè trit

mè tritum, & inspiratum, aut nucleo specilli impositum. Atque hæc omnia maximè facienda, ne vnquam affectæ particulæ medicamentum desit: facilè enim ab humiditate abstergitur. Quemadmodum igitur in lippientibus, ita in his quoque perpetuò medicamentum imponere oportet: vt quod facile ab influente humiditate abluatur. At si quis eunuchus nullum medicamentum adferri sustineat, sed ab omnibus irritetur, rosas siccas contusas, tritásque diligenter impones, ac citra rosionem pariter, & mirificè operabuntur. Verùm sæpe adhibenda esse ista medicamenta constat, lauandáque studiose ex succo nuper dicto. Porrò vlcera narium pastillis curabis, quales sunt Andronius, Paßionius, Polyides, aut Bithynius, aut is quem ego composui, interim ex vino dulci ipsos diluens, interim austero, nunc ætate mediocri, nunc veteri, aliàs ex aceto, aut vinoso, aut simpliciter acido, aut etiam acri admodum, vetusto, vsu medicamentorum ab affectuum accidentibus secundum prædictas indicationes inuento. Cùm opulentus quidam me rogaret, vt medicamentum quod in ozenæ curatione adhiberem, esset odoratum, hedychroo dicto vti cogitaui, falerno veteri ipsum diluens. ac mirum est, quàm citò affectus sanitatem receperit. Hedychroi autem confectio explicata

est in

est in Iberiacæ antidoti descriptione, quam Galenus memoriæ prodidit. Iam emplastrum ex pipere albo, & oleo rosaceo solutum, & naribus illitum, omnia vlcera mirabiliter persanat. Liquet autem in huiusmodi affectibus, considerata cuiusque corporis natura, sanguinem, si nihil impediat, mittendum esse, necnon medicamentum purgans offerendum. Cæterum victus ratio quoque obseruari debet, & caput radi, siccarique medicamentis, & pituita per os educi.

Ad sanguinis profluuium ex naribus.

Platani pilulas collectas in vmbra siccato: vbi desiccaueris, super asperum quendam pannum in discum proiicito, illiúsque extremitate confricato. Sin minus, in quodam ex pilis setísue confecto affricato, & semen pilularum proiicito: lanuginem autem inde collectam, vase fictili recenti reponito: quum vsus exigit, lanuginem platani impositam fistulæ arundinaceæ, cui geniculi sint ademti, excauata autem sit, qua parte imponitur, ægro reclinato, naribus inspirato, ac statim sanguinis profluuium sistet.

Aliud.

Calcanthum diligenter tritum reponito in vsu

vsu carptum linamentum in medicamen intingens, naribus demittito.

Aliud.

Spongiam nouam pice cruda imbutam comburito: eamq; linamento tortili exceptam naribus immittito.

Aliud.

Putaminis oui triti pars vna: gallæ Asianæ pars vna: tritas linamento tortili aqua perfuso, aut aceto excipiens imponito. Adhæc puluis Xanthos dictus, quo ego vsus sum: Chalciditis combustæ drachmæ centum: chalcanthi cremati drachmæ quinquaginta: missyos tosti drachmæ viginti quinque: æris vsti drachmæ duodecim & semis. Terito & vtitor.

Aliud.

Mirrhæ, missyos Cyprij, chalcanthi, singulorum drachmæ septem: corticum pini, squamæ æris, mannæ thuris, singulorum drach. quatuor: æris cremati, chalcitidis, singulorum drachmæ quindecim: calcis viuæ drachmæ octo: gypsi torrefacti drachmæ quatuor. Terito & vtitor.

Aliud.

Stybis, chalcitidis, singulorum drachmæ sex: mannæ thuris drachmæ duæ: resinæ terebinthinæ frixæ drachmæ 4. In puluerem redigito, & vtitor. Quòd si in naribus pessimus sit odor, mirrhæ, acaciæ, amomi, singulas drachmas

chmas teres, cernesq́ꝫ, & melle cocto excepta, summo narium septo aut cartilagini agglutinari præcipies.

AD LIVORES FACIEI. Caput IX.

Liuores faciei meliloti & fænugræco decocto fouebis: postea collyrio Diarhodon illines. Ad recentes autem liuores cataplasma ex farina fabæ cum melle induces. Liuores porrò cum inflammatione, aqua calida fouebis, & cataplasmate ex lenticulis decoctis obduces.

DE DENTIVM AFFECTIBUS, EX GALENO. Caput X.

Dentium affectuum alij sanè omnibus euidenter apparent, quemadmodum cùm perforati fuerint, aut nigruerint, aut attriti sint; aut neque frigida, neque calida sustinent, sed ob vtrumque, aut alterum solum dolor aliquis ipsos inuadit. alij verò non apparent in ipsis manifestò, sicuti quum æger ipse sentire se dolorem affirmat, qui in alto dentis corpore oboritur. Aduersantur enim nonnulli, dicentes dentem, quum os sit, citra dolorem affici, quēadmodum cum lima excessus ipsorum præsecare cogimur, aut ob aliam quampiam

occasionem: de quibus paulo pòst tractabo. nunc enim citra rationalem naturalémque demonstrationem cogito ijs attestari, qui dentem ipsum dolere pronunciant. Etenim ego quoque dolorem passus, mentem diligenter adhibebam, ceu qui iam prius de hac controuersia audiuissem: sentiebámque manifestò dentem non modò dolere, sed etiam pulsare, carnibus inflammatione obsessis similiter. Vnde etiam admiratus sum an hic quoque affectus, quem vocamus inflammationem, in dente qui lapideam durámque substantiam obtinet, possit oboriri. Quin etiam alio tempore dentis dolore affectus palàm persensi, non ipsius dentis, sed gingiuarum esse dolorem, idq; cùm inflammationem experirentur, vt etiam citra compressionem dolerent: imò & vicinitate dentium cùm duri sint augescere dolorem ob compressionem deprehendi, tanquam vtriusque doloris sensum expertus, alium sanè in gingiuis, alium verò in ipsorum dentium substantia manifestò noui. & attestor ijs, qui dentes ipsos nonnunquam dolere dictitent. Praeterea nerui qui dentis radici inseritur, dolorem excitari interim, rationi consentaneum est: dum ille imaginationem confusam, incertámque multis praebeat, quasi dēs ipse doleat. Etenim & hoc manifestò mihi accidisse deprehendi: & quòd exigua adhuc doloris pars dente exempto

empto permanet, id ob nerui inflammationem contingit, qui leuatur duntaxat inde, quòd non amplius tendatur, à commissura, quæ ossi tendenti inhæsit, liberatus, respirationémque nonnullam habeat, & quòd medicamina quæ adferuntur attingat.

De gingiuarum dolentium curatione.

Gingiuis autem ex inflammatione dolentibus, præsentissimum est medicamentum oleum lentiscinum, si calore temperatum in ore contineatur. Sit autem recens: nam vetustum tanto recenti deterius est, quanto vetustius. Vas in quo illud calefit, in alio maiore collocetur, quod aquam abundè calidam contineat. Maximè igitur hoc gingiuarum inflammationi conuenit, necnō si in alia quoque parte tum membranæ linguam integentis, tum eius quæ totum os succingit, dolor ob inflammationem oriatur. hunc lentiscinum mitigat. Quippe citra molestiam & asperitatem repellit, quam pleraque austera obtinent, discutitq; citra rosionem.

De dentium doloris curatione.

Dentium dolore affecti os aceto calido, acri

cum galla colluant: aut halicacabi radice cum aceto & galla, aut tedis pinguibus in aceto feruefactis, aut tithymalli radice in vino vsque ad dimidias decocta, aut alterci radice oxymeliti incocta, colluit.

Aliud, quamprimùm dolorem dentium finiens.

Aliorum nuclei quinque: thuris masculi oboli tres: myrti ramusculorum fasciculi duo. Hos folijs ademptis priuatim terito, similiter & allia & thus: deinde hæc simul in recentem ollam conijciens, infundénsque aceti heminam coquito, tedacea rudicula continuè agitans, quo vsque ad dimidias peruenerint, & sic tepidis vtitor. Oportet autem liquorem medicamenti supra locum dolentem diutius tenere: idq; tam diu fieri debet, vsque dum ille fuerit cõsumptus. Porrò in maximis dentium doloribus mirificè valet serpentis exuuium in cinerem redactum, quod ex oleo in mellis soluti spißitudinem cogens, dentem purgatum, partésque omnes ambientes circumlinito, & foramini dentis intromittito. Item origanum cum nitro terito, ac puluerem gingiuis inspergito, ad mox cessabit dolor. Adhæc liquorem Cyrenaicum, & piper, æquali pondere cum galbano denti imponito.

Aliud

Aliud anodynum ad dentes dolore infestatos, erosósque: est etiam tussi efficax remedium.

Liquoris papaueris drachmæ duæ: piperis albi triti, cribratique drachma: myrrhæ drach. 2. styracis drach. 2. galbani drachma: sapa ad excipiendum quod satis est, contundito simul, & in catapotia redigito, denti circumlinens, & foramini imponito.

Alia ad dentes molares compositio, eadem hora dolorem finiens.

Piperis, pyrethri, liquoris tithymalli, galbani, singulorum drachma: læuigata galbano excipito, & foramini dentis erosi imponito.

Aliud idoneum.

Liquorem aut radicem ipsam laserpicij, aut galbanum cum pipere inserito: aut opium cum galbano, aut opoponaco indito, inuoluitoq́ue, ac iuuabis.

Alia Mylice, qua vtor.

Aluminis scissi drachmæ quatuor, piperis albi drachmæ duæ, opoponacis oboli quatuor, soreos oboli quatuor, gummi macerati in aqua drachmæ duæ: ceræ totius ponderis duplicata portio. In aqua calida dissolues ceram, & sic vteris.

Paſtillus ad dentium dolores.

Aluminis ſciſſi drachmæ quatuor: piperis drachmæ tres: pyrethri drachmæ duæ: alterci ſucci drachmæ quatuor. Terito, & ex aceto fingito paſtillos, & in ore continendos dato.

Aliud, ad dentes mobiles.

Gallæ drachmæ duæ & ſemis, myrrhæ drachmæ duæ, mali punici corticum totidem. Ex aceto vtere.

Aliud.

Ad laxos dentes nigroſq́ue, & gingiuas fluxione tentatas. Gallæ drachmæ duæ, myrrhæ, aluminis ſciſſi ſingulorum drachma, iridis drachma. In puluerem redigito, & vtere.

Aliud, ad dentes mobiles, & gingiuas eroſas, digito autem loca attinges.

Salis ammoniaci, aluminis rotundi, ſingulorum drachmæ duæ, myrrhæ drachma. In puluerem redactis vtitor.

Aliud, ad dentium eroſiones.

Cornu ceruini cremati, ſalis ammoniaci, ſingulorum libra: maſtichæ iunci odorati, ſingulorum vnciæ duæ, piperis vncia, coſti vnciæ quatuor, folij vnc. 4. In puluerem redigito, & vtere.

Aliud

Aliud, vt dentem degitis apprehensum tollas, antea probè purgatum.

Rosam gallam, staphisagriam, alumen scissum, sulphur viuum, piper longum, pari pondere miscebis: & redactis in puluerem cedriæ vncias quatuor addito, & cum cera denti superimpones.

Dentifricia Galeni.

Nonnulla ex dentifricijs, à me compositis, vsu probata, & efficacia generosa prædita, visa mihi sunt digna, quæ literis mandarem: ac primum ea quæ frigidis affectibus dentium medentur, siue ob immoderatam frigidæ aquæ potionem, siue ex fructibus pomaceis à niue refrigeratis, siue alijs quibusdam esculentis, aut poculentis, siue præterea ex humore frigido è capite in ipsos dentes influente contractis. Itaq; ex humore perfrigeratos, vehemẽter adiuuat apophlegmatismus: hoc est medicamentum pituitam per os educens. Eos autem qui citra humorem frigefacti sunt, hoc solo medicamine, quod nunc referetur, curare oportet. Eoq; etiam post apophlegmatismum vti satius est, vt non solum noxium humorem euacues, sed etiã affectum ab eo nascentem persa-

nes, Cõpositio medcamẽti hoc pacto habet: Duas herbas quarũ alia sideritis, alia perdicias nominatur, domi sensim citra solis obiectum siccato, ut neq; humidæ adhuc, neq; siccæ existant: & tantum urito, ut quamprimum contundi confringiq; poterint, ab urendo cesses. nam facultas earũ nimia adustione corrumpitur. in alia autem ollula cõburetur sal fossititius cũ alumine rotũdo, Attico melle subactus, deinde cum alijs hæc mixta cõtundentur, & in creta probè tenui cribro rursus conterentur in mortario. præstantius enim erit medicamentum, quantò accuratius fuerit læuigatum. Uti autem eo oportet solos dentes fricando, ut uicinæ non attingantur, nisi hæ humiditate scateant. nam medicamentum uim habet siccatoriam: idoneum sanè est gingiuis humidis, inimicum autem siccis. Attamen radices dentium post gingiuas eo perfricare conuenit, quemadmodum etiã ipsos dẽtes. Cæterùm eorũ quæ ad huius medicamenti compositionem spectant, talis est temperatura. Herbarum combustarum drachmæ. 16. salis combusti cum alumine drachmæ. 11. Sit autem herbarum æquale pondus antequam comburantur: sal quadruplo alumen superet, aliorum uerò nullum uratur. Arida injiciantur, prout subscripta habet temperatura: origani comæ drachmæ 2. piperis drach. 2. pyrethri drac. 2. costi drach. 3. apij

seminis

seminis drach. 3. iridis illyricæ drach. 5. mentæ siccæ drach. 2. cornu ceruini, aut capræ, combusti drach. 2. seseleos, hyssopi, singulorum drachmæ. 2. Si odorum ipsum esse voles, casiæ, aut amomi drachmas duas misceto: si regi præpares, cinnamomi drachmam vnam iniicias.

Ad mobiles dentes.

Callitrichi seminis vsti libram: aluminis scissi & rotundi, singulorum vnciæ tres, spicæ nardi vnciæ duæ, folij vncia, piperis albi tantundem, pytethri vnciæ quinque: contusis læuigatisq; simul omnibus gingiuas vsque ad dentium radices attingito.

CAPITA LIBRI IIII. & appendices.

ALEX

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER QVARTVS,

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE ANGINA Caput I.

ANgina, si quod aliud quoque vitium, acutissimus morbus existit. Nam ægros laquei funisq; modo strangulare solet, vnde etiam Græcis meritò Synanche appellata est. Quoniam igitur acutissimus est affectus, & statim mortem inducit, necesse est etiam protinus ad curationem festinare. Verùm cùm in omni recta curatione internotionem præcedere oporteat, conuenit tum substantiam ipsam affectus tum causas eius, tū differentias, tum notas vniuscuiusque cognoscere. Ex veteribus igitur medicis antiquiores magna ex parte omnem inflammationis circa gulam speciem, siue intus, siue foris suffocatum minetur,

minetur, Sinanchen nominarunt. posteriores autem, inflammationem quadrifariam diuiserunt: ac internam quidem musculorum in superiore gutturis parte inflammationem Cynanchen vocabant, externam verò Paracynanchen. pari modo internam faucium, quæ pharynx dicitur inflammationem, Synanchen appellabant: externam verò Parasynanchen. Quæ cùm ita habeăt, dicamus iam etiă curationem vnicuique speciei conuenientem. Scire igitur in vniuersum oportet, neq; reprimentem solam medendi rationem hisce affectibus conferre, neque discutientem, sed mixtam requiri: & temporum ratione habita, aliàs repellentia, aliàs discutientia admiscenda esse. Et si quidem morbi fuerit initium, & fluere adhuc materia videatur, tunc repellentia potius misceri debent: ac in statu, potiore ex parte discutientia: in declinatione verò ea quæ valentius discutiant. Qui enim sola laxatoria ratione vsi sunt, siue intus, siue foris, hi insignium malorum autores extiterunt. Vel enim suffocationem acutissimam intulerunt, vel inflammationem auxerunt, vt his obortis æger postea vix respirauerit, seruatusq; sit. Non solũ autem temporibus animum, sed etiam facultati auxiliorum aduertere oportet. Etenim imbecilliora molliorаq; medicamenta iis qui teneriorem delicatioremq; habitum obtinent,

accom

accommodatius quis obtulerit, nẽpe eunuchis, pueris, mulieribus, & horũ similibus: valẽtiora autem, durioribus & fortioribus corporibus Etenim quemamodũ duriora corpora à refrige rantibus per sanitatẽ affecta non ægrotãt: ita rursus vt in naturalẽ statũ reuertantur, valentiora necessariò remedia item requirunt. at molliori habitu prædita contrarium experiuntur: quippe imbecilliora medicamentorum auxilia citra noxam offensamq; tolerant: à valentioribus autem læduntur, eo quòd vires ipsorum non ferant. Quare diligenter attendendum est, vbi sanè vires medicamentorum remittere, vbi verò intendere oporteat, vt quod remedium adhibetur, contrarium quidem superanti affectui, familiare autem & amicum ægrotantis habitui fiat. Dicamus igitur iam quæ medicamenta simpliciora sint & imbecillia, quæ rursus valentiora. item quando ipsis mixtis, quando rursus sinceris ac puris vti conueniat.

De medicamento quod à moris Diamoron Græcis dicitur.

Simplicius igitur medicamentum ex merorum succo & melle paratur, facitq; ad incipientes tonsillarum, vuæ, faucium, & summatim ad omnem mediocrem partium guttur ambientium inflammationem, præsertim in corporibus molli carne præditis, & candidioribus

bus. Compositum verò non modo in principiis, sed etiam in statu inflammationis valet. Valentius autē magisq́; discussorium efficitur si myrrhā quoq; receperit. Ac pleriq; inter initia sic cum myrrha parāt: præstaret autē in statu, quando & discutere, & concoquere oportet: tunc si etiam medicamenti Diabesasa, aut alterius quoque cuiusdam antidoti discutientis paululum adieceris, multò efficacius medicamentum reddetur. At si inflammationis feruor iam desierit, durities autem quædam adhuc remaneat, tunc quoque sulphuris & nitri momentum tali medicaminis misturæ adiungere conuenit: ac ad discutiendum dissipandúmque si quid crassum viscosúmque in alto corporis hærescat, nitri drachmæ sex sufficiunt, sulphuris drachma vna. Quòd si ægri rosionem non tolerent, sed & stomachum imbecillem habeant, eumq́; subuerti à medicamenti perunctione putent, in his nitrum & sulphur vitare oportet, contentos sola mixtura medicamenti Diabesasa, aut pulegio, & origano, aut calaminthe, aut hyssopo, aut pipere. Porrò ne fauces ab his exasperentur, confert dulcis radiculæ succum admiscere. Ita nanque multi vsus, & innocentius in omnibus erit medicamentum. Nam in iis qui medicatas qualitates non ferunt, mitiora auxilia postulantur. Cæterum ne rursus aliunde compositiones

tiones quærere ij cogantur, qui illas parare cupiunt, has ipsorum compositiones in præsentia explicandas censui.

Compositio medicamenti ex moris, Diamoron Græcè dicitur.

Mororum succi heminæ sex. croci, myrrhæ, troglodytidis, aluminis singulorum scru. 6, omphacei totidem: mellis sextarij dimidium. Sinito mororum succum, horum vnam vbi decoxeris refrigerari paulumque spissari. Postea adiecto melle iterum ad tertias decoquito. Vbi refrixerint, rursus arida misceto.

Aliter diuinissimus Galenus medicamentum ex moris parauit.

Mellis libra, succi mororum heminæ ʒ. croci drachma: myrrhæ drachma: omphacei drachma: vini austeri heminæ ʒ. Quòd si omphacium tibi desit, in vicem eius rhu succum immittito. Succus eius per se antea coqui vsque ad sordium spissitudinem debet, deinde sic mel adijci: vbi coxeris, atque lebetem ab igne sublaturus es, tunc tandem sicca inijcito, coquitoque, donec omnia in vnitatem probè coierint. Talis est compositio, quæ ex succo mororum constat. Fructus autẽ mororũ syluestris succus si paretur, præstatissimũ est medicamentũ item malorum

lorum cotoneorum succus, horum vero penuria etiam pirorum syluestrium, mespilorum, prunorum Damascenorum, sorborum, & prunorum syluestrium. Clarum porrò est, in astringentibus fructibus copiosius mel admiscendum esse, interim duplum, interim triplum: atq; hæc omnia medicamenta sunt stomacho amica, periculoq; vacant: & si deuoret aliquis, etiam moderatis inflammationibus, conueniunt. Ac licet hisce succis admiscere ea quæ in succo mororum quoque descripsimus. At medicamentum ex succo nucum paulo est valentius: imò & quæ ex moris rubi, malo punico, & cotoneis parantur, tum corroborantem, tum stomacho amicam vim obtinent, hunc in modum componuntur.

Confectio medicamenti ex nucibus quod Diacaryon dicitur.

Vigentis nucum fructus cortices externi circuncidi, statimq; in pila contundi debent: succus per linteum colari: vbi decoxeris, mel ei moderatè misceri, vt in medicamento Diamoron proditū est, & rursus vsq; ad melleam spißitudinem incoqui. Ita namq; ipso per se sine aliqua mixtura rectè vti licet in pueris & mulieribus, magis per initia. Sin autem myrrham quoq; ei admiscueris, poteris eo in statu

quoq;

quoque vti: & si sulphur nitrumque adiicias, etiam in declinatione. item in quibus durities & constrictio arteriam asperam, eiusque summam partẽ obsidere diximus. Huiusmodi sanè est etiam confectio, quæ ex succo nucum paratur, quemadmodum & medicamenti quod ex moris & aliis fructibus conficitur. Vsus est aliorum quoque medicamentorum, quibus maximas Cynanchas etiam curare licet, de quibus deinceps dicturus sum. Ac primum sanè vobis exponam medicamentum præstantissimum, valde efficax, quod plerosque multis periculis liberauit, id quod etiam ego sum expertus: habet autem in eum modum. Iridis vncia: balaustiorum vncia: piperis vncia: croci vncia: rhus Syriaci vnc. duæ: vini sextarij tres: sapæ sextarius: mellis libra: aluminis vncia. Hoc remedio licet quouis tempore vti, præsertim in quibus etiam excalefacere aliquid oportet, & ea quæ vehementer impacta sunt, extenuare. Hoc sanè auxilium multis experimentis optimum esse deprehendi. Iam verò salutare est etiam id quod Diabesasa, hoc est, ex ruta syluestri paratur. Vocant ipsum ab hyrundinibus Diachelidon, & à ruta, Diaharmala.

Antidotum Diabesasa, quod ad malignas desperatásque inflammationes inungitur.

Anisi, seminis apij, ameos, iunci rotundi floris, aluminis, iridis Illyricæ, Besasa, quod non nulli Harmala appellant, quidam verò agrestem rutam, singulorum vncia: casiæ, crocomag matis, rosarum siccarum, singulorum vnc. 2. hederæ pullorum hirundinum cineris recentis, singulorum vnc. 3. spicæ nardi, amomi, singulorum vnc. 4. croci sescuncia, gallarum omphacitidum numero octo: læuigatis cũ melle vtitor, atque hoc solo in mediocribus vitiis vti licet, ac remittere ipsius vim, admiscendo ei aut amylum, aut rosas siccas, aut terram Creticam, aut Lemniam, quã Græci Sphragida, hoc est sigillum nominant, aut farinam ordeaceam, aut alia eiusmodi quædam moderata, quomodocnnque ad præsentem affectum sufficere aliquis existimauerit. Item augere vires ipsius possumus, vbi efficaciore medicamento vtendum est, adijcientes ei nitrum & elaterium: vocant autem ita succum cucumeris syluatici: fimúmque hirundinum crematum, & non crematum. Quinetiam si caninum stercus album miscueris, quod canes ex ossium esu deijciunt, validum sic quoque medicamentum efficies. Quòd si humanum etiam stercus miscueris combustum, & nõ combustum, multo valentius adhuc medicamentum reddes. quod ex combusto fit, imbecillius est.

Cate

Cæterùm & pro temporum ratione nonnulla medicamenta admiſcere oportet, quemadmodum & ſalem ammoniacum, quando non ſolum reprimentia, ſed etiam diſcutientia requiruntur. At ſi bryoniæ quoque radicem adieceris, longè adhuc magis diſcutiens medicamen effeceris. Conſtat autem in illis vtendum eſſe eis quæ valde diſcutiunt, in quibus nihil influit, ſed inflammationes & duræ & ſcirrhoſæ exiſtunt. Multi etiam ſinapi præparatum, quod continuè edunt, obſonia in id intingentes, oxymeliti miſcuerunt: deinde ita tepidum ægro gargarizandum exhibuerunt: poſtea illito medicamento Diabeſaſa mirabiliter inflammationem ſcirrhoſam adiuuerunt. Nam in omnibus fluxionibus curſum quidem reprimere, id autem quod in partem decubuit, diſcutere oportet, ne ſpiritus via intercluſa obſtructaq́ꝫ, ægrum tanquam ex graui laqueo ſtrangulari contingat. Validam autem peruntionem reddes, ſi antidoto huic Diabeſaſæ tria quædam admiſceas. Multos id ſeruauit, vt ne venæ ſectione, aut purgatione indiguerint. Erant autem tria hæc, caninum ſtercus, humanum, & elaterium, ſingula duarum drachmarum inſtar, in vnciam antidoti Diabeſaſa coniecta. Ac amplius ex eis pro ægri viribus & habitu, adijcere conuenit. Quòd ſi nonnulli humano ſtercore, vt abominando, vti

recusent, duo duntaxat sufficiunt, elaterium, & caninum stercus, si illinatur. Bene enim facit cum melle: ac ubi non licet inungere, calamo inspiratum idem praestat. At ne stercus foedi sit odoris, curato ut canis triduò ante ossa comedat. Ita enim & album est, & non foedi odoris. Humanum verò ne foedi odoris sit, efficies, si puerum, cuius stercus sumpturus es, tribus diebus antè, ne deiectio minus cocta, sed cohaerens inueniatur, lupinis coctis nutrias, quos etiam unà cum pane textuaceo probè cocto non copiosos edere solemus. Porrò stercus ex prima pueri deiectione, & secunda proiicere oportet. quod autem ex tertia descendit, accipere, eóque uti non liquido, sed sicco cum melle. Haec etiam sapiētissimus Galenus & Philagrius, aliíq; multi veterū testātur, ac experientia nos ita edocuit. Recētiores autem humano non ūtūtur, tanquā abominabili: canino magis, ut quod nihil foedi odoris habeat, possitq; idē praestare. Quòd si neq; hoc uti velint praedictis antea à nobis inunctionibus insistant, nempe ei quae hirundinibus constat, & quae rhu accipit, mirifico auxilio. Miscere oportet quae ex hirundinibus paratur, & quae ex succo nucum constat: quae enim ex ipso paratur seorsim usurpare oportet: Sciendum autem est, medicamentum diabesasa non solùm ad gutturis affectus sed etiam alios multos proficere:

etenim

etenim stomachicis, cœliacisq́; affectib. medetur, præsertim stomachicis & dysentericis, etiã si caninum stercus receperit, quod & ipsum per se dysenterijs medetur, si lacti calculis marinis cãdentibus cocto admisceatur. Nihil minus faucibus, tonsillis, & vua inflammationem sustinentibus medetur, cum succo vuæ acerbæ, nucum corticu, cornorum, ilignearum glandium, sorborum, item Aegyptia & Antheræ mixtum. Non autem obscurum est, per initia inflammationum, & cum inflammatio adhuc vrget, magis astringentia adijcienda esse: cùm autem status est, & dissipare oportet. ea quæ discutiunt. Iam alias quoque multas facultates caninum stercus habet: etenim medetur aphthis, vlceribus antiquis, & quæ cicatricem ægrè recipiunt, quorum omnium mentionem facere non opus est. Nam ex prædictis alias quoque ipsius actiones deprehendes. sin horum sit inopia, subscriptis admodum bonis & paratu facilibus vtendum est.

Ad anginas.

Raphani semen leuigatum si ex oxymelite gargarizetur, valde proficit: nam multam humiditatem inducit.

Aliud gargarifma, angina presfsis falutare, quo Stephanus pater meus vſus eſt, & ego.

Spinæ Aegyptiæ drachma: iridis drachma ſemis: dulcis radiculæ tantundem: furfuris frumenti quantum manu comprehendi poteſt: roſæ ſiccæ pauculæ: palmulæ Nicolai quinque aut ſeptem. Sapa, aut aqua coquantur, & ex decocti iure cum mellis momento ſingulis horis æger gargarizet.

Aliud.

Sinapiperunctum probè facit. Huius meminit Dioſcorides. notum verò eſt, id valere aduerſus eos qui duriore habitu ſunt, inueteratóque, non autem multum feruidas inflammationes experiuntur.

Aliud ad eoſdem affectus.

Picem liquidam, nitrum cum melle pari portione, cedriæ momentum, miſceto: ac egregiè diuturnis, & iam indureſcentibus inflammationibus opitulatur.

Aliud gargariſma.

Salicis folia ex aqua cocta, donec colorem mutauerint, ad gargarizandum dato. Hoc craſſa auellit, iuuátque.

Aliud.

Furfurum & ficuum ſiccarum decoctum ad os colluendum dato, præſertim in quibus

tonſill

tonsillæ inflammationem ab initio senserint.

Aliud

Lenticulæ, rosarum, palmularum decoctarum iure gargarizent. Hoc inter initia magis faciundum est.

Aliud.

Aeris combusti & eloti drachma: nitri rubri drachmæ duæ: melle excipito, & mediocriter in vase æreo decoctis vtitor. Optimè facit in flatu. Item absinthium cum melle egregiè iuuat.

Aliud ad anginas vlceris expertes, & inueteratas.

Euphorbij drachmæ duæ: mellis sextarij quarta pars. Vbi mel antea probè decoxeris, euphorbium adiicito, fingitóque catapotia, & ex ouo circumlinito. ac duo deuoranda porrigito: ventrem ex facili soluent, & suffocationem arcebunt. Valde efficax est medicamentum, & ad inflammationes ex viscosis crassisque humoribus sine vlcere contractas accuratè valet.

De sanguinis missione.

Angina infestatis venæ quidem sectionem ante omnia adhibere necesse est, sed non vniuersam. Nam particulares vacuationes causam potius ex ipsis locis affectis elidunt:

quare etiam tertiò & quartò ipsum detrahere oportet, animi defectionem solum vitantes. Nihil enim aliud æquè hos offendit, vt animi defectio, quæ efficit frequenter, vt materia tota in altum confluat, & post missionem sanguinis, si nullus laxitatis sensus oriatur, sed cibi & aeris transitus adhuc impediatur, etiam venas linguæ subiectas incidere ne graueris, neque in crastinum differas, sed eodem id die facito. Ego sanè noui me, cùm vsus valde vrgeret, venam mane aperuisse: diluculo linguæ subiectas secuisse: & vesperi ex cremore ptisanæ lachrymam scammoniæ exhibuisse: atque ita laqueum ex inflammatione ortum vix potui dissoluere. Iam alium quendam noui me, postquàm duorum brachiorum in cubito venas secuissem, repurgasse, sequenti die non expectato. Erat autem purgatio, liquor tithymalli statim ex herba expressus, humidus adhuc, & nondum exiccatus: habebat autem trium siliquarum pondus. Hæc facere oportet, in quibus vires robustæ sunt, æger ætate viget, & affectus vehementer dominatur, vt nullas admittat inducias. Noui etiam iugulares venas à me sectas esse, cum linguæ subiectas non inuenirem: ac plurimum adiuuisse. In muliere autem venas ad talum aperui, cùm ipsam mensibus non purgari cognoscerem, atque illinc potius ei morbi occasionem obuenir

nir

nire. ac duplex ægrotanti commodum ex eo subſequutum eſt, nempe conſuetarum vacuationum admonitio, & affectus liberatio. Idem etiam in viris tentandum eſt, ſi ipſos ſanguinem per venas in ano extantes vacuare ſolitos didiceris.

De cucurbitula.

Scire hoc quoque vos oportet, cucurbitulis in his etiam affectibus vtendum eſſe: verùm vbi iam materia influere deſierit, neque affectum circa caput, totúmque corpus eſſe ſuſpicemur. Nam quando materia influit, & loca fluxionibus tentantur, reprimentia potius & repellentia, quàm attrahentia admoueri debent. Poſtquàm verò influxus ceſſauerit, opúſque tandem ſit materiam, quæ in affectas partes inciderat, diſcutere, tunc conuenit & cucurbitulas, & fomenta applicare: quòd ſi res poſtulet, etiam cataplaſma. Nihil enim metuendum erit, vbi totum corpus recrementis liberum fuerit, ne alia quædam materies aliunde ad partes affectas defluat. Conſtat autem cucurbitulas ipſum quod in particulis continetur, & ſolum diſcrimen adfert, ad ſuperficiem extrahere poſſe.

De iis quæ extrinſecus imponuntur.

Extrinſecus autem iniicere conuenit cer-

iici lanam oleo madidam, aut cerata tenera ex cera, butyro, & adipe anserino conflata.

De cataplasmatis.

Cataplasmatis vtendum est iis, quæ inflammata discutiunt & concoquunt, nempe ex ordeacea farina, semine lini, palmulis ex aqua coctis, item croco, & mica panis, simul incoctis. Vitari debent cataplasmata, quæ tantum laxant, & validè repercutiunt. Quòd si inflammatio vetustior duriórque appareat, etiam confert tunc adiicere ficus siccas, lapathum, adipes, & nitri paulum. quippe materiam extrahere oportet, quod etiam natura moliri festinat.

De fomento.

Adhæc fouere inflammationes vetustas, scirrhosásque, alienum non est, chamæmeli, aut althea decoctorum aqua calida: & si laurum adieceris, præsertim in frigidis humoribus, & contumacibus, qui in altum desederint, multo magis proficies.

De victu.

Victu vtantur ægri primum omnium mulsa aquosa, quæ vniuersa præstare potest, nempe extenuare, & purgare, partim per vrinas,

partim

partim etiam per ventrem. Dari etiam ipsa debet, quibus thorax, aut pulmo fluxionem suscepit, & thoracis pulmonísque regio angustia premitur, ac probè est vt inflammatio, peripneumonia, & quodammodo alia cynanche oriatur. Donec inflammationes moderatiores fiant, & thorax respirauerit, mulsam exhibere non desines. A tertio die etiam cremor ptisanæ offerendus est, quæ & ipse omnem facultatem obtinet: quippe abstergit, incidit, nutrit, & inflammationum feruorem refrigerare potest. At inflammatione iam extenuata, & moderatiore facta, necesse est etiam lutea ouorum mollissima, non autem multa exhibere. Nam copioso alimento statim angustæ premuntur, & rursus strangulatu periclitantur. Quare inflammatio, vt magnum malum in his vitari debet: non enim tantum ex parcissimo cibo, quantum à copiosiore periclitantur. Talia etiam de angina dicta sint. Puto autem nihil omissum esse alterius curationis gratia: quòd si aliquid etiam prætermissum sit, hoc quoque inuenire poteris, ex his quæ vniuersim dicta sunt, inquirens.

FINIS

LIBRI QVARTI.

CAPI

CAPITA LIBRI V.

& appendices.

Aliud

Aliud

Aliud suffumigium.
Aliud eiusdem facultatis.
Pastillus fumo excitando idoneus, quo vtor ad veteres frigidósque affectus.
Bechicum antidotũ, ad frigidos affectus saluberrimum.
Bechicum valde bonum.
Aliud benefaciens, præsertim ad tusses vetustas.
Aliud tussientibus, & ægrè spirantibus idoneum.
Aliud valde egregium.
Granula bechica, hoc est tussi efficacia.
Ad tussim veterem, & phtisim.
Emplastrum ad tussim efficax.
Aliud valde bonum, confert etiam ægrè spirantibus.
Catapotia ad tussim.

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER QVINTVS,

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE TVSSI. Caput I.

TVSSIS, *quemadmodum spirandi quoque difficultas, & ipsa accidens est, & diuersas causas efficientes habet. Nonnunquam enim ex calida intemperie, nonnunquam vero à frigida, aut sicca, aut humida sumit exordium. Non solum autem ex nuda qualitate, sed etiã materia influente similiter constituitur, dum humor omnis, qui influit, aut calidam, aut frigidam, aut aliam quampiam qualitatẽ assumpserit. At scire hoc quoque oportet, tusses non causa tantum, sed etiam locis inuicem differre: ac alias sunt ipsarũ primario affectu, alias consortij lege prouenire. Quoniam igitur tussis non vnam, sed multiplicem causam sortita est,*

conuenit

conuenit etiã nos omni studio eniti, vt causam eius effectricẽ internoscamus discernamúsq;, nam apud omnes hoc in confesso notúmque est, citra internotionem non posse rectè curari.

Signa tussis ex calida intemperie concitatæ.

Cum igitur sola intemperies calida vrget tussientes, etiam calorem meritò per eiusmodi quandam qualitatem, vtpote intemperiem calidam sentiunt, & aërem frigidum respirare desiderant, iuuanturq; magis aeris inspiratu, quàm aquæ potione, & facies rubicunda magis, & caput apparet. Quòd si igitur sola adeò nuda qualitas fuerit, nihil penè, aut nequaquam expuunt. Sin autem expuunt, sputum salsam habere qualitatem, aut fumosum colore, aut leuiter biliosumq;, idque modicum admodum, & tenue apparet. Sic enim licet tussim ex calida intemperie natam ex præsentibus signis internoscere. Nihil verò minus etiam ex his quæ præcesserunt, hoc fieri potest, nempe insolatu magna parte, balneis calidis, victu calefaciente, & voluptatibus potius quàm sollicitudine.

De tussi ex frigida intemperie procreata.

Qui ob frigidam intemperiem, nempe frigidam in thorace qualitatem tussiunt, vultu & capite

& capite longè sunt calidiores : siticulosi verò non sunt, neque salsum expuunt : à refrigerantibus offenduntur, calefacientibus iuuantur: acidum magis quàm amarorem magna ex parte sentiunt : ac praecedit hos potius frigiditas, quàm ardor solis, item intempestiuorum balneorum, potuum & ciborum frigidorum vsus. Ita sanè tusses, quae ex frigida causa, aut calida obueniunt, internoscuntur.

De tussi ex sicca aut humida intemperie orta.

Siccae verò humidaeque intemperies, effectiuis similiter qualitatibus internoscuntur. Differunt autem inuicem, eo quòd efficientes qualitates euidentissima signa habeant : materiales, obscuriora, nec opus est eadem iterum repetere. Porrò tusses quae ex influxa materia superueniunt, ea re innotescũt, quòd copiosa expuantur, vel etiam manifestae fiunt, quòd per defluxum ex alijs materiem transmittẽtibus, originem sumant. Vnde verò, & ex quibus particulis materiae transmittantur, hic quoq; distinguendum est : obseruandumq; num ex capite id quod tussim mouet, an etiam ex alijs, & quale influat. Nam pulmo subinde offenditur, vt qui primus sit, deinde thorax, aut latus, aut septum transuersum, aut alia quapiam particula Dicamus igitur, quomodo haec

quoque pariculatim internoscantur, simul autem & curentur, ut sermo de tussi omni ex parte perficiatur, nihilque omittatur: & medicus, qui ad curationem urgetur, omnia facilius inueniat.

Nota, quòd ex capite materia influit.

Si igitur ex capite defluxio fuerit, irritationem quandam in uua, uel aspera arteria concitari necesse est.

INDICIA INFLAMmationis in pulmone. Caput II.

SPirandi difficultas, & febris acuta superueniens, interdum etiam lingua scabra, gena rubra, grauitatis sensus. praeterea si etiã nihil penè expuatur, & ægri difficulter spirẽt, inflammationem necessariò in pulmone subortam esse ex his omnibus indicijs suspicari conuenit. Sin autem sitis quoque uehemens præter hæc signa pariter affligat, ægerq; calorem multum in thorace percipiat, ut frigidum inspirare aërem desideret, adhuc magis feruidam in pulmone esse inflammationem existimabimus: quòd si biliosum expuatur, non autem grauitas adeò, aut angustia, sed calor potius sentiatur, erysipelas in pulmone esse, manifestò cognoscitur. Pus sanè deprehenditur,

tur, & ex ipso solo colore, & ex aliis indiciis, Vnde nos illud internoscere didicimus: ab odore, si concremetur: & quòd dissoluitur, si in aquam mittatur: item quòd non subsidit, quemadmodum pituita, crudusq; humor. Si igitur in thorace continetur, cùm ex aliis quidem multis deprehenditur, tum verò etiam quòd grauitas in pectore percipiatur, & quòd ipsum, cùm in subitis conuersionibus circumfluit, strepitum elidere frequenter audimus. Hæc igitur ad ostendendū pus in thorace contineri, abundè sufficiunt. At si ad prædicta pleuritis quidem præcesserit, nihil autem notatu dignum sputo educatur, idque violenter fiat, pus in thorace comprehendi omnibus est manifestum.

DE TVBERCVLO quod phyma dicitur, in pulmone contracto. Caput III.

SI phyma in pulmone neglectum fuerit, accedet sine omnino angustia, & spirandi difficultas, nunc quidem subitò, nunc autem paulatim augescit, ita vt æger ipse consueta obire posit. Adhæc nihil is expuit, neque strepitum aliquem, aut stridorem sustinet: vt qua euenire nequeāt, dum pituita adhuc inco-

cta sit, & nondum reijciatur.

INDICIA, CVM VIscosi homores in pulmone continentur. Cap. IIII.

CVm verò æger angustiam subitò citra molestiam febris, sitimq́ multam percipit, stridorem autē quendam cum tussi experitur, interdum etiam humoris eductionem, crassum viscosumq́ in pulmone humorem contineri, & ex capite, aut alia quadam particula eò confluxisse liquet. Caput verò materiæ thoraci influentis causam existere, inde manifestò internosces, quòd irritatio quædam & gargarismus circa vuam præcesserit. Hæc ad internoscendum diuersas tussis species, & affectuum, qui in thorace, aut pulmone constituuntur, sufficiunt. Sunt autem & alij, de quibus postea agetur, vbi etiam de exulceratione, ruptura & erosione scribere cogemur. At quod ego spectaui, non prætereundum silentio esse, sed vobis quoque exponendum duxi, nam visum mihi est peregrinum, & admirabile. Vir quidam calculum exquisitè figuratum expuit, non crassum humorem, & viscosum, sed re vera calculum: non asperum, sed etiam valde leuem, durum & renitentem, vt in terram quoque proiectus, sonū ederet. Hic

vir lon

vir longo tempore tußi vexatus, non potuit, ne valde tußiret, liberari, quousq; calculum expuisset. Vtebar autem victu temperato, humectante, & potius refrigerante mediocriter: erat enim & curis deditus, & habitu tenuis, vt hoc etiam tabidis ipse responderet. Et nisi his vsus fuissem, puto illum similiter ijs qui tabe laborarunt, interiturum fuisse. Meminit etiam cuiusdam diuinißimus Galenus, qui non calculum, sed grandinibus similia expuerat: item aliorum quorundam, qui similia bili colore sputa reiecerant. Ac miror quomodo ipse nullo refrigerantium vti voluerit, sed hæc quidem vitarit, calidam autem potius curandi rationem adhibuerit. Nam & Mithridatium ipsis offerebam, inquit pariter & Athanasiam, & quæ adhuc magis siccare potest, theriacam, omniaq; alia antidota ad suspiriosos inscripta, quæ acribus quibusdam & extenuantibus medicamentis constant. Atq; ea se non solum in vno viro, sed etiam compluribus vidisse dicit. Nullus autem eorum quibus eiusmodi acciderunt, mortem effugere potuit, sed omnes cum paulo longiore tempore, aut breuiore perdurassent, interierunt. At re ipsa verum est hoc quod ille de Archigene prodidit. difficile enim est, homo quum sit, non etiam in multis aberrare, qui non nulla prorsus ignorauerit, nonnulla etiam negligentius conscri-

pferit. Atq; hæc dicere de tam sapiēte viro ausus non fuissem, nisi veritas confidenti me esse animo incitasset: atq; ego rursus impium esse silere censuissem. Nam medicus, quū id quod sibi videtur, arripit, et nō explicat, valde alios offendit, & impietatem exercet, magnoq; errori imprudens seipsum spontè implicat. Verum illud agendum est, quod (inquit) Aristoteles dixerit: Amicus quidem Plato, amica verò etiam veritas: duobus autem propositis, veritas præferri debet. Cæterùm vt particulares medicamentorum in tussim efficacium materias facilè inuenire, & affectui quem signa tibi suggerunt, accommodare possis, consentaneum putaui, post notationes & generalem medendi rationem, etiam auxiliorum differentias vobis interpretari, adiecto exquisito ipsorum pondere, ne opus sit ab alio ea discere, sed hinc id quod quæritur, colligatur.

Bechica hoc est, ad tussim idonea, quibus vtendum sit.

In quibus id quod ex supernis influit, tenue est, & acre, thoraxq; recrementi copiam non habet styrace, myrrha, melle despumato, & vino exceptis, vtitor, : fingito etiam catapotia eruorum instar, vtitorq; noctu, pilulas duas, au tres, aut vnam exhibens, virium ra-

tione

tione ſemper habita. Nam cùm moderatè offeruntur, præſtantiſſima ſunt, vtiliſſimaq́; & veteres tuſſes à tenui fluxione concitatas perſanant.

Aliud.

Papaueris lachrymæ, myrrhæ, galbani, pari ſingulorum pondere melle excepto vtitor.

Aliud.

Galbani, caſtorei, opij piperis, paria pondera contuſa excipito, fingitoq́; catapotia, ac eodem modo vtitor, in quibus non admodum tenuis eſt influxus, ſed etiam thorax recrementa continere videtur, & non admodum opus eſt torporem inducere.

Aliud.

Styracis vnciam: opij drachmam: galbani ſemunciam: terebinthinæ ſemunciam: redigito in catapotia, ac ſimiliter ipſis vtitor.

Aliud bechicum, in quibus acris influxus eſt, & thorax mediocrem repurgationem poſtulat.

Nucleorum pini vnciam: palmularum carnis vncias duas: iridis ſeſcunciam: amygdalarum dulcium vncias duas: tragacanthæ vnciam: melle Attico excipito, & vtitor, cochleariũ exhibens.

Aliud.

Rosarum viridum drachmæ octo, nucleorum pini drachma: terebinthinæ drach. duæ: uuarum passarum dulcium drach. quatuor: mellis quod sufficit.

Aliud ad tenuem admodum, & acrem influxionem.

Alterci seminis drach. duæ: nucleorum pini drachmæ sex: croci drachmæ duæ: sapa dulci excipito, fingitoq; catapotia eruorum instar, & dato noctu.

Aliud, quod in mixto affectu valet, vocatur autem Hygia.

Ameos uncia: anisi sescuncia: opij drachmæ duæ: tragacanthæ, nucleorum pini torrefactorum, singulorum drachmæ quatuor. Arida læuigato, misceto q; cum tragacantha. Hanc autem & opium prius aqua macerare oportet, deinde læuigata mixtaq; in pastillos conformare, qui singuli drachmam pendeant. Siccatos in umbra cum mulsa exhibeto.

Bechicum aliud.

Styracis, croci, galbani, opij, singulæ drachmæ: nucleorum pini drachmæ quatuor: finguntur catapotia fabæ Aegyptiæ instar, ac datur pilula in noctem, ac una nocte interposita, altera exhibetur, si utiq; usus postulat. Ita nanq; valens & utile medicamentum est ad acres & tenues fluxiones, ut multos ex uno curatos nouerim

uerim, quamuis longo tempore fluxionibus laborassent. Hoc medicamentum dandum non est, nisi solis probis, & prudenter artem exercentibus.

Aliud ad plura efficax.

Myrrhæ troglodytidis drach. sex: alterci dra. quatuor: opij totidem: cynoglossæ herbæ corticis drach. quatuor, semis. Corticem in sole bene siccato, misceto'q; cum reliquis: opium verò aqua macerato, fingito'q; pastillos, & pro virium ratione exhibeto. Confert etiam cruenta spuentibus, dentium fluxionibus, vrinarũ stillicidijs vesicæ doloribus, summatim ijs qui vehementi fluxione laborant, colicis, & lienosis.

Aliud bechicum, quod Mysterium dicitur.

Croci, castorei, seminis alterci, opij, styracis, singulorum drach. quatuor: melle exceptis vtitor: præstantius autem fit, si pro quaternis, duas alterci misceas. Facit etiã cœliacis: nam continuas fluxiones impedit.

Ad tusses, in quibus multus acrisq; influxus est: præstat etiam, ne in bilem ille conuertatur.

Dulcis radiculæ bene purgatæ & elotæ vnciæ. 3. semis: tragacanthæ vnciæ. 3. succi dulcis

radiculæ vncia: amyli vnciæ 3. succi lactucæ vnciæ duæ semis. Coijcito tres semuncias dulcis radiculæ in ollã, in qua sint aquæ puræ sextarij septẽ, & coquito vsque ad tertias: deinde vbi refrigeraueris ex aqua, in quandam puram patellam conijcito, atque sic vncias tres tragacanthæ addito, curatoq; ipsas vsq; ad matutinum tempus incoqui & puro mortario indita, adiectoq; succo dulcis radiculæ & lactucæ, contundito incernitoq; cribro. Mane vtraque misceto: postea si crassius euadit, Chrysatticũ vinũ addito, emollitoq; donec mellis crassities fiat. Dato cũ fiducia ieiuno cochlearia tria, siue siccitas, siue aliud quidpiam fluxionis causa extiterit. Hoc medicamentum Iacobo Psychresto ascribunt viro magnifico, & Dei in arte obseruantissimo. vocabatur autem Psychrestus, quia alimento humectante vteretur: atque hoc facere videbatur, cùm vulgus hominum rerum ad se non pertinentium curiosum esse, pecuniæ deditum, & semper in tristitia & curis per totam ipsorum vitam agere videret. Hactenus de ijs qui tenui fluxione & acri infestantur, eóque tussiunt. Porrò sunt & alia multa tum à diuinissimo Galeno, tum alijs prodita: verum satis esse putauimus, non copiam medicamentorũ, sed quæ lõgo vsu à nobis sunt comprobata, explicare. Itaq; antidotũ quod diacodyõ vocatur, nihil minus

eos

eos qui acribus tenuibusq; fluxionibus molestantur, iuuare solet: quare huius quoq; scripturam exponendam esse duxi.

Diacodyon, vt diuinissimus Galenus ipsum parauit.

Papauerum capita decem in aqua sextarium, coniecta prius macerato, siquidem fuerint humidiora molli oraq;, vsq; ad vnũ diem noctemq;: sin autem duriora & sicca fuerint, longiore tempore, quàm vno die: satius autem est nondum dura accipere: & humida admodum etiam reijcienda esse constat. Quippe sicciora succum modicum habent, humidiora verò multum quidem, sed non coctum, aquosum & imbecillem: quare etiam ea quæ ex humidis valde locis petuntur, repudianda esse liquet. Coctionis finis esto non cum tertia, aut quarta, aut omnino huiusmodi quæpiam aquæ potiuncula relicta fuerit, verùm quamprimum tota imbuerint, succus exprimi debet, & non amplius incoqui: atque dimidia mellis pars ei admisceri, & igne fumi experte vsque ad mellis Attici spissitudinem decoqui. Coctio ex aqua pluuiali, aut fontana fieri. Vsus autem ipsius iis qui somno indigent, accommodatus est, quibus etiam ea quæ ex opio parantur, frequenter offerre cogimur. Requirunt autem eiusmodi potissimum medica

dicamenta illi, quibus fluxio tenuis à capite in asperam arteriam defluit, quæ propter tusses insequentes dormire non permittit. In his ego medicamenti confectionem ex sapa parare consueui: ad talia verò abundè coctum est medicamentum, cum papauerum capita vsque ad aquæ dimidias incocta fuerint: ac præstat ipsum, vbi fluxio admodum subtilis tussim fecerit, ex passo Thebano & Cretico, quàm melle decoquere, vt quod extenuantem vim obtineat: vitarique debet ipsum tūc cùm tenues defluxiones, quæ Græcè catarrhi dicuntur, intendat, augeatque. Dulcis autem radicula medicamento, dum coquitur, miscenda est, vt simul incoquatur: verùm illius inopia, succus eius qui ex Creta adfertur. At si in thorace copia, quæ ex capite fluxerit, contineatur, confectio quæ ex melle paratur, vtilior existit. Nam vt ægri somnum, ita etiam sputi eductionem requirunt, quæ melle efficitur. Quapropter ei quod magis vrget, insistens, cùm æger in somnum inciderit, vel id quod ex melle, vel illud quod absque eo constat, exhibebis: interim ambo miscebis, huc spectans in mistura, vt ex altero amplius, eo quod vrget, postulante, iniiciatur. At moderatus medicamenti modus esto, insignis duorum cochlearium mensura, augebisque ipsum, aut minues, pro morbi magnitudine, & ægri cui offers, ætate, anni

tempore

tempore & regione. Si enim ad frigidius vergant, paucißimum exhibebis: sin autem ad calidius, copiosius. Porrò quòd ad defluxionis quantitatem & qualitatem respiciens, plus minus exhibebis, cuiuis manifestum existit. Hoc enim in omnibus præsidiis est commune.

De tussi & medicamento diacodyon.

Tanta etiam de medicamento diacodyon à nobis dicta sint, quod aliis quoque multis affectibus conducit. Nam ardore febrili æstuantibus prodest: item si immodica sitis vrget: si vigiliæ infestant: si sudores ob tenues acresq́ humores affligunt, vt propè in syncopen æger incidat: adhæc si erysipelas in thorace existit. Præterea iis opitulatur, quibus vertigines ob calidos vapores ex ventre, aut corde, aut iocinore ascendentes oboriuntur: necnon quibus gingiuæ, fauces & tonsillæ, ex acribus humoribus fluxiones experiuntur, dentésque dolent: insuper iis quos vehementes lippitudines, sideratio, dolores, vigiliæ, & fluxiones ex tenuis & acris humoris cursu excitatæ torquent, præsens est remedium, si pro virium ratione exhibeatur. Nam gargarisatu ad multa admodum valet, quorum numerum memoria tenere difficile est, sed tantum intelligere

satis

satis est, in omni calida intemperie, si moderatè, & ut res postulat, propinetur, ceu aliud etiam quoddam præsentissimum adferre præsidium potest: quemadmodum & vitam frequenter adimere, si viribus valde infirmis porrectum fuerit: cumq; recrementorum copia in thorace continetur. quare magna diligentia, & animaduersione ipsum præbere conuenit. Præstat autē, ubi talis suspicio fuerit, nēpe abūdātiæ, aut imbecillitatis causa, neq; copiosum, neq; per se ipsum exhibere. Etenim licet ipsa tussim lenire videatur, ac somnū accersire, at tamē thoracis angustiā adaugēt, ut multi ceu laqueo strangulentur. Quare præstat minus ex eo semper dari, & præterea extenuantia, aut abstergentia ei miscere, ut oxymeli, aut quod ex marrubio conficitur: & tunc potissimum, in quibus id quod influit, tenue est, ut diximus, & acre: si enim tale quid sit, nihil inde nocebis, si antidotum dederis. Nam ea quæ tenuia sunt, mediocriter crassa reddit, & contemperat, doloremq; hinc prouenientem finit.

Quo victu nutriri debeant, qui ex tenui & acri fluxione tussiunt.

In quibus tenuis acrisq; fluxio thoracem infestat, iis ptisana, lutea ouorum gallinarum

rum alæ, testiculi gallorum, pisces, dura carne præditi, & præsertim Isicia ex ipsis confecta, nempe orpho glauco, sepia, & buccino, dari debent: sin autem pectines adsint, etiam hi offerentur. Nam hunc cibum bonum habere succum, vim contemperantem, & mediocriter spissantem cum dulcedine, etiam deprehendes. Inter olera, malua & cocta & non cocta his est aptissima: item lactucarum caules similiter, & intybi. Hæc autem largius exhibere conuenit, vt quæ etiam subamarum aliquid habeant, vnde tum refrigerare, tum obstruere possunt: adhæc carnes quoque ipsos assumere, quales velint, alienum non est: item pectora boum, ouium ventres, pedes, & rostra, anserumq; alas & ventres. Inter legumina præponi debet halica cum aliqua aue, aut carnibus, item faba coctæ: quòd si etiam tempus ferat, virides dare alienum non est. quippe hæ spissant, & contemperare infinitis modis possunt. Ex fructibus autem pomaceis dulcia mala præbere, magisque à balneo conducit: sic enim, si assumantur, magis iuuant. Assa verò super cibum comedere commodius est. In mensis secundis castaneæ aliis præferri debent. Nam vtcunque ipsas esse velis, affectus hos iuuant, magisq; coctæ. palmulas autem, & vuas passas, si dulces sint, neq; multas, neq; frequẽter largiri oportet. Quod si germina

mina fœnugræci etiam frequentius ipsis dederis, non magis offendes, vt quod vim quandam humoris qui pertinaciter thoraci inhæreſcit, repurgandi obtineat. Potione temperata vtendum est, si æger quoque calidus fuerit: sin autem frigidus tẽperamento, frigidã quoque bibere ipsis audacter permittendũ. Quòd si vinũ eis gratum est, propina etiã Chrysatticũ modicum, & Bithynum, & magis dulce aliquod vinum. At balneis vtantur quàm licet tepidißimis, & in caput plures ex tepida situlas ricipiant, vnganturque totum quidem corpus hydrelæo, caput autem rosaceo: & in aquæ frigidæ solio diutius immorẽtur. Cum enim sic nos agimus, tum id quod iam in thoracem incidit, celeriter educetur, tum nihil aliud in posterum influet, cùm caput calorem præter naturam deposuerit, & humor qui influebat, tußimque irritabat mediocriter crassius sit effectus.

Quæ medicamenta conueniant iis qui à craſsioribus humoribus tuſsi laborant.

Cùm iam de iis quibus tenues humores in thoracem & pulmonem defluunt, tractauerimus, de viscosis etiam craßisque humoribus respirationis partes infestantibus persequamur. Duplici autem modo auxilia hoc in commenta

mentario vobis interpretatus sum, vno quidem simplicia, & paratu facilia, vt naturam viresq́ eorum accuratè intelligentes, nos ipsi quoque medicamenta cōponere possimus, quæ magnitudini & qualitati infestantis morbi conueniant: altero verò composita, quæ longo nos vsu & experientia comprobauimus.

Simplicium medicamentorum expositio.

Strobilus viridis mulsæ incoctus, picææq́ fructus, & dulcis radicula, ipsa similiter cocta castorei suffimen in carbonibus excitatum, & per inspirationem attractum. Maximè enim iuuat pulmonis, thoracis, cerebriq́ affectus. Humidos & frigidos capitis, ac thoracis morbos etiam spica nardi sanat, eo quòd siccare potest. item adianthum, vel amygdala amara, pulegium, satureia, & ficus pingues. His omnibus vtendum est, in quibus thoracem & respirationis particulas viscosi humores & crassi obstruunt, infestantq́: cauenda autem quæ his valentiores vires obtinent. Hæ namque particulæ non requirunt ea quæ efficacem habent actionem, præsertim in quibus pus expuitur: talia enim econtrario desiccant, quare etiam quæ vrinam mouent, inimica sunt, cum sputi eductionem è thorace impediunt. Nam

vbi seorsum per vrinam trahitur, excrementa respirationis partibus infixa ægrè sursum educi possunt, præsertim vbi magis quàm par est torrentur, & desiccescunt. Quapropter consulo, in quibus infarctus humor est, aut pus in thorace continetur, incisorium quidem medicamentum exhibere, restinguere autem ipsius vim, ne valde calefaciat, siccetq́ue, admiscendo ipsum succis quibusdam, aut liquoribus aliis simul incoquendo aut contemperando, magisq́ue si æger sicciorem temperaturam habitumq́ue tenuiorem habere videatur: præterea si febris adfuerit, tunc humidiora, & modicè calefacientia offerre conuenit. Cùm medicamentum quod exhibebitur, tale euaserit, superflua excrementa respiratoriis inhærentia, facilè & citra impedimentum eductioni parebunt. Victu ex hyssopo, & pulegio, vel thymi turionibus siccis, vel catapotiis vti non oportet nisi tantum in illis, qui frigidis, viscosis, crassisq́ue humoribus scatent. adhæc qui temperamento humidiore & frigidiore præditi videntur: etsi cibo copiosiore balneisq́ue intempestiuis antea vsi fuerint. In talibus enim omnes qui nos præcesserunt medici, ex sinapi, aphronitro, & sulphure composita adhibuerunt, quorum etiam confectiones ad propositum affectum accommodari licet, maximè si pro temperamento, consuetudine, & ægri viribus accuratè

curatè auxilij facultatem & intendamus & remittamus.

Composita medicamenta ad tussim, extenuantia.

Marrubij succi sextarius: mellis Attici tantundem. In duplici vase coquuntur vsque ad vnum sextarium, parataque vitreo vase conseruantur, & cochlearia duo manè & vesperi exhibentur. Hoc remediũ tussim sanat, etiam si inueterata sit, & pus in thorace cõtineatur.

Aliud.

Spicæ nardi, croci, piperis, marrubij, singulæ vnciæ: gingiberis sescuncia: mellis, vini, vtriusque sextarius. Marrubium cum vino vsque ad dimidias coquito, deinde reliqua mixta incoquito, donec mellis fiat spissitudo, ac manè & vesperi vtitor.

Antidotum διὰ πρασίου, tussientibus, phthisicis purulentis, cibum fastidientibus efficax: in omnibus cum fiducia vtitor: est enim multo vsu probatum. scriptura eius habet in hunc modum.

Hyssopi Cretici scrupuli 6. apij vnciæ sex: citrij medullæ vnc. 6. calaminthæ vnciæ sex: iridis Illyricæ vnciæ 4. rosarum siccarum libra vna, semis: dulcis radiculæ succi tantundem: pulegij libra: capitum papaueris syluatici vnc. 10. marrubij viridis vnc. 6. palmulæ

Nicolai quinquaginta: ficus pingues 25. nuclei pini Virides 5. sapæ primariæ sextarius: mellis primi meriti sextarij tres: aquæ fontanæ sextarij 16. Coquito ad aquæ tertias, deinde medicamentis sic proiectis, mel & sapam adiicito. coquitoq; ad mellis spißitudinẽ. Excep̃tis Vtitor ad prædicta audacter. Nam Valde nobile est, & multo Vsu probatum remedium.

Bechicum, hoc est, ad tussim efficax, quod ab eruis Διʼ ὀρόβων Græcis dicitur.

Palmularum pinguium sesquidrachma: iridis drachma: croci drachma: piperis drachma: erui sesquidrachm. mellis despumati quod satis est. Contusa incretaq; melle excipito, datoq; ieiuno cochlearium: quòd si amplius infestetur porrige etiam alterum.

Aliud.

Sinapis torrefacti & eloti paria pondera melle despumato excipito, ac ad tusses diuturnam per frictionem expertas Vtitor.

Aliud eiusdem facultatis.

Sinapis, piperis communis, singulorum scrupuli septem: mellis sextarii quatuor. Hæc contundito, deinde melle emollito, in Vnitatem cogito fingitoq; pilulas: manè & Vesperi exhibeto. Valens est medicamentum, & præstantissimum, Vt propterea ipsum à Deo datum esse,

esse, sermone sit celebratum.

Aliud.

Costi ℥ncia: cardamomi, castorei, opopanacis, singulorum drachmæ duæ: croci, galbani, piperis albi, singulorum drachma: mellis quod satis est: datur fabæ Aegyptiæ instar ex aqua. Confert hoc etiam iis qui pus iam educere meditantur.

Aliud quod vehementer calefacit, ex Commentariis Magni.

Eruorum farinæ semuncia: seminis lini torrefacti ℥ncia: pulegij ℥nc. 2. nucleorum pini, altheæ radicis, hyssopi, singulorum ℥ncia: ℥uarum passarum quibus acini sint exempti, ℥nc. duæ semis. Dulcis radiculæ decocto excipito, & cum fiducia etiam in febricitantibus ℥titor.

Aliud, hoc ipsum similiter insigne.

Nucleorum pini ℥ncia: tragacanthæ ℥ncia: palmularum carnis ℥nc. 2. iridis ℥ncia: amygdalarum dulcium ℥nc. 2. mellis Attici quod satis est: excipito, datoq; cochleare.

Suffimen ad tussim, quod ex stercore leporis paratur.

Resinæ terebinthinæ, auripigmenti, stercoris leporini pares modos in collyrium redigito, & carbonibus abiegnis & therebinthinis

thinis fumum excitato ad triduum, si vires permiserint, & affectus ex omnibus notis apparuerit frigidissimus: atque id quod infunt, tale ad amussim existat. Nam in quibus calidus est affectus, talibus vti periculosum est.

Aliud bechicum vtile, ad impertiendum facile, & ad cruenta sputa, spirandíque difficultatem efficax.

Iridis Illyricæ drachmæ quatuordecim: myrrhæ Troglodytidis drachmæ duæ: styracis calamitis vncia: vuarum passarum acinis purgatarum drachmæ octo. cum fiducia vtitor, fabæ Aegyptiæ magnitudinem exhibens.

Aliud suffimen.

Thuris, sandaracæ, medullæ ceruinæ, paria pondera. Omnia læuigata in pastillos cogito, & per infundibulum dies tres suffito, seruatóque ægrum domi, odorata ei adhibens: rectè autem facies si primo die ter suffitum excites, secundo bis, & tertio semel. Si pastillo in panniculum coniecto fumum excites, longè præstantius hoc reddes medicamentum. Multis experimentis est probatum.

Aliud eiusdem facultatis.

Thus masculum, mastichen, medullam ceruinam, sandaracam, styracem, omnia pari portione ad fumum excitandum incendito, vbi prius vinum merum propinaueris.

Pastil

Pastillus fumo excitando idoneus, quo vtor ad veteres frigidósque affectus.

Dauci, cardamomi, sinapis, abrotani, sandaracæ, omnium pares portiones sumito, ac cum fiducia per infundibulum vtitor.

Bechicum antidotum, ad frigidos affectus saluberrimum.

Piperis, baccarum lauri, thymi, singulorum vncia: mellis quod sufficit. dantur duo cochlearia manè.

Bechicum valde bonum.

Pulegij, mastichæ, singulorum drachmæ quatuor: piperis drachmæ duæ: mellis despumati quod satis est.

Aliud benefaciens, præsertim ad tusses vetustas.

Marrubij succi libram: olei omphacini libram: mixta pro viribus dato. valet etiam insigniter ad sputa cruenta.

Aliud.

Vbi porrorum succo admiscueris mellis despumati libram, dulcis radiculæ succi, hyssopi, singulorum vncias duas: amygdalarum expurgatarum vncias duas, & semissem: pistaceorum purorum & torridorum vnc. 2. nucleorum pini purgatorum & torridorum vncias 2. seminis vrticæ vnciam: seminis lini

torrefacti semunciam. Valet ad tußientes, & præsertim iis qui viscosa educunt.

Aliud tussientibus & ægrè spirantibus idoneum.

Nardum Gallicam contusam melli adiicito, & nucis auellanæ instar ex ea dato.

Aliud valde egregium.

Vuæ passæ domesticæ vncias duas: staphidis agriæ scrupulos duo: piperis scrupu. quatuor. Fingito catapotia, & vtitor ad vuluæ perfrictiones.

Pilulæ bechicæ, hoc est, tussi efficaces.

Opij, styracis, castorei, terebinthinæ, sulphuris viui, singulæ vnciæ. Datur pilula vna, aut duæ, aut tres pro viribus. His semper vti conuenit, in quibus tußis est diuturna, multásque vigilias inducit.

Ad tussim veterem, & phtisim.

Marrubij teneri succi sextarij 8. vsque ad dimidias coquantur, deinde picis liquidæ sextarius superfundatur, ac vbi vnitas facta fuerit, nardi Syriacæ læuigatæ vnciam adiicito: croci obolum: pompholygis Cypriæ obolum: thuris vnciam: piperis longi, lapidis hæmatitis, singulorum drachmas duas. In eclegma redactum, lingendum pro viribus dato. Admodum prodest iis qui in pulmone vlcus experiuntur,

& qui

& qui per totam tußim pus excreant: item stomachi & intestinis affectibus opitulatur. Cæterùm ad eiusmodi affectus etiam superfusionibus & emplastris Vti, non est alienum, à simplicioribus primùm incipiendo. Abundè auxiliatur oleum chamæmelinum, si thoraci inungatur, nunc per se, nunc anethino ei addito, adipe anserino, butyro, œsypo liquido, & rutæ turionibus. Quòd si Vsus requirat, etiam lanas sordidas ipsis imbutas pectori imponere Vincit. Atque hæc satis opitulari poßunt, crassis Viscosisq́ humoribus thoraci tußientium infixis. Si emplastris indigeant, etiam horum scripturas exponam, quæ & ipse in eiusmodi affectibus Varius modis sum expertus.

Emplastrum ad tussim efficax.

Terebinthinæ Vnciæ sex: œsypi liquidi Vnciæ quinque: ceræ Vnciæ duæ: iridis contusæ Vnc. tres: olei Cyprini Vnciæ tres.

Aliud valde bonum: confert etiam ægrè spirantibus.

Butyri Vnciæ sex: adipis anserini Vncia: adipis taurini Vnc. 6. œsypi Vnc. 4. galbani Vnc. 4. opopanacis Vnciæ 5. castorei Vnciæ tres: ceræ Vnciæ sex: euphorbij Vnciæ quinque: adipis suilli Veteris Vnciæ duæ. In emplastri formam redacta, thoraci imponito. Bene facit etiam emplastrum Peganera, & Anethine,

& quod à baccis lauri Diadaphnidon Græcis dicitur.

Catapotia ad tussim.

Styracis, opij, myrrhæ, singulorum semuncia: opobalsami, croci, vtriusque drachmæ duæ. Fingito catapotia ad magnitudinem erui, dormituro deglutienda dato.

Aliud.

Gingiberis vncia: piperis albi vncia: galbani, castorei, croci, opij, singulorum vncia: styracis semuncia. Fingito catapotia eruorum instar, & dormituro exhibeto.

CAPITA LIBRI SEXTI, *& appendices.*

ALEX

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER SEXTVS,

IOANNE GVINTERIO
Andernaco interprete.

DE PLEVRITIDE. Caput I.

PLeuritidem voco, quæ propriè Pleuritis est: non enim omnis lateris dolor, Pleuritis nominatur. Nam quæ propriè Pleuritis existit, membranæ costas succingentis inflammatio est: unde etiam febrim inducit acutam, utpote corde vicino, & consortij lege condolescente. Si igitur febrim acutam, spirandi difficultatem, dolorem punctorium, & tussim deprehenderis, tunc illum exquisitè Pleuriticum esse dicito, cui omnia hæc acciderint. Febricitant autem spirantq́ue difficulter etiam qui iecoris inflammatione laborant: latere distenduntur

duntur, indolescunt, & ex consensu tußiunt: verùm punctionem non ita percipiunt, neque pulsum durum habent.

Quomodo Pleuritici ab Hepaticis discernantur

Discernes autem eos tum peculiari dolore, tum pulsibus potißimum. Etenim Pleuritici pulsum habent, qui serræ modo tactum secet, & durum: iecore autem affecti, nequaquam: sicut nec qui pulmone laborant, ob particularum mollitiem nihil tale obtinent: imò neque tusses pleuriticis & iocinorosis similes existunt. Etenim Pleuritici & tußi vehementiore premuntur, & statim excreant: temporis autem processu, omnia deinde colorata expuunt, quod etiam humorem, qui inflammationem pepererit, indicat. Nam rubrum cum est, sanguineum humorem notat, quemadmodum etiam omne subflauum, biliosum: album viscosumq́ꝫ, pituitosum, nigrum autem melancholicum testatur. At Hepatici irritantur quidem ad tußim, sed nihil excreant. Scire autem te volo, etiam Pleuriticos nonnullos tußire, & nihil emoliri: verùm hinc non censere omnino eum esse Hepaticum oportet, qui tussit quidem, non autem excreat. Nam Pleuritis quoque contumax concoctuq́ꝫ difficilis esse potest, quæ maximè etiam periculosa existit. Iam inflammatio quoque inferius in mendacibus

costis

costis subsistere potest, ut nihil ad thoracem pertingat, quemadmodum etiam inflammatio externa. Nihil enim in his affectibus excreatur, sed magna ex parte, nisi humores, qui inflammationem excitarunt, fuerint discussi, in abscessum conuertuntur, rarumq; est. Animum igitur aduerte simul omnibus, & faciei colori. Pallidi nanque sunt plurimum iecore affecti, quod Pleuriticis non adeò accidere consueuit. Hoc sanè modo Pleuritici internoscendi sunt.

Curatio Pleuriticorum.

Caterùm curare ipsos oportet, ad uires, & naturam ipsam morbi respiciendo. Si nanque sanguineum esse, qui inflammationem fecerit humorem, indicia suggerunt, ad uenæ sectionem uenito, præsertim si in supernis partibus constiterit, ut iugulum quoque detrahat uehementer. Si nihil horum fuerit, sed etiam dolor imam septi trãsuersi regionem affligat, aluum purgare conuenit, ut diuinissimus Hippocrates nos docuit. Ne igitur temerè sanguinem dimittas, neque purges, ut uulgò faciunt, nisi exquisitè didiceris humorem, qui inflammationem pepererit, copiosum esse, & in toto corpore superare. Etenim cùm alia quoque multa copiam tibi indicabunt, tum uerò maximè fomentum, quod loco admouetur. Si igitur fomentorum & sacculorum usu dolor moderatior

euadit

euadit, ut etiam æger manifestò recreationem sentiat, copiam non esse intelligito, ac cum fiducia fomento utitor, & auxilia parti inducito. discuties enim id quod offendit, quodq́ inflammationem excitarit. Quòd si nihil horum euenerit, sed dolor magis præterquam quòd nihil cedit, adhuc etiam ualidior appareat, constat copiam existere, quàm particulæ incalescentes ad se attrahunt. Hoc igitur ubi manifestum fuerit, ne differas, sed potius nulla mora interposita, uacuationem adhibeas, qualemcunque ex his quæ superius commemorauimus, expedire suspiceris. Vulgares autem nostri temporis medici cauent, ne Pleuriticum aliquando purgent: ad sanguinis autem missionem, tanquam inculpatam, & tutiorem confugiunt. Verùm sciendum est plerosq́, præsertim in quibus non adeò magna sanguinis copia in uenis superare uideatur, iuuisse, locum acutissimo scalpello probè scarificasse. Conuenit autem cucurbitula quoq́, post cutem incisam uti, ut quod in ea continetur, ex alto extrahatur: atque hoc facto mirari licet, quomodo inde etiam dolor, qualiscunque fuerit, licet uehementissimus, conquieuerit, ut neque fomento, neque alio præsidio indiguerit. Hoc medici priuatiq́ omnes usi sunt, longa id experientia edocti, & iuuant. Commodius autem est, & tutius, in quibus parua copia est

euacua

euacuanda, hac vti curatione, vtpote validissima: atque in omnibus auxiliis sic agere præstat, vtitor autem fomentis humori superanti familiaribus. Si namque sanguineus fuerit, iis quæ discutiunt siccantque, ita vt non calefaciant admodum, quale est ex miliis fomentum. sin autem biliosum, spongiis ex aqua calente solis cum herba chamæmelo vtendum: quòd si pituitosior fuerit, ex sale, & foliis lauri, aut eruis torrefactis, aut lanis oleo anethino imbutis: sin melancholicus abundet, fomento potius ex furfuribus in iure chamæmeli decoctis. Hoc fomentum excellentissimum est, & propè ad omnem dolorem conuenit. Nam licet ipsum etiam calidius efficere, admiscendo, si vsus postulet, amplius, vel altheam, vel anethinum oleum loco chamæmeli, & intendere ipsum: item lenire quomodocunque velis, pro affectus propositi ratione. At fomenta ex posca, & præcipuè quæ rodens aliquid continent, vehementer auersor: siquidem materiam repellunt: quæ autem valde sunt acria, inflammatis fluxionem excitant. Ceratis ex adipibus, & fomentis lenibus admodum, quatenus licet, inter initia potissimum vtitor. Vbi verò concoctio apparuerit, nihil nocebis, si etiam emplastro calefaciente vtaris, quale est, quod ex melle paratur, per se, & cum adipe suillo adhibitum. Similiter etiam Peganera dictum intestinos

testinos affectus admodum discutit, & per se, & alicui horum admixtum. Bibant omniū maximè aquosam admodum mulsam: nullum enim aliud auxilium ita Pleuriticis accommodatum inuenias. At si febris vehemens admodum fuerit, ne sic quidem, si valde sit aquosa, quicquam nocebit. Similiter autem loco mulsæ, vtitor apomelite, quemadmodum etiā mulsa paululum, quotiescunque æger grauiter tolerat excreationem, tepidum ex eo supersorbere præcipiens. Quòd si magis rursus in sputo educendo laboret, vtitor etiam oxymelite, præsertim quod marrubium habeat incoctum. Fugito autem diacodyon, & Philonium, aut aliud quoddam leniens medicamentum. Maxima nanque pericula inducunt, dum omnia humores eductioni contumaces reddunt, præterquam quòd etiam vires prosternant, reddantq́ emortuas. Sin autem dolor vehemens & intolerabilis vrgeat, vel etiam vigiliæ multa viribus robustis torqueant, prædictis vti alienum non est, vt vires ipsæ nimiis vigiliis periclitantes recolligantur. Sin imbecillitas virium fuerit, vitato prorsus torporis inducendi efficacia.

De victu.

Cibo vtatur cremore ptisanæ largiter decocto, donec id quod flatuosum est, deposuerit. Nisi enim probè coctus fuerit, præcordia ipsa quoq́ inflat

inflat, quemadmodum etiam alia legumina. Quòd si humor ægre educatur, amygdala purgata, læuigataq; ptisanæ incoquenda commisceto. Tunc enim humor, qui in thoracem fertur, magis eductioni parebit. Sin autem æger non vehementer admodum febricitet, & inflammationis feruor cessasse videatur, cum fiducia etiam vrticæ semen cum hyssopo simul ptisanæ incoquendũ adijcito. Nam hæc crasſiora, & viscosa magis recrementa largius extenuare poſſunt: cremorem autem amygdalarum per se exhibeto, paulum ei mellis adijciens. Commodius est, manè ptisanæ cremorem, vesperi amygdalarum succum offerre. At si vires imbecilliores appareant, panis quoq; puri micas ex apomelite, aut hydromelo, aut hydrorosato porriges. Nam quod Cyberiacum vocatur, vitabis, vt quod febres irritet, & caput feriat, vt etiam faciat deliria. Multo satius esset, si vires admodum imbecillæ videantur, paulum Cnidij vini dare, aut hydromeli, quod à Cybara affertur. Sin autem micæ panis ægro sint ingratæ, dulces potiones sunt aſſumendæ, & iusculum, quod sine oleo paratur, ex sola gallina, & modicis panis micis, si vires infirmæ sint, & æger cibum fastidiat. Aſſumat etiam pisciculum, præsertim turdum, virium ratione habita: est autem piscis & tener, & humidus, concoctu

t *faci*

facilis: & si fortè ipsum ptisanam marinam nomines, non erraueris: adeò recrementi expers est alimentum, quod ex ea capitur. Pectines autem dictos, ac omnia testacea cute prædita fugito, vt crassi succi, & sputi eductionem vehementer impedientia. Similiter etiam olera vitabis, nisi lingua scabra, siticulosaq́;, & febris ingens appareat: tunc enim absurdum non est aut maluæ, aut intybi decoctum exhibere. Similiter & malum dulce dari debet: malum autem punicum, & quodcunque astringens fuerit, ceu thoraci inimica repudiato. Item frigidum, si quod actione existat, fructusq́; pomaceos vitato. Tepidam verò exhibeto, & non, vt vulgo, biliosam ipsam esse putato: quippe hoc ridiculum existit. Accusant manifestò Hippocratem, ignorantes, quomodo hoc dictum sit: Calorem igitur experientibus, vehementer siccis, & febri laborantibus, quis hac præstantius inuenerit, quæ & bili resistere, & euincere eam queat, si quis cibos etiam ad nutriendum efficaces offerat: quoniam ipsa per se, vt quæ simplex existat, neq; nutrire, neq; humectare propriè ægrum potest, sed tum siccum, tum amarum ipsum mediæ potius ratione efficit. Itaq; cum vino, mulsa, & aliis cibis ipsam conferens hoc dixit. quare tepida reprehendi non debet. ipsa nanque est, quæ efficit vt & alij cibi tum concoquantur,

tum

tum celerius in corpus distribuantur. Atq; hoc est quod dicit, humiditas, alimenti vehiculum. Quare non desinas tepidam exhibere, interea dum cibus, & aliæ potiones exhibentur. Id nanque ipse docuit, vbi dixerit, mixtam quidem mulsam, vel apomeli commodius exhiberi, quoniam per se sola non alit, neq; medicamentum esse potest: omnia autem præstat cum alijs cibis, omniumq; ciborum vehiculum existit. Nihil enim siccum, neq; medicamentum sine humore in altum peruenire potest, sed in superficie permanet, nullam actionem ostendens: vbi verò humidiorum alicui commixtum fuerit, tunc etiam in altum penetrare potest, ac frigiditatem aut caliditatem largitur. Quare aqua, etiamsi aliqui eam non vt alimentum existimarint, eo quòd simplex existat, attamen ipsa etiam sola vniuersa nutrienda curat, & in corpus alimentum deducit, diuisa continet & in vnitatem redigit. Si enim & terrã siccam & dispersam adunit, continuamq; hanc reddit, vt diuersa perficiantur vasa: adhæc si panem ipsum, qui comeditur, cum farina est, componit, maximam vim obtinet, & nihil adeò contulerit aut animantibus, aut stirpibus, vt humor, vt ex quo etiam generatio existat, atq; id semper obseruandum est, quod & alia ipse potissimũ vnit, & continet. Hoc igitur victu pleuritici tractãdi sunt,

si aliud nullum accidens adfuerit. Sin autẽ superuenerit aliquod, huic quoq; occurrẽdum est: verbi causa, si cum dolore etiam inflammationem latus infestare contingat, & venter non secundum naturam, sed ordinatè excernat, ut vires quoque deyciantur, tunc & ventri prospicere necesse est, neq; temerè venam secare, neque alio quodam auxilio uti, nisi vẽtri: tum superfusiones, tum epithemata, quæ ipsum confirmare, & retinere possunt, accommodari. Si dolor etiam lateris vrgeat, nec is negligi, sed amborum ratio haberi debet. Stomacho igitur & ventri ea quæ corroborãt, lateri autem quæ calefaciunt & laxant, imponentur. Ita agendum est, vt nihil planè laxans, aut iecur, aut ventrem attingant.

De dolore & medicamentis.

Itaque si dolor immoderatus est, & febris vrget, superfusiones, & fomenta lenia, quæq; non rodunt, extrinsecus semper accommodare oportet. sin autem is non est vehemens, cerata & epithemata. Salutaria sunt ad huiusmodi medicamenta, tum quod ab adipibus diasteaton appellatur, & quod à manu χὲιρ vocatur, tum per se, cum eo quod diameliloturn dicitur, mixtum. Vbi verò declinauerit inflammatio, & non amplius admodum ferueat, benè facit etiam peganera dictum, & quæcunque

tunque discutere omnino & extrahere possunt, quæ in alto hærescunt. Præcipuè, vbi febris non est, calidioribus omnibus & epithematis & potionibus vtendum est. Itaq; caules brassicæ cum radicibus cremati, optimè laterum doloribus faciunt. In cinerē igitur redacti, adipe suillo veteri excipi, atque sic affectæ particulæ imponi debent. Proinde vbi febris non vrget, hisce medicamentis vti consilium est: potionibus autem ex costo & bdellio Arabico.

De decoctu.

Quandoquidem cùm pleriq; omnes, tum diuinissimus etiam Hippocrates ptisana, alij verò mulsa, oxymelite & ptisanæ cremore ad sputum educendum vsi fuerint, scire conuenit quibus singula exhiberi debeant. Si igitur biliosi sunt ægri, solo etiam ptisanæ cremore contenti esse, & crebrius copiosiusque ipsum assumere debent. sin autem auersentur ptisanæ cremorem, & non libenter capiant, alio quoque vtētur, præsertim auenato. Vim enim quæ humores ex thorace & pulmone purget, & educat, haud minorem quàm ptisana, si non etiam aliquanto ampliorem, obtinet. Tepida verò his idonea est, eò quòd humoris siccitatem humectet: item apomeli, magis etiam quàm mulsa: & in summa quodcunque humectat,

ita vt neq; refrigeret, aut calefaciat vehementer, sed abstersorium quippiam obtineat. Nihil enim commodius est pleuriticis, quàm medicamentum, quod humectare simul & abstergere potest. Sin autem id quod expuitur, viscosum, pituitosumq; fuerit, vt ob id ægrè educatur, idq; magna tussi, in his decocto ex iride, & dulci radicula, necnon eo quod ex marrubio fit. & oxymelite, adhuc mulsa vtendum est, ægri virium, & eius quod excreatur educiturque copiæ & facultatis ratione habita.

De purgatione.

Aluus non modò clysterijs, sed etiam medicamentis ad eam molliendam efficacibus subducenda est, si corpus vitiosis quoque scatere succis, & recrementis plexum appareat, vt hinc etiam dolor, antequam auxilia sint admota, intendatur magis quàm decrescat, & circa imas particulas cruciatus excitetur. Fieri autem debet purgatio, si corpus biliosum fuerit, ex lachryma scammoniæ: neque enim calida est admodum, sicut alia purgantia. Dari autem debet modicum ex ea, & paulatim, vires & materiæ redundantis quantitatem obseruando. Quòd si biliosum non sit, sed pituitosum potius, tunc illis vti conuenit, quibus diuinissimus Hippocrates præcepit, aut peplio

plio, aut veratro nigro, interim puluerem ex ptisanæ cremore exhibendo, vt etiam nos subinde fecimus. Compositio ipsius in hunc modum habet. Veratri nigri sine medulla drachmæ quatuor, scammoniæ drachma: gummi drachma: brassicæ succo excipito, fingitoq; catapotia, quæ ciceris magnitudinem habeant. Pueris dato pillulas quinque, robustis septem, ætate vigentibus quindecim, mulieribus vndecim. Scire autem oportet, hæc etiam lippitudine, & regio morbo laborantibus exhiberi, ac bene facere, ita vt stomachum omnino non subuertant. Danda autem ea sunt à cibo potius. Ita nanque citra noxam molestiamq; purgationem molientur.

CAPITA LIBRI SEptimi, & appendices.

DE SANGVINIS REiectione. Caput I.

DE PVRVLENTIS.
Caput II.

De bel

De bellariis.

Ad purulentos.

Ad purulentos, phtisicos, & eos qui ex pulmone, aut thorace, aut membrana septi transuersi fœculenta & sordida ex puũt: item ad eos qui iam phtisim sentiunt, optimum præsidium: habet autem in hunc modum.

Antidotum valde efficax ad stomachi fluxionem, & eos qui difficulter glutinosa excreant, tussi laborantes, & peripneumonicos, opitulatur celeriter etiã sine noxa.

Antidotum dia prassiu hoc est, ex marrubio, optimè humores thoraci infixos, omniáque, vt prius repurgat.

DE AFFECTIBVS ORIS ventriculi. Caput III.

De frigida intemperie.

Curatio canini appetitus ex frigiditate prouenientis.

Curatio canini appetitus ex caliditate nascentis.

Quomodo canina cibi appetentia ex retentricis ventriculi facultatis imbecillitate proueniens curari debeat.

Curatio retentricis facultatis ex frigiditate infirmæ.

Aliud

DE IIS QVI ATRAM bilem colligunt, & inflatione stomachi laborant. Caput VII.

Ad

ALE

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER SEPTIMVS,

IOANNE GVINTERIO
Andernaco interprete.

DE SANGVINIS REIE-ctione. Caput I.

HAVD noui, an alius æquè difficilis sit affectus, ut sanguinis excreatio. Non enim ipsa per se, dum immoderatam uacuationem inducit, uitam adimere consueuit, sed pessimorum longorumq; morborum magna ex parte causa redditur. Quare incubendum est, ut uitium hoc prius internoscamus, unde causam traxerit, & quo in loco inciderit: atq; ita curationem tentemus, neq; eam differamus. Quippe mora & dilatio cùm in omnibus morbis nociua est, tum uerò magis in sanguinis eductione plurimùm nocet. Scire igitur hoc ante omnia conuenit, sanguinis reiectionem tribus

bus de causis palam excitari, vasorum ruptura, erosione, & cum ora illorum adaperiuntur cognosces autem singulos dolores hoc pacto.

Quomodo sanguinis reiectionem ex vasorum ruptura fieri deprehendamus.

Qui igitur ex ruptura vasorum sanguinis reiectionem experti sunt, primùm sanè inde cognoscere poteris, quòd causa aliqua primaria antecesserit, vtpote aut vox violenta, aut casus, aut ictus vehemens, aut si pondus aliquod graue æger sustinuerit, aut etiam in vehementi frigore versatus sit, aut copiam sanguinis congregarit, aut flatus multi cum distenderint: hæc enim frequenter vasorum rupturam in particulis excitare abundè possunt.

Signa reiectionis sanguinis, quæ exeso vase accidit.

At quæ sanguinis reiectiones exeso vase eueniunt, quod κατὰ διάβρωσιν Græci vocant, primum sanè inde cognosces, quòd excreationes paulatim fiant: deinde cum vasa magis exeduntur, multus simul vacuetur: postea verò, & quòd præcesserit aut distillatio, aut salsorum, & valde acrium esus, aut tristitia immoderata, aut inedia. Quòd si etiam cum sanguine carnosæ quædam particulæ, siue membranosæ permixtæ appareant, sine dubio sanguinis reiectionem particulis, quæ respirationi serui

seruiunt, exesis, fieri existimandum est.

Si sanguis ore vasis patefacto erumpit.

Sin autem ore vasis adaperto sanguinis ex puitio euenerit, primum sanè inde notatur, quod nihil præcesserit, vt cum vase exeso sanguis reiicitur fieri diximus, sed potius humidioris calidiorisq; victus, & frequentium balneorum abusus: item ex eo quòd æger in calidioribus ædificiis præter consuetudinē, aut loco calidiore immoratus fuerit. Nam si horū prædictorum aliquod adfuerit, sputumq; sanguinis modicum & paulatim fiat sanguinis cursum patefacto vasorum ore accidisse cognoscito. Hac igitur ratione causam, vnde sanguinis eductio initium traxerit, internoscere potueris locum verò vnde profluit, in hunc modum notabis.

Quomodo locus affectus agnoscatur.

Siquidem sanguis multus & vniuersus, vnáque vice eductus fuerit, subflauus magis, spumosusq; & citra dolorem, his indiciis ex pulmone reiectionem eius fieri noscendum est.

Signa cùm ex thorace effertur.

Quòd si dolor aliquis circa thoracem oriatur, neque exiens sanguis flauus fuerit, neque copiosus admodum, & vniuersus feratur, thoracem affectum esse putabimus. Effertur autem sanguis ad superiora per pulmonem, quemadmodum in suppuratis, quibus inter thoracem & pulmonem continetur.

Signa cùm ex faucibus erumpit.

Cognosces autem non ex infernis partibus, sed ex faucibus, & arteria reijci, si excreando solum ægri, & validè tussiendo expuatur: quemadmodum rursus ex ore reiici testatur, si spuendo solum & ex gula euomendo, non tussiendo, neque screando effertur. Ita igitur causam, vnde sanguinis fiat eductio, & locos affectos internoscere licet: deinceps autem de curatione ipsorum tractare nos oportet.

Curatio reiectionis sanguinis, quæ propter rupturam accidit.

Cùm igitur sanguis ob rupturam vasorum sursum eruperit, vena cubiti omni modo secari debet: vacuatio autem non vna vice, verùm duabus tribúsue horis interpositis tentari: præsertim si primaria copia sanguinis fuerit, aut spiritus multi, & flatulenti collectio. Sin autem ætas quoque ægri floreat, & vires appareant robustæ, cum fiducia plus sanguinis auferen

ferendum est. Iuuat ipsos nihil minus etiam ex imis corporis partibus sanguinis detractio. Noui autem ego me, cum venæ cubiti in conspectum non venissent, etiam ex venis in talo sectis sanguinem dimisisse, & multo magis profecisse. Nam materiæ ad longiquiores partes prouocatio, firmiorem multo reuulsionem efficit. Sanguine detracto ægrum conquiescere cogito compellitoque, ne magnam respirationem edat: vbi verò respirauerit, aquosam poscam ipsi superforbere præcipite. Simul enim hinc accidit, vt & grumi dissoluantur, cursusque sanguinis tum repellatur, tum impediatur.

De cibo.

Sit autem omnis cibus, qui & leuiter astringat, & mediocrem obturandi vim habeat. Cremor igitur halycæ, aut ptisanæ his est idoneus, longè autem melior valentiorque erit sorbitio, si amyli frumentacei, & mali cotonei paulum cremoribus simul incoquas. Hoc namque modo & obturabit magis, & leuiter astringere poterit: quod etiam maximè in iis requirimus, qui ob rupturam vasorum sanguinem expuunt. Inopia verò ptisanæ, etiam eo vtantur, qui apud Romanos vocatur Farris cremor, vel eo qui ex similagine ipsa valenter decocta factus est. Item micæ panis tepidæ aqua imbutæ, & ouorum lutea, si quid aliud.

his sunt accommoda. At neque sorbitiones, neque aliorum ciborum quippiam calidum offerre conuenit, sed omnia potius sint temperata, & ad frigidius declinantia. Item placenta suminalis, non alienus his cibus est, sed & ipsa opitulari potest, si absque sale & multo oleo confecta fuerit. Ex oleribus assumant ægri maluam, antea citra salem probè elotã: item lactucam decoctam, in poscam aquosam ipsam intingentes: similiter & intybum, & portulacam. Horum inopia post septimum diem etiam gallinas non admodum pingues sumant: quin & perdicum, attagenarumq́; pectora comedant: necnon gallorum testiculos. Etenim præterquam quòd valenter breui tempore nutriant, augeántque vires, adhuc etiam læuigandi, obturandíque facultatem obtinent. Quòd si venter copiosiora excernat, aßi quoque citra salem sumantur. Sic namque comesti ventrem non perturbant, cùm id quod serosum in eis est, inter aßandum abiecerint: & præterea etiam suauiores redduntur. Iam anserum non adeò veterum alæ offerantur, necnon ventriculi ouaq́; ipsorum abiectis albuminibus. Etenim quum probè nutriunt, tum obturandi facultatem habent: sed non ægrè concoquuntur, vt quidam calũniantur. Vbi sanguis expui desierit, etiam pedes suum, & pisces saxatiles, aceto inter coquendũ adiecto offer

offerantur: ex leguminibus autem halyca, & chidron admodum decocta, eaq́ ipsa ex longiore interuallo, & cum non vehementer ægri febricitant. Nam vbi febris abest, etiamsi lac simul incoctum ipsis dederis, nihil nocebis, præsertim iis qui etiam per sanitatem lac assumere consueuerunt. Ex fructibus pomaceis exhibeantur, qui modicè astringant, vt mala præcipuè cotonea decocta, pyra, sorba, mespila: & si admodum siticulosi fuerint ægri, etiam pepones, & cucumerum medulla, vuáque pensilis exhiberi debet. A ficubus, bellariis pistaceis, maximè amygdalis, & malo punico abstineant: raro autem nucleos pini, & vuas passas simul assumant, eaq́ ipsa post sanguinis reiectionem.

De potu.

Potui autem aqua tepida per totum morbi curriculũ exhibeatur, eaq́ non calida, sed tẽperata quemadmodum etiã dicetur. Quòd si diu tepidæ potioni insistere nequeant, imbecille se ventriculi os habere dicentes, concedendum ipsis etiam paulum omphacomelitis, aut hydrorosati, aut hydromeli ex cotoneis, semel aut bis assumere: in aliis horis rursus tepidam, aut poscam aquosam.

De medicamentis.

Talis sanè est victus ratio: adhibeantur autem ipsis auxilia præsertim iis qui exquisitum obseruare nequeunt: ac primùm simplicioribus vtendum, deinde etiam valentibus, si opus fuerit: & vt absolutè dicam: remedia pro affectus magnitudine, & ægri viribus metiemur: atque ita eis exhibebimus. Sunt porrò medicamenta eiusmodi, quæ & ratio & experientia contestantur. Habent in hunc modum: Symphiti radicum decoctum, sanguinis ex ruptura vasis reiectiones cohibet. Portulacæ succus epotus, præstantissimum est, & efficax remedium. Quòd si herbam ipsam assumere sustineant, ita quoque adiuuantur. Adhæc rubi fructus, & flos, necnon quercus liber, qui cortici subest, & tunica glandis putamini subiecta. At propter potionis eius asperitatem ne substantiam quidem ipsam assumere, sed illius ex aqua potius decocti ius propinare vincit. Rhus ipse quoq; valde conducit. Lentisci tenerorum foliorum succus admodum commẽdatur. Polygonij succus, non modò ad sanguinis ex ruptura fluorem, sed etiam ad omnes propemodum, & per se, & cum Lemnia terra, quam sigillum dicunt insigniter prodest. Samia quoq; terra, quæ aster dicitur, aduersus omnes sanguinis reiectiones, aut cum aliquo prædicto decocto potu conducit. Porri succus cum prrtulacæ

succo

succo æquali modo, & aceti modico potus, sanguinis ex ruptura fluxiones pulchrè cohibet. His igitur eorúmque similibus ad sanguinis reiectionem idoneis Vtendum est: Verùm commodissimum est ea ante sanguinis eductionem, & post eam non modò semel, sed etiam sæpius exhiberi, & tunc potissimum, in quibus sanguinis reiectio continuè molesta negotium facessit.

De iis quæ extrinsecus admo-uentur.

Extrinsecus autem thoraci accommodentur etiam superfusiones per lanas ex rosaceo, aut melino, aut myrteo, cum aceti modico, aut Vino austero, non nimis Veteri: immutentur autem crebrius. Nam perseueranter impositæ, non possunt non excalfieri: atque hinc rursus sanguinis commotio & irritatio quæpiam orietur: quapropter eas mutare conuenit.

De medicamentis.

Vbi sanguis reiici desierit, dolor autem thoracem affligat, non absurdum est medicamenta applicare quæ leniunt simul, & leuiter exiccant. Præcipuè autem ad eiusmodi affectus conferunt, quæ ex metallicis & aceto parantur: quale est tum Ambrosia quod etiam crebrò parare consueuimus: tum quod à salicibus Diaiteon dicitur, & Barbara. Ad tene-

riora corpora, & quæ dura medicamenta ferre nequeunt, etiam phœnecine, quod est Palmulatum, cum cera modica, rosaceo, & aceto solutum: adhæc medicamentum quod ad Mnasseum refertur: atque ipsa iam dicta medicamenta & Barbara, & Diaiteon, si probè soluta fuerint fiantq́ue sic cerata, lenia & valde idonea tenerioribus imbecillioribusq́ue corporibus erunt auxilia.

De compositis medicamentis, quæ ad sanguinis ex ruptura profluuium per os sumuntur.

Quòd si & dolorem vrgere contingat, & sanguinis reiectio non cessauerit, compositis etiam vtere medicamentis, quæ & sanguinis profluuio accommodari possunt, dolorem lenire, vigilias tollere, & aluum citatiorem cohibere. Propter hoc enim medicamẽta etiam multa mistura à veteribus inuenta sunt, vt ad diuersos casus orientes aliàs aliud medicamentum nos quoque applicare poßimus. Compositio ipsorum ita habet: Thuris vncia contusa, increta, & in tenuißimum pollinem redacta, cochleari dato ex posca, aut decocto lentisci, aut myrti, aut lenticulæ, aut succi mali punici.

Aliud.

Terræ Samiæ drachmæ quatuordecim: tragacanthæ drachmæ quatuordecim: amyli totidem

tidem: gummi drach. duodecim: opij drachma. Ex ſucco plantaginis, aut polygonij exhibetur, ſi febris Vrget: ſin autem febris abeſt, ex poſca. Datur hic paſtillus non ſolùm ad ſanguinis reiectionem, ſed etiam in quibus dolor Vehemens thoracem affligit, & aluus citatior eſt: item ad alia etiam multa bene facit.

Alius paſtillus ad ſanguinis reiectionem.

Terræ Lemniæ, quæ ſphragis, hoc eſt, ſigillum dicitur, thuris, amyli, terræ quæ Aſter Vocatur, corallij, gummi, aluminis ſciſsilis, ſingulorum drach 4. ſymphyti, acaciæ rufæ, ſingulorum drach. 3. Succo porri excipito, fingens paſtillos, qui ſcrupula tria ſinguli pendeant, datóque ægris, reſpiciens non modò affectum, ſed etiam ad Vires. Diſſoluito autem paſtillum aut ex poſca, aut ſymphyti rubiue decocto. Hoc medicamentum eſt ad ſanguinem reprimendum, admodum Vſu probatum, ipſoq́ue cum fiducia ad implicatos affectus Vti conuenit.

Aliud valde bonum.

Gummi, acaciæ, ſingulæ Vnciæ: aluminis Vnciæ quatuor: decocto cotoneorum excipito, fingitóque catapotia, & ſub lingua tenenda

dato. Hoc potissimum confert ad eos qui sanguinem ex faucibus & aspera arteria reiiciunt. Sin autem hoc læuigatum iis etiam qui ex thorace & pulmone sanguinem reiiciunt, exhibeas, nihil minus auxilij conferre ipsis potest.

Cùm sanguis exeso vase reiicitur.

Quòd si reiectionem sanguinis vase exeso fieri, ex quibuscunque tandem partibus, vel pulmone, vel thorace, vel faucibus contingat, non amplius medicamentis aut cibis astringentibus admodum, aut acidis, sed potius iis quæ contemperare, mutare, & alterare humoris, qui erosionem excitarit, acrimoniam possunt. Vitanda autem est sanguinis missio: nam magna ex parte corpus eorum qui sic ex erosione sanguinem reddunt, gracile, persiccum, & habitum eius assamentorum similem, huicque vitio, necnon phtisico affectui opportunum deprehendes.

De cibo.

Hos ptisana potius alere conuenit quæ grana quoque habeat: similiter etiam halyca, cui nihil adsit, aut salsum, aut acidum, immò nulla alia tenuis qualitas, sed è contrario, quæ magis implentem obturantémque ipsam reddere queant, vt amylum frumentaceum aut

maluam

maluam. Quòd si ægri non febricitent, & lac, & tragacantha dabitur. Ex oleribus edant, quæ refrigerare & humectare solent, vt intybum, troximum, lactucam, & maluam. A' septimo die iis qui infirmas habent vires, etiam ex gallinis, præsertim cohortalibus, pectora citra salem offerre expedit. Rarum siquidem est, non etiam calorem iis oboriri, qui sanguinem vase exeso expuent, præcipuè qui fluxionis originem ex tristitia, aut curis quibusdam, aut inedia, & labore ampliore, aut vigiliis, aut distillatione tenui & acri habuerunt. Si enim horum aliquod præcesserit, non modò gallinæ, sed etiam vulvula & pectusculum his conueniunt: item pisces dura carne præditi, & isicium ex ipsis paratum: similiter astaci quoque bis in alia atque alia aqua cocti: item pedes suilli cocti: & omnia summatim, quæ humoris thoraci, & pulmoni influentis acrimoniam obtundere, & crassiorem efficere possunt. Quapropter his etiam pomacei fructus humectare potentes, dandi sunt, vt peponum caro, vua pensilis, mala non astringentia. A' cucumeribus autem omnino abstineant.

Quid agendum sit in iis, qui sanguinem ob acris humoris destillationem expuunt.

Prospiciendum etiam capiti est, præsertim

vbi

Vbi acris influxus sanguinis reiectionem peperit. Fieri enim nequit, vt tussis desinat, aut affecta particula non exedantur, nisi acris tenuisq́ ex capite influxus cessauerit: id quod probè fiet, si qua refrigerare & humectare possunt, capiti admouerimus. Ita nanque calor ipsius desinit, vt etiam acria recrementa in subiectas partes defluere nequeant. Cum enim ipsum adeò frigidam intemperiem obtineat, tam acre & calidum influere, & respirationis vas, aut particulam aliquam exulcerare nequit. Iniiciatur itaque his in caput rosaceum, & per se, & cum frigida aqua modica, quò in altum penetret, finiet autem calorem, qui ex inferioribus materiem elicit, attrahit, & gurgulioni, thoraci, & pulmoni transmittit. Ad balneum agri ducendi sunt, cùm hoc agendum est, rosaceúmque, vel oxyrrhodinum frigidum superfundendum, & in solio, etiamsi maximè calidum esse contigerit, frigida aqua pro ratione intemperiei superantis, capiti superiniicere moderatè oportet. Verùm hoc agere conuenit, in quibus sanguinem è capite deferri considerauerimus: item in quibus sanguinis sputum ex gingiuis ob humorem acrem exedentem accidit. Hi ipsi admonendi sunt, vt in ore contineant rosaceum, aut lentiscinum, aut poscam: item colluisionibus vtantur ex alterco, & radice solani, aut

ni, aut semperuiuo, aut rosis, aut hydrorosato, & horum similibus. Ego itaque in hunc modum curandos esse censeo, qui destillatione ob calidam intemperiem laborant, & sanguinem expuunt: quòd humor qui è thorace fertur, acris sit, & erodens. Miror autem quomodo diuinissimus Galenus nullo humectante & refrigerante medicamento vsus sit, sed contrà statim ab initio siccantibus, & calefacientibus: etsi causam reiectionis quæ ob erosionem fit, accuratè nouerit. Si igitur hæc ita habent, an non etiam præstaret efficienti causæ resistere, & potius humectantibus refrigerantibúsque statim inter initia vti? deinde ita, si copiam quoque vitiosi humoris esse suspicetur, vacuare per ea quæ acribus & biliosis recrementis purgandis sunt idonea, & caput intemperatum, non adhuc intemperatius reddere, & ea quæ in thorace sunt, acriora efficere, tum theriaca, tum thapsia, tum columbarum stercore, & balneis siccis vsum, vt neque capiti vel paucissimum oleum, neque corpori inijci permittat? Hæc enim omnia acrem qualitatem adaugent, & erosionem magis intendunt quàm curent. Nam quæ contemperare & lenire possunt, immoderationémque rodendi, & exedendi particulas prohibere, etiam tussim mitigare poterunt, atque omne temperatum conseruare. Quid autem corpori

corpori, quàm hoc est præstantius? Vbi namque temperatum totum euaserit, & acrimoniam influxus abiecerit, etiam iis quæ celerrimè erosionem lenire possunt, modicè siccantibus, & ad cicatricem ducentibus vti licet. Ego sanè noui frequenter me sine Theriaca aliísque preciosis antidotis multos curasse, lenibus vsum medicamentis, & præsertim lapide hæmatite. Vsus autem eo sum in his, qui largius sanguinem reiiciebant, cum succo mali punici, & granis, vel cum succo polygonij. in quibus autem sanguis non copiose euacuabatur, etiam ex aqua sola tepida. At læuigare ipsum curiose oportet, vt in tenuissimum puluerem redigatur, sitq; aereus, & vento persimilis. Dedi ex eo scrupula quatuor, & paulò amplius minúsue. Exhibui etiam iis, qui pus expuere inceperant. ac mirum est, quomodo vlcus exiccarit, sanaueritque, vt non amplius pus generaretur, neque æger à tussi infestaretur. Spectaui autem & alium quendam ex his quibus vas exesum erat, non modò particulas quasdam ex faucibus, sed etiam asperam arteriam expuentem: ac mirum, quomodo in hoc quoque lapis hic maximam efficaciam indicauerit. Nam & hic curatus est, nobis non admodum etiam sperantibus. Exhibui autem ægro potui medicamentum frequentius, vt commodius distribueretur. Quare cum

re cum crebrò ipsum bibisset, tandem sumere ipsum fastidiuit. Excogitaui autem huiusmodi rationem, redactum in tenuissimum puluerem panniculo lineo imposui, & diligenter ipsum vndiquaque constrictum, colligatumq́ in poculo, quod vinum odoratum modicum haberet, suspendere permisi, idque per totam noctem iam inde ab ipso vespero: extraxi autem tenuem aereamq́ eius partem, vt æger solam vini qualitatem perciperet. Ex hoc bibere, quãtum manè libenter habebat, ei præcepi: atque hoc sanè agendo, bibendoq́ continue, sanitatem recepit. Hoc autem morbo liberatus, idem præseruationis causa facere pergebat, bibebatq́ donec etiam corpore probè refecto, consueta agendo viribus se constare sentiret. Hæc de lapide hæmatite hactenus à me visa, & vsu comprobata conscripsi: item quòd medicamenta calefacientia, vel siccantia, & acriora iis qui sanguinem aut pus ex destillatione propter calidam intemperiem expuunt, offerre non oporteat, sed lenibus potius medicamentis ad curandos eos sit vtendum. Quòd si hæmatitis lapis alicui non suppetat, vtatur Armenia bolo præstantissima, aut Samia terra, aut Lemnia, quæ sphragis, hoc est sigillum dicitur, si sit germana. Qui enim nunc lutum macerant, deinde pastillos formant tanquam Lemniam sphragidem medicis exhibent. Hi autem successu

cessu eius frustrati, antiquos tanquam de eo mentitos accusant. Sunt & alia medicamenta simplicia, & composita, quibus ij curiose uti debent, qui siccam & acrem qualitatem sustinent. Quamuis enim tantum non possunt opitulari, quantum hæmatitis, tamen erosionem adhuc latius serpere non permittunt. Porrò exhibeas etiam ægro illa, ut longiore tempore uiuere possit, qui non admodum à morbo afflictus sit, & debilitatus. Quin nec hoc exiguum beneficium est, robur aliquod ægro accommodare, & ne quid deterius experiatur. Quid igitur, dixerit aliquis, quando medicamento ex uiperis utendum erit? Pronunciamus igitur manifestò illis rectè exhiberi, quos ob frigidam intemperiem, non autem salsam qualitatem præpollentem destillatio infestat, & id quod influit frigidum, pituitosum, non autem salsum apparet. In his enim theriaca etiam uti præseruationis gratia alienum non est: item iis quæ extrinsecus exasperare, & uellere cutem, siccareq́; possunt, ut ne particulæ fluxionem exasperantes, ualidamq́; adferentes tussim, interdum rupturam quoque pariant. Ego itaque noui me cuidam talium, qui eiusmodi fluxionem in thorace etiam ex frigida intemperie sustinerent, candenti quoque ferro in capite uti præcepisse: ac cùm æger id promptè fecisset, mirum, quomodo omnia simul ces-

sauerint

ſauerint, & copia quæ influebat, humida, & tuſsis. In poſterum verò æger à fluxionibus in thoracem liber, ac immunis permanſit. His ſunt aquæ calidæ naturales vtiliſsimæ: quemadmodum etiam illis, qui ex calida intemperie deſtillationem ſuſtinent, aduerſæ: & omnia, vt prædictum eſt, quæ calefaciunt & deſiccant. Præcaueant autem omnes, qui ſanguinem expuerunt, vt ne rurſus in eadem incidant, ambulationem largiorem, corporisq́; exercitium, exclamationem, iracundiam, copioſiorem venerem, eſum apij, quod vocatur Macedonicum, aut ſalſamentum, aut caſeum veterem. Hæc enim maximè ijs qui ſanguinem exeſo vaſe reijciunt, inimica: quemadmodum rurſus ſatietas, cruditas. Vinum meracum, cibi flatulenti, indignari, pondera manibus attollere, & ventrem cohiberi, vel conſuetas ſanguinis euacuationes, omnibus quibus ob rupturam ſanguis reijcitur, aduerſantur. In ſolatum verò, & in calida domo conuerſari, aut caput largius in aquam calidam intingere, aut inungere, aut ipſum contegere, illi potiſsimum deuitent, quibus ſanguis ex naribus, aut per palatum copioſius erumpere ſolet. Pari modo etiam quibus ore vaſis adaperto ſanguis erumpit, caueant balneum magis continuum, ebrietatem, & calidiores cibos. Omnes autem lacte vtantur, mollisq́; & recenti caſeo,

x præ

præsertim caprillo, aut bubulo. Neq; enim medicamentum, aut cibus, aut aliud quidpiam adeò accommodum ipsis est, aut vtile, atq; lac. Et qui per initia solo ipso constanter longiore tempore vsi sunt, omnes in totum consanuerunt. Noui autem quendam, qui cum toto anno ipsum & bibisset, & comedisset, interim cum frumētaceo aliquo, aut similagine, aut libo suminali, aut halyca, aut lente, aut panico incoquens: cumq; ita agendo à vino abstinuisset, liberatus fuerit, & puris sputu, & ne postea in phtisin inciderit. Tantum etiam de sanguinis reiectione dictum à nobis sit, putoq; abundè sufficere.

DE PVRVLENTIS. Caput II.

Quoniam verò post sanguinis reiectionem puris sputum, magna ex parte interuentu inflammationis secundum Hippocratis sententiam, comitari solet: necesse est nos communionem orationis sequentes, de inflammatione, quæ in pulmone & particulis respiratorijs constituitur, pertractare.

Signa, cùm inflammatio in pus conuertitur.

Omnia in vniuersum indicia suppurationis talia

talia existunt. Febris vehementior quàm antea: rigor præter rationem, & grauitatis potius quàm doloris multi sensus. Vbi hæc tibi apparuerint, naturam materiem subiectam in pus mutare scito: & si quidem facultas efficiens robusta fuerit, etiam pus non adeò viscosum repertum iri, & vomicam tunc intra thoracem circa decimumquartum diem futuram esse. Sin autem crassius quoque pus vltra dies prædictos inuentum fuerit, & ægri vires infirmiores, etiam circa quadragesimum, aut sexagesimum & longius, vomicæ eruptio expectanda est. Summatim pro copia, & qualitate materiæ, ægrique viribus vomicæ eruptionem futuram expectato. Et si quidem intra thoracem pus illapsum, diutius intus manserit, & non fuerit vsque ad quadraginta dies expurgatum, vt diuinissimus ait Hippocrates, in phtisim peruenit, pulmone ipsis antea puris acrimonia exulcerato, & computrescente. Internosci autem debet locus affectus, si æger interrogatus dicat, dextram thoracis partem esse calidiorem: magisq́ue grauitatem sentire, tanquam aliquid ex ea pendeat, quando in alterum latus inclinauerit.

De victu.

Victus igitur omnibus purulentis varius

conuenit, pro diuersitate puris eius quod expuitur, & crassitie ipsius & tenuitate, item pro vomicæ eruptionis modo: ad hæc pro particulæ ipsam comprehendentis natura, & ægri viribus, alijs aliter transmutatis, si id quod expuitur, succosum fuerit. Qui igitur biliosum pus expuunt, his etiam cremor idoneus est ptisanæ, si superforbeatur, cremórque auenæ. Quòd si vires imbecillæ sint, cremor halycæ, aut typhæ, aut zeæ: sin autem nihil eiusmodi fuerit, neq; aluus citata, etiã succus amygdalarum, vel per se, vel cum prædictorum cremorum aliquo mixtus. Aluo autem citata, nihil prorsus exhibeatur ex ijs, quæ amplius ipsam irritare possunt, neque potus, neque cibus eiusmodi. Nam id genus affectibus aluum fluxione tentari molestum est: quare etiam cremor ptisanæ, plus quàm amygdalarum, item mulsa, decoctum dulcis radiculæ, iridis, & fœnugræci, necnon oxymeli, magis quàm omnia alui fluorem citat. Habet enim aliquid quod etiam intestinum abradat. Iuscula autem ex aqua tepida, aut halyca, aut similaginis, nisi admodum febricitent, exhiberi magis expedit. At cùm sputum fieri crassius, & biliosum abiecisse, necnon reiectioni contumax fieri incœpisse deprehendis: tunc rursus ad aquosam mulsam, aut apomeli trãsire conducit, exhibendo ipsum paulatim, & non vniuer-

uer

uersum. Vsus namque ipsius innoxius erit, & plurimum iuuare poterit: magisq; si etiam pus quod expuitur, fœdi odoris & sordidum fuerit. Sin autem tale illud esse appareat, fænugræci cremorem cum palmulis pinguibus decoctum dare confert: horum inopia, ficus quoque siccas modicas incoquere. Etenim & humorem simul egregiè proijciunt, & eductioni facilem reddunt, necnon etiam quæ Vlcus inflammant, leniunt. Constat autem, palmulas, aut ficus siccas, in tertio fænugræci iure incoquendas esse. Præstat, si etiam mellis paulum admisceas, Vbi cremorem exhibiturus es. Hunc quidem ante cibum potius dato: mulsa Verò quouis tempore exhibita, nihil ægrum offendit.

Viribus infirmis quid agendum sit.

Vires quoq; maximè attēdendæ sunt. Nam ob earum imbecillitatem accidit, Vt humor ægrè reijciatur, dum ipsa, quæ in thorace hærent, exprimere nequeunt. Cura igitur illarum habenda est maior, inijciendo ptisanæ cremori aut columbam, aut pullum. Exhibeto autem ægris etiam gallorum testiculos, Vt ne Vires deijci permittas. Imbecilles enim,

in valde facilibus quoque concoctu distribuendis, & probè conficiendis, laborant. Quia verò ex facili coquuntur, & ventrem ipsi perturbant, habent autem nonnihil etiam quod stomacho aduersetur, assos exhibere conuenit, vt quod serosum in eis est, effluat: id quod probè fit, si quis ipsos, dum assantur, acu pungat. Sic etiam cerebella porcellorum assa præbere satius est, sale medico ipsis asperso: quoniam & ipsi stomacho aduersantur, ventrémque perturbant. Quare ijs qui vires habent infirmas, solis ipsi exhibendi sunt: præterea anserum alæ, suum pedunculi, halyca cocta cum amygdalis, pistaceis, vuis passis, & quæ alia probè nutrire ægros possunt. Auctis autem viribus contrà, ad solidiorem cibum transeundum est. Quòd si diuturnior affectus fuerit, & corpus totum alimentum non sentiens, contabescere manifesto inceperit, neque thorax multum puris contineat, etiam solum ipsis lac dari debet, si non vehementer febricitent: si enim multo infestante calore exhibeatur, non item nutrire, aut humectare poterit. Nam ab eo quod contra naturam est, vincitur, & in alienam, corruptricémque qualitatem mutatur. Vbi calor febrilis mòderatior euaserit, lac ipsis exhiberi debet,

Quale

Quale lac, & quando offerendum sit.

Sin id quod reijcitur, expurgatione adhuc indigere tibi videatur, & non modo sordidum, & fœdi odoris existat, asininum omnibus alijs antecellit: quippe etiam eo quòd probè purgat, omniaq; vincit. Item equinum ipsis propinandum est, quod asinino ad omnia sit persimile. Quare etiam ægrè spirantes ei adiutos subinde conspexi, cum opportunè esset datum. Omnia enim, quæ pulmonis cauernis infixa sunt, reiectioni reddit morigera. Adiectum autem est opportunè, vt cum ho: febris non infestat, neque accessionis tempore exhibeatur. Quòd si ægri horum animantium lac nolint assumere, dabitur ipsis secundo loco bubulum, aut caprillum. Etsi enim lac horum non adeò purgantem vim obtineat, tamen nutriendo amplius quiddam alijs præstare potest. Porrò ne lactis potu ægri ventriculum corrumpat, satius est ipsum supra carbones incoquere: sic enim decoctio bonam serosi partem auferet, vt etiam ipsum ad ventrem retinendum magis quàm alia efficax euadat. Sin autem calculos fluuiales candentes, excussósque vt puluerem non contineant, inijcias, aut ferramenta eodem modo ignita, commodius adhuc,

& utile efficies. Caeterùm varijs modis lac ipsum comedant, interim cum similagine, aliàs cum libo suminali, aut oryza, aut halyca cum ouorum luteis. Sic enim appetitus quoque conseruabitur, & usus lactis, qui omnia potest, fastidiosus non erit. Etenim ulcus purgare, carne obducere, & totum corpus plus quàm uniuersa, nutrire poterit.

De pane.

Panis offeratur textuaceus, calidus: si id quod expuitur, humidum valde & aquosum existit. Sin autem contumax ad reiectionem fuerit, etiam in vinum dulce, aut mulsum intingent si febris vrget vehemens, in hydromelum, aut mulsum. sin autem agri dulce fastidiant, etiam quadam tenuia vina, aut Sareptinum, aut Cnidium, aut Sabinum sincerum, aut Adrianum ex tepida propinabitur, si illi maximè etiam siticulosi sint, & sicci.

De oleribus.

Olerum radices quidem iniecta purgare pus, & crassius reddere poterunt. Sumatur autem radices porrorum ex vino, deinde ex mulso bis percoctorum. Assumatur etiam Sinapidion dictum, ante cibum. Si crassum & copiosum

copiosum pus appareat, ab omni oleraceo nutrimento abstinere confert, eo quod humidum ipsum sit, & recrementitium. Sin autem ægri libenter assumant, etiam brassicam percoctam, & palustrem asparagum, præsertim agrestem comedant: magis enim proficit. Quòd si nihil huiusmodi fuerit, æger autem vehementius siccum, aut biliosum, aut salsum expuere videatur, necesse est humidiore uti cibo, & magis inter olera intybo, vel malua. Etenim cùm lubricitatem habeat, arteriam læuiget, lentore blanda sit, & mediocriter extenuet, sputum ad reÿciendum facilè reddit, præterquàm quòd corpori etiam temperiem conciliet. Finita autem febri, vel etiam imminuta, refrigerantibus vtendum non est: quippe ad sputum emoliendum educendumq́ in eiusmodi victu diu persistere non expedit.

De auibus.

Ex auibus comedant ægri gallinam cohortalem, phasianos non pingues, perdices similiter, attagenas, turdos, & alios rurales passeres ex decocto. Nam iura vlcera magis detergent, ventremq́ humidiorem efficiunt, & febres intendunt: verùm cum omnes nō diu eiusmodi cibum tolerent, pro viribus laborandum est, vt neque multum olei, neque salis inÿciatur: ea verò quæ ad vsum præsentem con-

ueniunt, iusculis misceamus. Si nanq; sanguis qui expuitur sordidus fuerit, etiam mel & porrum adijciendum est. Sin autem purus tibi appareat, tunc ex glandibus quoque castanea, & libum suminale, aut halyca, aut similago indetur, quemadmodum si etiam Vlcus appositione Vel impositione opus habeat, cibo misceatur lens Aegyptiaca excorticata, Vel braßica percocta, Vel quod ab Alexandria adfertur phasiolum exiguum, Vel quod dicitur Zyzola, Vel panicum.

De piscibus.

Inter pisces praeponantur, si quidem Vomicae factae rupturam promouere Voluerimus, & id quod expuitur, foedi odoris sit, & sordidum, indigeatq; repurgatione, pisces muria conditi, & praecipuè quae Encathera dicitur, semel aut bis loco medicamenti dari debet. Nam si quis immoderatius ipsis Vtatur, magis os Vasorum adaperit, & humidiora excrementa efficit. Quòd si nullum tale fuerit, sed biliosum appareat, ab omnibus quidem salsis cibis cauendum est: edant autem maximè omnium saxatilem piscem ex iure, aneto tantum assumpto. Sin autem crassum & Viscosum id quod effertur, existat, praeterea nausea etiam quaedam aegrum torqueat, ex oxymelite

melite decoctio parabitur.

De testacea cute praeditis.

Alimentum ex testaceis non valde ijs qui in thoracis regionibus vlcus habent, & pus expuunt, vtile existit: tamen cùm salsus humor est, & biliosus, tunc pectines, aut buccina, aut astacum, aut locustas, quae Graecis καράβιδες dicuntur, dare non est alienum. Sin autem sordidum vlcus fuerit, & paulatim pus efferatur, quòd perfecta eruptio circumfusi humoris facta non sit, etiam erinacium modicum sumere non prohibeto. habet enim aliquid, quod & aperire, & repurgare potest.

De leguminibus.

Inter legumina ptisanam, quae vim habet abstersoriam, similiter & auenam, febricitantibus quidem rectè dari constat: sin autem calor non infestet, etiam halycam quae habeat aut pistacea, aut amygdala, aut vuas passas, aut nucleos pineos. Si vlcus sordidum & fluidum appareat, fabas quoque, aut phasiola, aut lentem interim per se, interim verò cum ptisana decoctam, optimè nimirum exhibes, quemadmodum praedictum est, febri in totum propè finita.

De fructibus pomaceis.

Quod

Quòd huiusmodi affectibus fructus pomacei admodũ utiles sint, nõ medicis tantum sed etiam omnibus idiotis est in confesso. Veruntamen cum cibi quoque fastidium ægros comitatur, paulò deteriora ex pomis deligere cogimur: quare etiam mala & pira admodum matura, cucumerum medullam, au peponem, si febris potißimum, aut sitis affligat, sputumq; biliosius inueniatur, exhibere commodum est. Nam medulla peponis nonnihil absterſorium obtinet.

De bellariis.

Bellariorum cibus utilis est, ut qui thoracis affectibus abstergendis uim quandam habeat idoneam. Itaq; amygdala, aut pistacia aut uuæ passæ, aut nuclei pinei, & quæ ex his conficiuntur placentæ, assumantur: uerùm non copiosius ex his cibus dari debet. Nam etsi abstergere poßint, ægrè tamen concoquuntur, & propter oleosam ipsorum partem alios cibos in uentriculo corrumpunt. Tantum etiam de uictu ipsis idoneo, dictum esto: deinceps autem persequi oportet, quæ item medicamenta composita, ijs qui pus in thorace habent, bene sint accommodata. Dicta igitur sunt uniuersa propè, ubi de tußi egimus, plurimaq; illic scripta antidota reperies purulentis quoque efficacia. Sed hic etiam eorum mentionem faciemus.

quæ

quæ propriè ad purulentos conueniunt, ita vt prius simpliciora auxilia exponamus, deinde sic composita quoque in memoriam reuocemus. Hyssopum igitur cum melle benefacit: similiter etiam thymum, aut iris contusa, aut erui fricti ex butyro, aut pulegium, omniáque hæc seorsim contusa, aut cum melle mixta, si exhibeantur, bene faciunt: nam generosè repurgant.

Ad purulentos.

Ad omnia thoracis vitia, & eos qui tabe detinentur, quibusq; arteria affecta est, admodum salutare & suaue medicamentum est, quod sequitur. Cinnamomi, myrrhæ, singulorum drachmæ quatuor: thuris drachma: dulcis radiculæ sescuncia: tragacanthæ vnciæ sex: nardi Indicæ drachma: ammoniaci drachmæ quatuor: croci drahma: melle excipito.

Ad ea quæ in thorace hærent, & omnia recrementa.

Nucem pineam, quæ copiosam resinam peculiarem sibi circundatam habeat, cum marrubio recenti coquito: deinde mellis modicum decocto misceto: & rursus hoc vsque ad melleam craßitem incoquito. Ac ad thoracis pulmonisq; affectus vtitor.

Ad

Ad purulentos, phthisicos, & eos qui ex pulmone, aut thorace, aut membrana septi transuersi feculenta & sordida expuunt: item ad eos qui iam phthisim sentiunt, optimum præsidium. habet autem in hunc modum.

Semperuiui succi, paßi Cretici, mellis Attici, singulorum cyathi duo, Vrticæ seminis contusi Vncia, cucumeris satiui seminis Vncia, cupreßi seminis Vncia. Omnia simul Vsque ad dimidias coquito, sorditiesq; proijcito. iuri decocti picis liquidæ cyathum addito, coquitoq; ad mellis spißitudinem: necnon nardi Syriacæ drachmam admisceto, thuris drachmas tres, croci drachmas duas, piperis albi drachmas duas. Fabæ instar lingendum dato. Quòd si affectus prædicti Vehementer increscant & intendantur, nucem pineam torridam adhuc, probè contusam, coniectámque in ollam recentem, aquæ quod satis est ei superfundens, incoquito Vsque ad tertias, & percolato. iure in Vicem reliquæ aquæ Vtitor.

Antidotum valde efficax ad stomachi fluxionem, & eos qui difficulter glutinosa excreant, rufsi laborantes, & pe-

ripne

ripneumonicos: opitulatur celeriter, etiam ſine noxa.

Croci folij ſingulæ drachmæ: marrubij, iridis, piperis albi, pulegij, hyſſopi, ſingulorum drachmæ duæ: eruì farinæ ſextarius: amygdalarum amararum ſextarius: mellis exquiſiti ſextarius. Vtitor vt longè optimo remedio.

Antidotum dia praſsiu, hoc eſt ex marrubio, optimè humores thoraci infixos, omniaque vt prius repurgat.

Hyſſopi, marrubij pulegij, calaminthæ, ſingulorum vnciæ duæ: dulcis radiculæ vnciæ tres, iridis, ſcillæ, heleníj, ſingulorum vnciæ duæ: nucleorum pini tantundem. Triduum aqua macerato, coquitoq; ad tertias, melle adiecto vſq; ad craſsitiem incoquito. Tantum etiam de medicamentis, diuturna thoracis & pulmonis vitia repurgantibus. Scire autem licet, poſt purgationem vlcera ſtudioſè ſiccanda eſſe. Nam vbi recrementis libera fuerint, coaleſcunt, & carne replētur. In poſterum his conueniunt aeris mutationes, nauigatio, & naturalium aquarum vſus, ſi ſint corpulēti, & non immodicè à morbo extenuati. Tunc enim, præterquam quòd nihil iuuātur, etiā magis à ſiccante offenduntur. Quare ſatius eſt dulcibus vti balneis, vnctione, oleo Sabino, & adipe. Ita

Ita namque ex eiusmodi vniuersis particulas infirmas, & extenuatas, praecipuè si lactis potu vtantur, recolligunt, reficiuntq́ue.

De affectibus oris ventriculi. Caput III.

OS ventriculi, quòd sanè etiam stomachum, quidam autem veterum cor appellarunt, vbi offensionem acceperit, infinita & varia accidentia hominibus inferre solet. Nam morbum comitialem, conuulsiones, grauem soporem, qui caros dicitur, tristitiam intempestiuam, metum, melancholiam, alienam appetentiam, cibi fastidium, nauseamq́ue, vomitus, ciborum corruptiones, intestinorum tormina, vteri & vesicae dolores, interim etiam vigilias, mentis alienationes, curas intempestiuas, & extremorum frigiditatem inducit. Adeò est sensile, vocátque in doloris consortium, vicinitate quidem, cor: cognatione autem, cerebrum. Quoniam igitur stomachus talium & tot vitiorum autor efficitur, obseruandum est, quinam stomachi ipsius propiè sint affectus, qui verò per accidens. Vbi hi accuratè distincti fuerint, ad curationem ita veniendum est.

De

De frigida intemperie.

Frigidam oris ventriculi intemperiem manifestò licet inde cognoscere, si æger non sitiat appetátque magis cibos, quàm potus. Si verò non solùm qualitas, quæ offendat, sed etiam humorum quorundam frigidorum intemperies existit, omnia sanè eadem ipsis accident, quæ in frigida qualitate eueniunt: præter hæc autem etiam alia. Etenim in hac ægri vomunt pituitam, & cùm cibum assumunt, retinere nequeunt: post vomitum statim alium appetunt, quemadmodum canes: quare etiam tales caninum habere appetitum dixerunt. Hac igitur ratione, siue intemperies quædam frigida sola os ventriculi offendat, siue etiam copia materiæ, caninum quoque esse appetitum statim licet internoscere. Quoniam verò non vna quædam causa caninum appetitum efficit, sed diuersæ, nempe frigida intemperies, vt diximus, & humor pituitosus, qui in stomacho continetur, multáq́ue admodum caliditas, & retentricis in toto corpore facultatis imbecillitas, internosci antea debet, quæ prior immoderatam nunc ciborum appetentiam pariat. Nam curatio inueniri nequit, nisi causa morbi effectrix prius sit comperta. Si igitur immoderatum ciborum desiderium

ex multa caliditate oriatur, contraria magis ijs qui ob frigiditatem immodica appetũt, euenire videntur. Neque enim siti carent, neque acidum humorem vomunt. quippe immoderata caliditas tale quid accidere non permittit, vt quæ omnia facilè in vaporem dissoluat, & per latentem perspiratum dißipet, digeratq́;. vnde etiam aluus his magis astricta est quàm citata. At ijs qui ob retentricis in vniuerso corpore facultatis infirmitatem laborant, cibi minimè cocti, copiosi, & subinde alterationem non experti, excernuntur. Quare etiam tales continuis illorum corruptionibus laborant.

Curatio canini appetitus ex frigiditate prouenientis.

Qui igitur ob frigiditatem, aut pituitæ abundantiam immoderatius appetunt, curabis nimirum contrarijs vtendo, nempe calidioribus, præsertim vino mero, cibis pinguibus, & omnibus oleosis: phasianorum quidem femoribus, & carnibus suillis. Hæc enim comesta prius exaturant ipsos, & immodicam eorum appetentiam obtundunt, vt in posterum copiosiorem cibum nolint assumere.

Curatio canini appetitus ex caliditate nascentis.

Quod

Quòd si canina cibi cupiditas, ob multam caliditatem ægros teneat, vinum quidem ipsis dandum nō est, sed cibi qui ægrè conficiantur. His namque calida valde inimica sunt, vt piper, & quæ ex eo parantur, hydrogarum, conditum. Alia verò quæ præterquam quòd refrigerant, etiam difficulter confici possunt, dari debent: vt sternium, vuluula, & vaccarum pedes.

Curatio canini appetitus ex retentricis facultatis imbecillitate.

Sin autem ex retentricis facultatis inbecillitate nascatur, omniq́; vt ita dicam, intemperie, vbi notaueris antea quæ caussa offendat, tandem ad curationem cōgruam venito. Nam astringentia semper offerre velle ad indoctos medicos pertinet. Maximè igitur ob frigidam intemperiem retentrix facultas dissolui consueuit, atque ideo aduersus hanc magis insistendum est: interdum verò etiam ab siccitatem retentrix facultas deijcitur, estq́; ipsa curatu difficilis.

Curatio retentricis facultatis ex frigiditate infirma.

Si igitur frigida intemperies neqtium ventriculo fucessere, ex ijs indicijs, vnæ eam internosci debere diximus, appareat, paetomnino

nino calefacientibus esse vtendum, non modò cibis eiusmodi, sed etiam medicamentis. Conuenit igitur ipsis inter olera quidem, brassica ter cocta ex vino, comestaq́ue: necnon artytica, caulis & rapa similiter: ex frumentaceis, polentia, puls, halyca cum vino, typhe, olyra, Zea. Inter aues, perdices, attagene, anates: ex carnibus pauca, vt caprina, & leporina. Fructus autem pomaceos maiori ex parte deuitent. Inter bellaria verò vuas passas, vt maximè salutares assumant: reliqua omnia repudient. Victus igitur, vt breuiter dicam, talis esto. Porrò vnctiones, & epithemata accommodentur, quæ constant ladano, masucha, myrrha, aloe, & absynthio: potiones autem quæ ex spica nardi & rhæo fiunt: item quæ ex malis constat gingiber recipiens: ad hæc antidotũ Esdræ & theriaca potissimum. nam ipsa omnium maximè eiusmodi affectus concoquere, & sanare potest. Ex balneis conueniunt, quæ aerem calidiorem, & solium habeant: reliquo verò tempori procedente, & morbo iam decrescente etiam naturales aquæ calidæ ad perfectam liberationem adhibendæ, præsertim quæ mediocrem habent astrictionem. Exercitia his sunt vtilissima, gestationes, nauigatio, & longa peregrinatio. Hæc enim omnia totũ corporis habitum in pristinum statum recolligunt, corroborantq́ue, vt alimentum probè continere, &

conco

concoquere posit, moderatosq́ cibos appetat.

Curatio retentricis facultatis ob calorem imbecillæ.

Panis igitur in his commodißimus est, si ex mero assumatur: item oua dura circa horam tertiam assumpta, inter olera, intybus, lactuca, & malua; ex auibus gallina cohortalis, non admodum cocta: anserum præsertim alæ & pectora, item phasianorum: reliqua autem omnia deuitent. Ex piscibus edant dura carne præditos, ut orphum, glaucum, ceridem, cuculum, octapedem, & sepias. Ex testaceis, astacos, buccina, pectines & cochleas. Ex leguminibus phasiolum, fabam, oryzam. Ex fructibus pomaceis mala dulcia, citria, uuam dura carne præditam, peponum carnem, cucumerum medullam, sycomora, rhodacina, & persica. Item balineæ dulcis aquæ conferunt: nam naturales his sunt inimicæ. Tantũ etiam de retẽtrice facultate à calida intẽperie affecta.

De grandi fame, quæ Bulimos Græcè dicitur.

Caput IIII.

BVlimos Græcè dictus, ut etiam nomen indicat, magna est fames. Fit autem, ut ratio subindicat, ab immoderato oris uentriculi calore, & imbecillitate: unde nisi alimentum immodicè assumant ægri, animo defi-

ciunt, conciduntque. Hoc igitur cum etiam plerique idiotæ sciant, statim ijs quæ odorem mouent, vtuntur ad vitalem facultatem, quæ dissipatur, recreandam, recolligendámque. Ex ijs autem quæ odoratum mouent, panem potissimum vino imbutum, carnes porcinas assas, hædinas, & summatim ea quæ nidorosum odorem habent, & bene conditum, offerunt. Continent autem eorum extrema, & pungunt vndiquaque, aures perfricant, & maxillas: ex capillis attrahunt. Reuersis ad se, & defectione animi finita panis vino imbutus ante omnia dari debet: deinde sic etiam alij cibi. Reliquo tempore celerius nutrire, & quicquid ægrè mutatur conficitúrque, ipsis exhiberi oportet: necnon quod refrigerare & confirmare potest. Ab eiusmodi namque adiuuantur, & temporis processu ad bonam temperiem reuertuntur. Nonnulli etiam opium grandi fame laborantibus cum aqua frigida exhibuerunt, vt excedentem calorem restinguerent. Verum talia vos cauere adhortor: cibis autem qui ægrè elaborantur, mutantúrque, potius vtamini. Noui mulierem quandam, quæ cùm multa & immodica assumeret, omniáque concoqueret, & nunquam saturari se diceret, rosionem verò in stomacho experiretur, & capite doleret, puluerem purgatorium accepit: erat autem is hiera. Facta

igitur

igitur euacuatione, vermem proiecit, qui longitudine 12 cubitos, & plures habere putaretur. Atque tunc immoderata & furiosa appetentia conquieuit. Innotuit igitur, non bulimum, sed bestiam fuisse, quæ ad cibum sumendum compelleret, omniáque consumeret.

De cibi fastidio, quod Græci Anorexiam appellant.

Caput V.

Sciendum ust cibi quoque fastidium aut ex intemperie quadam, aut humoribus in stomacho contentis excitari. Necesse igitur est vnum è tribus perficere: aut humores euacuare, aut contemperare, aut mutare, & cùm ipsi crassiores existunt, extenuare. Quapropter ipsos aut vomitu, aut per aluum euacuabis. si itaque æger ad vomitum procliuis fuerit, per superiora. Maximè verò ad huiusmodi remedium confugiendum est, si humores tenues, & non admodum crassi fuerint, videantúrque affixi & adhærescere.

Quomodo vomitus sollicitari debeat, quibus humor tenuis & biliosus in stomacho continetur.

Quòd si humores noxij per vomitus euacuandi tibi videantur, caue ne medicamentis ad vomitum ciendum efficacibus vtaris: sed

sed humectantibus potius cibis, & potionibus, vtpotè copiosa aqua tepida, idq́ue frequenter. Sic namque recrementitius humor facilè supernatabit, educetúrque. Etenim mulsa etsi vomitum moueat, tamen in eiusmodi ipsa vitari debet, vt quæ intemperiem aliquam latentem corpori insinuet: quare rectius ages, si tepida sola vtaris. Sin autem ægrum quoque luteis ouorum, aut cremore ptisanæ nutrias, priusquàm tepidam exhibueris, deinde exiguo tempore interposito ita vomitum potius prouocaueris, is sine noxa erit, & vtilissimus. Eo sanè modo vomitus, si æger ad illum inclinatior fuerit, accommodari debet: sin autem difficulter vomat, cauendum est ne stomachus plurimum vellicetur, vel ad id compellatur. nam si largius vellices, distendásque, magis appetitum subuertes. Satius igitur est in eiusmodi materiam ad ventrem prouocare, humectando primum liberaliore & temperato cibo. ita namque materia purgantibus promptè obedire poterit. At medicamentum aliquod purgans ex ijs quæ corroborare possunt, paulatim exhibere oportet: vtpote picram, aut vnum ex his antidotis, vel quod malis cotoneis constat, vel quod rhodomelite, cum sint medicamenta absque noxa, & stomacho idonea. Ne autem ipsa apud alios quærere grauemini, descri-

ptiones

ptiones eorum hic quoque exponendas putauι. Habent porrò in hunc modum.

Medicamenti purgantis, Diamelon, hon est, ex malis cotoneis confectio.

Malorum cotoneorum libra: citrij corticis vnciæ sex: mellis sesquilibra: scammoniæ vnciæ duæ: piperis vncia: aquæ pluuialis puræ sextarij tres: vsu probatum est. Instar oxymelitis coquito: postremò scammoniam adijcito, piper inspergendo, datoq; cochleare vnum, aut duo.

Aliud purgans ex malis cotoneis comprobatum.

Mala cotonea octo: scammoniæ vncia. Mixta fermento extrinsecus obducito, ne scammonia per meatus penetrare poßit. Vbi assa probè fuerint, scammoniam cum malis citra fermentum læuigato, adijcitóque mel, ac rursus læuigata vase vitreo recondito, ac dato cochleare vnum. vel duo, prout purgare volueris.

Medicamenti purgantis Diarhodomelitis descriptio.

Rosarum succi libra: scammoniæ vncia: agarici drachmæ quatuor & semißis: piperis scrupuli duo: mellis vnciæ sex. Lento igne coquito, & cùm in craßitiem coierint, tunc

ſcammoniam, piper, agaricum adijcito, & vtitor. Dentur pro viribus cochlearia quinque, aut ſex.

Si cibi faſtidium ex viſcoſis humoribus naſcatur.

Sin autem ex viſcoſis humoribus cibi faſtidium ortum fuerit, neceſſe eſt deinceps ad contraria reſpicere, quæ extenuent, & incidant, præterea etiam abſtergant: atque ex his, vt accipiant ægri, adhortandi ſunt. Capparis igitur ad huiuſmodi ſalutare eſt remedium, elota probè, & ex oxymelite parata. Proſunt etiam oliuæ omnes, quæ ex muria, aut oxymelite condiuntur. At ſinapi his vehementius extenuat, cum oxymelite & aceto comeſtum: ſummatim quæ ex oxymelite, aut muria, aut garo probè offeruntur. Porrò quibus ſtomachus nimium refrigeratus eſt, etiam medicamenta ex pipere & gingibere confecta porrigere neceſſe eſt: ex quorum numero etiam id habetur, quod ex malis cotoneis paratur, adiectum habens piper, myrrham, aut liguſticum, aut coſtum, aut pulegium. Alij aliter ipſum parant: omnium verò optima compoſitio eſt, qua etiam diuiniſsim. Galen. vſus eſt, quam in capite reperies, vbi de cibi faſtidio ex frigida intemperie naſcente agitur. Quòd ſi largius detergere volueris, etiam oxymelite Iulianio dicto vtitor: quidam verò ipſum Lonchino

chino philosopho ascribunt. Hoc oxymeli valde mirificum est, ut non solum quæ in stomacho hærent, detergere, sed etiam quæ iecori, lieni, thoraci & capiti infixa sunt, amoliri possit: morbum quoque comitialem, aliosq́; multos diuturnos affectus sanet, Verùm & confectionem, & vires quæ ipsi insunt, in præsentia omittentes, reliqua persequamur. Etenim in alijs capitibus, tum descriptionem oxymelitis, tum quæ titulo promittit, explicauimus. His igitur per os medicamentis utendum est: extrinsecus autem: unctionibus quæ concalefacere ipsum, & corroborare possint: quale est etiam, quod Marciatum vocatur. deinde verò epithematibus, tum Baio, tum eo quod Euodes à grato odore dicitur. Porrò cum longè optima sint, & paratu difficilia, confectionem ipsorum, & materiam hic subieci.

Stomachicum quod dicitur Baium.

Casiæ drachmæ quatuor: iridis scrupuli octo: iunci rotundi floris scrupuli octodecim: herbæ sabinæ scrupuli octo: bdellij scrupuli triginta duo: mastichæ unciæ duæ, ceræ unciæ sex: terebinthinæ unciæ tres: piceæ resinæ torrefactæ sesquilibra: amomi scrupuli triginta duo: nardi unciæ sex: œnantharij unciæ octo: aloes uncia: cardamomi unciæ duæ: gariophylli uncia: balsami unciæ duæ. Leuigatis aridis, ea quæ

quæ liquari possunt adijcito: deinde arida ipsis, cum liquida adhuc sunt, inspergito excipitóque.

Euodes.

Hoc quoque præstantissimum est epithema, longo vsu probatum. Croci sescuncia: bdellij scrupuli nouem: aloes vnciæ duæ: myrrhæ totidem: folij vncia: propoleos vnciæ tres: terebinthinæ totidem, thuris vnciæ duæ: styracis vncia, mastichæ vnciæ duæ, semissis: spicæ nardi vncia: cardamomi vnciæ duæ: magmatis, hoc est fecis vnguenti Hedychroi sescuncia: ammoniaci vnciæ sex: ceræ libra: colophoniæ libræ duæ: opobalsami vnciæ sex: palmularum totidem. confectis vtitor.

De cibi fastidio ex calida intemperie.

Cibi fastidio ex calida intemperie excitato, victum, qui refrigerantibus constat, profuturum esse liquet, præsertim illa quæ aceto parantur, poscam, oxygala, & quæ apud Romanos vocatur Melca, lactucas, intybum, & aquam per se frigidam, si moderatè bibatur, & quæ econtrariò intemperiei calidæ superanti resistunt. Nã immoderata frigiditas vires corporis emortuas reddit, & deijcit: vnde etiam cibi fastidij causa efficitur.

De iis qui ob immoderatam frigiditatem cibos fastidiunt.

Qui

Qui igitur ob frigiditatem cibos fastidiunt, his hydrogarum dari, vinum vetus, conditum, decocta rutæ & anisi & sæpe allia esui offerri debent: potui verò antidota quæ validè calefaciunt: ex quorum numero est etiam theriaca potissimum, cùm stomacho sit idonea, & maligna contemperet, vnde etiam ijs quos humida recrementa, maligna & praua infestant, rectè hoc antidotum exhibetur, vt vna quoque vice datum, appetitum abolitum frequenter reuocauerit. Quin etiam ius columbæ, & vuarum passarum conducit. Cùm enim & ipsæ stomacho sint gratæ, contemperentq; maligna, & cruda concoquant, etiam præter id quòd non subitò corrumpuntur, nutriunt. Nihil autem hoc est præstantius, quàm vt idem & alere, & intemperies, quæ stomachum exercent, curare possit.

De siti. Cap. VI.

Sciendum est eodem quoque modo accidere, vt bibere ægri desiderent. Nam vel propter stomachi siccitatem, vel multam caliditatem immoderatius potum appetunt, sitiuntq; vehementer: interim verò sitis non propter ventriculi os tantum quibusdam, sed etiam ob calorem iecoris, pulmonis & ieiuni intestini accidit. Etenim quæ pulmonis vitio contingit, non tantum à refrigerantibus, quantum aeris ambient

ambientis inspiratu adiuuatur: ac ardentes febres maiorem potus appetentiam, ob immoderatum calorem inferunt. Quemadmodum igitur immoderata sitis ex intemperie quadam frequenter oritur: ita sciendum est etiam propter vitiosos quosdam humores in ore ventriculi putrescentes, qui sursum exhalent, eam excitari. Itaque superantem humorem qui in ventriculo continetur, non modò refrigerantibus, sed etiam alijs ad illum idoneis medicamentis abstergere & repurgare conuenit. Si igitur humor qui in illo habetur, biliosus fuerit, aliquod refrigerans humectansq́ adhibeto: quemadmodum etiam, si pituitosus fuerit, & id quod redundat facitq́ sitim, salsum ea quæ huiusmodi humorem repurgent & abstergant, offerto. Ego sanè noui huiusmodi sitim à salsa pituita ortam, per salsos cibos finitam fuisse, vt salsamenta, coryacum, encatheram, & capparem. Quare non semper refrigerantibus. humectantibusq́ vtendum est, sed vbi causam accuratè distinxeris atque internoueris, ita tandem congrua adhibenda curatio est. Proinde ijs qui ex siccitate sitiunt, humectantia, illis autem qui ob caliditatem, refrigerantia, alijs verò qui ob salsam pituitam, detergentia conueniunt.

Ad eum qui stomachum æstuantem habet, & vehementer sitit.

Archig.

Archigenes igitur diuiniß. si quis alius, cùm ea quæ ad medicinæ tractationem pertinent, re ipsa docere studuisset, eis qui ardorem in stomacho sentiunt, aquam frigidam superbibere præcipit: præsertim etiam si rosionem in eo experiantur, & animo ex calore nimio, cibiq; fastidio deficiunt: aut Vuæ acerbæ succum, aut malorum cotoneorum, aut cucumeris satiui semen cum aqua frigida, aut mali punici dulcis, aut acidi succi cum aqua pari mensura, aut ramusculum mentæ leuigatum ex aqua frigida, aut rosaceum oleum similiter cum frigida, aut persicorum immaturorum succo, aut rosarum siccarum decoctum, aut lactucæ semen albæ cum aqua frigidæ cyathis quatuor. Nos autem compositis quoque Vsi sumus, non mediocri ipsa Vsu experti, quorum etiam descriptiones ampliter Vobis exponemus. Ordine ita habent.

Catapotia ad sitim arcendam.

Cucumeris satiui seminis drachmæ octo: tragacanthæ drachmæ sex. Tragacanthum ouorum recentium albumine dissolutio: ac semen cucumeris tritum ei adijcito, miscensq; in catapotia redigito. Siccata in Vmbra, sub lingua tenenda dato, & humor qui inde dissoluitur, deuoretur.

Aliud.

Dulcis radiculæ, cucumeris satiui seminis,

partu

portulacæ, singulorum drachmæ duæ. Ouorum albumine excipito, formatóque catapotia erui magnitudinis. ac linguæ submittito.

Aliud ad febricitantes, quibus parum bibere conducit, item ad insolatus, & profectiones, vbi sitis vrget.

Dulcis radiculæ succi drachmæ sex, cucumeris satiui seminis drachmæ quatuor: tragacanthæ drachmæ duæ. Læuigata in vnum misceto, & albuminibus ouorum adiectis subigito, fingitoq; catapotia, & vtitor, sub lingua continenda exhibens.

Aliud.

Portulacæ seminis, cucumeris satiui, seminis, portulacæ radicis corticis, singulorum drachmæ quatuor: dulcis radiculæ succi drachmæ duæ: tragacanthæ drachmæ quatuor. Ouorum albuminibus excipito, formatoq; pastillos, qui singuli drachmam pendeant, datoq; vnum sub lingua tenendum.

De iis quæ ad ardorem stomachi extrinsecus imponuntur.

Extrinsecus autem vesicam aqua frigida aut niue repletam, vel cucurbitæ ramenta inijcito: aut sesamum aqua maceratum, læuigatúmq; cum oleo rosaceo misceto. ac febricitantibus applicato: aut mali folia viridia, aut mala cotonea, aut palmularum glandes, quas Phœni

Phœnicobalanos vocant, aut mespilum cum cerato, aut caseum recentem cum polenta inducito: in summa, omnibus vt in cardiacis vtitor.

De iis qui atram bilem colligunt, & inflatione stomachi laborant. Caput VII.

QVibus præcordia & stomachus inflantur, melancholicis in eum recrementis confluentibus, spongias aceto quàm acerrimo imbutas imponito: & si post has malum remanserit, alumen liquidum cum chalcanto leui, melle modico exceptum applicato: aut hederæ folijs in vino coctis stomachum obducito: aut stercore bouis armentariæ sicco ex vino cocto. At ei qui inflationem stomachi potissimum experitur, calaminthæ decoctum ex aqua, modico mellis despumati & piperis adiecto, potui dato, flatus sanè discutit. non confert autem ad calidas intemperies, & ea quæ ex nimia adustione generantur, vitia: sed potius illis qui melancholico humore laborant, opitulatur.

Medicamentum Diaoporon, hoc est, ex fructibus pomaceis confectum, ad subuersionem stomachi, cœliacos & dysentericos efficax.

Mala cotonea decem: rhus rubri sextarius, aquæ congij septem, sorba quinquaginta, mespila totidem. Fructus contusi, coniectiq; in aquam coquentur curiosè: ac vbi dissoluti fuerint, liquor exprimetur, rursusq; incoquetur, abiectis fructuum sordibus: & cùm tertia liquoris pars relicta fuerit, adijcito mellis attici libras quatuor: coquitóque in prunis, ac moueto continuè. Vbi spißitudinem acceperint, sublata reponito. Dato ante cibum cochleare vnum, aut duo.

Epithema ad stomachum fluxione tentatum, febri æstuantibus & colicis, qui stomacho consortii, lege laborant, & cibum reiiciunt idoneum.

Myrrhæ, croci, aloes, masticha, absynthij succi, styracis, singulæ vnciæ: ceræ, nardini olei, palmularum patetarum, singulorum sesquilibra: vini Adriani quod ad palmulas irrigandas satis est. Quidam autem ceræ & nardini singulorum libras tres inijciunt, & succis in læuorem detritis vnà cum styrace liquata miscent, ac læuigatis vtuntur: nos autem singulorũ sesquilibrã inijcimus, ac fit præstãtius.

Aliud ad eos qui stomachum habent imbecillem, quíque cibum retinere nequeunt.

Pal

Palmularum patetarum vnciæ tres: œnanthæ, ceræ singulorum libra: masticha, thuris infecti, singulæ vnciæ: vini quod satis est. Palmulas ex vino leuigato. arida simul terito: deinde vbi ceram liquefeceris, cum nardini vncijs tribus ceratum efficiens, arida in puluerē redacta excipito, atque in vnum cogito.

Aliud epithema similiter stomachum corroborans.

Oenanthæ, omphacij, rosarum florum, aloes hepaticæ, acaciæ, gallæ, balaustiorum, mali punici, phœnicobalani, ceræ tractæ, olei lentiscini, singulorum vnciæ sex: vini spathitis, quod satis est: malorum cotoneorum adipe inuolutorum, carnis assæ vnciæ tres: croci, absynthij, singulorum sescuncia: vnguenti melini vnciæ octo. Vino odoro subactis vtitor.

Aliud ad stomachum fluxione laborantem, & ventrem.

Gallæ omphacitidis drachmæ quatuor, nitri drachmæ sex: alcyonij drachmæ quatuor: sereos vnciæ tres.

Aliud.

Vuarum passarum decoctum potui, ipsasq́ vuas esui dato.

De antidotis, ad eos qui ob frigidam intemperiem cibum non cōcoquunt.

Præstantißimum hoc est medicamentum, quod per os exhibetur, plurimis experimentis probatum. Helenij Vnciæ quatuor: fœniculi seminis Vnciæ tres, piperis Vnciæ duæ, petroselini seminis Vncia: mellis attici crudi exquisiti libræ duæ, huius penuria, alterius despumati. Ego autem adieci etiam erucæ seminis Vncias duas: atque in omnibus mihi optimè successit: necnon miscui sinonis Syriaci drach. duas: seseleos totidem, mellis Vncias sex, Vel etiam plures. Maximum hoc est præsidium, & ad multa Vtile. Non enim solum inflationem stomachi, & cruditatem sentientibus confert, sed mulierum quoque menses educit. Ego Verò Vsus sum etiam in ægrè spirantibus, & præter opinionem profecit. Dantur cochlearia duo manè & Vesperi dormituro, ex diluta Vini potione: præstat autem diluta potio idem, quod nectar: manè Verò ex aqua. Facit enim ructus suaues, & omni tußi confert: item ijs, qui à capite in thoracem fluxiones experiuntur: summatim omnibus intestinis affectibus. Reddit etiam appetentiam ciborum ampliorem, quibus ipsa interierat: nec non qui in Venerijs offensionem experti sunt, ijs desiderium illorum excitat, si constanter illo Vtantur.

Aliud ad eosdem affectus Diamelon.

Mal

Malorum cotoneorum purgatorum, & postquam contusa fuerint, expressorum succi sextarij quatuor: gingiberis vnciæ quatuor, piperis albi vnciæ tres: piperis nigri vnciæ duæ, mellis sextarij quatuor. Succus cum melle vsque ad huius spissitudinem incoqui debet: deinde sic arida contusa, & tenui cribro in creta adijci. Eo in vicem rhodomelitis vtor.

Aliud Diamelon.

Cotoneorū succi sextarij duo, mellis tantundem: aceti sextarius & s. Hæc ad prunas moderatè coquantur, despumenturque: deinde gingiberis in puluerem redacti vnciæ tres adijciantur, piperis albi vnciæ duæ, & rursus ad mellis crassitiem lento igne incoquātur. Quòd si purgans hinc medicamentum efficere velis, lachrymæ scammonij vncias tres adiungas: sin autem absque scammonio paretur, imbecillitate ventris laborantibus auxiliatur. Nam iecore & ventriculo affectis vtilissimum existit. Dari autem debet maximè cochlearij mensura ieiuno, aut vesperi ante somnum. nihil offendit etiam si à cibo exhibeatur. præstat autem duabus aut tribus horis ante cibum: confert enim ad cibi fastidium, & eos qui non bene concoquunt. Nunc quidem sic, nunc absque siccorum puluere, succo malorū cum aceto & melle solum cocto vt prius. in calida intemperie loco rhodomelitis ipso vtor, præsertim vbi vinum

dare cautio est.

Ad stomachum cibum vomitu reiicientem.

Aloes, rosarum siccarum, singulorũ drach. decem: teruntur, danturq́ cochlearia tria aut quatuor. quòd si humorem stomacho insidentem, repurgare velis, scammonia & masticha, singulorum drachmas quatuor admisceto. repurgat enim optimè & sine molestia.

Ad inflationem stomachi, & intestinorum: item ad eos qui cibum non concoquunt, iecorarios, tussi vexatos, præsertim, quos frigida causa infestat. Cap. VIII.

Piperis unc. 3. ligustici, ameos, singulorum sescuncia: epithymi puri seminis, pulegij sicci, singulorum uncia, mellis despumati quod satis est. Quidam verò etiam apij seminis unciam adiecerunt: rutæ seminis semunciam. Datur cochleare.

Aliud ad inflationem, dolorem, omnémque stomachi cruciatum efficax.

Lachrymæ papaueris drachmæ duæ: piperis castorei, singulæ drachmæ: petroselini seminis drachmæ quatuor: nardi Syriacæ drachma. Ex his

his in tenuissimum puluerem redactis, cochleare vnum aquæ calidæ sesquicyatho inspergito, additóque mellis quod sufficit. Hoc antidotum tepidum, manè & vesperi propinato. Robustis autem copiosius dato. nam ad leniendum dolorem, & humores concoquendos efficax est, præsertim ad mulieres virosq; cœliacos, inflationes & cruditates. item ad febres, & præcordiorum dolores: necnon ad febres ex cruditatibus contractas, tusses, laterum dolores, conuulsa, ac ad vrinam mouendam conducit.

Aliud antidotum optimum.

Spicæ nardi, piperis, singulorum vncia: casiæ fistulæ, costi, singulorum vnciæ duæ. Datur ex aqua manè & noctu: non modò stomachicis, sed etiam iecorosis, & nephriticis confert. Vtitor hoc medicamento cum fiducia.

Aliud ad idem.

Piperis, petroselini, singulæ vnciæ, cumini semuncia, datur à balneo.

Stomachicum, quod etiam ad colum proficit.

Iridem Illyricam contusam, incretamq; ex aqua calida potui ieiuno dato: post cœnam autem ex vino diluto. Modus eius est, drach. 3. Ne ipsum contemnas: nam probè auxiliatur.

Aliud ad alia quoque vitia salutare.

Ligustici, ameos, apij seminis, cari, singulorum drachmæ tres: piperis grana triginta: mellis quod satis est. dato ieiuno, & ante somnum.

Antidotum stomachicum, quod picra dicitur.

Iunci rotundi floris, xylobalsami, mastichæ, spicæ nardi, asari, croci, singulorum drachma vna, & semissis: cinnamomi veri drachmæ sex: casiæ drachmæ tres: aloes hepaticæ lotæ & siccatæ drachmæ centum.

Aliud stomachicum, etiam ad inflationem vtile.

Petroselini Macedonici seminis, cumini, singulorum vnciæ quatuor. Aeger ieiunus, & vesperi ex modica aqua tepida sumat.

De affectu cardiaco. Caput IX.

Cardiacus quoque affectus stomachi vitium est: quod accidit, vbi humores praui rodentes, & virulenti in ore ventriculi collecti fuerint, aut eò confluxerint. Si igiur quidam os ventriculi sensibile habere deprehendantur, statim intereunt, dum immodicam humorum rosionem sustinere non potuerint. frequenter etiam lumbrici sursum ad os ventriculi ascendentes, cardiacos affectus, immodicas animi defectiones, & syncopas excitant, vt non

vt nonnulli statim cum à lumbricis roduntur, intereant. Quapropter non semper repentinas oris ventriculi syncopas à prauis humoribus fieri censendum est, sed etiam lumbricorum indicia requirenda. Nam hæ bestiæ adeò repentinam mortem, & syncopas non minus quàm perniciosi humores inferunt.

De Cardialgia, quasi dicas cordis dolore. Caput X.

QVi ergo prauos, rodentesq́ humores in ore ventriculi continent, atq; ideo propè in syncopen incidunt, his primùm omnium illos cibos offerre cõuenit, qui præterquàm quòd refrigerant, etiam particulam resolutam possint confirmare. Itaque probè refrigerant, corroborantq́ tum mali punici grana comesta, tum succus eorum: adhæc mala non admodum dulcia, sed mediocriter astringentia, pira, persica, rhodacina, vua quæ austerum frigidúmque succum obtinet, & panis ex aqua frigida tepidaq́ sumptus, si ægri temperamento valde calido fuerint, & humores qui continentur, rodentes nimium & acres existant. His igitur inter initia ad cardialgiam vtendum est: reliquo autem tempore paulatim ipsis offerri debent, quæ ægrè cõcoquuntur, & noxiorum humorum rosioni & acrimoniæ resistunt: cuiusmodi sunt bulbium, sternium,

 astaci,

astaci, isicia, pectines, buccina, ventriculi anserum suũ vngulæ ac petioli: in summa, quæ non citò corrũpuntur, sed etiã vitiosum humorem superantem oppugnãt, euincũtq;. Cæterùm his quoq;, cùm affectus cessauerit, ac conquiescit, semper vt citius cibum sumant, consulẽdũ est. Nihil enim adeò ipsis confert, vt si non tardè cibum capiant, sed circiter tertiam horã, aut quartam, panẽ ex tepida aut frigida aqua sumant, aut malũ, aut citrium absq; ipsius cortice. Hæc sanè cardialgiã expertis conueniũt. Ex medicamentis idoneum est, quod Glycy dicitur, cuius confectio in hũc modũ habet. Aceti sesquisextarius: corticis radicũ fœniculi vnciæ 6. aloes hepaticæ vnciæ tres: mellis attici sesquilibra. dãtur cochlearia duo aut tria. Hoc medicamẽtũ emollit, & confirmat ventrem, præstantißimũq; est, vt quod non solũ cardialgiæ, sed etiam incipientibus epilepticis, & hypochondriacis, alijsq; plurimis affectibus medeatur, quorum nunc meminisse, tẽpestiuum non est. Noui autẽ antidotũ quoq; Dia anacardion dictum, & Picram, eiusmodi vitijs auxiliari: sed nullum æquè, vt hoc medicamentũ. Tantũ de Cardiaco affectu, qui ex rodentiũ prauorũq; humorum acrimonia nascitur, dictum sit: deinceps autẽ de alijs quoq; agamus accidentibus, quæ in ore ventriculi, aut humorum superantium qualitate, aut copia eueniunt.

De nau

De nausea & vomitu.
Caput XI.

Vomitus quoque ut nausea stomacho accidere videtur: verùm singula ipsa à diuersis causis procreantur, nempe à copia, & praua rodentiq; qualitate. At copia quidem naturam ad vomitum grauando irritat, praui autem humores rodendo, affligendoq;. Huc itaq; cõsilium dirigas, ut copiosos quidem euacues, prauos autem & vitiosos contemperes, mitigesq;, & malignitatem ipsorum imbecilliorem reddas: præsertim ubi biliosi fuerint, & melancholici: pituitosos autem extenues, si crassi viscosiq; tibi appareant. Proinde, si crudi humores in solo ventriculo redundent: & non ex toto corpore influant, medicamentis purgandi non sunt. Quippe solus etiam victus absolutam ipsis curationem præstare abundè potest, & humores in ipso contentos immutare. Sin autem ex toto corpore vẽtriculo influãt, tunc medicamentis utendum maioribus. Interdum enim & sanguinis missio requiritur, si is superare videatur: & purgatio, si magna humoris prauitas existat. Quòd si ambo videantur abundare, tum venam secare, tum purgare oportet. Dicamus igitur prius de ijs quæ in vẽtriculo continentur: deinde sic de illis quæ ex toto corpore ipsi influunt, tractabimus.

Curatio vomitus & nauseæ.

Interno

Internoscendum igitur est antea, humorésne sint infixi, an ad meatus remittãtur, an ad fundũ sint impliciti. Siquidẽ æger acidam qualitatem percipit, scire licet humorem noxium, frigidum potius existere: vtrum verò ad meatus transmissus, vel tunicis adhærescat, vel in fundo ventriculi fluitet, innatetq;, id curiosè inquirendum est, & quomodo excerni debeat cognoscendum. Si etenim vomitus statim post nauseam obortam, etiam citra violentiam comitetur, humorem noxium in lato ventriculi spacio esse, non dubiè consendum. Sin autem nausea quidem excitata fuerit, nihil autem notatu dignum per vomitiones efferatur, humores noxios, vel cùm biliosi sunt, vel serosi, in ore ventriculi absorptos esse, vel cum viscosi sunt, ipsi ori ventriculi infixos esse intelligito: quoniam subinde accidit, vt venter quidem nihil habeat recrementi, sed id ab alijs particulis, aut iecore, aut liene, aut alia quadam in ipsum recipiatur: deinde cum grauatur, aut roditur, ad vomitionem incitetur. Necesse autem est hoc quoque discernere.

Quomodo internoscatur humor qui euomitur vtrum in ventriculo gignatur, an aliunde influat.

Si quidem vomitus crebrior, & intensus, nullo

nullo insigni spacio interposito vrget humorem qui per illum reijcitur, in ventriculo potius generari sciendum est. Sin autem spacium notatu dignum intercedere videatur, neque vomitus frequentius infestet, id quod reijcitur, ex alijs potius influere existimandum. Considera igitur totum corporis habitum, aliaq; indicia, atque sic curationem aggredere, siue sanguinis missionem, siue purgationem adhibens. Fieri enim nequit, vt aut humor superueniens, aut vomitus, aut quæ infestat nausea conquiescat, nisi totum corpus recrementis liberum prius reddideris: siquidem ipsum caussam influxionis præbet.

Curatio, cùm biliosus aut melancholicus humor vomitum, aut nauseam excitat.

Postquàm igitur diligenti obseruatione deprehenderis biliosum esse, quod in stomacho gignitur, nauseam aut vomitum faciens, primùm contemperanti medendi ratione vtendum: deinde vbi contemperaueris, humoris praui acrimonia lenienda est: atque sic ad abstergendum eum transibis, vel per aluum, vel per vomitus euacuando. Dato igitur ipsis ptisanæ cremorem, qui vtraq; præstare potest, tum acrimoniam lenire, tum repurgare & abstergere. Etenim aquosa quoq; mulsa vacuat.

cuat, & quæ stomacho inhærent abstergit, sed calidum quippiã obtinet. Quòd si igitur vitiosus humor feruens magis esse & acrior appareat, vt etiam febrim inducat, fugito quidem mulsam, & si quid aliud calidum est, quod abstergere poßit: vtitor autem ptisanæ cremore, aut tepida. Etsi enim vim abstersoriam non habeat, tamen humectat, meatus dilatat, in bonam temperiem deducit, & acrimoniam ipsorum obtundit: qua ratione plurimum iuuat. reliquum autem non per se vomitu reijcitur, sed omnino aut qualitatis ipsorum, aut substantiæ particeps factum educitur: atq; hoc in sordidißima spongia fieri cernimus. Etenim aqua non probè eam purgaret, simúlque ipsa attraheretur, nisi præterquàm quod meatus conuenientes laxet, dilatétque, recrementi etiam siccitatem humectare posset atque dissoluere. Quare in quibus id quod affligit, biliosum fuerit, & melancholicum, tepida potio maximè omnium succurrit. Si enim viscosum, & vehementer affixum existit, exiguo indiget adiumento intus, vt citius reijciatur: quippe aqua tepida etiam sola crassos humores dissoluit: eoq; propinari debet, si pituita affixa sit, & valenter inhærescat, præsertim salsa & vetusta, siccisq; medicamentis & calidis intempestiuè datis, vt vulgò faciunt, torrida duraq; euaserit. At si humores non

admod

admodum biliosi sint, febris autem infestare videatur, tunc mulsa utitor, & ijs quæ plenius possunt abstergere. Quòd si humor victum contemnere videatur, deinceps etiam medicamentis utitor, aut antidoto quod Picra dicitur. Nam valenter ipsum biliosa quæ tenacius impacta sunt, & melancholica recrementa purgare potest. At qui medicamentum aliquod exhibiturus est, diligenter considerare debet, ne quandoque calida intemperies in solidis particulis præpolleat. Nam si quid tale fuerit, & antidotum ipsum tunc exhibueris, cùm calidæ & siccæ particulæ existunt, hecticorum affectuum & tabis, quæ marasmus dicitur, autor euadis. Quare illis danda est, in quibus materia praua stomacho aliunde remittitur: ita ut solidæ particulæ natura calidæ & siccæ non sint.

Curatio pituitæ stomacho affixæ, & nauseam excitantis.

Hoc modo si recrementum biliosum & melancholicum fuerit, curatio tentanda est. Sin autem acida & dulcis pituita affixa videatur, tunc nimirum extenuantibus utendum medicamentis, præsertim oxymelite, raphani radicibus, cappari sinapi, coryaco, & medicacamento ex malis cotoneis, quod recipit

gingiber, & petroselinum Macedonicum. Nam ab eiusmodi omnis humor pituitosus & crudus concoquitur. His etiam moderata inedia confert: item somnus & quies. Hoc enim victu pituita non solùm alteratur, extenuaturque, sed etiam in sanguinem benignum, probumque conuertitur, vt eiusmodi quoque humor per inopiam alimenti nutrire possit. Si enim acida fuerit pituita, etiam dulcia offerri debent: sin autem salsa fuerit, quæ inhærescit, considerato rursus, vnde salsa existat. Quippe videtur interdum etiam ex serosæ substantiæ commixtione salsa: interdum verò non propterea, sed ob calidam quoque intemperiem, quæ ipsam torrefacit. Nam pituita incalescens, & salsa, & crassa perpetuò redditur. Quòd si igitur ob calidam intemperiem salsa tibi facta appareat, humectāte & tepida potius curandi ratione vtitor. Etenim non à calefacientibus, sed humectantibus, refrigerantibusque dissoluitur: sicut etiam sal, & nitrum. Hæc enim, vt à caliditate concretionem sortita, non igne, sed aqua resolui possunt. Hoc sanè pacto, si pituita affixa fuerit, auxiliari oportet.

Curatio serosi tenuisque humoris stomacho infixi.

Si fuerit serosus, tenuisque, & non nimium ventri

ventriculo impactus, haud curiosum esse oportet, ac sollicitum: verùm satis est etiam solo vomitu ex liberaliore tepidæ potu uti, vel cremore ptisanæ ventrem recrementis liberare. Si verò à multa humiditate imbecillius & resolutum os ventriculi tibi videatur, eoq; fastidire, magisq; cibum vomere cupiat: tunc ijs quæ sensim exiccant, astringuntq; leuiter, utitor. quale est malum cotoneum tostum, fermento circundatum, si per se comedatur: item medicamentum quod ex ipso conficitur, quo placentæ loco omnes utuntur, & multifariam ipsius compositionẽ præparant. Nonnulli enim solum piper misturæ ipsius adijciunt: nonnulli etiam gingiber, petroselinum, & costum: alij verò gariophyllum. Verùm hæc quidem plus quàm oportet medicata sunt. Iam utile est etiam, quod recipit piper & gingiber. Nam hæc quoque particulam imbecillem abundè firmare & calefacere possunt: quorũ utrorumque calor & acrimonia recrementum in stomacho & ventre immutat. At si id quod superest recrementum, tenue nimium, & acre videatur, caueto quidem à calidis, adhibeto autem quæ corroborant & astringunt, nihil quod manifesto calefaciat habentia, quale est simplex antidotum ex malis cotoneis confectum, quod ex succo solo mali cotonei, & melle paratur. Quippe hoc & multum corrobo-

rare, & omnia biliosa acriaq; recrementa contemperare potest: atque idcirco infirmo & calido stomacho, humoresq; in bilem commutanti accommodatum est. His etiam castaneæ sunt idoneæ, mespila, sorba valde matura, faba elixa ex posca, halyca, & Phasij pissarium, in summa, quæ corroborare sensim, & leuiter astringere, necnon exiccare modicè non solum in cibo, sed etiam inter medicamenta possunt.

De inflammatione stomachi. Caput XII.

QVomodo igitur humores, tum qui sola intemperie vitiati in ventriculo continentur, tum qui aliunde influunt, internosci & curari debeant, abundè hactenus explicatum est: reliquum verò est, vt de alijs humoribus deinceps agamus. Vbi stomachus inflammationem sustinuerit, magna opus est diligentia: quoniam maximum morbum, & necessitatem corpori adfert. Mixta igitur curatio in ipso potissimum tentanda est, & non quemadmodum in minus principalibus, resoluente & laxatoria medendi ratione vtendum. Nam periculum non exiguum comitabitur, neque æger alimentum sentiet, neque appetere id amplius poterit. Adijciatur igitur vnà cum laxantibus etiam corroborans aliquod, nempe absynthij paulum, aut masticha. At-

tena

tendendum autem, quónam opus sit, atque eius copia intendi magis debet. Si igitur laxantia requirantur, adijcito fotui etiam chamæmelum: sin autem ægri non vehementer febricitent, etiam gleucinum, adipem anserinum, & sapam. Quòd si imbecillitas quædam fuerit & resolutio, non adeò laxantũ aliquod fotui addito: sed potius curationem ex melino: & vino tentato, absynthium, rosas, œnanthem mala, palmulas in vino macerans. Summatim ad id quod vrget, roborantia & laxantia, aliàs aliter augemus. Non solùm autem fotus, sed etiam cataplasmata, & medicamenta in hunc modum excogitare oportet.

De medicamentis quæ extrinsecus imponuntur, epithemata Græci vocant, Galenicum.

Cùm moderata quidem est inflammatio, sufficit etiam Galeni ceratum, quod hæc recipit. Olei nardini per hyemem vncias octo, per æstatem vncias septem: ceræ albæ vncias octo, masticha vnciã, aloes semunciam. Sin autem stomachus magis corroborari postulet, etiam aloen augeto, vnciã ex ea inijciens, aut succum absynthij, aut œnanthen, aut succum capreolorum vitis admisceto. Quòd si stomachus nõ admodũ deiectus videatur, aut imbecillis, epithema Nilei applicato, aut philagrium per

se, aut cum mica panis inducito. Sin durior videatur inflammatio, & emollientia adhuc requirere, etiã hoc quod Diamelilotu dicitur, applicandum est. Corroboranti autem simul, & emollenti utitor, eo quod à me solet parari, cuius descriptio in hunc modum habet: Thuris, absynthij, singulorum unciæ quatuor: ammoniaci suffiminis unciæ sex, styracis unciæ sex, ceræ libra: olei nardini libræ, vini phalerni quantum satis est. Arida pridiè vino macerato, deinde trita valide, nardino & cerato adijcito ac utitor ut medicamento admirabili, ut quod emollire simul, & robur stomacho adhibere queat.

Aliud, quod idem præstare potest.

Masticha, aloes, croci, myrrhæ, singulorum unciæ, ceræ unciæ sex: succi absynthij unciæ duæ: styracis semuncia: olei nardini libra. Quòd si inflammationem stomachi diuturniorem esse contigerit, utitor ijs quæ vocantur copta. Hæc enim ad inueteratas inflammationes magis commendantur.

Copta ad stomachi duritiem.

Propolis unciæ sex: styracis unciæ duæ: masticha unciæ, terebinthinæ semuncia: fecis nardini quod satis est.

Aliud

Aliud malagma bonum, ad stomachi duritiem, fluxionem, & dolorem faciens, vt æger tribus horis eo leuetur sentiatque manifestò adiumentum. habet autem eius scriptura hoc pacto.

Ceræ Ponticæ Vnciæ sex: terebinthinæ Vnciæ tres: myrrhæ, opoponacis singulorum Vnciæ duæ, aloes Vnciæ tres, aluminis scißi Vncia, galbani Vncia. Myrrham Vino læuigato, & aridaïs quæ liquari possunt inspergito: splenium autem sit digitorum quatuor.

De iis qui inflammationem à frigido humore experiuntur.

Ad stomachi perfrictiones simul & inflammationes, optimum est medicamentum, quod à grato odore euodes appellatur: cuius confectiones Variæ sunt, sed cuius ego experientiam habui, hæc est. Croci sescuncia. colophoniæ libræ duæ semis: opobalsami, palmularum, singulorum Vnciæ sex: aloes, myrrhæ, terebinthinæ, thuris, singulorum Vnciæ duæ: folij Vncia: propoleos, styracis, singulorum Vnciæ tres: spicæ nardi Vncia, cardamomi Vnciæ duæ: fecis hedychrei sescuncia, ammoniaci suffiminis Vnciæ sex: ceræ sesquilibra. huic autem nullum præponas, in

quibus frigida magna intemperies, duritia quædam, & pituita est, item dolores & distensiones fiunt. Non solùm autem ad stomachum, sed etiam iecur, & intestina inflata, & ad eos qui cœliacos dolores sustinent, idoneum existit.

De medicamento Dyamelilotu, & Hieratico.

Huius quoque descriptionem hic exposui, ut qui requirunt, facilè inueniant: simul autem pluribus appositis, id quod ad vsum vrgentem commodius est, deligant. Descriptio eius in hunc modum habet. Nardi Gallicæ, iunci anguloſi, myrrhæ, singulorum drachmæ decem, cardamomi drachmæ octo, meliloti drach. 40. croci drachmæ octo, amomi drachmæ 50. ammoniaci suffiminis drach. 40. cyphios hieratici drach. sexdecim: terebinthinæ drach. octo: ceræ mina, vini odorati hemina. Confert hoc quoque non modò stomachicis, sed etiam iecoris doloribus, alijsq; multis affectibus.

Aliud malagma polyarchium, prodest peripneumonicis, iecorosis, hydropicis, lienosis, nephriticis, vesicæ & vuluæ affectibus, & omni neruorum dolori.

Ceræ, resinæ terebinthinæ, bdellij, cardamomi, singulorum mina, iunci angulosi, myrrha

rhæ, croci, cinnamomi, meliloti, thuris ammoniaci suffiminis, singulorum drachmæ viginti quinque, nardi Indici drachmæ sex, olei cyprini hemina. Vini Italici quod satis est. Vtitor interim meraco, interim cerato ex cyprino soluto.

Aliud.

Absynthij succi, œnanthæ, nardi, singulorum vnciæ tres. mastichæ vnciæ quatuor. ceræ vnciæ sex. Ceram liquefacito: nardum atque alia læuigata cerato raso excipito.

Aliud epithema ad dolorem stomachi.

Sulphuris viui, mastichæ, singulorum vnciæ duæ: ceræ sesqui libra, olei irini tantundem. sulphur & mastichem in læuorem trita, & ea quæ liquari possunt liquefacta, pilæ demittito, & rursum emollitis vtitor.

Ad omnem stomachi inflammationem duritiem, & præsertim in quibus perfrictio & hydropicus affectus incipit: in summa, in quibus inflantur præcordia.

Styracis Isaurici, aloes hepaticæ, singulorum vnciæ tres, terebinthinæ vnciæ quatuor: ladani vnciæ duæ: bdellij pellucidi vnciæ tres, euphorbij recentis vncia: item adipis suilli recentis, aut adipis anserini purgati

vnciæ quatuor: croci Afri vnciæ tres: nardini lybici vnciæ duæ, ceræ ponticæ vnciæ duodecim, alliorum purgatorum vnciæ tres: vini odorati quod sufficit.

Illitus stomachi, & vnguentum ad frigidam intemperiem, Marciatum.

Multa igitur sunt etiam alia ad frigidam intemperiem celebrata medicamenta, tum simplicia, tum composita: verùm præstat omnibus quod Marciatum appellatur, & odoratius est, quàm Decamyron, & Pentamyron, præterquam quòd emollit, si fortè durities quæpiam extiterit, corroborátque stomachum. confectio eius hæc recipit. Styracis, calamitis, ceræ, singulorum vnciæ tres: medullæ ceruinæ vnciæ duæ semis: terebinthinæ vncia, hyssopi vnguenti liquidi vncia, opobalsami sescuncia, si recens sit: sin minus, etiam duæ misceri debent: olei nardi vnciæ sex.

Compositio Marciati generosi.

Styracis calamitis vnciæ tres, medullæ ceruinæ vnciæ tres, aloes hepaticæ vnciæ duæ, masticha vnciæ duæ, olei nardi vnciæ tres, opobalsami vnciæ tres, ceræ vnciæ quinque. Parato, ac vtitor longè optimo, & paucis cognito medicamento.

Vngu

Vnguentum Myracopon.

Item his præstare Myracopon istud potest, maiorē autem calefaciendi vim obtinet. Quare vbi frigida intemperies magis præpollet, hoc potius vti conuenit. Parandum autem est ipsum hoc pacto Croci, vnguenti Syriaci, opobalsami singulæ vnciæ, mellis vnciæ tres: myrrhæ, ammoniaci suffiminis, ceræ ponticæ, singulorum vnciæ tres, terebinthinæ sescuncia. euphorbij vncia.

Ad stomachum perfrictionem expertum intinctus, qui Embamma Græcis dicitur.

Baccarum iuniperi, piperis, singulorum vnciæ duæ: gingiberis vnciæ quatuor, petroselini vncia, mellis quod satis est. Vtitor vt præstantissimo.

De Antidotis stomachicis.

Pastillus Amazonum.

Hic pastillus multo vsu probatus est, in quibus dolores validi, & conuulsiones stomachum exercent. nam abundè ipsas mitigat potus: necnon auxiliatur. Habet autem in hunc modum. Apij seminis drachmæ sex, anisi totidem, absynthij drachmæ quatuor, myrrhæ, piperis longi, cinnamomi, castorei, opij, singulorum drachmæ duæ. Læuigato ex aqua, fingitóque pastillos, qui singuli pendeant

 drach

drachmam. dato stomachicis cum vini factitij, quod τρόπομα Græcis dicitur, cyathis ternis: cholericis, & cibum vomentibus ex frigida: cœliacis & dysentericis cum myrtorum decocto: lienosis autem ex oxymelite. Item ad alia multa valet hic pastillus, & præsertim vomentibus, quique rosionem ex prauis stomachi & ventris humoribus sentiunt, satis respondet. Atque hæc sunt nobilissima, quæ multis experimentis comprobauimus. Cæterùm hoc quoque sciendum est, omnem duritiem aut stomachi, aut iecoris, aut lienis, aut alterius cuiusdam particulæ, à diuersis causis, & non ab vna excitari. Etenim siccitas, aut caliditas, si præcesserit, humorésque reddat crassos, tumorem duriorem efficit, & perfrictio similiter. Accuratè igitur incumbendum est, vt ex signis præcedentibus, & ijs quæ assident, præcipuè temperamento internoscamus, atque ita medicamenta adhibeamus. Si enim præcesserint tristitia, curæ, labores, animi deiectiones, pauci cibi, & calidiores, potúsque, huiusmodi duritiem ex nimia humorum adustione potius factam esse cognoscemus. Necesse igitur est in talibus affectibus vt medicamentis ægros curemus, quæ tepidam aut temperatam qualitatem obtineant, non autem calefaciant, & emollire posse titulo admodum promittant

mittant. hæc enim iis qui tumorem ex frigiditate in scirrum coactum habent, contulerunt: nec de huiusmodi ambigere dubitaréque oportet. Dictum namque est ab Aristotele, aliisque præstantissimis viris antiquis, singula quæ concreta, & in scirrum indurata sunt, à contrario eius quod concretionem peperit, dissolui: nempe quod à calore & siccitate concretum est, ab humectantibus ipsum & refrigerantibus dissolui oportere, quemadmodum in nitro & sale fieri cernimus. Omnia namque hæc à caliditate magis torrentur atque indurantur, ex aqua verò dissoluuntur: quemadmodum rursus, quæ à frigiditate concreuerint, ab igne resoluuntur: id quod videre in glacie & niue fieri licet, dum ab sole & igne dissoluuntur. Quare adhortor, vt animum adhibeatis, & ne vt plerique medici citra iudicium remedia adhibeatis, titulis ipsorum solis acquiescentes. Ego sanè noui viscerum duritiem humectantibus & temperatis me curasse, nempe balneis & hydrelæo vsum: necnon rosaceo oleo & chamæmelino: similiter etiam balneis temperatis, quemadmodum in aliis superfusionibus ex nardino, gleucino & anethino oleo: item Marciato, & horum similibus: adhæc victu calefaciente, vtpote pipere cibis iniecto, & aniso, & aliis quæ eiusdem sunt faculta-

tis

tis: insuper potione ex spica nardi, asaro, & id genus antidotis, quæ extenuare & calefacere possunt. Quoniam igitur non pauca à contrarijs euenire solent, attendendum est diligenter: etenim acores in stomacho subinde non solum ex frigiditate, sed etiam calore oriuntur. Nouimus autem plerosque medicos putare, omnem acorem à sola frigiditate prouenire: qua de causa semper his calefacientia adhibent. Video rursus multos etiam à refrigerantibus cibis adiutos fuisse, qui antea à calefacientibus plurimum offenderentur. Nam vinum potius ipsis magis acescebat, quàm calidiores potiones factitiæ, quæ ex pipere aut aniso, aut alio quodam huiusmodi parantur medicamento. Quare talibus repudiatis, contrarijs vsi, temperata aqua largiore, cibis boni succi, & qui ægrè confici possunt, vt bulbio & sternio, aut anserum ventriculis, iuuencæ pedibus ex posca: & ex pisculentis, orpho, isicijs, pectinibus, ostreis non coctis, celerrimè tali affectu liberati sunt, vt neque acidos ructus, neque aliam cruditatem in posterum sustinerent. Ex talibus igitur vniuersis coniectura assequi licet, idem accidens à contrarijs sæpe causis oboriri. Quemadmodum autem in acido ructu, ita rursus cura habenda est, vbi æger amaritudinem causatur, & non statim humidis in totum

& refri

& refrigerantibus vtendum. Fieri namque potest, vt viscosi abundent humores, in quibus bilis, dum ad superiores partes effertur, huiusmodi consensum, etiam si non admodum copiosa fuerit, ægro præbet. Omnes igitur arquatos amaritatem percipientes videre licet, attamen non omnes à refrigerantibus adiuuantur. Multi siquidem etiam allijs liberalioribus vsi, arquato liberati sunt, ita vt neque reliquo tempore amaritudinem perceperint: id quod meritò accidit, cùm neque ab eadem causa arquati fiant, sed alij ob iecoris inflammationem, alij ex ventriculi intemperie, alij à viscosis humoribus: sed hi curari nequeunt, nisi extenuantibus & calefacientibus, quemadmodum rursus considerandum est, etiam in ijs qui copiosiora expuunt, & frigidum putantur stomachum habere. Non enim eiusmodi à copiosa in totum humiditate accidit, cùm etiam ob caliditatem euenire poßit. Nam cùm ieiunant, & cibo modico vtuntur, hoc sæpe experiuntur, nec desinunt saliuam emittere, & copiosa expuere, donec cibum assumant. Clarum autem est id accidere, dum caliditas humores qui in alto latent, dissoluit. Postquàm enim natura cibum concoquens, oblatum insumpserit, tunc rursus quæ apposuit, dissoluere cogitur: atque idcirco copiosiora spuunt, humiditate quæ in alto

alto hæreſcit, liqueſcente. Quòd autem ob calorem crebrius expuere ipſos accidit, videre licet in lignis cùm comburuntur: quippe humor ex eis deſtillat, nimirum igne, id quod aquoſum in illis continebatur, euacuante. Idem etiam in carnibus dum aſſantur, potiſſimum euenire cernimus.

De curatione.

Curandi ergo ſunt, qui ob calorem copioſa expuunt, cibis refrigerantibus & qui difficulter confici poſſunt: quemadmodum rurſus eos qui ob humiditatem, calefacientibus. Opus igitur viro eſt in arte omnifariam exercitato, qui exquiſitè cauſam dijudicare queat. Etenim idem accidens à contrarijs, vt diximus, cauſis oritur. Quare plerique rigorem & frigus in corpore ſentiunt: quidam ſanè à crudis humoribus, qui in eo ſuperant: quidam verò ob ſiccitatem, & inediam: alij propter bilem, quemadmodum alij rurſus in externis partibus ob magnam inflammationem, quæ calidum ſanguinem totum ad ſe attrahit, perfrigeſcunt. Multa ſanè etiam alia exempla licet adducere, quòd eadem res à contrarijs, vt dictum eſt, ſubinde cauſis efficitur: verùm hæc quoque ſufficiunt. Nam in febrium curationibus copioſius de hac re agetur: quia medici plurimùm ab eis decipiuntur, errantq́ue.

De singultu.
Caput XIII.

CVm singultus etiam stomachicus sit affectus, his coniungere eum decet, vt omnis stomachicorum disputatio in idem sit collecta. Nam totus stomachus conuulsorio more, dum nonnulli mouentur, effici videtur, vbi facultas ipsius expultrix illic largius ad recrementa quæ insident, grauant & rodunt, expellenda incitatur. Non rarò in euacuatione etiam ipsa ob siccitatem comitatur, nimirum vt in dysentericis, vel quocunque alio modo largius euacuatis, & febri tentatis immodica, tale fieri spectamus. Fit autem, vt etiam ob acrem quampiam qualitatem homo singultiat, sicut qui hydrogarum assumpserit, aut aliud quid eiusmodi rosionem inferens, ac magis vbi stomachus quoque est sensibilior. Atque hæ sanè singultus causæ, tot & tales existunt: curari autem ipsa remedijs ad causam eum facientem propriè accommodatis debet. Si enim causæ fuerint viscosæ & crassæ, extenuantibus, & incidentibus vtendum esse constat. Incidit autem probè acetum quoque solum, si modicè sorbeatur, & præcipuè quod vocatur scilliticum: item oxymeli, quod ex eo temperatur. Adieci autem huius quoque compositionem optimam, quæ multis conferre potest, præser-

tim

tim stomachi affectibus & inflationibus acidisq; ructibus: est autem hæc.

Oxymelitis confectio.

Scillæ partis internæ tenerioris libræ duæ: aceti acris albi sextarij quindecim: piperis vnciæ duæ, dauci Cretici seminis, fœniculi seminis, cumini, singulorum drachmæ quatuor, apij seminis drachmæ octo, petroselini Macedonici vnciæ duæ, laseris vnciæ duæ: gingiberis vncia: pyrethri vncia, nardi gallicæ drachmæ quatuor, ligustici drachmæ quatuor, hyssopi Cretici drachma, pulegij drachma, mentæ viridis fasciculus, apij viridis fasciculus, cardamomi drachmæ duæ, rutæ viridis turiones quinque, mellis sextarius, folij drachmæ quatuor, costi vncia, sapæ sextarij duo, agarici, spicæ nardi, amomi: singulorum vncia. Omnia hæc contusa diligenter, seorsim habeto, & scillam in acetum coniectam per dies septem macerari sinito, deinde ea sublata, reliqua omnia contusa, vbi validè læuigaueris vnà, acetóque indideris, alios dies septem sinito, deinde per linteolum densum expreßis etiam ad affectum prædictum vtitor. Cæterum & raphani radices in ipsum tingere conuenit, vomitúmque ciere. Adhæc mulsa, & spica nardi rutaq; decoctum potu ipsis auxiliatur: necnon panis ex condito comestus. Omnia namque

quæ hæc adhibui, & in magno adeò singultu, vt æger è lecto exilire cogitaret, perfeci. Vsus autem sum præter hæc etiam extrinsecus in stomacho, castoreo, styrace & mastiche, oleo ipsa incoquens, & stomachum vehementer ex eo fouens. agitabam autem inter coquendum oleum rutæ. Porrò castoreum, & potum & olfactum in his probè opitulatur: item nardus gallica, asarum, spica nardi, anisum, cuminum, & ligusticum. Quòd si recrementa rodentia & corrupta fuerint, ijs vtendum esse constat, quæ contemperant, & simul id quod rodit, abstergere possunt. Vinum his circumcidendum est atque omnia acria decocta: temperata autem aqua vtendum, & pane ea imbuto, ptisanáque copiosa, pisciculo qui aceti paulum habeat, & pullis columbarum: atq; huiusmodi singultientes purgandi non sunt. Sin autem ob euacuationem aut febrim singultus accedat, non dubiè etiam firmiter perseuerans: tunc enim ob siccitatem immodicam affectus oritur, talis meritò quidem periculosus est. Quare in eiusmodi humectantibus & refrigerantibus auxilijs, præsertim temperata aqua creberrima, vnctione, & omnibus, quæ euacuatis adhibentur, vtendum. Noui autem quendam ex ijs qui ob hanc intemperiem singultiunt, frigida sorbitione conseruatum. At in inflãmatione ea quæ actu frigida sunt, vitãri de

ri debent: magis etiam continuè tepida vtendum, paulatim eam sorbendo: extremas autem manus calidissimas frequentius madefacere oportet: & pedes deligare, continereq́; non est alienum. Insuper sternutamenta accommodare, in quibus maximè humida stomacho infixa sunt. Ita namq; spiritus, dum in angustias redigitur, & violentia incidit, humorem qui in stomacho continetur, propellit. Adhæc superfusionibus ad stomachum vti confert, in quibus potissimum etiam inflammationem illius aut iecoris esse cósideraueris, vena prius secta, nisi omnino vires dissuadeant. Talibus igitur ratione & artificio vtendum est, ita vt animum aduertas tempori, ordini, qualitati, & alijs omnibus, quibus celeberrimi medici aduertendum esse putarunt. At si multis atq; multis tentatis, æger nihi sentiat adiumenti solatijq́;, dum nihil ex ijs quæ ab arte suppeditantur, morbi difficultati succurere potest, etiam naturalibus, quæ alligantur, vti alienum non est, vt ægrum conseruemus. Etenim impium est talem deserere, & prohibere ea quæ ægro ad salutem conferunt, cum etiam diuinissimus Galenus, & qui eum præcesserunt, his sint vsi. Quare sapientissimus ille Didymus in libro qui Octatomus vocatur, scriptum reliquit.

Aliud.

Festu

Festucam, aut lapillum, au fimum ex terra sublatum singultientis capiti, ipso ignorante, imponito, ac statim singultus desinit. In Cyrene hoc quoq; didici.

Aliud.

Singultiens contineat manu sinistra calculos suffragiorum quadraginta, & capiti superimponat, ac statim singultire desinet. Castoreum autem alligatum citò singultum finit. Adhæc cuminum quoque panniculo lineo inditum brachiali sinistræ manus alligato: hoc Aethiopes ad Austrum habitantes facere dictitant. Cretenses tessaram manibus continere, Γ ϱ ϙ γ & naribus offerre. Nonnulli verò panis fracti micam auri singultientis tacitè imponunt, & fragmẽtum olfaciunt, liberanturq;: alij verò rutam ex vino, aut mulsa coctam potui præbent: alij apium aut castoreum, aut daucum Creticum, aut asarum, aut nardum Gallicam, singula priuatim, aut simul cum mulsa, vel decocta potui, aut laser olfaciendum exhibent. Eximiè facit etiam gargaryzatio & aurium orisq; detentio. Non autem oportet pleraque contemnere, sed omnia etiam cum alia curatione, quam ars præstare iubet, adhibere.

De cholera. Caput XIIII.

QVod cholera sanè acutissimus sit affectus, syncopen insignem, immodicamq; virium resolutionem inducēs, omnibus in confesso est. Idcirco accuratè internosci, & celerrimè curari, meritò postulat. Etenim dilatio in omnibus acutis morbis nociua est: in hoc autem affectu etiam exigua ac leuis curandi mora, haud simplicem offensam, sed etiam absolutam subinde tabem, quæ phtisis dicitur, conciliat. Choleram itaque immoderatam esse perturbationem, quæ per aluum & vomitum propter stomachi subuersionem, offensionemq; proueniat, intelligendum est. Ne autem quis affectum hunc ideo Choleram vocari putet, quòd à bile omnino fieri consueuerit, sed quia materia quæ per ventrem adfertur, ex intestinis videtur excerni: intestina verò choladas veteres appellabant, vt etiam Homerus testatur his verbis, κέχυντο χαμαὶ χολάδες. quod est, Fusa erant humi intestina: huius gratia etiam affectum choleram nuncuparunt. At non solùm de vna fit causa, sed etiam multis, nempe ob copiosiorem cibum assumptum, & quia concoqui non potuerit, corruptum: item ob prauorum humorum, aut ciborum, aut potionum, præsertim stomachum offendentium qualitatem: qualis est & pepon, & pingues dulcesq; & oleosi cibi. Gignitur etiam ex copia bilis, naturam sursum, aut infra ad

stra ad exercendum irritantis: necnon ob nonnulla frigida applicata, vt epithemata quædam, aut frigidarum aquarum vsum, si eas bibant, aut in eis diu natauerint. Quæ cùm ita habeant, necesse est etiam de curatione tractare, quæ ad vnamquamq; huiusmodi causam accommodetur.

Curatio eorum qui ex copia ciborum cruditate laborarunt, incideruntq; in choleram.

Si igitur ciborum corruptio per initia tibi appareat, & æger nihil ferè per ventrem aut vomitum excernat, sed nauseet vellicetur q;, tunc ipsis exhibere conabimur quæ potius vomitum prouocare largius possunt, qualis est mulsa, quæ ambo sine noxa præstare potest, nempe & aluum & vomitum incitare. Quòd si verò mulsam non libẽter sumant, tepida aqua ipsis liberalior dari debet, atque vomitus sollicitari aut digitis, aut pennis anserum ex hydrelæo in os inditis, donec corrupta abundè euacuata tibi esse videantur. Et si quidem ita tibi apparuerit, vt nullum recrementum ex ijs quæ iam in ventre corrupta fuerant, copiosum remanserit, somnum ægris præcipere oportet, quietemq;, & præcordiorum fotum. Cùm igitur hæc imbecillia sunt, dulce oleum calidum

iniectum adiuuabit: per hyemen autem etiam nardinum vel gleucinum, vel marciatum. At vacuatione post somnum finita, neque febri vrgente, ad balneum duci debent, paulatimq́; cibo refici, ita vt cruditas tantum vitetur. Nisi enim quid impedimenti fuerit, celerrimè rursus ad naturalem statum reuertũtur, qualia neq; stomacho affecto accidũt, sed corruptione ob copiam ciborum oborta: vnde neque huiusmodi propriè choleram nominant.

Curatio choleræ ex vitiato stomacho prouenientis.

At si non ex ciborum copia, sed inanitione, aut imbecillitate stomachi pragressa euenerit, quæ etiam propriè Cholera vocatur, cùm sit immoderata per ventrem vomitumq́;, vt diximus, euacuatio, stomachus vitiatus atq; imbecillis refici ijs deuoratis, si fieri potest, debet, quæ corroborent, & recreare queãt, nempe victu & medicina. Dicamus igitur prius de victu, qui hoc præstare possit, atq; ita tandem de vnctionibus quæ extrinsecus imponuntur.

De victu.

Panis igitur his ante omnia idoneus est, si ex vino detur, aut myrteo, aut omphacomelite, aut palmatiano, siue særeptino præsertim si æger non febricitet, sed etiam perfrixisse videatur

videatur, & imbecillus sit viribus, copiosioresque pepones comederit. Hi enim cum stomacho plusculum aduersentur, vomitumque immoderatius comesti moueant, cholera affectum gignunt. Quòd autem vomitum cieant, & stomacho sint inimici, experientia id licet cognoscere. Nam si duos sicci seminis scrupulos illi, qui vomitu opus habet, potui offeras, videbis eum qui deuorauerit ex ipsis nauseare, vellicarique, & statim in vomitum prorumpere. At si æger febricitet quidem, ætate autem floreat, neque stomachus eius à frigidis, sed potius pinguibus, aut dulcibus, aut oleosis subuersus fuerit, & ructus nidorosi oriantur, his panis non ex vino, sed omphacomelite, aut cibyriaco hydromelo, aut posca, aut hydrorosato dari debet, permittique vt paululum ex his sorbeat. Quòd si vomitus perseueret diutius, etiã menta decoctum, vt saluberrimum medicamentum, ipsis dandum est. Etenim præterquam quòd stomacho illa grata sit, etiam naturaliter ad hunc affectum accommodata est. Sin autem vires vrgeant, & extremorum perfrictiones, conuulsionesque & animi defectio oriatur, salutare est etiam vinum decocto admiscere. Nam vinum omnium maximè subitò & celeriter vires collapsas resocillare potest. ac multos noui, ex sola illius potione præter spem mortis periculum euasisse.

De vnctione.

Particulas autem refrigeratas perfricare irino vnguento conuenit, aut gleucino, aut nardino, aut populeo, aut sicyonio, aut quodam alio quod recipit præsertim castoreum, & medullam ceruinam. Hæc enim omnia ijs qui conuelluntur, & propè perfrigescunt, admodum sunt conuenientia.

De Epiplasmatis, siue Cataplasmatis.

Vtendum etiam est epiplasmatis, quæ ad eos præsertim idonea sunt, qui cibum non continent: panis siligineus ex vino coctus, oleo melino adiecto, & polenta similiter ex vino myrteo incocta. Quòd si desideretur myrteum, ex vino prædictorum, aut palmatiano, aut Tyrio, aut Sareptino. Prius autem decoquatur in eo absynthium Ponticum, rosæ, mala cotonea, palmulæ, iuncus rotundus siccus, & œnanthe: si tempus autem patitur, etiam capreoli vitis. deinde sic polenta coquatur: inter coquendum adijciatur etiã masticha, & melinum oleum. Hæc enim omnia sunt apta, tum ad corroborandum, tum ad prohibendum ne aliud in ipsum influat.

De epithematis.

Multa sunt ad huiusmodi affectus prodita: quorum autem nos habemus experientiam, hæc sunt.

Epithema dia œnanthes laudatissimum.

Oenanthæ drachmæ duæ, omphacij drachmæ quatuor. styracis item drachmæ quatuor: acaciæ drachmæ octo. rosarum siccarum drachmæ octo: gallæ omphacitidis drachmæ quatuor: palmularum drachmæ sex: vini austeri, olei myrtei, picis, singulorum drachmæ sedecim. Hoc medicamentum ad hepaticas, dysenterias, vomitiones, & eos qui cibũ retinere nequeunt præstantissimum existit.

Epithema quod ex malis constat. Diamelon Græcè dictum.

At si multis in ventre collectis flatibus tormina & distentiones oboriantur, ratio est etiam cucurbitulas admouere: hæ enim non solùm leniunt, sed etiam plurimum iuuant: ijs etiam conferunt, qui cibum non retinent, si statim cùm æger illum assumpserit, stomacho adglutinentur. Nam validè retrahendo, vomitum fieri prohibent: præterea si diutius adhærent, etiam concoctionem iuuant, & ventrem, ne amplius profluat, cohibent. At calidioribus citra scarificatum uti conducit. sin autem inflammatio quædam diuturna, & scirrosa circa præcordia orta fuerit, tunc cum scarificatu eas admouere non est absurdum.

De iis qui ob bilis copiam choleram sunt experti. Caput XV.

QVòd si bilis copiosior nunc sursum, nunc infrà cholera affectum excitet, clarum tibi erit, eam ex rosione & caliditate circa ventrem ac præcordia ampliore percipi: ea verò quæ per aluum & vomitus efferuntur, omnia etiam esse biliosa, ægrum vehementer sitire, & linguam habere scabram. Si æstas fuerit, & æger iuuenis, calidiore victu primùm vsus, multò magis ex his veram notionem, manifestamq́ consequeris, quòd affectus prædictus ex biliosi humoris abundantia procreatus fuerit.

Curatio.

Causam itaque efficientem obseruans, per contraria semper curabis, quæ refrigerare & humectare possunt, cibos, potus, & epithemata, quæ eiusdem sint facultatis. Proinde ptisanæ cremor refrigeratus his est idoneus: item lactuca eodem modo refrigerata, paulo aceti adiecto: similiter etiam intybus & troxymus: item panis ex aqua assumptus. inter testacea pectines & buccina, lota sæpius: item bulbium & sternium, astacus discoctus, & pisces duri, quódque ex ipsis fit isicium: necnon anserum & gallinarum cohortalium ventriculi.

De fri

De fructibus pomaceis.

Ex fructibus conducunt, qui non admodum maturuit, & mediocrem habet astrictionem: præsertim mala, pira, mala punica, & vua pensilis.

De bellariis.

Ex bellariis, castaneæ & vuæ passæ expediunt.

De potione.

Potus his omnium maximè aqua frigida conuenit, quæ non vniuersa sed paulatim, & in cibi sumendi medio tempore bibatur. Quòd si ex symptomatis nimium infestantibus vires imbecilliores fieri contingat, non alienum est hydromelũ & omphacomeli eis exhibere, aut paulum vini, vel Sabini, vel Cnidij. Sin autem vigiliæ quoque multæ infestauerint propter siccitatem, quæ ex inanitione accidit, diacodyon, quod ex sapa Cretica paratur, dare ipsis quoque commodum est: & cùm somnum capturi sunt, paululum ex eo prædictis potionibus admiscendo.

De iis quæ extrinsecus imponuntur.

Imponantur autem stomacho, & præcordijs, semperuiuum, & lactuca, cum mica panis, rosaceóque excepta: item ceratum probè confectum, optimè & maxi

maximè iuuat si tempus ferat, capreolorum vitis, aut vuæ acerbæ, aut polygonij succus ei miscebitur. Præstantius enim erit, & ad ea quæ volumus efficacius. Etenim refrigerat, corroboratq; & id quod in stomachum influit repellit: necnon inferiorem ventrem cohibet, totumq; corpus ad bonam temperiem mutat, & appetentiam excitat. hæc omnia aliáque plura præstare potest. Hac igitur ratione ipsos curare oportet, in quibus & vomitus copiosiores crebrioresq; fiunt, & venter immoderatius excernere, atq; conuulsiones syncopasq; inducere videtur, vt æger de vita periclitetur, dum immoderatior per vomitus & aluum excretio accidit.

De cholera, quæ citra noxam excitatur. Caput XVI.

Q*Vòd si bilis ad excretionem procliuis, naturam irritare videatur, nihil autem mentione dignum vel per aluum descendat, vel per vomitum erumpat, non absurdum est tunc etiam medicamento purgante vti, quod humorem biliosum purgare queat, præcipuè si æger iuuenis fuerit, & priori tempore purgari consueuerit, nunc autem cessauerit. Maximè igitur hoc efficere potest citra noxam scammonia liquor ex posca, cum exiguo admodum mentæ succo, aut hydrorosato, aut hydromelite datus. At si bilis in ventriculi tunicas absorpta fuerit*

fuerit, etiã picra ipsis exhiberi debet, adiecta ei scammoniæ lachryma, prout ægri vires permittunt. His igitur ad corpus purgandum uti debemus. Vbi vacuatio facta fuerit, & totum corpus deinceps recrementis vacuum, ut nihil in ventrem possit influere, nauseæ statim cessabunt, & cibus qui offertur non corrumpetur, prauitate humoris iam euicta, minoreq́ue facta: & in totum corpus distribuetur, ipsumq́ue probè nutriet, ut æger sequenti tempore immunis à morbo, & sanus conseruetur. Cæterùm nosse oportet, frictionem per manus adhibitam, quietam, calidam & mitem, ijs omnium maximè qui choleram sustinent conducere: præterea etiam extremorum deligaturam, & si quidem aluus urget, plura brachijs & iuncturis, quibus illa cum manibus committuntur, vincula inijcienda esse: sin autem vomitus, tum fœmora, tum talos constringi, & paululum ipsa dissoluendo, rursus deligari oportere. Si pedes refrigerari aut conuelli spectaueris, etiam permittes, ut calidæ ipsos aquæ imponant, ac fouebis, quousque particulæ incaluerint, vehementerq́ue rubescant. A fotu lanis quoque obtegentur, ne refrigescant, atque hæc potius fieri debent, cum etiam vomitus urget, & materia sursum erumpere videtur, quemadmodum diximus, brachia vehementer vincire, & superfundere iterum

iterum oportere, si aluus item vrserit: vt materiam semper in cōtrarium reuellamus: necnon alia, vt dictum est, diligenter administrari decet. Atque eo pacto cholerae curatione non frustraberis. acutissima namque si oboritur, subitò periculum inducit.

LIBRI SEPTIMI
Finis.

CAPITA LIBRI octaui, & appendices.

Hepati

Hepaticum optimum, facit etiam lienosis & quibus stomachus est distentus, nobilissimum medicamentum, & blandè emolliens, adeò vt nullum ei comparari queat.

Epithema odoratum, quod Euodes dicitur, ad iecoris & stomachi inflammationes egregium.

Copton ad duritiem, & stomachi iecorisq; resolutionem insigne.

De antidotis hepaticis.

Hepaticum Athanasia dictũ, ad nephriticos & arquatos valet: item sudores mouet.

Pastillus hepaticus, qui etiam simul arquaticis auxiliatur.

Antidotum hepaticum ad magnas iecoris obstructiones, & scirrosos affectus vsu comprobatum.

Ad iecoris obstructionem puluis nobilis, quem frequenter dedi.

Ad magnam iecoris & lienis obstructionem, vt etiam insignes duritias emollierit.

Aliud ad iecoris obstructionem.

Aliud comprobatum, quod à lepore dia lagou dicitur.

Aliud dia bacanu.

Simplicia ad iecur medicamenta.

De

Aliud.

Aliud collyrium quod subiiciatur, ad tenesmum & dysenteriam valde efficax.

Que per inferiora iniiciuntur ad dysentericos, magnosq; dolores, vel inflammationes, Enemata Græci vocant.

Aliud melius. Aliud.

Pastillus Marcelli magnificus.

Pastillus sine opio & calce dysentericis accommodus: purgat enim, & cicatricem inducit.

DE INTESTINORVM EXVLCEratione, quæ propriè Dysenteria Græcis dicitur. Caput IX.

Notæ exulcerationis in crassis intestinis.

Notæ superiorũ intestinorũ affectorum.

Si in mediis intestinis exulceratio existat

Quid agendũ sit, si vlcus in recto intestino excitatum fuerit.

Quibus enematis in recti intestini affectu vtendum sit.

Præstantissima quæ ano subiiciuntur, longo vsu à nobis comprobata.

Alia glans, quæ etiã Clidiõ nominatur, ad tenesmos & alui profluuia efficax: nam doloris leuationem adfert quãprimùm apponitur, somnum suauem inducens.

Cataplasma ad recti intestini inflammationem.

Si crassa aut media intestina exulcerata sint.

DE LIENIS AFFECTIBUS EX libris Philagrij. Caput x.

ALE

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER OCTAVVS,

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE INFLAMMATIONE iecoris.

Caput I.

QVod sanè, vt omnis inflammatio ex feruenti sanguine trahit originem, ita etiam ea quæ in iecore oboriri solet, exordium sumat, omnes fatentur. Quomodo autem ipsa internosci debeat, discernique, num ipsi iecori propriè acciderit, an tunicis ipsius, vel musculis extrinsecus ambientibus, considerare oportet. Et si iecur inflammatur, inspiciendum rursus est, & inquirendum, gibbáne potius, an caua ipsius pars, vel etiam vtraque simul affecta sit. Si enim id cognitum discretúmque pro-

bè fuerit, curatio quoque celeriter, sinéque impedimento administrari poterit.

Notæ, an gibbam iecoris partem inflammatio obsideat.

Si igitur inflammatio in gibbis constiterit, facilè internosci potest, præsertim si magna sit. Nam secundum ambitum circumscriptum inflammationis species ferri tunc videtur: at febrim inuehit ardentem, vomitum biliosum & eruginosum: frequenter iugulum detrahit, tussiculam mouet: septum transuersum coarctat: & grauitatis potius quàm inflammationis sensum infert. Si enim in tunicis aut ambientibus vasis constiterit, acriorem dolorem excitat. Quare si vniuersa iecoris inflammatio magna fuerit, ita ipsam nosse tum oculis ipsis, tum tactu, tum aliis prædictis indiciis expedit. Quòd si inflammationem non magnam, sed exiguam esse contigerit, agrè ipsa internosci potest. Neque enim febrim statim inducit, nisi insignem quandam magnitudinem acquisierit: neque oculis hac spectari, neque tactu manifestò cognosci, sed ex aliis ipsa animaduerti potest. Si namque æger, vbi nos præceperimus, vt magnā respirationem edat, grauitatem se quandam, & dolorem percipere dixerit, inflammationem exiguam interius in iocinore, aut circa eius gibba existere sciendum est.

Signa

Signa inflammationis cauam iecoris partem occupantis.

At si in caua iecoris parte inflammatio constituta fuerit, inde cognoscitur, quòd tumor primum in imis potius, quàm in supernis partibus conspiciatur: atque hinc animi defectio succedat, imò etiam corpus alimentum non sentiat, pallidum & tenue appareat, vt tandem ipso refrigescente etiam aquæ subter cutem suffusio deinceps sequatur. Ita sanè inflammationem caua iecoris infestantem, ab ea quæ gibba exercet, discernere conuenit. At in musculis inflammationem tempestiuè cognoscere licet. Nullum enim ex prædictis accidentibus ægri sustinent: & præterea inflammatio è directo musculorum figurata conspicitur: necnon extrinsecus manifestò conspectui se offert, non quemadmodum in caua iecoris parte intus delitescens. Curare autem eam oportet ita, vt toti corpori prospiciamus. Si namque sanguis in vniuerso eo superet, curatio protinus administranda est, & non differenda (periculosum enim) sed vena axillaris incidi debet. Quòd si hæc secari non potest, ex supernis vacuatio omnino tentanda est. Qui enim vacuationē adhibere, & totū corpus recremētis liberare neglexerunt, hi maximorum malorum ægris autores fuerunt. Vel enim ac-

cidit, vt materia in pus ex medicamentis intempestiuè adhibitis conuertatur, aut temporis spacio scirrhosa, & ad discutiendum contumax fiat. Propter hæc igitur omnia cauendum est, ne cataplasmata, & superfusiones inducamus, priusquàm totum corpus à recrementis liberum fecerimus. Itaque sanguis mitti debet: post missionem victus institui, recrementorum expers, mitis, qui nihil habeat acre, præsertim inter initia. Nam feruens inflammatio nihil huiusmodi tolerat: quare commodius est ab id genus decoctis abstinere, ac non vti ijs quæ videntur aperire, eo quòd partes inflammatæ fluxiones inde magis experiantur & augescant. Itaque cremor ptisanæ his est idoneus, qui habet vim & aperiendi & abstergendi, præterquam quòd affectas partes non affligit aut calefacit. Similiter etiam auenæ cremor accommodus est. Iis autem qui hæc auersantur, & chytron & amygdala dari debent: oua autem prohibenda, eò quòd crassi sint succi, & flatuosi: micæ verò panis, aut coctæ, aut elotæ, verùm non copiosæ assumi. Reliquis omnibus frumentaceis interdicendum est, vt similagine, libo suminali, pulte, quæ Græcè poltos dicitur, & placentis item pinguibus & testaceis, præter erinacium, & rarò admodum pectines: atque tunc dare conuenit, cùm æger biliosus esse apparet, sitiq; & vigilijs

vigilijs conficitur, inflammatione ferventi & erysipelacea torquetur. His & intybi & troxymi, & cichoria, & sonchi, & teneræ betæ: necnon columbus, & piscis cum iure decocti conueniunt. Dulcia vero omnia, & recrementitia prohibeto. Nam viscera largius hinc augescentia, in tumorem attolli videre licet, non solùm in gallinis & suibus, sed etiam omnibus brutis animalibus, quare dulcia & astringentia similiter cauere oportet. Nam eo quòd constringunt contrahuntq; tumores, ad discutiendum difficiles ipsos reddunt: ob quod neque malum punicum, neq; alium fructum pomaceum, imò neque vinum maximè competit: vt quod omni ferventi inflammationi in totum sit aduersarium. Quòd autem astrictionis expers est, magis proficit, in quibus sola obstructio citra inflammationem existit. Tantum de victu dixisse sufficiat. Offerenda igitur prius sunt quædam simpliciora, ex quorum numero est radicis apij dilutum, & oxymeli cum inflammatio concoqui incipit. Nam per vrinas materia subtrahitur, tumórque imminuitur. Si igitur & febris mitior fieri, & concoctionis signa tutiora appareant, cum fiducia etiam ea quæ largius incidere, & obstructa aperire possunt, exhibeto: cuius generis est asarum, maum, & nardus Gallica. Composita autem probè faciunt hæc, quæ

soluere

soluere simul inflammationes, & dura emollire possunt: item quæ magnas citra febrim obstructiones possunt discutere, quorum etiam confectiones exponere est necessarium.

De obstructione iecoris. Caput II.

OBstructiones iecoris vniuersæ hinc innotescunt, quòd neque febris, neque feruor in locis affectis adsit: grauitas autem, & sola distentio in cauis iecoris partibus sensu percipiatur. Cùm igitur obstructionem esse animaduerteris, cum fiducia medicamentis vtitor, quæ incidunt & extenuant, quibus etiam in particulis scirro indurescere incipientibus vti consulo. Ac scirri vbi materia quæ particulis impacta est, prius emollita, dissolutáque fuerit, medicamentis tunc indigent, quæ obstructa liberare possunt. Qui enim ad ea quæ reserare solent descenderunt, priusquàm tumor fuerit emollitus, hi adiumentum quidem ex eis attulisse visi sunt, tenui solo, si quod est, discusso: postea autem obfuerunt. Nam humores nimium exiccati, assatíque, lapidum instar concreuerunt, adeò vt non amplius discuti potuerint. Dicamus igitur de vnoquoque, qualia sanè ad inflammationem tantum, qualia item ad obstructionem conueniant: quæ rursus indurescentia dissoluere & emollire queãt.

De

De inflammationis iecoris curatione.

Laborantes inflammatione iecoris, malis cotoneis, farina hordeacea, & fenugræco decocto obducito. Etenim præterquàm quòd robur insinuant, etiam durities discutiunt, emolliuntq́;. Ad maximas inflammationes, in quibus etiam stomachus affectus est, & latera distenta sunt, palmulas citra medullam contusas diligenter, & cum pari cerato rosaceo, in pila legitimè vnitas, paulo rosacei superfuso, applicato. Iam ceratum bene facit, quod recipit hæc: ammoniaci, ceræ, singulorum drachmas quatuor: olei Cyprini heminam: ceratum derasum reliquis admisceto. octoginta, croci drachmas quatuor: olei

Aliud ad inflammationes non admodum feruentes.

Sampsuci viridis drach. vigintiquatuor: thuris drach. quatuor: ceræ, resinæ piceæ, singulorum drachmæ sedecim: olei Cyprini heminæ sex: mellis heminæ quatuor. Quæ liquari possunt, liquefacito, & aridis in pila probè læuigatis addito.

Aliud.

Epithema ad inflammationes feruentes, non modò musculorum, sed etiam ipsius iecoris, multis admodum experimentis comprobatum. Absynthij coma, nardi Gallicæ, asari, croci

croci, singulæ vnciæ: iridis, myrti, styracis, bdellij, suffiminis ammoniaci, singulorum vnciæ duæ: medullæ vitulinæ vnciæ quatuor: cerati lentiscini libræ quatuor. Adhæc Apollophanis epithema optimè facit, si quis ipsum commodè parauerit: habet autem in hunc modum.

Apollophanis malagma ad iecorarios.

Ceræ, iridis Illyricæ, bdellij, singulorum drachmæ octuaginta: ammoniaci suffiminis totidem: resinæ terebinthinæ drachmæ quadraginta: mannæ thuris totidem. Contundito & irino pilam subiungito.

Epithema ad inflammationem iecoris.

Aloes vnciæ 3. masticha vnciæ: ceræ vnciæ 3. olei nardini siue melini totidem. Sin autem voles, vt magis corrobores, misceto aloen pari masticha pondere: ita & stomacho & iecori, quòd mediocrem sustinet inflammationem conueniens est medicamentum, quemadmodum etiam quod micas panis recipit: item Anethine, & Ambrosia: necnon quod Diamelilotu dicitur si his misceatur: ad hæc quod diachamæmelu vocatur.

Ad inflammationes scirrhosas.

Ad tumores sine febribus, præcipuè diuturnos.

turnos & scirrhosos etiam Anemone medicamentum valet, & Ariobarzanium, & quod vocatur Helladicum, omniaq; copta bene faciunt. Atque horum scripturas apud multos proditas inuenire licet. Vt autem lector promptè inueniat, nec differre cogatur, hic quaque exponenda vobis censui, maximè illa, quorum experientiam accepimus.

Hepaticum optimum, facit etiam lienosis, & quibus stomachus est distentus, nobilissimum medicamentum & blandè emolliens, adeò vt nullum ei comparari queat.

Ceræ drach. septuaginta quinque, sampsuci quinquaginta: fænugreci torrefacti totidem, piperis albi vncia, nitri octo: terebinthinæ drach. 75. cyprini libra, vini hemina. Sicca contundito, incernitóque, & ad triduum vsque in vino macerata simul vnito: deinde ea quæ liquari possunt, liquefacta, ijs quæ in pila sunt, superfundito: emollitáque diligenter reponito. Cùm vsus postulat, medicamenti partem vnam misceto: atque ita imponito.

Epithema odoratum, quod Euodes dicitur, ad iecoris & stomachi inflammationes egregium.

Croci sescuncia: bdellij drachmæ nouem: aloes.

aloes, myrrhæ, singulorum vnciæ duæ, folij vnciæ: propoleos vnciæ tres: thuris vnciæ duæ: styracis vnciæ tres: mastichæ vnciæ 2. semis, nardi vncia, cardamomi vnciæ duæ, fecis hedychroi sescuncia: ammoniaci suffiminis vnciæ sex, ceræ libra: colophoniæ libræ duæ: opobalsami vnciæ sex: palmularum totidem. Haud noui an in duris & frigidioribus affectibus medicamentum hoc sit præstantius.

Copton ad duritiem & stomachi iecorísque resolutionem insigne.

Propoleos vnciæ sex: styracis vnciæ duæ, mastichæ vncia: terebinthinæ semuncia: fecis nardini quod satis est.

De antidotis hepaticis.

Tantum de medicamentis. reliquum est vt eorum quæ experti sumus, antidotorum, & puluerum mentionem faciamus.

Hepaticum Athanasia dictum, ad nephriticos & arquatos valet: item sudores mouet.

Croci drach. 2. cinnamomi, nardi, casiæ, myrrhæ, iunci odorati floris, singulæ drachmæ: melle attico excipiuntur. fabæ græcanicæ instar febricitantibus ex hydromelo datur. Non conuenit autem calidis intemperiebus, sed potius frigidis, simul & humidis.

Pastil

Paſtillus hepaticus, qui etiam ſimul arquaticis auxiliatur.

Aniſi, apij ſeminis, aſari, amygdalarum amararum purgatarum, abſynthij, ſingulorum drachmæ quatuor. Parantur ex aqua, formãturq́ paſtilli, & datur drachma ex aqua. Adhac chamæmelum cum vino & melle datum, ſubitò iecoris inflammationem ſanat.

Antidotum hepaticum ad magnas iecoris obſtructiones & ſcirroſos affectus, vſu comprobatum.

Piperis ſeſcuncia, ſpicæ nardi ſcrupuli tres: aloes ſcrupuli ſex: fœnugræci ſcrupuli ſex: eupatorij ſeſcuncia: maſtichæ ſcrupuli tres: ammoniaci, coſti, ſingulorum ſcrupuli ſex: aſari ſcrupuli ſex, mellis ſeſquilibra. Datur cochleare vnum ex condito. Hoc valet ijs, quos calida intemperies infeſtat, imò in quibus etiam viſcoſi humores obſtructionem pepererint.

Ad iecoris obſtructionem puluis nobilis, quem frequenter dedi.

Coſti, eupatorij, ſingulorum partes duæ, piperis pars vna. Datur ad triduum ex vino Aſcalonite dimidium. Qui autem aſſumit, in dextrum latus ad horam dimidiam decumbat. Veſperi ſimiliter capiet: abſtineat autem qui medicamento vtitur, aceto, glandibus,

leguminibus, oleribus, rapa, & alijs quæ flatus pariunt.

Ad magnam iecoris & lienis obstructionem, vt etiam insignes duritias emollierit.

Ammoniaci suffiminis scrupuli quatuor: thuris scrupulus datur ex condito per triduũ, beneq́ facit. Nam causas per ventris euacuationem educit, & eos qui aqua inter cutem laboraturi sunt, ne morbo corripiantur, prohibet. hoc ego subinde sum expertus.

Aliud ad iecoris obstructionem.

Capparis radicis partes duæ: costi pars vna. datur ijs qui febri carent ex vino: febricitantibus autem ex tepida.

Aliud comprobatum, quod à lepore διὰ λαγωῦ dicitur.

Costi, fœnugræci, piperis, leporini stercoris, omnium paria pondera contundes, incerneśq́, & probè læuigabis. Datur cochlearium, si febris absit: ex vino: febricitantibus autem ex tepida. Iubeto ægris, vt in dextrum decumbant latus.

Aliud Diabacanu.

Costi, baccani, singulæ vnciæ, folij scrupuli octo: piperis albi scrupuli sex: spicæ nardi totidem:

dem: mellis quod satis est. Datur cochleare cum mistura conditi in balneo, atque hoc est comprobatum, præsertim ad obstructiones à viscosis, & crassis humoribus conflatas. Vt autem medicamentum quodcunque velis, ad subiectum affectum accommodatum componere queas, ægri vires, temperamentum, ætatem, & singula alia, quæ etiam sapiens ille senex obseruare docuit, respiciens simplicia exposui medicamenta, vt & eorum facultas tibi citò suppetat, & alia ex eis facilè quomodocunque velis conficias.

Simplicia ad iecur medicamenta.

Viticis semen iecori scirrho, & obstructioni obnoxio opitulatur: centaurij minoris succus potus, & extrinsecus impositus: plantaginis radicis sicca & folia, multoq; magis semen: asparagus myachantinus, præsertim radices & semen: glycyzidiæ radix similiter, lauri radicis cortex ex vino odorato potus: item nucleus pineus, cicera, erythrodani radix, & eupatorium: præterea robur particulæ ipsi insinuat: adhæc lupinorum amarorum decoctum, cum ruta, & pipere potum, & extrinsecus impositum: insuper iris, pistacei semen, marrubium, amygdala, & dracunculi radix, viscera purgant, crassos &

uiscosos humores extenuant. Iam carpesium, polium & chamædrys obstructa aperiunt, & crassitiem humorum extenuant: ampeloprasson, similiter agaricum & anthemisium, quod etiam dicitur chamæmelum, præcordijs utilissimum, si quid aliud, existit.

De imbecillitate iecoris & dysenteria. Caput III.

CVm dixerimus, quomodo inflammatio & obstructio uel scirrus curari debeant: exponamus etiam, qua ratione ei medendum sit, atque internoscendum, quando nihil horum experitur, sola autem intemperie infirmatur.

Notæ.

Quòd si igitur attractrix facultas est imbecillis, ea quæ per aluum deijciuntur, in cremorem, quem chylum uocant, probè quidem redacta, eo quòd uenter nullo affectu laboret: liquidiora autẽ inueniuntur, quia distributio in iecur minus perfecta fuerit. At si facultas alteratrix infirma existat, deiectiones carnium recentium loturæ similes uidebis: atq; hic affectus hepatica dysenteria uocatur. Itaq; uulgares medici, ubi eiusmodi quippiam conspexerint, nihil solliciti, nec internoscere ualentes, unde imbecillitas oriatur, statim quæ ad iecur sunt inscripta medicamenta adhibent,

bent, præsertim quæ robur adijcere & confirmare possunt: extrinsecus quidem catataplasmata quæ ex aloe, balaustio, malicorio, myrrha, & œnanthe constant: intus autem rheum barbaricum, & Xylomacer dictum, necnon theriaca, atq; alia quædam antidota. Nonnulli autem ipsorum ventrem extrinsecus, spissamentis & pastillis curare non dubitant, maximè offendentes. Nam ex huiusmodi corrumpunt magis viscus magisq; infirmum & intemperatum reddunt. Verùm non ita conuenit: sed prius inquirendum ac inuestigandum est, quæ intemperies causa sit effectrix. Atque hac diligenter animaduersa, ita victus institui aduersus affectum debet, qui ab internotione suggeritur. Quippe iecur non ex calida solùm intemperie, sed etiam ex frigida & humida qualitate, item ex vtraque simul infirmum redditur. Subinde verò ob prauam quoque materiem ingrauescens, & propter obstructionem læditur. Interdum etiam inflammatio vnà cum frigida intemperie miscetur, mixtusq; affectus & varius efficitur. Dicamus igitur in eum modum, quo optimus medicus singula internoscere debeat.

De calida intemperie.

Ex calida intemperie iecorario affectu la-

borantes internoscere multis indicijs licet, præsertim quòd æger valde sitit, bilemq; vomit: sæpe verò etiam æruginosa, & quòd deiectiones eiusmodi apparent: linguam habet scabram: corpus siccum & gracilius videtur, tanquam iecore colliquescente, & in cruentas sanies contabescente, temporis autem spacio etiam ex ipsa substantia tandem particulæ longè fœtidissimæ deferri cernuntur. His igitur notis calida intemperie laborantes animaduertere conuenit. Cæterùm ex temperamento ægri, ætate, anni tempore, & prægresso victu, reliquum licet firmioris cognitionis gratia capere, atque hinc internoscere. Nam temperamento calidi sunt, & tenues habitu, pilosq; densos habent, curis dediti, & animo iracundi.

De frigida intemperie.

Qui verò ex frigida iecinoris intemperie laborant, neque sitiunt vehementer, neque bilem vomunt, neque amaritudinem in ore, sed potius acorem sentiunt: item deiectionem alui neque biliosum, neque fœdi admodum odoris, neq; colliquationis aliquid, sed veluti sanguinem crassiorem, & nigro similem continent. His etiam vultus non collabitur, & reliquum corpus temperamentumq; ad frigidius magis inclinare videtur, ad hæc præcedens victus talis, si perspicias, deprehenditur

ditur: item vita ociosior, balnea copiosiora, & intempestiua, eaq́ꝫ post cibum. Ex his atque alijs consimilibus indicijs frigidam intemperiem iecoris notare ac internoscere poteris.

De sicca intemperie.

Sicca iecoris intemperies corpus siccius testatur, & tenuius: sitim magis conciliat, & deiectiones alui paucæ & craßiores apparent.

De humida intemperie.

At humida iecoris intemperies neque sitim efficit, neq́ꝫ siccitatem, sed magis etiam linguæ humiditatem. Nam nulla sitis vrget, & vultus totumq́ꝫ corpus diu non collabitur: postea autem deiectiones ventris plurimæ apparent. Scire porrò licet, quòd materiales qualitates si cum effectricibus misceantur, hæc indicia demonstrent.

Quomodo calida iecoris intemperies curetur.

Calida igitur iecoris intemperies refrigerantibus auxilijs curari debet: illa verò in totum remedia deligenda sunt, quæ prætertquàm quòd refrigerant & abstergunt, etiam aperire iecoris meatus, & corroborare præterea ipsum poßunt, efficiunt que vt alimentum

celeriter per totum corpus distribuatur. Itaque cremor ptisanæ his est idoneus: ac panis, cui adiecta sit inter coquendum radix apij, intybus, cichorium, sonchus, & his adhuc magis troximum. Quoniam verò in prædictis oleribus vis amara, & aperiundi obstructos iecinoris meatus existit, vti his oportet. Nam hæc facultas etiam calidas iecoris intemperies admodum iuuat, & frigidas non offendit. Non enim intensam habet frigiditatem, sed mitem, & quæ medium iam attingat, vt quis citra noxam ea, & cum fiducia vti possit. Omnia namque recipit, quorum maximè vsus est in ijs qui imbecillum adeò iecur habent, vt neq; contineat alimentum, neq; exactè inalteret, vel etiam in corpus distribuat. Ego sanè noui multos, qui hepaticas dysenterias euaserint, hoc adeò vsos olere. Neque enim semel tantùm, sed etiam sæpe ipsum comedere eodem die conuenit, & manè & vesperi, tum ex decocto, tum ex condimento: coriandrum autem ipsi intercoquendum miscere oportet. Quòd si quædam obstructionis suspicio in gibba aut caua parte iecoris fuerit, tunc etiam apium simul incoquere præstat. Nam præterquàm quòd suaue est & gratum, concoquitur etiam, & in iecur, magis distribuitur. At oua in omnibus huiusmoodi affectibus, præsertim dura,

vitari debent: & halica, nisi propter vires collapsas, aut fastidium refectione vtendum sit, atque tunc apij radicem cum ea incoquere conuenit. Commodius igitur est, nisi necessitas quædam vrgeat, nunquam halicam tali morbo laborantibus dari, neque chydron aut typhen: verum omnibus cibis ptisana & panis, prædictáque olera præferenda sunt. inopia verò olerum, lactuca quoque dabitur, & ex iure, & ex condimento, cum radice apij & beta percocta. Vtilis enim est per se, & cum malua suauior euadit, commodiorq; si acetum inter coquendum recipiat. Ex ijs quæ volatu nituntur, gallina cohortalis deligi potius debet quæ & ex iure comedatur, & cum oleribus coquatur. Multa verò iura, præsertim pinguia, & quæ habent aut cuminum aut orizam, aut aliud quoddam condimentum, vitare semper oportet. Nam eiusmodi confectiones impediunt & concoctionem & distributionem, cùm humor adhuc biliosus superat. Iam ex perdice alimentum his cõuenit, phasiani non pingues, & anserum ventres: ex siluestribus nonnulla, vt attagena: raró turdi, aut turtures, aut ex paruis passerculis aliqui. Anates in totum fugere oportet, ac omnia quæ in paludibus degunt, quæque siccam & melancholicam carnem obtinent, raró, aut nequaquam offerri debent. At calidas intem-

peries nihil ex his comestum iuuat. Ex piscibus, præcipuè marinis, saxatiles offerendi sunt, in puro mari degentes, vtpote turdus piscis, scarus, psitta, mulus, chrysophris. Qui verò calorem habent leniorem, validasq; vires, ijs lupus, orphus, ceris, & isicium ex ea paratum exhiberi debet, quod nihil habet gari aut vrticæ, aut alia quedam. Nam isicium ita confectum, præterquàm quòd nihil iuuat, adhuc etiam magis eos qui copiosissimè vescuntur lædit. Ex quadrupedibus pulmones dandi sunt, & crassa ouium intestina: quæ Græci institores ea vendentes, chordas appellant. Verùm illi etiam lienem & cor eis admiscent, vt quæ ægrè corrumpantur, & calidæ intemperiei queant resistere. Vbi non admodum magna est intemperies & biliosa, humórque citra aliquam obstructionem magnam, aut inflammationem vitiosus, ibi cibos offerre conuenit, qui ægrè conficiantur, & validos. Cæterùm dare his quoque oportet, si tempus permiserit, fructus pomaceos, peponum dulcium carnem, admodum dulcia mala, & cotonea bene matura, eáque assa probè, aut cocta cum gallina. Ne autem mala, dum assantur, adurentur, sed diutius ad assationem sufficiant, duréntque, fermentum extrinsecus vndique ipsis obducetur, atque sic ipsa furno demittentur. Malorum

puni

punicorum grana, & ante cibum modicum, & cum pane dare conuenit. Nam iecur admodum imbecille, & stomachum collapsum firmare possunt, etiam si æger maxima siti conficiatur. Tunc enim vuam quoque dura carne præditam, & citrium molle ipsis porrigere oportet: item cerasia, pira, vel mespila conferunt, aut semel, aut bis exhibita. Nam continuus omnium astringentium vsus, & siccare, & ventrem inferiorem obstruere, cohiberéque potest, ne stercus facilè efferatur. Quare astringentia cibi ratione crebrò offerre, & extrinsecus obducere cautio est. Ex bellarijs plurimum exhibeto vuas, præsertim quæ vocantur Larissenæ. Nihil enim hepaticis dyssenterijs adeò opitulatur, vt vua passa, quæ omnia bona continet, vt non putrescat, vt corroboret, vt præter boni medicamenti facultatem etiam nutrire possit, & quodcunque prauum vitiosumque inuenerit, in benignum conuertet. Reliqua verò omnia, nuces, pistaceæ, & nucleos pineos vitare oportet, vt inimica. castaneæ verò tutò sumentur: nam boni succi sunt, & non citò à calidis intemperiebus corrumpuntur. Tantum etiam de hepatica dysenteria, quæ ex calida intemperie nascitur, dictum esto. In vniuersum autem illi cibi magis sunt deligendi, qui probè distribuuntur, & robur

tem

temperiemq́ inducunt, & vim abstergendis visceribus aperiendisq́ efficacem habent: qualem si non obtineant, alias autem temperati sint, adijcere eis hunc oportet, vt probè iecoris meatus pertranseant. Dicamus igitur cremorem ptisanæ ad hoc idoneum esse: subinde verò & grana ipsius & olera, maximè intybus, & his adhuc magis troxyma ad idem congruunt. quare etiam per se, & cum gallina aut perdice, aut ventriculo anseris dari possunt: aut cum carne, quadam gratia simul incoqui. Cæterùm olera iam commemorata, elixa aut cruda offeruntur, prout æger bene afficitur, & vsus morbi postulat.

De hepatica dysenteria ex frigida intemperie. Caput IIII.

QVòd vniuersalis curatio per calefacientia adhibeatur, omnibus est manifestũ. Verùm quæ potius ex particularibus deligi debeant, hæc quoque medicum scire conuenit: ac faciemus sanè hoc, à victu exorsi. Cùm igitur frigida intemperies affligit, & panẽ calidum exhibere comedendum per se & ex vino Tyrio, aut Berytio, aut Sareptino aut Cnidio expedit, frequenter etiam ex Arysino, cum & æger febricitat, & frigida intemperies magna apparet, quæ iecur & stomachũ obsederit. Ego sanè

sanè noui me alicui, cuius viscera & stomachum refrigerata coniecturis deprehenderam, conditum cum pane aut typhe dedisse, & plurimum adiuuisse, Oportet autem remedia magis, minúsve calefacientia pro frigiditatis obtinentis magnitudine accommodare. Ex oleribus brassicam ter coctam esse potius conuenit, interim ex vino alias conditam, vel per se, vel cum intybo, aut troxymo, interim cum gallina aut perdice aut attagena, aut turdis: item ventriculos anserum, isicium, & carnem assam, sed rarò, cùm ægri alios cibos fastidiunt. Non enim offerendi sunt frigida intemperie laborantibus cibi, qui ægrè conficiuntur. Secunda ratione etiam milium affatim coctum, & puls similiter idonea est. Testacea verò his exhibenda non sunt: nam calidis temperaturis talia conueniunt. Ex piscibus vtiliter datur turdus, cossyphus, ceris, chrysophrys & omnium maximè mulus. Hi namque etiam assi adhibiti omnibus conducunt, & magis super prunas assi. Castaneæ mediocriter assæ, si non admodum crebrò edantur, iuuãt. ita namque comestæ nihil frigidum obtinent, & præterea fluxiones obtundunt, vt quæ mediocrem crassitiem rosionis expertem possideant. Dato autem & vuas passas: quoniam omni, vt summatim dicam, quacunque tandem intemperie citra inflammationem infirmo familiares cibi

existunt

existunt, ut quæ iecur confirment & si malignum quid in eo contineatur, in benignum commutent. Pistacea autem & amygdalæ in hepaticis dysenteriis caueri debent, eo quod facilè corrumpantur, & oleosa sint, promptéq; in bilem mutentur, & recrementum asperius reddant, ut hinc uenter magis crebriúsq; irritetur. Hæc etiam de hepatica dysenteria quæ ex frigida intemperie prouenit, dicta sunto. At materiales qualitates, ut siccitas & humiditas, eisdem cibis curari possunt: si illos studeamus exhibere, qui neque manifestò calefacere, neque refrigerare solent, sed medij quodammodo cùm sint, etiam secundum efficientes qualitates humectare aut siccare solent. Dicamus autem, quæ inter medicamenta aut antidota hoc præstare queant.

Quæ hepaticæ dysenteriæ ob calidam intemperiem ortæ conferant.

Citrij succi cyathum cum mulsa dato, aut serios succum similiter, aut cichorij. Sin autem intemperies non admodum calida est, etiam succos olerum cum uino tenuiori dato. Nam & absterforiam uim obtinent, & generose aperiunt. Quare si humidus succus non adfuerit, siccum inspergito: catapotia autem ex eis contra

tra huiusmodi affectus fingere oportet, quæ hæc recipiunt. Cichorij radicis drachmas quatuor, chamæpyteos radicis drachmas quatuor. Tundito, excipitoq́; melle cocto & nucis pontice instar dato, & aquæ calidæ cyathos tres superbibendos præbeto. Iis autem qui valde calida visceris intemperie laborant, rosaceum, aut melinum, aut hydrorosatum, aut serios succi cyathos duos quotidie potui dato.

De fotu ad calidam iecoris intemperiem.

Fotus ad calidam iecoris intemperiem optimus adhibetur ex oleo chamæmelino & nardino. Nam ante cataplasmata omnino melius proficit. Cataplasma autem in hunc modum conficies. Croci macerati in vino Ascalonio, & triti drachmæ quatuor: plantaginis sicci, triti, incretiq́; drachmæ duæ: lenticulæ farinæ vnciæ quatuor, aut polentæ. Coquantur igne lento in aqua, & oleo rosaceo. Tepidissimum sic iecori & stomacho superimponitur.

Antidotum Cyphoides ad frigidas iecoris intemperies vtile.

Croci, cinnamomi, singulorũ drachmæ quatuor: myrrhæ drachmæ duæ: bdellij drachmæ quatuor: bituminis drachmæ tres: vnci

ci odorati floris drach. tres, calami drachmæ duæ, casiæ drachma, nardi drachma: terebinthinæ drachmæ sedecim, mellis heminæ dimidium: vuæ passæ carnis drachmæ centum sexaginta. Vino vuam passam, bdellium & myrrham macerato: resinam liquefactam melli misceto: deinde omnia comixta, læuigataq; reponito. Excellentissimum hoc est medicamentum, & plurimum id in hepaticis dysenterijs expertus sum. Etenim siccat, corroborat, discutit, & prauas sanies putridasq; emendat, corrigitq;. constat enim aromatis, & vua passa, quæ & nutrit, & naturalem habet ad iecur proprietatem.

De fotu & cataplasmate.

His fotũ ex oleo anethino, aut sampsuchino adhibeto. post fotum cataplasma ex ruta contusa, melanthio, cymino, & aristolochia longa. Adhæc puluis horum coquatur cum melle & vino modico Arysino, oleoq; Cyprino. Sit autem mel diutius cum aromatis coctum, vino simul adiecto, vt pastillus fiat, atque sic oleum postea misceto. Quòd si nimia sit iecoris imbecillitas, fotus primùm ex absynthio, epithymo & oleo suprà dicto adhiberi debent. Similiter & cataplasma, cui addendus est rosarum siccarum puluis, & pro aloe palmulæ & cotoneæ inducendæ.

Epithe

Epithema tonoticum, quòd iecur corroboret, & inflammationes concoquat.

Ammoniaci suffiminis, meliloti, singulorum Vnciæ tres: œnanthæ, casiæ, myrrhæ, croci, aloes, absynthij succi, nardi folij, singulæ Vnciæ: mastichæ chiæ, styracis, amomi, singulorum Vnciæ 2. ceræ libræ duæ, nardini quod satis est.

Potio ad eos quos imbecillitas cum obstructione infestat.

Brassicæ decoctum, & rhus Syriacum tenuiter læuigatum, mixtumq́; potui dato, & miraberis.

De cœliacis Philumenis. Caput V.

Coeliacus affectus generatur, dum Venter præ imbecillitate cibum concoquere, & corpori distribuere nequit. Quare liquidæ, & non bene concoctæ, Varij coloris, necnon cruentæ feces, Velut ex Vase destillantes per aluum excernuntur. Nihil igitur mirum est, quod sanguis non probè concoctus in Ventrem recidat, retētrice facultate amissa aut Vitiata Vnde longo tempore frequens Ventris resolutio cum aßidua deiectione perdurat, corpus extenuatur, Vigilijs consumptum: cruditas rosioq́; & tormina Ventris, & cibi fastidium comitantur.

Curatio.

Cœliaci ita curantur, ut qui ventris profluuium, quod Græci diarrhœam appellant, experti sunt. Cibi eis conueniunt, qui non nimis aluum reprimunt, sed qui astringentes facilè concoqui, & in totũ corpus distribui poßint: qualis est panis bene elaboratus, in textu probè coctus, uinoq; astringenti intinctus: necnon lenticulæ & oryzæ sorbitiones. Pisces autem dura carne præditi exhibeãtur. Ex auibus quæ non sunt pingues, præter palustres. Quin & panem cum malis cotoneis, & myrtis coctum damus: item uitella ouorum assa, & aceto intincta: adhæc lac scißile exhibemus. Prosunt etiam carnes leporinæ, aut ferinæ, ac alia quæ in fluidis affectibus enumerauimus. Hic morbus curatione initiò adhibita facilè tollitur, postea uerò difficilius: ubi autem inueterauerit, tardè remouetur. Primis duobus tribúsue diebus à cibo abstinere oportet: præcordijs fomenta quæ modicè astringant, corroborentq;, ex uino, & oleo rosaceo, aut myrtheo, aut melino, aut lentiscino imponere: deinde cataplasmata ex palmulis, polenta, malis cotoneis, aloe & absynthio. Bene facit etiam plantago trita: lentiscus & polygonium cum tritici farina aut polenta mixta. Ad dolores autem cum ardore excitatos, quod rarius solet accidere, oxymeli

meli præparetur. atque sic vteris cataplasmate, quod ex palmulis & lini semine confectum est, hoc pacto. Palmulæ ex vino maceratæ teruntur: lini semen aut farinam cum melle & oleo medico coques, & cum in vnum coierint, pilæ in qua palmulæ habentur, inijcies: vbi iam probè commixta fuerint, in balneo vteris calidis. Item ceratum oleo myrteo & palmulis mixtum applicabis. Hoc quoque profluuium desiccat. Emplastra his proficiunt dia iteon, panacæa, icesion, & maximè omnium diaœnanthes: adhæc clidion, cuius confectionem in capite de profluuio ventris explicauimus. Atque de externis remedijs hæc à nobis dicta sint. Cæterùm de potionibus nunc agendum est.

Potiones cœliacis accommodæ.

Quinquefolij radicis decoctum potui dari debet: item rubi radicis similiter: necnon salicis arboris. Vuæ autem Amineæ siccæ acini potioni inspergantur. Nonnulli etiam hypocistidis succum, acaciam rufam, lycium Indicum, & mala punica vtriusque generis adiecerunt: alij balaustium quoque tritum potui inspergunt: alij gallæ, aut malicorij puluerem. His autem ad dysenteri-

cos vti solemus. Sistunt quidem ea ventrem, sed penè omnia stomacho aduersantur, cibiq; fastidium mouent, & concoctionem impediunt: qua de causa rarius ad hæc vitia dari debent. Nos in hoc affectu cataplasmata inducimus, & eodem die potionem hanc exhibemus. Siliqua Græca, semen plantaginis, & vuæ domesticæ siccæ acini, in aqua decoquuntur, ac ius ipsorum potui conuenit. Quin & pastillos ad hunc morbum propriè dicatos dare licet.

Pastillus ad cœliacos optimus.

Semen apij in lenticulæ decocto tribus diebus maceratur, postea teritur, gummiq; ei adijcitur: & ex succo plantaginis pastilli formantur, qui ex quinquefolij, aut rubi radicis decocto exhibentur. Seminis plantaginis, lapathi syluestris seminis, singulorum sesquidrachma: hypocistidis succi, acaciæ, singulæ drachmæ, gummi oboli duo. Teruntur omnia, & ex papaueris decocto pastilli fiunt, qui ex aqua potui dantur, & ab inferioribus partibus inijciuntur.

Pastillus ad cœliacos, statim aluum astringens.

Myricæ fructus drach. quatuor: acaciæ rufæ.

opij

opij, singulæ drachmæ: rhus Syriaci myrti, nigræ foliorum, singulorum drachmæ quatuor: mellis drach. Fingito pastillos, & cum oui assi vitello vtere. Cùm autem potui daturus es, ex rubi radicis corticum, myrtorum & cotoneorum decocto propinato. Iam ipsum decoctum bibere licebit.

De inueterato cœliaco affectu.

Cum cœliacus affectus inueterauerit, aut remedia quæ ex alto noxium humorem euocare solent, aut solæ frictiones sine vnctione tunc adhiberi debent, quibus commodius auxilia administrantur, vt coxis brachijsq; citra oleum per aspera lintea: deinde nitrum particulis superinspergi debet, admixto lapidis Asij aut Pyritis, aut testæ veteris assæ puluere, æquali nitri pondere. Postea vnguentum dropacinum, & aliquando ipse dropax particulis accommodabitur, primùm quidem coxis, deinde brachijs, postea spinæ dorsi, postremò pectori & præcordijs. Similiter etiam Sinapismus in eum modum imponi debet, ac celerius ad sanitatem peruenitur.

De tenesmo. Caput VI.

TEnesmus recti intestini affectus est, quẽ comitatur conatus, & implacabilis desidendi cupiditas cũ flatibus. Descẽdũt autẽ per

aluum mucosa, cum graui distensionis sensu: necnon aquosa, & interdum post recrementa sanguis destillat.

Curatio.

Tenesmus curatur fomentis, & fœnugræci, altheæq; radicum decocti iure in aluum dato. Quin etiam anus huius vaporem ex vase supposito pannis circundata suscipiet. Vtimur etiam oleo rosaceo, butyro & adipe anserino cum modica cera solutis, & anum interius inungimus. Item ex pice brutia suffitum ei accommodamus. Iniici autem debet lac cum melle, vt mucosa expurgentur, aut lenticulæ decoctum cum melle. post hæc astringentia iniicies, vt rosæ, myrtorum & corticis pini decoctum: item ericæ semen ex rosarum decocti cyathis duobus, cum butyro, oleo rosaceo, aut myrteo per aluum iniicies. Adhæc penicillum tetrapharmaco ex oleo rosaceo soluto illitum: aut puluerem plumbi ex oleo rosaceo tritum, cum modico ceræ, & lentiscino oleo calido ano indes. Cæterùm sacculos calentes pectini, lumbis, vel ano subiicies. Cibos autem boni succi, concoctu faciles, & leniter astringentes adhibebis.

De alui profluuio quod ῥευματισμὸς Græcis dicitur, ex libris Philumenis.

Caput VII.

Aluus

ALuus tum in febribus, tum citra febres profluuio laborat. In febri autem difficilior eius est curatio, animaduersionémque & coniecturam diligentem requirit. Nam inter initia naturæ aliena & noxia salubriter euacuare conatur, ipsa nimirum natura ad superfluos incommodósque humores reijciendos vndiquaque cogente. Idóq; aliàs in statu febris, aliàs in declinatione: nunc quidem cum magna profusione humorum, subitáque & critica, qua febres soluuntur: sæpe verò paulatim & multis perseuerat diebus, & penè in ipsa declinatione consistit. At tunc profluuium aut sisti non debet, quia natura omnes suas vires intendit: aut motus eius adiuuari: nam si quis ventrem constringere volet, magnam excitabit ægritudinem. Vidimus enim ventrem initio affectus ad quartum quintúmue diem profluxisse, & postea fluorem aut per se, aut medici auxilio substitisse: vnde ægri in magnum periculum inciderunt, ita vt phrenetici aut lethargici efficerentur, doloresq; capitis, aut perniciosæ in eis parotides excitarentur. Quare initio ea quæ corporis commodo atque vtiliter excernuntur, minimè reprimere conuenit, ne materia sursum educta humorum, supradictos affectus generet, sed ad statum vsque contemperari cibis debent. Vbi verò diutius iam profluuium perseuerarit, non

modò superflua euacuans, sed etiam habitum colliquans, viresq́ consumens, tunc sanè ei resistere medicamentis expedit. Attendendum autem, num aluus nimium an modicè, aut certè non profluat: magna quidem resolutio coarceri, parua leuius contineri debet. Astricta autem aluus relaxanda est, aut ijs quæ per os assumuntur, aut quæ per anum immittuntur, aut quæ extrinsecus imponuntur, donec criticus dies superuenerit. Nam biliosus humor solis cibis mollientibus, magis vt descendat, quàm in corpore retineatur, est sollicitandus. Si enim biliosum aut in ventre, aut in intestino collectum retineatur, exitúque prohibeatur, loca ambientia offendit, stomachum subuertit, caput replet, viscera inflammat, febres magis accendit, sitim auget, omniaq́ prædicta symptomata in capite excitat: summatim totum morbum grauiorem efficit.

De lacte.

Lac igitur in tali affectu, si febris non vrget, caprinum aut bubulum tepidum, siue recens mulctum, siue coctum ad ignem, ita vt semper agitetur, donec ad tertias redigatur, potu auxiliatur: aut quod per silices fluuiales ignitos, aut candentes ferri laminas in ipso extinctas, coctum fuerit, iuuat. Alij etiam mel eo coquunt. alij mel coctum ei iniiciunt, atque sic propinant: spuma verò dum lac coquitur

quitur, pinna aut cochleari auferri debet. Hoc nullum præsentius remedium ad biliosas ventris fluxiones inuenire licet. Quibus autem venter sæpe profluere solet, his lac merum plus nocere quàm auxiliari solet. Quare quarta pars aquæ lacti miscenda est, coquique vnà ad dimidias debent, atque hoc modo exhiberi. Hæc quidem ad biliosas fluxiones conueniunt. Ad alias verò vbi prodeunt, fotus ex oleo & vino adhibeatur: sit autem oleum omphacinum, aut rosaceum, aut melinum. Efficacius his est myrteum, tertia aut quarta vini parte admixta. fotus autem magis astringentes sunt ex myrteo, in quo decocta sint gallæ, malicorium, quinquefolij radices teneræ, cupressi pilulæ, lanáque sicca præcordijs imposita ventrem calefacit, & desiccat. Necnon lana oleo puro imbuta, aut cumini puluere insperso, aut apij semine, aut vtriusque æquis partibus mixtis iuuat. nam vrinam prouocat, & fluxiones eò diuertit. Hæc sanè profluuio ab intestinis deriuando conueniunt. Præterea fomenta illis, siue dolores experiantur, siue eo careant, adhibebis. Nam fluxiones desiccant maximè sacculi ex milio, aut panico facti mirificè autem faciunt etiam ex sale: compositi, & ordeo torrefacto. Quòd si profluuium sit immoderatius, sacculi ex sale ventri imponantur, ex ordeo autem ad

 dorsum

dorsum: si verò non immodicum, neque frequẽs urgeat, contrà sacculos ex ordeo ventri, ex sale factos dorso applicabis. Caeterùm etiam anus his sacculis foueri debet, aut luto pauimenti calefacto aeger insideat, aut cymoleae terrae calenti, vinóque restinctae, aut sordibus balneorum vino dilutis, molli lana circundatae. Nam calor ipse introrsum administratus, opitulatur. Item spongia aqua calente madefacta & expressa subijciatur, ut quae vapore suo anum adiuuet. Ut etiam lanae oleo imbutae, anóque subiectae, auxiliantur. Post primos dies exactos, siquidem dolores in intestinis consistentes urgeant, necesse est inflammationem ibidem, aut tumorem existere. Tunc igitur cataplasma ex tritici & lini seminis, aut milij, aut panici farina adhibendum: mellis, vini & aceti modico adiecto. Astringens autem fiet, melle cum modico vini & aceti admixto: postea ubi coctum fuerit, paulum mannae, thuris, aut malicorij, aut gallam insperges. Cùm verò nullus dolor affligit, magis astringentia adhiberi debent epithemata: cuiusmodi palmulis constant, cum acacia, aut alumine, aut hypocistide, aut quae balaustia recipiant, aut coctum malicorium. Adhaec ceratum cum oleo myrteo, quod ex supradictis, vel mannam thuris, vel gallam adiectam habeat. Alij quoque emplastra

astring

astringentia conficiunt. optima verò sunt epithemata, clidium Mnasæi, & diaœnanthes. Clidium sanè hoc modò conficitur. Gallæ omphacinæ, hypocistidis, aluminis rotundi, acaciæ, rhus culinarij, malicorij sicci, apij seminis, singulorum vncia: visci quercini, ammoniaci thymiamatis, singulorum drachmæ quatuor: picis siccæ, ceræ, singulorum vnciæ duæ: olei myrtei, aut lentiscini vnciæ duæ. Gallam & malicorium contusa cribratáque in vini cyathis nouem decoquito vsque ad tertias, assiduè agitans: deinde in mortarium coniecta terito, ac reliqua similiter in puluerem redacta inspergito. Ammoniacum verò aceto dilutum, viscum cum modico oleo emollitum, pici ac ceræ ex reliquo oleo liquatis, ab ignéque sublatis adijcito, ac in vnum cogito: necnon ijs quæ contriueris affundito, tunditóque fortiter, ac vtitor.

Epithema ex œnanthe, mediam inter cataplasma & emplastrum naturam obtinet, ad intestinorum fluxiones, stomachi fastidia, & resolutiones ardorésque efficaciter opitulatur.

Oenanthæ siccæ, gallæ, acaciæ, rosarum siccarum, omphacij, singulorum vncia: aluminis rotundi, aloes, singulorum vnciæ duæ: rhus

Syriaci

Syriaci vnciæ quatuor: olei myrtei, ceræ, picis, singulæ libræ: vini Falerni, aut Aminæi quod satis est. Sicca ex vino terito, deinde quæ liquari possunt adijcito. Ad ventris igitur profluuia medicamenta & simplicia & composita hæc sunto. Cæterùm extremas corporis partes, nempe brachia & crura fascijs lineis aut laneis deligari debent: fouerique, si frigida sunt, calidis vnguentis & oleis, vt sycionio, & oleo veteri, cui adiectum sit pyrethrum, piper, nitrum, & bacca lauri: item ceræ solutæ modicum, vt sit acopum, quinetiam ex oleo communi hoc medicamentum conficere licet. Huc faciunt etiam medicamenta quæ Græci à laßitudine acopa appellant, ex euphorbio & ligustico parata. Calefaciunt enim, & rosionem in articulis, cum illinuntur, excitant.

De cibis.

Ciborum alij aluum astringunt, alij humores crassos reddunt, alij contemperant, alij siccant, consumuntq; materiam, quorum facultates discernere conuenit. Ex frumentis oryza aluum magis retinet, si ex aqua adiectis palmulis decoquatur: si febris abest, ex vino aquoso & austero. Similiter & pultes ex ea facta, & ex halica quibus aliqui gallinæ, aut malicorij puluerem inter coquendum admiscent: nos autem rhun culinarium, aut mala coton

la cotonea adijcimus, simúlque cum pulte subigimus. Iam fit etiam pulticula ex pane Alexandrino trito incretóque, & sic cocta ad ventrem retinendum efficax est: necnon polenta ex milij farina diutius decocta. Iuuat etiam lenticula bis cocta cum modico salis, aceti & olei condita, assumptáque. fit autem melior suauiórque, si mala cotonea, aut oryzam admisceas.

De oleribus.

Ex oleribus expediunt intybus, aut plantago, aut blitum nigrum. Hæc enim & per se, & cum lenticula cocta, aut cum oryza bene iuuant. Quin & braßica bis cocta, ita vt secunda vice aceti momentum adijciatur, multum in fluidis affectibus proficit.

Intinctus.

Intinctus hoc modo conficitur: Cuminum cum salis momento, aceto & oleo præparato. Id quod edendum est, his intingi debet.

De piscibus.

De piscibus mentionem facere opus non est, cum omnes ferè aluum citent, paucis quibusdam exceptis: quales sunt manides, mulus, scarus, & erythinus, supra carbones assati: necnon scorpio piscis assus, & cum cumini intinctu assumptus: præterea ostrea cum testis suis assata, exhibitáque, aluum comprimunt.

De auibus.

Ex auibus maritimæ potius, & syluestres solæ deligentur, vt merulæ, turdi, perdices, turtures & columbæ: ex domesticis autem gallinarum pulli aßi, sed prius elixi, ventrem astringunt. Magis etiam astringentes sunt, si myrtorum aut sorborum puluis carni super inspergatur: aut ex fructibus autumnalibus qui ὀπῶραι Græcis dicuntur, corna vel omphacium simul incoquatur: adhæc medicamentum quòd à fructibus pomaceis Diaoporon Græci vocant, quemadmodũ ea quæ ex cotoneis, aut sorbis, aut immaturis piris, item ex malo punico præparantur: præterea vuæ quæ fictilibus reconduntur, aut cum suis folijs inuoluuntur, aut quæ ex fune suspenduntur. Cibi igitur ad ventris profluuium tales exhibeantur.

De potu.

Potui verò aqua pluuialis bene cocta exhibeatur: sed neque ante cibum, neque cum hunc æger assumit, sed aliquod spacium intercedet. neque verò vniuersa, ac vna vice, sed paulatim ac modicè dari debet. Quòd si quinquefolij herbæ radices simul incoquantur, præstantißimum fiet auxilium: item si rubi radices vnà coquantur, magis aluum astringent. Nonnulli plantaginis semen contritum, & acinos siccos in puluerem redactos, incretósque

tósque, aut sorba detrita similiter admiscent. Multa igitur alia quoque potiones & simplices & composita ad ventris profluuium idonea habentur, sed eas nunc prætermittimus. Nam de ijs quæ dysentericis potiones expediunt, posterius agetur, vbi de dysenteria tractabimus. Vinum in declinatione, hoc est inflammatione remittente, & febri, confidentius dandum est austerum, Surrentinum, Albanum, Tygrinum, Marsicum, & ex Italia Aminæum, vel alia astringentia, quæ diuersis locis nascuntur, experimentisque probata sunt.

De balneo.

Balneum ex nitro absque oleo conuenit. Iuuat enim nitri vsti puluis corpori in balneo superinspersus, vt modicum ruborem inducat, summaq; vellicet, & fluxionem ex alto ad se attrahat: atque ita cutem vellicatam in balneo perunges, vt meatibus adapertis, profluuium alui in diuersum reuellas, retraháisque.

De dysenteria ex ventris profluuio excitata, rheumatica dicitur.

Caput VIII.

R*Heumaticam dysenteriam, humorum ex meseraicis venis ad intestina cursum dicimus. Nam ciborum ingestorum chylus, hoc est cremor, dum in sanguinem ibi mutatur, ad intestina refunditur, atq; ita vnà cũ bile mixtus excer*

excernitur: nec potest ob huius acrimoniam in ventre retineri, sed ab intestinis foràs propellitur. atque hæc est causa dysenteriæ rheumaticæ, cuius hæ sunt notæ.

Notæ dysenteriæ rheumaticæ.

Acres variique humores per aluum excernuntur, sitis magna vrget, corpus colliquescit, & cibi fastidium torquet. Aliquando etiam rosiones intestina & ventrem affligunt. quòd si hic affectus diutius perseuerauerit, ad exulcerationem intestinorum perueniet, quæ propriè dysenteria dicitur.

Curatio.

Ventris & intestinorum profluuium astringentibus cataplasmatis curabis, & lac ad dimidias coctum potui dabis. sit autem non minus quàm hemina. Quin & aqua pluuialis modica propinari debet: necnon panis ex aqua aut lacte maceratus dari: post tertium diem pani adijcias vuas quæ in vasis fictilibus, aut vitreis reponuntur: vel pira vel mala cotonea cocta, vel sorba vel mespila. Quin & pastillos lacti admiscere licet: sin autem ægri lac bibere recusent, pulticulas ex oryza, aut auena, aut milio, aut pane Alexandrino exhibebis. Ptisanam quoq; aut lenticulam, aut oua in posca cocta, necnon vi-

non vitella ouorum assa super prunas cum rhu & aceto porrigito. Quinetiam olera bis cocta, panemq́ bis coctum, & auiculas, vt suprà dictum est: necnon vinum astringens similiter exhibeto. Quòd si affectus inueterescat, malitiosusq́ euadat, & vires consumantur, curatio adhibenda est, quæ corpus nutriat, & illas reficiat, confirmetq́.

Signa dysenteriæ rheumaticæ, quæ pro loco affecto & excrementis variat, Philomenis.

Dysenteriam rheumaticam locorum & recrementorum expulsionis ratione variare, omnes propè antiqui medici consentiunt. Si intestina, vlcus aut inflammatio quædam obsideat, hæ notæ præcedunt. Inter initia morbi cruenta, deinde saniosa excernuntur: multis primò ramenta, postea pinguia descendunt: & si malignus fuerit affectus, fæculenta, fœdi odoris: postemò vbi in cancrum iam degenerauerint, varia excrementa, & nigra, cum quibusdam putridarum carnium laminis per aluum redduntur. Quinetiam febris cum multa siti comitatur: necnon cibi fastidium, vnde corpus emacrescit: tormina quoque cum sonitu intestina exercent, dolorq́ ingens, & vigiliæ ægrum infestant.

Curatio.

Dysentericus affectus diuturnus est, & magna parte tenasmus eum præcedit. Quòd si fiat, intestinorum exulceratio fiet acrior. plurimum autem in recto intestino, aut colo, aut certè in tenuioribus intestinis excitatur, modò cum febre, modò sine febre, nunc cum dolore, nunc sine dolore. Cùm febris affligit, curationem impedit, Vlcera reddit putrida sordidáque: necnon inflammationes & cancros excitat, quando diuersis ipsa curatur modis, cibísque tum qualitate tum quantitate accommodis, maximè quandiu febris augescit. In declinatione autem cibi neque nimis sicci neque plus æquo humidi sunto. Sicci augent febrim, humidi profluuium mouent: ideo in vtroque animaduersio est adhibenda. Nam quantum exhiberi debeat, ex viribus ægri maximè æstimādum est. Dysentericus enim propter intestinorum & ventris imbecillitatem haud multum potest concoquere præsertim cùm febricitat. In inflammatione, cū maximus excruciat dolor, ne pigeat cataplasmate calente vti, vt quod interdum & illam tollit, & fluxum reprimit: quēadmodum illis solet contingere, quos mediocris torquet exulceratio. Nos igitur initiò ægrum accedentes, præsertim si febris non adsit, talem adhibemus curationem. Primis duobus diebus abstinentiam indicimus: & si iuuenis ille fuerit, tem

rit, tempúsque & vires permittant, venæ sectione in brachio adhibita succurrimus, non minus sanguinis quàm heminas duas detrahentes: his etiam cibos præbemus temperatos, nempe tribus diebus transactis lac propinamus. Quòd si verò sectio venæ prætermissa fuerit, post duos dies exactos lac potui damus. Hæc autem facimus, cùm malum à leui occasione sumpserit originem.

De lacte exhibendo.

Inprimis igitur lactis calefacti, & inter coquendum sæpius agitati cyathos tres exhibemus, & post horas duas tantundem rursus potui damus. Quibusdam etiam tertiò offerimus, vt integra hemina absumatur: & si eo die repletus æger videatur, cibo eum abstinere iubemus. Hoc igitur modo bilis educitur, & humores corrupti modicè purgantur, mitigantúrque. Postea mediam heminam in duas partes diuidimus, & similiter vt suprà exhibemus, duabus horis interpositis: atque sic iterum tertiò duas heminæ partes, aut tres vna vice præbemus. Tribus horis post lactis potionem interpositis, pulticulam, aut panem siccum, aut palmulas Thebaicas, aut micas panis cum lacte exhibemus. Lac igitur quouis morbi tempore eligi debet caprillum: huius autem penuria vacci-

num. Asininũ verò, & equinũ minus, vtpote magis serosa. Manè igitur cyathi tres exhibentur, deinde viridis caseus hoc modo confectus cibi loco datur. Exprimitur his manibus fortiter, & aqua feruens ei superfunditur. Id autem fit ter quatérue melle admixto, præsertim cocto: cum inspissatur, esui, exhibetur. nam ventrem admodum constringit, & vlcera purgat, sanatq́ꝫ. Verùm ijs dari debet, qui febri carent, magnumq́ꝫ ex eo senties adiumentum. Febricitantibus non tam facilè lac dandum est, vt quod in ventriculo acescat & corrumpatur, aut ex calore in caseum coalescat: vnde maiores cruciatus, viscerum tensiones, capitis dolorem, & cibi fastidium excitat. Quare vt citra noxam febricitantibus exhiberi queat, præsertim pueris, magisque iuuenibus, quàm ætate iam prouectis, exactius à nobis dicendum est. Miscemus igitur lacti, aquæ pluuialis, aut fontanæ bonæ quartam partem, ac illud ad leues prunas ac cineres aut lento igne ad dimidias incoquimus, sine intermissione agitantes. Ex hoc cyathos tres aut quatuor potui damus: quemadmodum autem febricitantibus citra caseum dari expediat, aliàs indicabimus. Nã is febribus omnino est inutilis: illis porrò qui febri carent, lac etiam citra aquæ admixtionem coctum porrigemus: coquemus autem, do-

nec to-

nec totum in eo serum consumatur. Nonnulli etiam vsque ad tertias coquendum putant: nos verò donec ter quaterque ebulliat, atque tunc ab igne tolli præcipimus. Quin & calculos tres rotundos, solidosque ex fluuio collectos, in ignem ex lignis quernis siccis extructum conijcimus, ac cãdentes admodum in vas quod lac continet paulatim demittimus, ita vt cùm vnus tollitur, alius inijciatur. atque lac ita coctum Græci schiston, hoc est scissile nominant. Hoc igitur modo confectum dysentericis, ventris fluxum expertis, & cœliacis exhibetur. facies autẽ hoc quater aut quinquies. vbi ebullire desierit, non solum ijs qui febri carent, sed etiam febricitantibus propinabis. Idem hoc ferrei orbiculi candentes in lac demissi, non segnius, imò etiam efficacius quàm calculi præstant. Hac igitur ratione lac dysentericis propinari debet. nunc autem cibus à nobis ægro præscribendus est.

De cibo.

Ex frumento igitur pultes exhiberi conuenit. halyca verò plus omni alimento nutrit, magisque concoquitur: oryza minus quàm halyca, sed plus ventrem astringit. Hinc etiam pultes magis reprimunt, quàm quæ ex farre conficiuntur. ad hæc ex milio & panico parata valentius nutriunt, & recrementa cras-

ſa reddunt: item ex Alexandrino pane contuſo; cretoq́ue, huc referri debent: ſimiliter ex chidro torrefacto pultes faciunt, atque hæ duæ ſpecies ex poſca cum ſale modico & oleo anethino parentur. Porrò omnibus pulticulis in vicem olei adipes anſerinos aut gallinaceos, aut caprinos immittes. Quòd ſi roſiones venter experiatur, & biliosa ſint quæ excernantur, ex lacte pulticulas parabis: verùm in primis halyca, aut oryza, aut far in aqua decoquatur: quæ deinde excoletur, exprimatúrque: poſtea lactis modico addito, leuiter illa prunis coquantur. Vbi ſuccus conſumptus fuerit, lac iterum paulatim adiunges, & tertiò & quartò, donec percoquantur: quibus momentum ſalis addes, & ſine oleo comedenda porriges. admiſcebis autem pultibus ſi libet, rhun Syriacum, grana mali punici acidi trita, & mali cotonei orbiculos repurgatos, ſorba ſicca contuſaq́ue, omphacium ſiccatum: necnon acinos vuæ tritos. ſunt qui etiam gallam detritam inſpergant, verùm ea ſtomacho aduerſatur: alij verò aquæ hæc iniiciunt, in qua pultes decoquentur: ſed præſtat in aqua, vnde pultes fiunt, ſorba, aut pira cruda, maturáue: aut mala cotonea, aut meſpila, aut ſiliquas, aut palmulas Thebaicas contuſas ſimul incoquere. Præterea pultibus indetur gummi, amylum, & cera recens inſtar

mellis

mellis: similiter puls ex caseo recenti, cribro validè percolato confecta, esui offertur.

De cibi fastidio.

Qui verò malè affecti cibum fastidiunt, pultesq; auersantur, ijs dato halycam, aut oryzam ex aqua paratam, in qua prius palmulam, aut pruna damascena, aut sorba, aut mespila, aut siliquas, aut mala cotonea, aut pira immatura decoxeris.

Legumina.

Ex leguminibus lenticula magis astringit: sed cortex eius auferri debet, eo quod cruditatem & profluuium incitet. Quidam enim modicè eam macerantes, corticem detrahunt, atque sic in pila subactam tenuiore cribro incernunt: quidam aqua calida immittentes, paululum manibus confricant, donec totus cortex decidat. Commodius autem fiet, si, vbi semel atque iterum ea ebullierit, in pilam demittatur, ac postquam refrixerit manibus conteratur. sic enim accuratius purgatur. Vbi cortex fuerit detractus, rhun Syriacum, & adipes supradictos olei vice, necnon aceti momentum adijcies, aut mali punici acidi grana contrita, salisque modicum. At lenticulam ad sorbitionem decoquens, plantaginem aut betam nigram aut intybum simul misces, his decoctum, interdum cum oryza aut farre,

 aut

aut malis cotoneis coctis tritisque, & bene permixtis, pultis modo inspissam esui exhibebis. Nonnulli cum cortice ipso lenticulã decoctam valide terunt, succumq; exprimunt: hunc linteo puro diligenter percolant, & cum pane Alexandrino, aut chydro bene cocto in pila terunt, atq; inde pultes conficiunt, aceto ipsas condientes.

De ptisana.

Ptisana per se quidem ventrem non astringit: vt quæ illum magis laxet, & facilè acescat, melle præsertim condita, quando etiam largius aluum subducit: oportet igitur ipsam diu torrefactam cum aqua pluuiali, vesperi in ollam recentem demittere: hanc bene coopertam in furnum prunis ardentibus plenũ collocare, atq; ijs inuolutam per totam noctem sinere. Quippe soluitur ptisana ex ipso vapore, pinguisq; & glutinosa efficitur. manè verò mel seorsim ei miscebis, & leniter coques: item chydro addito iterum simul incoques horis duabus, tribúsue. Atque hoc modo parata esui dabitur. nam tum cibus tum medicamentum esse videtur.

De oleribus.

Olera magis astringentia, sicciorāque conueniunt, intybus vterque, plantago, beta nigra cocta, & bene expressa, tritaq;, & aceto condita. Ea verò quæ cruda edi possunt, cum pane

pane sumantur. Braßica bis cocta recrementa inspissat. Detur itaque ex aceto sale & oleo condita. Aliqui secundam eius coctionem in posca moliuntur.

De piscibus.

Ex marinis piscibus haud multi dysentericis conueniunt, aliqui verò sanis hominibus astrictionem alui pariunt, profluenti autem aluo non expediunt. Scarus igitur coctus, & aceto cuminoq; conditus assumitur. Menides autem & erythinus tenui sale aspersi, modicè assentur in cratere mundo, & sic exhibeantur. Nonnulli etiam mulos similiter paratos offerunt: sed hi humores varios generant, naturámque in ijs turbare solent, qui imbecilli sunt ventre præditi. Ostrea verò cum suis testis assata, concoctionem iuuant, & ventrem reprimunt.

De carnibus.

Carnes vniuersæ dysentericis sunt inutiles: eo quòd multum nutriant, & tardè concoquantur. Ex auibus maximè syluestribus exhiberi possunt turdi, perdices, turtures, merulæ, sturnus, interdum & columba, præsertim earum pulli: verùm nihil pingue, aut concoctu difficile dari debet. coquentur autem primùm in posca, deinde assabuntur: præstat, si ipsis euisceratis inijciantur myrta, aut sorba sicca.

tritaque, aut minutim incisa, aut mespila aut pira viridia, aut mala cotonea, & postea consuantur, coquanturq́; ac deinde assentur. Quadrupedum carnes vitandæ sunt: porcini tamen lumbi, aut hædini in aceto macerati, voluptatis gratia sumi possunt. Sic oua gallinacea in posca elixa, donec indurescant, prosunt: magis autem astringunt vitelli ex eis super prunas aßi, contusique cum aceto, & rhu Syriaco. His rhus, aut malicorij modicum, aut galla, aut omphacium rectè miscebitur. hæc enim ventrem validè contrahunt. Nonnulli etiam pedes vitulinos in ptisana per totam noctem incoquunt, donec vngulæ dissoluantur. vnde cremor ptisanæ spissius fit, & glutinosus: qui modico aceto conditus esui exhibetur, ac ventrem egregiè supprimit. Verũ illis dari debet, qui concoquendi facultatem validam obtinent. Nam imbecillem stomachum perturbat magis, & amplius profluuium excitat. Atque hactenus de animalibus.

De fructibus pomaceis.

Pomacei igitur fructus dulces flatus generant, & ex humiditate sua facilè acescunt, eóque prohiberi debent: dabuntur autem astringentes, cuiusmodi sunt sorba, corna, pira viridia, mespila, mala cotonea, aut

vua

vuæ in vasis fictilibus recondita, aut cum folijs ex fune suspensæ, donec acini ipsarum comminuantur. At cum omnibus pomaceis fructibus panis mandi debet, eo quòd facilè corrumpantur. Mali punici grana sanis aluum astringunt, ægris autem non item, sed dulciora in stomacho euadunt, corrumpunturque. Palmulæ Thebaicæ etiam fortiter mansæ cum pane ventrem reprimunt. De cibis hæc sufficiunt.

Potiones simplices ventri tenendo idoneæ.

Cæterùm hæ potiones dari possunt. Nardus Indica pota ventrem comprimit: myrrha electa fabæ instar in catapotijs data idem præstat: necnon semen lapathi syluestris, ex aqua tritum similiter facit: item coaguli leporis drachma potu iuuat. Cornu ceruini vsti lotique cochlearia duo cum tragacantho potui dantur. ad hæc gallæ malicorium & polygonium, coquantur autem ex aqua vsque ad tertias. Ladanum ex vino austero potui similiter dato: præterea acaciam rufam, hypocistidem, lycium Indicum, terram Samiam, terramque asteram dictam. Lemniã sphragidem, & balaustia trita. Decoctum ipsorum stomacho aduersatur: eoque virium ratione habita, valido exhiberi debet nõ autem febricitanti, aut dolorem experto, aut imbecilli stomacho.

De

De falsa imperitorum medicorum opinione, & pastillis.

Plerique imperiti medici mox inter initia pastillos, vel antidota ex opio, aut alterco, aut nigro papauere, aut mandragora dare non dubitant, eo quòd somno dolorem leuare dicuntur: falluntur autem ipsi, dum ægros accepta potione tota nocte dormire, & ventrem retineri conspiciunt: quia cum dies illuxerit, inutilis labor deprehenditur. talia enim humores in vnum congregantia, sine intermissione excernunt: capitaq́; grauantia, & vires offendentia, ventrem reddunt fluentiorem: nunquam ea medicamenta dari debent, nisi fortè necessitas vrgeat. Post simplicia verò, composita exhibeantur, quorum confectiones trademus, quæ à nobis vsu sunt probatæ.

Pastillus ad eosdem.

Balaustiū, acacia, hypocistid em, licium, terram Samiam, terram quæ Aster dicitur, opium, æquali singula pondere ex succo plantaginis in pastillos rediges, qui tres obolos pendeant: vnum manè duabus horis ante cibum, & interdum dormituro cum ternis aquæ cyathis exhibebis. Iam pastilli diacorallīu, dielectru, & diapythias mirificè fluorem reprimunt, & ventrem constringunt, sanguinem

quoque

quoque reijcientibus & tabidis vtiles.

Pastillus diacoralliu.

Acaciæ rufæ drachmæ tres: hypocistidis drachmæ quatuor: plantaginis seminis drach. tres: balaustij drachmæ quatuor. gummi, thuris, amyli, singulorum drachmæ quinque: rosæ foliorum drachm. duæ: rosæ seminis drachma: opij drachmæ duæ: corallij totidem: psyllij decocti cyathus. His omnibus simul tusis, pastillos drachmæ põderis effinges, dabisq́; ex vino cum quinquefolij herbæ decocto.

Pastillus diaelectru.

Succini, iridis Illyricæ, croci, mastichæ, singulorum drachmæ triginta quinque: opij drac. tres: psyllij concreti drachmæ quadraginta quinque, sic conficito. Psyllij herbe seminis cyathos tres in aquæ puræ sextarios Italicos quinque, conijcito, coquitóque ad tertias, & ab igne tollito: vbi decoctum refrixerit, medicamenta in ipsius sextario triduum macerato, pastillosq́; formato, qui drachmam pendeant, ac singulos ex aqua tribus cyathis offerto.

Pastillus ex coagulo qui Diapythias dicitur.

Gallæ, hypocistidis, acaciæ rufæ, singulorum drachmæ duæ: opij drachma: coaguli leporis

aut hinnuli, terræ Samiæ. singulorum drachmæ duæ: aquæ pluuialis quod satis est. Pastillos fingito, datoq; singulos ex aquæ ternis cyathis.

Pastillus ex seminibus Diaspermaton dicitur.

Anisi, fœniculi seminis, ameos, papaueris albi seminis, singulorum drachmæ tres: opij Thebaici, malicorij singulorum drachma: alterci seminis drachmæ duæ, apij seminis drachmæ tres: croci, florum rosarum, gallæ singulorum drachmæ quatuor. Arida in puluerem redigito: opium verò in aqua macerato, fingitoq; pastillos, qui sesquiscrupulum pendeant. Dato autem ad tussim ex mulsa ad diarrhœam cum cremore oryzæ: ijs verò qui cum tusse sanguinem reijciunt, ex posca: ad profluuium sanguinis, ex decocto lentisci: ad nauseam, ex aqua absynthij: ad intestinorum tormina, & stomachi inflammationem ex mulsa: ad dysentericos, & cœliacos, ex rosæ decocto. Dabis autem singulos pastillos manè & vesperi.

Pastillus Crocodes.

Castorei, myrrhæ, singulorum drachmæ duæ: croci, opij, singulorum drachmæ tres: anisi, alterci seminis, apij, singulorum drachma

ma octo : dauci Cretici, styracis, singulorum drachmæ quatuor. Opiũ & myrrham in aqua macerabis, cætera in puluerẽ rediges, styracem aqua dilues, in qua opiũ & myrrha madue-rint, deinde styracem cum ijs quæ maceratæ sunt, subiges, & puluere siccorum adiecto pastillos formabis, qui obolos duos aut tres pendeant. Dantur ieiunis, & in cibo, & post cibum: in cibo autem sæpius, & ante illum. Valde enim sunt mirabiles: stomachi dolorem leniunt: acidos ructus finiunt: cruditates discutiunt: ventrem astringunt: cœliacos & alui tormina mitigant. Quin & dolorem capitis tollunt, si cum aceto & oleo rosaceo fronti illinantur. adhæc aurium affectus, & dentium cruciatus cum succo perdiciadis herbæ in foramen illorum demissi adiecto galbano persanant: nec non lippitudines addito tetrapharmaco discutiunt. Quin & cubitum eunti somnum suauem potu conciliant: defluxionem reprimunt. similiter etiam articularijs doloribus succurrunt: menses si nimium fluant repri munt. Præterea cum myrti decocti ternis drachmis poti narium fluorem sistunt, necnon hæmorrhoidas, omniaq; profluuia. ad destillationem capitis, & strangulatum vteri, cholericosq;, affectus cũ rubi decocto, aut vino austero. in quo anisum, aut myrtũ, aut sorba macerata sint, exhibetur. Commodè dantur etiam

in

in morbis qui circuitu repetunt, præsertim cum rigore. Sumantur autem hora ante accessiones, ex aquæ ternis cyathis. Conferunt quoque cibos vomentibus, & ijs qui tussiunt, ex sapa aut melle cocto dati. item phreniticis inter initia adhibiti. Sthomachicis autem cum tragorigano triti, ex rosarum decocto, aut vino myrteo, aut mentæ succi drach. ternis potis. Dysentericis prodest cum sorborum, aut cotoneorum, aut rubi decocto. Iam in pulverem redactus, cum ouo sorbili exhibetur. similiter & cœliacis, vel omni ventris, aut aliarum partiũ profluuio conducit. Confert ex hoc etiam vuam propendentem cum aqua gargarizare. Ad vesicæ dolorem, cum aquæ calidæ cyathis duobus: & ad sanguinem spuentes cum aceti cyatho vno, & aquæ frigidæ duobus potu conducit. Hoc etiam pastillo poto vesicæ exulceratione liberatos nouimus.

Pastillus clidion.

Nardi Indicæ, croci, singulorum drachmæ octo: aloes, thuris, anisi, rosarum siccarum, iridis, singulorum drachmæ duæ. acaciæ, myrrhæ, hypocistidis, lycij Indici, tragacanthi, opij, piperis, singulorum drachmæ quatuor: alij autem iniiciunt opij drachmam vnam, aquæ quod satis est. Pastillos finges, qui obolos duos aut vnum pendeant, dabisq́ꝫ ex vino myrteo.

Pastillus

Pastillus ad dysentericos, sanguinem spuentes, & muliebrem sanguinis fluxum.

Hypocistidis, psyllij, terræ Samiæ, gallæ omphacinæ, acaciæ rufæ, singulorum drahmæ octo. ex aqua pluuiali pastillos fingito, & vtere. dysentericis drachmas duas cum cremore orizæ, aut lenticulæ, aut horum similium per anum inijcies. Spuentibus verò sanguinem. drachmam cum aquæ frigidæ hemina potui dato. In muliebri sanguinis fluxu similiter eum cum halycæ cremore naturalibus infundes. aut pessum ex lana, solani, aut similis cuiusdam herbæ succo diluto intinctum inseres.

Catapotia ad dysentericos.

Myrrhæ, opij singulorum drachmæ duæ: gallæ omphacinæ drachmæ quatuor, aliàs duæ: ex aqua catapotia fingito, datoq́ue noctu terna, & manè totidem.

Catapotia ad dysentericos, & omnem ventris resolutionem.

Gallæ omphacinæ non perforatæ, opij singulorum oboli tres. ex aqua finges catapotia erui magnitudinis. Noctu ex vitello oui, aut myrti succi bina aut terna dabis. Alij ex gallis duplum inijciunt.

Potio ad dysentericos.

Quercus corticis recentis drachmas sex in ollam nouam conijcito, additoq́ue vini austeri sextarios duos, & coquito vsque ad dimidias: & sublato cortice, cyathos duos potioni ieiuna dato.

Glans quæ ano subiicitur, ad tenesmum & dysenteriam.

Myrrhæ, thuris, opij, croci, æqualia pondera ex aqua terito, colatoq́ue, & glandes formato nuclei pinei magnitudinis, aut paulo maiores, & ano subijcito.

Alia glans siue collyrium, ad dolores mitigandos.

Galbani, styracis, singulorum drach. 2. opij drachma. Collyria fingito vt suprà, & ano subdito.

Aliud collyrium quod subiiciatur, ad tenesmum & dysenteriam valde efficax.

Opij drachmæ quatuor: myrrhæ drachmæ octo, croci, castorei, singulorum drachmæ sex: thuris drachmæ quatuor: ex vino Attico collyria fingito.

Quæ per inferiora iniiciuntur ad dysentericos, magnosque dolores vel inflammationes: Enemata Græci vocant.

Seuum

Seuum caprinum curatum liquato, & per inferiora inijcito. Lac vaccinum cum medulla & oleo infundito. Cremorem ptisanæ tepidum indito, & similiter lac tepidum, & oleum rosaceum cum butyro: oleum rosaceum & butyrum cum albumine ouorũ: vel aquam in qua lini semen decoctum sit. Quòd si vigiliæ vrgeant, rosarum folia in aqua decoquantur, atque huius decocti ius cum ouorum vitellis inijcito. Tragacanthum ex rosarum decocto solutum, cum tantillo cremoris oryzæ per inferiora inijcies. item acaciæ partes duas, cremoris oryzæ tres: in ea simul myrta ad mellis spissitudinem coquito, ac omnibus mixtis per anum drachmas quatuor indito. Ad dysentericos, eos potius qui profluuio non laborant, inijcere conuenit Lycij Indici lacte caprino soluti drachmas duas.

Aliud melius.

Lactis caprini cyathos septem, aut octo: amyli drachmas quatuor: lycij drachmas duas mixta simul inijcito.

Aliud.

Ex seuo hircino cum oryza aut farre cocto inijcies. Hæc sanè per initia inijci debēt. Quod si cancer intestina occupet, succus lenticulæ cum melle optimo præsertim pōtico proficiet. interim alumen rotundum admiscebis: nam illa pur-

gare, hoc ficcare poteft. Sin autem latius cancer ferpat, vt etiam putridæ particulæ defcendant, in his muria ex fale ammoniaco ventrem fubluere conuenit: deinde paftillum Fauftinum inijcito, qui recipit, calcis viuæ, fandarachæ, auripigmenti, fingulorum drachmas quinque: chartæ combuftæ drachmas triginta. Paftillos ex vino fingito, qui drachmas quatuor finguli pendeant: inijcito autem cum myrti, lenticulæ, aliorumq́ꝫ fimilium decocto, aut cum vino.

Paftillus Marcelli magnificus.

Chartæ combuftæ drachmæ duæ, auripigmenti drahmæ quatuor: fquamæ æris cremati totidem: opij drahmæ duæ: croci drachma: calcis drach. quinque: aluminis fciffi drachmæ quatuor: fandarachæ drachmæ fex. omphacij drach. tres. Ex vino myrteo aut fapa Cretenfi paftillos formato, qui finguli drachmam pendeant, & cum myrti decocto in aluum dato.

Paftillus fine opio & calce, dyfentericis accommodus. purgat enim, & cicatricem inducit.

Malicorij drachma. gummi, hypociftidis, rhus Syriaci, fingulorum drachma: lycij Indici drachmæ quatuor: amyli totidē, acaciæ drach. Hæc omnia conteres, & ex aqua, cui myrtum incoxeris, paftillos finges: cumq́ꝫ vfus poftulat, ex cre

ex cremore oryzæ, aut lẽticulæ aluo infundes. Quòd si primum medicamentum nihil dolentem iuuerit, cõsiderato num ex nigra bile affectus sit concitatus, qui pessimus est, & periculosus. Oportet igitur medicamentum quoque fortius efficere, quod recipiat salis ammoniaci partem vnam, spinæ Aegyptiæ partes tres: veratri nigri partem vnam. spinam & veratrum in aqua decoques: & sic postea salem decocto adijcies, anoq́ue infundes. Si mortis periculum instare videris, sandarcham postea, & calcem viuam æquali pondere admiscebis. Hæc enim prosunt, vbi nimia putredo oborta fuerit, vt paulatim in saniem conuertatur. Quin & Musæ pastillus cum melle & vino adhibitus opitulatur. Quòd si inflammatio rectum intestinum obsideat, lactis & cremoris halycæ, ptisanæ farrisq́ue iniectio dolores, illamque mitigat. Si non magna fuerit alui profluxio, oleum ano inditum lenire solet. Hoc autem in ijs fieri debet, qui enemata continere nequeunt. In illis verò qui retinent, muriam plerique iniJciunt: alij salis ammoniaci heminam, vel plus minúsve medicamento admiscent. Nos muriæ, in qua oliuæ albæ conditæ sunt heminam inijcimus, atque rursus dimidiæ horæ spacio, aut paulo maiori post deiectionem interposito, pastillum in anum damus: qui sic retinetur, quamuis nuda vlcera inue-

niat. Hæc dysentericorum, qui ex ventris profluuio fiunt, curatio tota existit.

De intestinorum exulceratione, quæ propriè Dysenteria Græcis dicitur.

Caput IX.

VEteres Dysentericos illos vocare consueuerunt, in quibus neque iecur est affectum, neque alia quæpiam particula quæ morbum hunc efficiat, sed ipsorum tantum intestinorum exulceratio existit: quæ si negligatur, etiam vlcera corpus depascentia. Græci Nomas vocant, interdum putredinem quoque generare solent, & interitus periculum ægro inducere. Vbi verò accuratè internoueris, quibus in particulis morbus hic constiterit, ita ad conuenientem affectus curationem venire oportet. Non parum autem interest, tenuiáne intestina an crassa exulcerata sint. Nam superioribus affectis, curatio quæ per os adhiberi solet, commodior existit: quemadmodum rursus humilioribus infestatis, vel si circa rectum intestinum noxa inciderit, illa medendi ratio competit, quæ medicamentis per aluum inditis, subiectisque administratur. Prius igitur ab internotione auspicabimur. Nam qui optimè internoscit, optimè medetur.

Notæ exulcerationis in crassis intestinis.

Notæ

Notæ eorum quibus crassa intestina exulcerata sunt, hæ contingunt. Rosiones in imis partibus, & crebra desidendi cupiditas, quæ Græcè Tenesmos dicitur: simul autem cum hac excretio comitatur. Nequaquam enim in his ramenta, & sanguis, in deiectionibus permixta sunt: verùm supra stercus guttæ potius sanguinis, & naturalis intestinorum pinguedo effertur. Præterea etiam quæ excernuntur, carnosa apparent: quoniam intestinorum quoque structura non tenuis & membranosa, sed carnosior potius à natura condita est. Cæterùm considerato doloris quoque magnitudinem, vt quæ & ipsa multum ad internotionem conducat: obtusior enim, & non acutus dolor eos infestat, qui crassis intestinis laborant.

Notæ superiorum intestinorum affectorum.

In tenuibus contraria horum magna ex parte eueniunt. Nam rosione infestante, non statim, sed post aliquot horas æger ad excernendum vrgetur. Præterea etiam vulneris sanguis, deiectionibus permixtus est, & dolor multo acrior existit: item quæ per aluum procedunt, neque pinguia, neque crassa apparent, sed tenuia & membranosa accuratè obseruantibus videntur.

Si in mediis inteſtinis exulceratio exiſtat.

Cùm neque deiectiones ijs quæ ab vlcere emanant, admodum permixtæ, neque omnino diſcretæ apparent, conijciendum eſt, in medijs potius inteſtinis affectum exiſtere. Similiter etiam ex tempore excretionis & dolore, ſi non ſtatim poſt roſionem æger, neque multis horis interpoſitis ad deiectionem exurgat, neque dolor vehemens ſit admodum, neque rurſus inſenſilis, exulcerationem ad media potius inteſtina pertinere notandum eſt. Quæ cùm ita habeant, reliquum eſt, vt quomodo curatio fieri debeat, perſcribamus. Sed conſiderandum eſt, num morbus hic ex primario ipſius inteſtini exulcerati affectu, an alterius particulæ affectæ conſenſu prouenerit. Nam accidit etiam, vt ex toto corpore frequenter excrementa ferantur, vel propter colliquationem, vel ob humorum vitioſitatis abundantiam natura expellente: in quibus negotium ægris faceſſere non expedit, vt quæ à facultate nos diſpenſante pulchrè fiant, prohibere feſtinemus. Indicium autem huius eſt, quòd æger excretione facta ſeipſum robuſtiorem ſentiat: & cùm medicus deiectiones cohibere cogitat, videatur quidem paululum proficere: verùm non longè pòſt duplo copioſiora excrementa defluunt.

quare

quare in huiusmodi affectibus natura auxiliari oportet. Si enim propter copiam tale euenerit, tunc etiam sanguinis mißionem adhibere non est alienum, interdum etiam purgationem. Ac sanguinis quidem euacuatio paulatim administretur: & id quod euacuari debet, neque vniuersum, neque copiosum educatur, vt ne agri vires imbecilliores hinc reddantur. Similiter etiam purgationem non vniuersam, sed & ipsam per vices tentabimus. Ad huiusmodi conuenit Theodoretum, quod & sanare agrum, & obstructione liberare abunde potest. Dantur scrupula quatuor, aut sex, plus aut minus, pro agri viribus, totum corpus respiciendo, & nonnunquam per se, aliàs cum scammoniæ lachryma, siliquis sex aut septem: atque hic rursus agri virium ratione habita purgationis mistura fieri debet. adhæc etiam aloe probè lota, benefacere admodum creditur, præsertim in quibus iecur corroborare volumus. accidit enim vt affectus hic, etiam particula ista infirmante, aut inflammationem experiunte, quemadmodum & liene, & ventriculo, & venis meseraicis tali morbo affectis dysenteria excitetur. Conuenit igitur, sicut diximus, vt vbi prius internouerimus accuratè, num morbus ex consensu prouenerit, ita tandem conuenienter curemus.

Quid agendum sit, cum vlcus in recto intestino excitatum fuerit.

Vlcere rectum intestinum ex acribus biliosisq; excrementis, aut aliunde missis, aut in ipsum intestinum absorptis, infestante, necesse omnino est tenesmos comitari, & crebras desidendi sine stercore cupiditates, ita vt deiectiones ramentosæ, aut cruentæ existant. Tali ergo mederi victu potius humectante, hoc est inter olera quidem intybo & malua conuenit: ventrem horum facilem ad deijciendum retinere, vt stercus citra impedimentum transiens, ceu medicamen aliquod salutare, vlcera siccare purgareque possit. Curare igitur oportet, ne deiectio admodum acris, neque dura existat: ac potiones eiusmodi vnctionésque in talibus vitijs admouendæ sunt, vt venter omni ex parte facilè soluatur. Noui enim quosdam damascenorum copiosiore esu dysenteria absolutè curatos fuisse, stercore citra impedimentum ab ipsis per aluum deiecto. Item alios quàm plurimis vuis assumptis. Verùm tutò expendendum est. aluo namque commodè descendenti, ea quæ corrumpunt, exhiberi non debent, sed medio vtendum victu, qualis est intybus, si coctus & non coctus edatur, etiamsi ægri maximè febricitent: item panis ex aqua tẽperata, aut vino valde aquoso, si vire

si vires imbecillimæ esse videantur. Luteus autem ouorum, neque admodum mollibus, aut duris etiam, ex decocto vescendum. Post primos dies etiam suum petioli idonei sunt, cum troxymis, aut intybis, aut braßica percocta, aut libo suminali tenui. aut halyca bene cocta. Quando verò deiectiones liquidiores sentimus, vel cucumerem sumere ipsos permittito, vel gallinam absque sale copiosiore, aut gatum. Sin autem multa quadam fuerit caliditas, & ager temperamento iuuentutis vigeat, tunc etiam isicium ex pisce, ipsi dandum est: iuuabit enim amplius. Sit autem intestinum ex piscibus dura potius carne præditis, vt orpho, aut glauco, aut ceride. Porrò deiectiones omnibus idoneas seruare conuenit, craßius id quod influit, & obtusius reddendo. extrinsecus autem vtendum est lentiscino, præsertim flatibus imum ventrem distendentibus, & profluuio quodam deiectionum non adeò biliosarum, aut acrium vrgente. Oleum hoc esse debet, nō admodum vetustum sin autem fuerit, adijciatur huic sapa, aut vinum odoratum, tenue. similiter etiā stomachus vino melino irrigandus est. Adhæc vtatur æger maximè inter initia balneo crebriore, & calidiore solio, magísque, si aqua potio & frigidorum ciborum esus præcesserit, ac pituitæ suspicio sit. Hoc si contigerit, paulum ad calidiorem victus

ctus rationem inclinandum est: & vinum exhibendum Sareptinum, aut Tyrium, aut ex his quæ in Campania nascuntur, Britianum aut Palmatianum. At ne te decipiant ea quæ deijciuntur, quemadmodum vulgares pituitam illa esse putantes: sæpe enim eiusmodi descendunt, interim sanè à rasura, aliàs ab acrimonia albedinem nitorémque intestinorum deradente, ac vocant eiusmodi ignorantes pituitam, & frigidum humorem: qui meritò cum in notatione decipiantur, etiam calidioribus ægrum cibis vti potius compellunt. atque euenit multo magis, intestinum ob malam medicantium rationem deradi & intumescere. Idcirco non solùm ab excrementis, sed etiam prægresso victu & natura ægri accuratè internoscas, quòd pinguedo reuera excernatur, vel à rasura. Ita etiam ipse totum victum instituito, nunc ad calidius, nunc ad frigidius, ea quæ adhibentur, conuertens. Hæc solum de victu dicta sint, qui exulcerationem sustinentibus conuenire potest, non solùm in recto intestino, sed etiam in omni dysenteria.

Quibus enematis in recti intestini affectu vtendum sit.

Si recens sit vlcus, & purgatione indigeat, eluere sola aqua mulsa per clysterem oportet: sin

sin autem suspicio quadam fluxionis extiterit, adijciatur aqua lenticula, rosa, rubi radix, atque ita per clysterem eluatur. Puro autem Vlcere facto, simplicioribus primùm Vtitor, Vt amylo, lemnia sphragide, hoc est sigillo, & cremore oryzæ. Quòd si Vlcus fluxionem expe-riri Videatur, amylo etiam acacia Vino ma-cerata, & succo plantaginis admisceatur. Probè autem facit etiam terra Samia que di-citur aster, in eiusmodi affectibus. At si car-nem inducere opus sit, lachryma thuris quo-que adijciatur. fit enim optimum medicamen-tum, quod carnem generare, & Vlcera ad ci-catricem perducere poßit. Componitur autem in hunc modum. Lemnij sigilli, terræ Samiæ, pompholygis, acaciæ, lachrymæ thuris, gum-mi, singulæ Vnciæ. trita Vino Vna mistura in-spergito: nam bene proficit.

Præstantissima quæ ano subiiciun-tur, longo vsu à nobis com-probata.

In quibus crebra desidendi cupiditas, mul-taq́ Vigiliæ Vrgent, Vt etiam hinc Vires infir-mentur. Bene quoque faciunt quæ Græci Hy-potheta appellant, ex quibus & hæc multis adeò experimentis probauimus. scriptura ipso-rum in hunc modum habet: Croci, thuris, myrrhæ, glaucij, singulæ Vnciæ, acaciæ Vnciæ duæ, Vini quod satis est ad læuigandum. Pe-

nicilla

nicilla nucleis pineis similia, paulo oblongiora formato, ac dextrè subijcito.

Alia glans, quæ etiam Clidion nominatur, ad tenesmos & alui profluuia efficax: nam doloris leuationem adfert quàm primùm apponitur, somnum suauem inducens.

Myrrhæ troglodytidis, glaucij, opij, singulorum drachmæ duæ. Vino modico odorato excipito, ac nucum pini magnitudine formato, subijcitóque. Eximiè confert ijs qui tenesmo infestantur.

Cataplasma ad recti intestini inflammationem.

Micarum panis siliginei aqua maceratarum, croci, olei rosacei, oui tosti, palmularum Nicolai sapa maceratarum, purgatarúmque, omnium æqualem modum probè læuigatum, duplici panniculo illinito: ac vbi calefeceris, tepidum ano subijcito. Confert etiam rosaceum per se stuppa iniectum, impositúmque: item in balneo illitum. Similiter decoctum rosarum & lenticulæ tepidum per spongiam, & quæ his sunt similia adhibeto. Hæc sanè recto intestino exulcerato, inflammatóque, & crebris desidendi cupiditatibus conducunt.

Si crassa aut media intestina exulcerata sint.

Si exul

Si exulcerationem superius quàm rectum intestinum est, & crebram desidendi cupiditatem fieri contingat, saniésque putridæ appareant, tum etiam efficacibus vtendum & iniectionibus & glandibus, necnon ijs quæ extrinsecus inducuntur: verùm illa etiam quæ prædicta sunt, glandium numero ascribantur. Atque hæc sanè vsu satis sumus experti.

Medicamentum quod in dysentericis ano subiicitur.

Vbi intestinum prædicto lenticulæ rosarum, & aliorum spissamentorum decocto antea per clysterem elueris, & veluti spongia absterseris, hoc ano subijciendum est, quod ista recipit. Croci, myrrhæ, lachrymæ papaueris, thuris masculi, pares portiones. Hoc prioribus similiter paratum, ano subijcitur: item colicis bene facere creditum est.

Pastillus dysentericus.

In quibus vlcus, & nome quædam magna intestina affligit, necesse est pastillis vti ex auripigmento, sandaracha, & calce. Sunt autem plerique ad huiusmodi affectus inscripti, è quibus est & Faustinus, & dia arnoglossu dictus. sed nullus adeò valdè vlcera depascentia lenire solet, vt qui à me paratur pastillus, cuius vim pleriq; præstantissimi medici in ipsis operibus admirati sunt: recipit autem

tem hæc. Auripigmenti, sandarachæ, squammæ æris, singulorum drachmas quatuor. Leuigatis ipsis collyriorum instar per æstum caniculæ, ita adijcito opij drachmam, calcis viuæ drachmas duodecim: balaustij, hypocistidis succi, chartæ combustæ, singulorum drachmas decem. Leuigato rursus ex vino myrteo, aut spatithe, aut aminæo ad dies viginti. excepta in pastillos redigito, datóque viris drachmas tres, mulieribus duas, pueris vnam, ac refrigerato in vmbra, vtitórque, præstantior autem pastillus fit si vetustescat. Porrò in hunc modum ipso vtitor: postquam ex decocto lenticulæ clysterem ægro prius inieceris, tempore interposito sic cum cremore oryzæ pastillum cum modico adipe hircino immittas ex vino generoso antea læuigatum. Modus autem esto eius quod immittetur, mistura dimidium. Cæterùm ægrum prius nutrito, atque ita medicamentum ei indito, ac continendum permittito. Post hunc pastillum, alterius meminisse superfluum est. Tantum de dysenteria ob exulcerationem craßiorum, aut mediorum intestinorum proueniente dictum esto.

Si dysenteria in tenuibus intestinis constituatur.

Quòd si erosionem in tenuibus intestinis fieri contingat, medicamenta potius quæ per os

assumun

assumuntur, dare conuenit. Eiusmodi autem sunt, inter simplicia quidem Lemnium sigillum ex posca potum: item lac caseosum in omnibus ventris fluxionibus acribus saluberrimum est remedium. oportet autem prius decocto candentes calculos marinos inijcere, ac rursus sensim coquere, donec maior serosi recrementi portio consumpta fuerit: nonnulli etiam ferramenta potius candentia prius calculorum vice lacti iniecerunt. Cùm enim ferrum astringens quippiam habeat, hoc impertit ei, ac magis ad retinendum ventrem efficax reddit. Nonnulli etiam caninum stercus tenuissimum ei admiscuerunt. Verùm hoc ratio nō exigit vt faciamus, cùm & cibi & medicamenta à natura nobis donentur, necnon herbæ quæ cum aceto coctæ potæq; ventris fluorem desiccent. Commodius autem erit, admixto ei quodam ex ijs quæ dysenteriæ & cœliacis affectibus conueniunt, & in igne fumi experte frixa sunt. Quæ verò inijciuntur, sunt hæc: rhus rubrum, succusq; eius, omphacium, malicorium, galla, & cochlearum tostarum cinis. Apti verò sunt etiam acini vuarum, myrta, mespila, corna, & cotonea. Portulaca verò dysentericis salutaris cibus est, succus ipsius potus efficacior. Plantago similiter, caloribus potissimum conuenit: item rubi semen & flores,

necnon lenticula bis aut ter decocta, exhibitaq́;. Iam in quercu liber qui cortici & ligno intercedit, aut tunica putamini glandis subiecta, potui ægris propinantur. Mori fructus subitò exiccatus, medicamentum fit abundè astrictorium, vt etiam dysenteriæ & cæliacis affectibus opituletur. Contunditur autem, misceturq́; obsonijs, quemadmorum rhois semen, si ex aqua ipsum, aut vino, aut vt dilutum quis bibere voluerit, cæliacos & dysentericos adiuuat. Porrò etsi aliorum complurium simplicium medicamentorum meminisse liceat, satis tamen est ad subiectam materiam ista deligere, & contra præsentem affectum eadem componere. Non absurdum autem est etiam ea nos meminisse, quæ frequenter sumus experti.

Medicamenta composita ad dysentericos & cœliacos.

Medicamentum quod ex fructibus pomaceis constat, prædicto affectui est commodissimum: in quibus etiam potissimum intemperies ventris, iecoris, aut stomachi existit, quæ intestina magis fluxionibus opportuna reddit. Mala punica integra, mala cotonea, singula viginti rosarum siccarum sextarius: prunorum syluestrium sextarij duo: sorborum aluum astringentium sextarij duo:

pira

pira & mala triginta: rhus Syriaci ſextarij tres: ſiliquæ, quas Græci Xylocerata dicunt, quadraginta: myrtorum nigrorum ſextarius: muſti Amynæi, quod ſatis eſt. decoquito omnia teſta, aut cacabo, donec mellis habuerint ſpiſsitudinem, conijcitoq́ in vas fictile: & cùm vſus poſtulat, exhibeto.

Catapotia ad dyſentericos. & cœliacos.

Gallæ omphacytidis non perforatæ, opij ſingulorum vnciæ duæ: petroſelini vncia. Excipito aqua, fingitoq́ catapotia, ac dato ciceris inſtar: ad vires reſpiciens, etiam modum cōijcito. Hoc medicamentum calidis admodum intemperamentis opitulatur, calidioribus autem etiam cremor ptiſanæ cum polenta & vino potus. At in quibus iecur valde infirmum eſt, & ventri fluxionem tranſmittit, aut obſtructione laborans diſtributionem impedit. bene facit etiam picra: omnium maximè aloë elota, & in catapotia redacta. Porrò ad dyſenteriam ex frigiditate contractam, groſsi potæ mirum eſt quàm conueniant, oportet autem ipſas vaſe æreo comburere, atque ita ex eis quod tribus digitis comprehendi poteſt, exhibere: atque id tertiò facere. Detur autem ex vino generoſo præſertim in diuturnis affectibus ac validioribus agricolarumq́ corporibus.

Dysentericus pastillus per os datus ad omnia interna, omnemq; fluxionem valet.

Anisi drachmæ duæ: alterci drachmæ quatuor: apij seminis totidem, opij drachmæ duæ: febri carentibus ex vino: febricitantibus autem, & superioribus intestinis affectis si multæ vigiliæ vrgent, ex aqua datur. Potus verò ante medicamenta quæ inferius induntur, stomachum ab enematis subuerti iam sinit.

De epithematis & vnctionibus.

In dysentericis affectibus ab illis, vnde morbus excitatus sit, per totam curationem incipiendum est, & ægro succurrendum. Solet enim mortis periculum comitari, tum copia excrementorum, tum frequentia desidendi, & quæ ex his sequitur virium imbecillitate & cibi fastidio. Vnde non solum contentum esse oportet ijs quæ per os exhibentur, & per enemata inijciuntur: sed etiam per ea quæ extrinsecus imponuntur, opitulari conandum est. Conueniunt igitur potiones, & epithemata, quorum compositiones exponendas vobis censui.

Epithema dysentericis & cœliacis efficax.

Alterci albi seminis vnciæ quatuor: anisi, rosa

rosarum floris, rhus Syriaci, hypocistidis succi balaustiorum. singulorum Vnciæ duæ: opij, croci, singulæ Vnciæ. Hæc singula ex Vino myrteo læuigata mixtaq; simul in pastillos redigito, atque in Vmbra refrigerato. Cùm Vsus postulat, contundes & incernes quantum satis est. Palmulis patetis excipito, ac in linteolum illita imponito.

Ceratum optimum.

At in quibus stomachus potißimum infirmus fluxionem intestinis transmittit, hoc quoque Vtitor cerato, quod ista recipit. Palmularum pinguium Vnciam: masticha tantundem: aluminis liquidi Vncias sex: aloes Vnciam, Vini & rosacei quod satis est: confecta diligenter imponito.

Epithema diacœnanthes.

Hoc quoque medicamentum ad dysenteriam bene facit, in quibus etiam os Ventriculi affectum est, & intestinis fluxionem transmittit. Oenanthes drachmæ duæ, Vuæ immaturæ succi drachmæ quatuor, styracis totidem: acaciæ drach. octo, rosarum siccarum totidem, gallæ omphacitidis drachmæ quatuor, palmularum drachmæ sex: Vini austeri, & olei myrtei quod satis est: picis drachmæ sex, ceræ drachmæ sedecim. Mirabiliter confert.

Epithema ad tenesmos potissimum, & cruentas excretiones cum frigiditate.

Ceræ vnciæ sex: picis, croci, aloes, acaciæ, amomi, anisi, singulæ vnciæ: styracis sescuncia: adipis vnciæ quatuor: carpobalsami totidem: gleucini vnciæ duodecim.

Vnctio dysenterica.

Rhei drachmæ quatuor, omphacij drachmæ duæ: hypocistidis, gallarum, myrtorum, singulorum, vnciæ quatuor. Vino myrteo excipito: bene facit illitum, & iecori robur adijcit. Item oryzam ex vino tritam oblinito, & antè & post. Hoc ad tenesmos ex frigiditate contractos omnium maximè valet, adhæc Masuchas cum malicorijs, gallis, acacia, myrrha, ladano, aloe, iunci rotundi floribus, rosis, spica nardi, & horum similibus conuenire admodum ad huiusmodi affectus creditur. Oportet autem artificem ad dysenteriæ speciem etiam remedij misturam accommodare: vt si vitium ex calida quidem intemperie prouenerit, frigidorum facultas præpolleat. Sin autem ex frigida causa, calefacientium roborantiúmque modus intendatur. Talis porrò est materia omnium odoratorum, vt calamus aromaticus, iunci odorati flos, spica nardi, atq; his similia cataplasmata. In quibus intestinorum

stinorum maxime fluxio molesta est, ordeaceam farinam, sapam & acetum coquito plurimùm, & obducito. Hoc & ad sanguinis profluuium mirificè confert: item ex polenta & prædictis odoratis medicamentis cataplasma similiter facere creditur. Oportet autem ex vino astringenti, vt lentiscino, aut melino coctum tepidum apponere. At scire licet, fieri non posse vnquam, vt intestinorum exulceratio curetur, nisi quis materiam ex alijs particulis influẽtem prius coerceat. Accidit enim, vt dictum est, etiam dum viscera expurgantur, aut inflammationem, aut imbecillitatem experiuntur, intestina fluxione laborare, exulcerariq; : ad hæc ob totum corpus contabescens, interdum quoque ob caput materiam transmittens, & stomachum fluxioni obnoxium id euenit. Nam in ijs qui dysenteria per consensum totius corporis contabescentis laborant, vitandi sunt pastilli, qui ex sandaracha, calce & similibus parantur, intemperatum magis corpus reddentes, magisq; ipsum colliquantes. In illis autem vtendum ipsis tantum est, in quibus dejectiones depascentis & putridi vlceris efferri videntur. Ego sanè quendam conspicatus ex ijs qui contabuerant, à pastillis ei oblatis magis irritari, iussi hæc quidem abijcere, balneis autem potius vti: & cibis refrigerantibus, vt pepone

ſine medulla, intybis, bulbio & iſicio: atque hoc victu citra medicamentum, ægrum morte ipſi expectata liberaui. Ac multos alios qui vlceribus curatu difficilibus & magnis infeſtarentur, victu etiam ſolo ad ſuperantem intemperiem accommodato curatos noui. Non igitur feſtinandum eſt, vt dixi, vlcus depaſcens, cùm foris, tum intrinſecus & antidotis & paſtillis medicari.

De lienis affectibus, ex libris Philagrii. Caput x.

QVemadmodum & reliqua corporis viſcera, ita & lien intemperies experitur. Nam refrigeſcit, calefit, ſicceſsit & humectatur. Deinde vt omnibus intemperierum generibus affligitur, ita & alios ſæpe morbos ſuſtinet. Nam obſtruitur, augeſcit, & inæqualiter intumeſcit, extenuatur, ad partes aliquas protenditur. inflammatur, indureſcit, & ſcirro obbucitur. Nunc igitur ſingulas eorum notas & curationes perſequemur.

Notæ frigidæ intemperiei.

Lien frequenter intemperie præſertim frigida & humida laborat. idq; magna parte ex cibo & potu frigido ſubinde aſſumpto, qualia ſunt aqua frigida, oſtrea, bulbium, caro porcina, fructus pomacei copioſi, variiq;, præcipuè

per æstatem. Quippe calor in liene ex his, præsertim si locis humidis proueniant, imminuitur: necnon balnei vsu post cibum, & venere non modo frequenti, & ampliore quàm res postulat, verùm cum stomacho cibis potúue repleto, & crudo adhuc exercetur. Nam frigida intemperies facilius quàm calida (vt dictũ est) in liene augescit: præsertim autem in illis corporibus, quæ humoribus redundant, cruciantur, dolentq́ue, tumore partis præter naturalem modum adaucto. His color non ex toto niger, sed subliuidus & plumbeus accidit.

Signa calidæ intemperiei.

Calida lienis intemperies maximè ex febribus, & nimio solis æstu contrahitur. In febribus enim sanguine accenso lien extenditur & intumescit. Et quia natura rarus est, ideo sanguis adustus feruensque in eum defluens, in magnum tumorem ipsum extollit, distenditque. Aestas enim, & calida aeris constitutio, lienem offendunt, cùm homo plus iusto fuerit calefactus. Quemadmodum igitur in hyme frigidi aeris, ita & humidi & sicci qualitates facere consueuerunt. Quæ ex præcedentibus aere, cibo & potu proueniunt, à prudente cognosci possunt: quia hinc defluxiones augentur, flatus generantur, & morbi increscunt.

Curatio calidæ & ſiccæ intemperiei.

Calida & ſicca intemperies frigidis & humidis adiuuatur auxilijs, ſiue extrinſecus, ſiue intus per cibos & potus adhibitos. Ex oleribus conueniunt lactuca, blitum, atriplex, cucurbita: item cremor ptiſanæ. Balneum autem aquæ dulcis admoueatur. Extrinſecus oleum roſaceum, melinumq́;, & ex eis epithemata confecta proſunt. Adhac etiam ſuccus vuæ immaturæ, aut portulacæ, aut ſemperuiui, & teneri vitis turiones.

Curatio frigidæ & humidæ intemperiei.

Frigidæ humidæq́; intemperiei calida & ſicca præſidia conueniunt: verùm ſicca & frigida intemperies magis quàm humida & frigida conſiderari debet: quibus illa extrinſecus adhiberi oportet medicamenta, quæ cum butyro, cera noua, œſypo, oleo cyprino vel irino conficiuntur: aut horum ſimilibus, cum adipe anſerino, vel porcino recenti, addito ſtyrace, & ammoniaco pingui: quibus admiſceatur herba bugloſſi, aut dulcis radiculæ ſuccus. Quin & balneorum vſus, & oleorum ſi inungantur, prodeſt: item oleum nardinum cum prædictis medicamentis, & croci modicum, vnde lenis vires inſtaurentur, adhibendum

bendum est. De ijs quæ extrinsecus calefacere & humectare possint, abundè sit dictum. Obseruandum autem, ne fortè corpus humoribus plenum sit: & dum ipsum incalescit, humor in liene augescat, & si tibi manifesta copiæ signa apparuerint, æger euacuari debet, & sic tandem sanari intemperies. Cibi vtiles sunt, qui optimum sanguinem generant, gallinæ domesticæ, phasiani, perdices, & omnes aues quæ in montibus degunt, pulliq; columbarum. Ex pedestribus probatur caro porci, qui mediæ fuerit ætatis: hœdus, & ipse mediocris: ptisanæ cremor cum melle optimo, & pipere modicè conditus, vtilissimus est. At conuenit, vt viscera omni inflammatione vacent, ne à mellis calore aut siccitate offendantur. Nam dulcia omnia naturaliter præcordijs & visceribus sunt inimica: eoq; etiam vinis calidis & humectantibus, præsertim natura dulcibus, abstinere conuenit.

Curatio calidæ & humidæ intemperiei.

Itaque ad calidam nunc & humidam intemperiem transeamus. Externa eius curatio vtilissima est, quæ medicamentis constat siccantibus, nempe ex alumine, pice liquida, aceto, folijs rosarum, oleo rosaceo, manna thuris, œnanthe, & gallis omphacinis compositis.

Huiusmo

Huiusmodi enim astringentia adhiberi debent. intus autem curabitur intemperies cibis non pinguibus, qui sanguinem sicciorem frigidioremq́ reddant, qualis est caro ceruina. Lenticula verò, quia melancholica est, & sanguinem crassum generat, prohibenda est. oriza & nux auellana rectè assumuntur: necnon panis ex similagine lota confectus: caseus recens, & lactaria: carnes recentes, hœdina, & anserina. Item ex herbis, spondilium, asparagus, bryonia, & salsamēta omnia. Verùm his non crebrò vti conuenit, vt quæ spacio temporis melancholiam procreent, & sanguinem crassum manifestè producant. Vinum autem sit astringens calida temperatum. De compositis intemperiebus hæc dicta sint: nunc de simplicis intemperiei curatione agemus.

De simplicis intemperiei curatione.

Simplex intemperies aut calida, aut sicca, aut frigida, aut humida, cui ex compositis supradictis intemperiebus, cibi & potus simplices & compositi, vel medicamenta, quæ bonos & mediocres humores gignant, offerri debent.

Curatio humidæ intemperiei.

Humidæ intemperiei optimum est medicamentum, salis flos, siue per se solus, siue cum ali quo

aliquo simplici cerato imponatur. Solus enim calefactus, & in vesica aliqua exceptus, lieni adhibetur. Quin & salsugo, & salis spuma cum cerato quodam ac modico aceto permixta commodum humidi lienis affectui medicamentum præstabunt. Proderit & quinquefolij radix, & plantago sicca, & alumen scissile adeò in testa vstum, vt quod in ea adstringens est, abijciat. Poteris etiam ipse medicamentum ex plantaginis folijs, radicibusq; quinquefolij, ac floris salis pari vel impari modo permixtis, exceptisq; componere medicamentum, aceto quod satis est adiecto, & pice sicca in posca liquata: necnon cera alba, & suffitimine ammoniaco, & modico rosaceo additis. Galenus lienis scirrum flore salis sanari dixit, idq; bene. Non enim ad intemperiem solum facere censendus est, sed etiam tumores ex crassis humoribus & viscosis induratos iuuare solet. Consumit durities, & fortiter extenuat. Eam verò de qua diximus, intemperiem desiccari tantum oportet. ad quod optimè facit medicamentum, ex salicis succo confectum. Incisus enim salicis arboris cortex lachrymam emittit, quam vni aut alteri ex prædictis medicamentis admiscebis, ac efficacius medicamentum reddes. Verùm ante medicamentum fricationes optimè conueniunt, vt

qua

quæ humidam lienis intemperiem poßint discutere.

Curatio siccæ intemperiei.

Sicca intemperies frictione adhibita dissolui poterit, nutriri, & humida effici. Huic prodest balneum dulcis aquæ: item Vnctio ex dulci oleo applicata: prætereaptisanæ cremor ad Vngẽdum est Vtilißimus. Vel si quæ est talis frictio corporis, qualem in podagræ curatione dicemus.

Curatio frigidæ intemperiei.

Frigidæ lienis intemperiei quæ adhiberi debent non sunt exigua, præsertim quæ iam dicta sunt. Licet etiam Vnguenta calida, & epithemata applicare: similiter & cerata, & myracopa. Talia sunt etiam acopa, quæ siccitatem & frigiditatẽ oleo simplici mixta persanant.

Curatio calidæ intemperiei.

Calidam intemperiem oleum rosaceum solum, aut melinum, & quæcunque ex his componuntur, medicamenta tum cerata, tum epithemata discutiunt. Præter hæc succus omphacei, portulacæ, semperuiui, & teneræ Vitis palmites, similiaq́.

De lienis inflatione.

Caput 11.

INflatio ex spiritu generatur: & quemadmodum in alijs corporis partibus, ita in liene tumor naturæ contrarius excitatur: id quod accid

accidit ex legmuinum, aut bulborum, aut palmularum castanearúmue esu, aut ficuum, Vel malorum, Vel mellis, dulcisq; Vini Vsu. Hæc enim omnia non modò lienem inflant spiritu, sed etiam colum, mesenterium, Ventrem & stomachum flatibus distendunt. Facilè autem deprehendere licet, an ex cibis tantum inflatio excitetur. Nam si ex his nihil assumptum fuerit, ad aliam causam morbus referri debet. Quòd si lien flatibus distendatur, & in amplum tumorem attollatur, ægerq; interrogatus id se citra pondus, & loci ipsius grauitatem sustinere dixerit, tunc ex cibis frigidis malum accidere cognosces. Quando enim lien ex toto flatibus repletur, fluctuationes, Græci κλυδῶνας appellant, Vbi paulo liberalius rem potum aßumpserit, experitur. Vt enim in Vtre aqua, ita in Ventre copiosior potio sonitum elidit, cùm agitatur. Si autem qui inflantur, frigidos cibos assumant, frequenter eructant: postea autem singultiunt. Quòd si nihil horum in Ventre contingat, lien autem tendatur, pungaturq;, citra aliquam grauitatem, flatuosos spiritus esse putato.

Curatio inflationis.

His igitur qui intumescunt, medicamentum diospoliticum dari debet. Piper enim & cumin

cuminum calefaciunt: ruta flatus discutit, & partem affectam iuuat, humoresq; pituitosos imminuit: nitrum ventrem subducit: mel similiter purgat, calefacitq;, & humores extenuat. Pari modo etiam medicamenta faciunt diacalamynthes, & dia trion pepereon. Epithema verò quod ex seminibus constat, vnde Dia spermaton Græci vocant, huic malo auxiliatur. Iam melanthium, apij semen, anisum & petroselinum trita, pani apud pistores inspergi debent. Eadem ex vino pota lienis inflationem tollunt. His etiam cestrum, adianthum, & polypodion modicè adijcientur, præsertim cùm lien indurescit. Tunc scolopendrium quoque & splenidion herbæ ex vino potui dantur vtiliter. Itaque liene inflato prædictis potionibus, & epithemate diaspermaton vteris. hæc enim adhibebis, si hydropicus morbus inde, non subitò accidat. Sin autem repentè prouenerit, tunc nullo modo hæc conueniunt. Nam hydrops tympanites plerumq; inter initia oriri solet: quod vbi acciderit, medicamenta tum quæ inflationem tollunt, tum quæ calefaciunt, si adhibentur, affectum magis augent. Nam multi dum medicamentis eum desiccare vellent, maiorem duritiem excitarunt. Potui verò dare eis viticis semen torrefactum, petroselinum, melanthium, anisum, & sison, expedit. His enim singulis lienis du-

ritia

ritia, & scirrus in eo factus curatur: & si flatibus plenus sit lien dantur illa aut ex aceto, aut oxymelite, aut posca. Porrò sunt & alia huic vitio accommoda: vt serpillum, thymus lauri cortex, origanum, calaminthe sicca & viridis, piper, ruta maximè syluestris semen, peucedanum, præsertim ipsius liquor, costum, cardamomum, marrubium, eryngium centaurium minus, præsertim ipsius succus, chamadris & chamæpitys. Ex his enim medicamentis, aut vnum duntaxat, aut duo, triaue, aut simul etiam omnia inflationi potu benefaciunt.

Indicia inflammationis lienis ex solo sanguine. Caput 12.

QVòd si sanguinis copia in lienem confluxerit, & ex eo inflammatio indidem orta fuerit, dolorq; cum tumore & tensione, & multa grauitate vehementer vrgeat, interim obstructio membri excitatur, vnde scirrum & inflammationem plerunque contrahit: interdum etiam sine dolore augescit, durusq; efficitur, quod tactu subinde cognoscere possumus. Quippe tangentibus facilè apparet: item cum ex duritie in mollitiem largiorem deductus fuerit, attolliturq; adeò, vt super musculos qui extrinsecus incumbunt, excrescat. Ego enim sæpius vidi, non solum ventrem & stomachum, sed etiam dextram præcordiorũ par-

tem, & pubis pectinē lienis tumore occupari. Hippocrates memoria prodidit, sanguinis in liene abundantia ventrem indurescere, corpus humoribus vigilijsq; extenuari, & faciem emacrescere. Nam ex liene ipso carnes colliquescunt, & magna sitis vrget. In primis enim lienis tumor apparet humidior, dum scilicet humor adhuc fluit. Vbi verò collectione facta induruerit, necesse est vt iugulum non sentiat alimentum, & venæ in musculis foras prodeant, color melancholicus aut pallidus fiat, & aqua subter cutem subsequatur.

Signa inflammationis ex humore bilioso.

Vbi biliosus fluxus in lienem decumbit, totum corpus calidum esse, & non sine febri esse videtur, oculi tincti sunt, vrinæ coloratiores, acresq; aut flauæ, aut rubræ existunt: ægri sitibundi frigidam bibere appetunt, animo sunt abiecto, citò furiunt, os habent amarum, cibum fastidiunt, vigilijs torquentur, & ventris turbatione: linguam habent flauam: atque alia id genus similia, quæ bilem testantur.

Signa inflammationis ex humore melancholico.

Paulatim in his color melancholicus fieri videtur, præsertim facta iam inflammatione.

cutis

cutis & vrina nigrior efficitur. In toto corpore bilis atra abundat, gingiuæ nigræ apparent, sitis vrget. & si ægri frigidam potionem assumpserint, magis cibum appetunt.

Indicia inflammationis ex humore pituitoso.

At si humor pituitosus in liene collectus inflammationem pepererit, color pallidus, aut eius naturæ similis inuenitur, oculorum, linguæ & cutis corporis: ægri non sitiunt, sed cibos appetunt, si pituita non salsa in liene fuerit. Hoc ergo scire licet, quòd ex pituita quotidie febricitant: ex bile, tertio die: ex melancholia quarto.

Curatio inflammationis.

Nunc de inflammatione lienis curanda agendum est. Ac primùm vniuscuiusque humoris signa considerari, atque sic tandem curatio adhiberi debet. Recidiuæ autem gratia non magna solicitudine, nec pluribus verbis opus est. Nam vbi illa semel curata fuerit, non facilè reuertitur: rarius enim quàm alia viscera, lien inflammatione conflictatur. Hoc autem curandum est, vt pro humoris natura, ex quo generata, est, conueniens, non autem contraria adhibeatur cura-

tio. Num enim cibi potusue aliquo morbo occasionem dederint, aut aliquid extrinsecus accesserit, omnia internoscere oportet. Similiter ocio sine ægri fuerint, an exercitio ac labore se fatigauerint, an balneis frequenter aut nunquam vsi sint, aut ex accidentine, an à parentibus hunc affectum sustineant. His diligenter examinatis, si inflammatio lienem exercet, primùm sanguis detrahi, deinde purgationes adhiberi, postea medicamenta extrinsecus imponi debent. Primùm sanè ijs vtendum, quæ aluum subducunt, Græci vocant Epilata: necnon clysterijs. Vomitu autem tentanda purgatio est, cùm humores in ventriculum influũt, ibiq; supernatant. Tunc enim citra vllam moram purgare eos oportet. Quòd si venæ sectio omnibus visceribus inflammatis præsentissimum est remedium, maximè certè in lienis inflammatione adhibenda est: si nihil contrà suadeat nempe ætas, aut vires, aut locus, aut consuetudo, aut aeris constitutio, aut præcedens ciborum cruditas, aut magnum ventris profluuium. Hæc enim in sola ista causa dilationem suadent. Sin autem ætas, aut vires non prohibeant, venam brachij sinistri interiorem secabis: si ea non appareat, media feriẽda est: si ne ipsa quidem in cõspectum proueniat, humeraria incidenda est: si nec ipsa quoque conspiciatur, ea quæ minimo digito vicina est, aperiri debet.

debet. Et si verò hinc minus sanguinis euacuetur, tamen quantulacunque inde tentata inanitio præcipuum lieni ad sanitatem adiumentum est. Cùm sanguis fluit, attendendus est. valdéne rubens sit, & purus, an liuidus. Nam si liuidus est, aut æquo rubentior, copiosior auferri: si purus ac syncerus, paucior debet, verùm sic extrahendus est, ne vitalis facultas deficiat.

De iis quæ aluum subducunt.

Post sanguinis mißionem ea dari oportet, quæ aluum solent ducere, quorum formam habes superius expressam. Sunt enim leuia medicamenta alui ducendæ idonea, vt herba mercurialis, polypodium, cnicus, atque his similia.

De fomentis.

Tempestiuũ igitur est, vt de astringẽtibus medicamentis nunc dicamus, quæ corpori iam euacuato rectè accommodantur. Quare conuenit post euacuationem fomenta ex eis adhiberi primum quæ humores influentes reprimant, deinde quæ hos particulæ impactos discutiant, digerantq́ue, ita tamen vt etiam quæ lienis robur, quo actionem suam obit, conseruent, admisceantur. Siquidem modicus fluxionis sit impetus, mediocria præsidia: si validus, valida applicabuntur, quæ citra no-

xam calefaciant, Vbi igitur non vehemens vr get inflammatio, vino austero & oleo quodam tenui, vt lentiscino aut melino, lienem fouebimus. Sin autem vehementior vrgeat, omphacino, aut rosaceo: quæ si non adsint, turiones oleæ aut rubi, aut mespili, aut mali aut mala ipsa, ex oleo lentiscino aut melino cum vino mixto coquentur: & si hoc non satis proficiat, thymus, origanum, & nardinum oleum imponetur. At si humores valde calidi lieni influxerint, aut febris quædam superueniat, alnam succidam tenui quodam oleo cum vino mixto copioso imbutam superimpones. Hanc nolentibus, omphacio admiscebis rosarum flores aut cyperum, aut œnanthem, aut spinæ Aegyptiæ semen. Mediocris sanè inflammatio per initia hoc modo curanda est. Sin autem nimius calor infestet, admouenda sunt olea, qualia diximus: & acetum cum vino, aut certè vinum austerum oleis est admiscendum. Et attendendum, ne caput feriat: vt quod facilè huius sensu in febri admodum ardenti offendatur. Quare sapam, aut vinum dulce modicum, oleis admiscere conuenit. Sin autem crassior sapa existat, aqua miscenda est. Porrò si frigidus humor inflammationem excitauerit, adijcienda sunt pulegium, thymus, & origanum, vt quæ vim quandam euacuantem corroborantémque habeant. His

autem

autem non adeò frequenter vt vino & oleis vtemur.

De clysteri.

Ad euacuandum autem ventrem per morbi initia, vel in augmento clysteria adhibenda sunt: atque tunc magis, quando calor non nimium ardens vrget. Ex mulsa autem & nitro, necnon aphonitro & sale euacuatio tentari debet. Verùm iniectio medicamentorum ab inferioribus partibus non semel tantum, sed bis térue singulis diebus fiet: multo autem magis, quando sanguinis detractio prætermissa fuerit.

De cibo.

His temporibus solo ptisanæ cremore æger nutriendus est: illius penuria, aqua & solo pane: ipsamq; aquam calidam bibat, & oxymeli. Si calore æstuet, aqua non ex toto calida, sed modicè refrigerata offeretur. Hæc per initia ad statum vsque fieri debent.

De statu.

Cùm morbus iam in statu est, post fomenta cataplasmata eis inducemus, vbi prius euacuati fuerint. Noxa enim omnino sequetur, si corporibus nondum humorum copia liberatis, calida medicamenta adhibeantur: vel si crudus aliquis humor ex nimia crapula, vel copia ciborum collectus fuerit, aut si

agri craßis cibis repleti, ut conchylijs, aut purpuris, aut sepijs, aut pectunculis, aut polypis, aut ostreis, aut uuluis porcinis, uel agninis, aut carnibus porcinis, aut salgamis & congelatis pinguioribus, & multum frigidis: adhac si in ocio degerint, & post cibum lauarint: praeterea si pauperes, pane copioso, lenticulis, uel carnibus bouillis, uel ouillis: item piscibus qui humorem melancholicum, & copiosum sanguinem generant, usi fuerint. Qui igitur tali cibo nutriti uenae sectionem, subductionémque uentris detrectant, ijs talia cataplasmata adhiberi non debent. Nam humor horum caliditate collectus copiosior, hominem occidit. Cùm igitur morbum in statu esse uideris, clystere aluus ducenda est: ubi autem febris iam declinauerit, absynthij decocto ex olea lienem fouebis: huius penuria, ea quae non nimium amara sunt, aut astringentia adhibebuntur, quale est oleum rosaceum, aut melinum. At si tensio uel dolor sine ardore partem exerceat, iridis quoque & cyperi modicum, aut simile quippiam oleo iniectum conuenit. Nam haec uirium lienis conseruandarum facultatem obtinent. Optimum uerò est, ut quotidie semel aut bis, satísque diu adhibeantur. Tertiò enim ex oleo fouere uitandum est, id quod de cataplasmate quoque adhibendo obseruare oportet.

De

De medicamento purgante, aut decocto, aut iniectionibus.

Cùm æger meliuſculè habuerit, mutanda ſunt auxilia. Venter lenibus medicamentis per os aſſumptis ſubduci debet, quæ ex ptiſana cocta, aut ex aqua potui dantur. Quin & oxymeli ad hoc commodè accipitur, vt quod mediocriter cum aqua temperatum ſit. Vterus igitur & mulſa ſimul, & apomelite, & ad vrinam ciendã idoneis potionibus: qualia ſunt apij & aſparagi radicum cum aqua decoctarum iuſcula. At per aluum iniicies ptiſanæ cremorem, cui incoxerit polypodion, thymum, origanum, medullam cucurbitæ ſyueſtris, necnon veratrum nigrum, centaurium minus, cnicum, capparis cortices & alypum. deinde nitrum, mel, & oleum admiſceri debet. Cucurbita ſylueſtris pituitam educit: cnicus & veratrum nigrum atram bilem: thymus, alypum & centaurium flauam. Per initia modicè his vteris: proceſſu autem temporis validiores purgationes, non ſolum per aluum, ſed etiam per os exhiberi, nempe epithymum, cnicum, polypodium, alypi ſemen, & granum cnidium. Cnicus coctus flauam bilem educit: polypodium humores mixtos, quemadmodum & capparis cortex, & centaurium. Verùm iſta paulatim adiecta potioni

ex ptisanæ cremore, aut oxymelite dare ratio est. admisceantur autem ptisanæ inter coquendum cnicus, polypodium, & veratrum nigrum. Quòd si loco ptisanæ halycam in cibum, aut alia crassi succi assumere praeceperis, lien prorsus in scirrum obdurescet, nulloque modo, aut certè vix sanari poterit. At lien & iecur per initia inflammationis, & dum ipsa confirmata est, fortiore medicamento purgari sine periculo non possunt. Nam iecur ex inflammatione intumescens, angustos meatus obtinet, & medicamentum purgans humores in eo collectos nequit educere. Lien inflammatus inter initia purgari potest. Nam ex toto corpore superfluos humores attrahit, & affectus purgatione discutitur, vel minuitur: validis autem purgationibus lien ante statum & post irritatur: imò neque extrinsecus in statu inflammationis valentioribus uti medicamentis expedit, ut affectus mutetur, aut discutiatur. Nam tota eius substantia non in melius, sed in deterius magis vergit, duriórque euadit. Quare dum morbus in statu est, lenibus uti medicamentis oportet: qualia sunt quæ modicè calefaciunt, & humectant, non ea quæ desiccant. Cataplasmata igitur, & fomenta quæ diximus, adhiberi debent. Corpus antea euacuatum his adiuuatur, quando humor qui in eo supernatat

natat

natat, incalescit. quod vbi cognoueris, & morbus in statu est, cataplasmata inducenda sunt.

De parando cataplasmate.

Cùm ergo morbum in statu esse deprehenderis, cataplasma applicabis. Si natura ægri calida, & humor fuerit biliosus, cataplasma ex medicamentis mediocriter calidis parari debet: vt ex lini semine, & oleo chamæmelino. cui adijciatur ordei, aut fabarum farina: hæc enim modicè calefaciunt. Sæpius autem, vt nosti, artomelite cum aqua in liene vsi sumus: interim acetum quoque addimus. Quòd si pars inflammata non multum incalescat, & necesse sit humorem discuti, tutò fœnugræcum sine aqua prædictis admiscere licet: & si quæ scirrosa inflammatio fuerit, aut crassi humores in liene generati, aceto vteris: necnon amara lienosis admiscebis. Nam lien ex iecore crassum in se humorem recipit, ob quod ei absynthium, & cappares in cataplasmate, & acetum, vbi morbus declinauerit, expediunt: quando etiam purgans medicamentum augere conuenit.

De cibo & potu.

Cibi leuiores, & vinum tenue albúmque exhibebitur. Hæc enim aluum subducunt, & vires lienis corroborant: necnon febrim per vrinas

vrinas discutiunt. Suillæ autem carnes, & ouillæ, item halyca, oua, pisces pelagij & palustres, adhæc aues quæ in paludibus & aquis degunt, prohiberi debent: non autem illæ, quæ siccis locis aluntur. Quos enim liene craßis infarcto humoribus laborantes, medici imperiti carnibus quadrupedum nutriunt, & in statu morbi ouis sorbilibus & halyca, nonnunquam etiam sorbitionibus ex tritico aut halyca, ijs plus noxæ ex cibis, quàm adiumenti afferunt. Nam halyca nisi in declinatione vtilis non est. In hoc autem tempore non solum ea, sed etiam potiones exhiberi debent, quæ crassos humores per inflammationem auctos extenuent, viscosos incidant, discutiántque, obstructos aperiant, lieni infixos relaxent, & ipsum lienem corroborent: cuiusmodi sunt scolopendrium, & capparis cortex, vel alia quæ postea à nobis dicentur, cum de lienis scirro agemus. Nam de his duabus herbis Galenus hoc modo scriptum reliquit. Quale medicamentum iocinori est absynthium, tale est lieni capparis cortex: quale rursus iocinori quod vocant eupatorium, tale est lieni scolopendrium: siquidem similibus genere medicamentis vtrunque viscus indiget.

De epithematibus.

In statu vel declinatione, Nili epithema

commo

commodè admouetur. Plus autem ceræ in statu adijciendum est, præsertim in molli corpore. Epithema quod à me confectum est, recipit bdellium, aloen, thus, crocum, œsypum, ceram, ac alia medicamenta, quæ ibidem scripta habentur. In declinatione verò inflammationis plurima sunt & alia epithemata, quæ adhiberi possunt, ex ammoniaco & bdellio composita. In statu ergo cùm inflammatio æstuat, Nili epithema oleo chamæmelino, & cerato, cui aceti modicum adiectum sit, dissoluere oportet. Consulimus etiam adhuc, vt hoc cerato sicut oxelæo vtaris cum lanis succidis, & lieni imponas: ac si tensione laboret, liberabitur. Itaque per initia oleo tenui, non aqua, particulam superfundes, neque si æger in accessione desideret, sed ex aceto, vino & oleo, quibus ceræ modicum interim sit admixtum fouebis: item hyssopo cerato interdum vtimur, & furfuribus ex vino aut aceto, aut posca, aut aceto & melle, aut hydrelæo decoctis. Admiscemus etiam cataplasmati pulegium, thymum, origanum, folia lauri, saluiam, artemisiam, salem & nitrum. At si ea quæ dixi negligentius adhibeantur, inflammatio in scirrum degenerabit, de quo nunc verba faciemus.

De

De lienis scirrho.

Caput XIII.

Post lienis inflammationem magnus contra naturam tumor & durus accidit, tangenti resistens, necnon intemperies quadam in eo apparet, verùm copia substantiæ scirrum lienis excitat. Vel enim humor ei infixus, aut flatuosus spiritus, aut vtrique simul mixti, vnde lien præter modum augetur, & à naturali recedit magnitudine. Internosces autem humorem & flatum his indicijs. Si flatus est, tactui resistit pertinaciter, & lien punctionem tentionémque experitur: sin autem grauitas cum pondere in præcordijs sinistris percipiatur, ex prædictis signis flatus cum humore mixtos in liene esse scias, idque per initia. Nam postea morbo inueterato, humoribus frigore nimio aut siccitate induratis, scirrus generatur. Aliquando accidit, vt lien etiam citra inflammationem in magnum tumorem attollatur. Hæc enim eo modo solent euenire. Duritia autem non accedente, tensio, grauitásque simul & punctiones validæ oriuntur. Scirrus igitur ex humore & flatu mixtis esse videtur, quemadmodum etiam soli humores tumorem laxum simul & punctiones validas in liene efficiunt.

Curat.

Curatio scirri.

Nouisti curatum à me fuisse militem, qui dum ad me veniret, totam lienis regionem barbaricis ferramentis candentibus inustam habebat: quem duobus tribúsue diebus medicamentis per os datis purgabam, & deinde diligentem ei curam in singulis conuenientibus remedijs offerendis adhibebam.

De cibo.

Ptisanæ cremorem quotidie in cibo porrigebam oxymelite conditum, & pisces saxatiles. Ex auibus autem gallinas, perdices, ac alia concoctu facilia, boni succi, & probè macerata. Prohibebam ei quæcunque viscosos & crassos humores generant: similiter & carnes bouillas, suillas, ouillas, caprinas & hædinas, item aues quæ in aquis palustribus degunt, omnesq́ue pisces palustres, & pelagios, præsertim qui duras & crassas, non albas carnes obtinent: adhæc polypos, mulos, sepias, orphos, ostrea, conchas, bulbos, placentas ex melle & chidro, & quæcunque inflant, duraq́ue & crassa, vel quæ cruda sunt. Vinum improbatur crassum, nigrum, & astringens: dandum autem est, quare Hippocrates præcipit, quod neque crassum, neque valde frigidum, neque calidum existat. Hoc igitur modo cibus est administrandus.

De potu.

Potui verò dabam vinum, in quo capparis radicem, scolopendrium, & myricæ radicum corticem decoxeram: initiò quidem singulas herbas per se exhibebam, deinde ex posca, aut oxymelite, aut solo aceto coctas: interdum etiã in puluerem redactas cum supradictis liquoribus citra coctionem per interualla dabam, idq; non plusquàm duobus, vel ternis diebus. Quin & oxymeli purum per totam hyemem propinabam, nonnunquam cum aqua calida, in qua prædictæ herbæ decoctæ fuerant, ante & post cibum, die & noctu, quandocunque volebat æger, potui offerebam.

De missione sanguinis.

Vere primùm ineunte, cùm æger multum se recollegisset, & lien decreuisset, videbatur mihi potiones medicaminum efficaciores præstari debere, quæ lienem euacuare possint: qui cùm magis imminueretur, fortiora medicamina exhibebam. Ac mox inter initia veris sanguinem ex brachio sinistro copiosè detrahebam, & post dies viginti quinque hoc medicamento quod sequitur, vtebar. spicæ nardi, capparis radicum corticum, myricæ foliorum, asspleni herbæ, squamæ ferri, singulorum drac. octodecim: myrobalani drach. decem: ammoniaci suffiminis drach. octodecim: polytrichi drach. sex: stœchados drach. quatuor: scolopendrij drachmæ tres. Ex oxymelite

lite pastillos drachmam pendentes singulos fingebam, ac vinum oxymelite dilutum potui dabam. Postea vero cum lien probè esset explicatus, medicamenta ad ciendam aluum dabam. ac ociosos humores validioribus, nempe Hiera diacolocynthidos drachmis tribus euacuabam. Incheante iam æstate non tres drachmas, sed quatuor exhibebam, ita vt à prædictis medicamentis nullo die discederem. Vbi sanitati propemodum esset restitutus, cyclamini radicis drachmam ex mulsa deinceps, semel aut bis, post singulas potiones offerebam. Nam ea vitiosos humores ex liene per sudores expurgat, calidis extrinsecus operimentis admotis, vt medicamentum fieret efficacius.

De iis quæ lienem corroborant.

Lienem sæpe potione quidem ex scolopendrio & cappare, epithemate vero ex auripigmento, alumine & similibus corroboramus. Nam hoc medicamentum medium inter frigidum & calidum existit, cuius & aliorum vtilium confectiones hic subiungemus.

Potio ad lienosos probata.

Ammoniaci suffiminis, pulegij, singulas drachmas, cum aceto potui dato.

Alia potio.

℞ Salicis

Salicis corticem medium, & folia eius cum duobus aquæ sextarijs ad dimidias coquito, datoq́ potui ad triduum.

Epithema malacticum.

Hoc medicamentum molliendi facultate præditum est, commune iocinori, lieni, abscessibus, strumis, parotidibus, articulis, calcibus quoque suppuratis, aut aliter dolentibus, item torsionibus ventris. Conficitur autem hoc modo. Bdellij Scythici, adipis porcini, ammoniaci suffiminis, iridis Illyricæ, singulorum drachmæ sedecim: opopanacis, cachryos, styracis, thuris, galbani, singulorum drachmæ octo: piperis grana centum sexaginta: ceræ drach. quadraginta octo: terebinthinæ, fecis olei irini & vini singulorum quod satis est. Hoc medicamentum cōtunditur, emolliendis viribus donatum. Neque enim aliud magis eo emolliens duritias, reperies. Paratur autem non dilutius, sicut alia. nam in pila tunditur, ceræ alijsq́ medicamentis adiectis. Inter tundendum pistillum fecibus olei irini illinitur, donec tota mixtura perficiatur. Sit autem ammoniacum recens, styrax pinguis, bdellium Scythicum: opopanacem eis admisceto, omnia simul conterens, & vtitor.

Malagma Amythaonis.

Hoc ad præcordiorum tensiones conducit. nec

necnon articulis prodest, qui difficulter mouentur: lienem consumit, duritias emollit, & discutit: recipit autem hac. Ammoniaci suffiminis drachmas sedecim, ceræ totidem: terebinthinæ drachmas octo, bdellij totidem: thuris drach. quatuor: myrrhæ totidem: galbani drachmas octo: olei cyprini heminas sex. Myrrham, bdellium, thus in vino prius macerabis: ammoniacum aceto dissolues: omnia in pila contundes, oleo cyprino, vt suprà dictum est, ipsam inungens. Hæc duo malagmata emolliunt.

Aliud epithema.

Quod nunc subiungam, prædicto est longè efficacius, fortiusq; ad discutiendum, & extenuandum, tollendúmq; duritias: quemadmodum quod ex stercore caprillo, & opopanace simul cum aceto paratur. Nam id quoq; dissoluit & extenuat, vacuatq; non modò inspissatos humores, & viscosos, sed etiam ipsas partes corporis solidas: quoniam caprillum stercus ex aceto, vt Galenus memoria prodidit scirrosis tumoribus, qui ex crassis fiunt humoribus, vtilissimum existit. Altera igitur confectio inscribitur,

Malagma Asclepiadæ.

Ceræ sesquilibra: colophoniæ vnc. 6. galbani vnc. 3. opopanacis vnc. 6. propoleos vnc. tres:

ammoniaci suffiminis vnc. 6. olei heminæ duæ: aceti sextarij duo: stercoris caprilli vnc. 3. thuris totidem: myrrhæ vnc. 3. Ammoniacum ex aceti sextario teres: huic adijcies thus, myrrham, opoponacem, stercus caprillum, teresq; iterum: propolim verò cum galbano in pila tundes. ceram & resinam ex olei heminis duabus liquabis: vbi coierint, propolim adijcies, agitabisque frequenter, & cùm in vnum omnia coacta fuerint, ab igne sublata, refrigerari sines, & derades: deinde ijs quæ in puluerem redacta sunt, inspersis, miscebis vniuersa, & in vsum condes. Hæc enim sunt medicamenta discutiendi, emolliendiq; viribus prædita.

Epithema lienem imbecillem corroborans.

Medicamentum quod supra ex auripigmento & alumine fieri diximus, ad lienis imbecillitatem valere dixi, quod militi, cuius mentionem feci sæpius, imposui. recipit autem hæc. Ceræ Tyrrhenicæ drachmas nonaginta sex: resinæ piceæ drachmas sedecim: resinæ frixæ drachmas nonaginta sex: auripigmenti scissi drachmas sedecim, aluminis scissilis drachmas duodecim. Metallica terito ex aceto acri, quæ liquari possunt, ex modico oleo liquato, ac refrigeratis sicca adijcito, mixtis vti.

tis vtitor. Hæc enim sunt, quæ homini illi exhibueramus.

Epithema lienosum & hepaticum, quod vtriusque visceris obstructiones discutit.

Ceræ, terebinthinæ, hyssopi Attici iridis Illyricæ, singulorum drachmæ sex. Quæ terenda sunt, terito: & quæ liquefieri possunt, liquato: sicca superinspergito, ac vtitor. Quòd si sudor superueniat, & tollere eum voles, detergito, & absynthino oleo partem perunges: ac sudore sublato illo vteris.

Si lien flatu distenditur & intumescit.

Quòd si lien ex prædictis signis flatu tendi, aut durus scirri modo pungi, & citra vllam affiectæ partis grauitatem dolere cognoscatur, mirificè auxiliatur electuarium diospoliticum, quod in hunc modum paratur. Rutæ viridis pridie decerptæ, piperis, cumini, singulæ drachmæ, nitri drachma semis, aut quarta eius pars. Si aluus astricta fuerit, nitri drachmam inijcies: cuminum verò ex aceto per triduum macerabis: postea siccatum in puluerem rediges: omnia cum melle bono & despumato miscebis, & in vase vitreo repones. Datur ex eo cochleare vnum. Facit enim ad inflationes ventris, viscerumq́; appetentiam ventriculi excitat: concoctionem promouet: pi-

tuitam extenuat aluum emollit: acidos ructus aufert: vitia pectoris, lateris, iecoris, lienis & renum mitigat. Simili modo accommodata sunt ventris, stomachi, iecoris & lienis affectibus medicamenta diacalaminthes, & dia trion peperion: necnon diaspermatô. Adhac cucurbitulæ in ventrem defixæ adiuuant. præterea vtilissima sunt, melanthiū, petroselinū, anisum, & cuminum, si pani commisceantur, vel cum alijs dentur cibis, præsertim infantibus. Magis autem ex vino dari debent, vel in puluerem redacta inspergi. Conuenit etiam cestrum, adianthum & polypodium, præcipuè cū magna lienis durities apparet: tunc etiam scolopendrium, & asplenon vino admiscere expedit. Porrò nunc de lienis inflatione ex Galeni opere de ratione medēdi quædam excerpta adscribam, vt ipsi morbi causæ accommoda antidota, vel pastillos, vel epithemata, quæ ipse expertus est, & nos vsu & periclitatione comprobauimus, adscribamus.

Galeni verba de lienis scirrho & inflatione.

Lienem scirrho obnoxium non modò extrinsecus medicamentis efficacibus, sed etiam potionibus validissimis curare conuenit, vt quæ citra molestiā toleret: ex quorū numero optima habentur, capparis radicis cortex, scolopendrij

& m

& myricæ tum radix tum germina: omnia verò eiusmodi in aceto & oxymelite coquere conuenit. At sæpenumero lien tangenti quidem resistere videtur: non tamen scirrosus, sed flatuosus potius tumor existit, cui medicamentum emplasticũ mixtæ facultatis, quod prius absynthij oleo madefeceris: imponere oportet: quale est, quod ex sulphure & alumine cõstat. Sunt denique plurima huiusmodi ex ijs quæ in medicamentarijs libris prodita sunt, huc accommodata. Attende autem non solum mixtorum medicaminum facultatem, sed etiam mistura copiam. Nam si lieni flatuoso humori obnoxio, magisq; in œdematibus, etiam si multũ aluminis adhibueris, nihil offendes, verùm in scirrosis, discutiendi facultatem superare conuenit: paulum autem eius quæ astringit, admisceri. Cùm igitur ex numero simplicium & spontè nascentiũ medicamentorũ flos salis talis sit natura præditus, lienes scirro obductos sanat, si extrinsecus ipsis in vesica applicetur.

Epithema iecoris & lienis.

Epithema iecoris & lienis hæc recipit. Aluminis liquidi vncias sex: sulphuris viui totidem: nitri rubri, ammoniaci suffiminis, mannæ thuris, capparis radicis corticis, singulorum vncias sex: picis siccæ, resinæ aridæ picræ, singulas libras: olei cyprini vn-

cias sex: aceti quod satis est. Hoc ad tales viscerum affectus efficacia nobile est.

Epithema Hypotherion.

Sunt alia quoque epithemata lienosis & hydropicis accommodata, quæ vocantur Hypotheria. Hæc enim humiditates ex alto eliciunt, dolores & scirros discutiunt. Resinæ aridæ libræ quatuor: ceræ libræ duæ: picis siccæ totidem: aluminis liquidi, nitri rubri, sulphuris viui, mannæ thuris, singulorum libra: aloes unciæ sex: pyrethri, aristolochiæ, cardamomi, visci quercini, ammoniaci suffiminis, bdellij, vuæ amomi, cucumeris syluatici radicis, liquoris sycomori, singulorum quadrans: aceti sesquisextarius. Alumen, sulphur, nitrum terito: ammoniacum ex aceto diluto: siccis in puluerem redactis, liquida superinijcito. Obseruare autem in his oportet, & medicamentum ex alumine & sulphure idem quod superiora præstare: necnon epithema Diaspermaton lienis inflammationi medetur, tum per se impositum, tum cum alumine & sulphure mixtum auxiliatur. Ipsum verò malagma diaspermaton flatuum substantiam tollit, collecta dissipat, reliqua purgat & discutit. Ascripsi autem duas malagmatis prædicti confectiones

Prima

Prima confectio Diaspermaton.

Cardamomi, meliloti, herbæ sabinæ, baccarum lauri, nardi Gallicæ, sampsuchi, iridis, radicis panacis, radicis cyperi, nitri, casiæ, fœnugræci, seminis apij, anisi, thuris, styracis, myrrhæ, ammoniaci suffiminis, terebinthinæ, singulorum vnciæ tres: ceræ, mellis, olei cyprini, seui taurini, singulorũ libra: vini quod satis. Facit ad stomachi, iecoris, & lienis inflationem.

Alterum epithema diaspermaton ad idem.

Cardamomi, iridis, cyperi, sampsuchi, anisi, nitri, ameos, apij seminis, fœnugræci, baccarum lauri, ammoniaci suffiminis, singulorum vnciæ tres: seui taurini hemina: ceræ vnciæ decem: colophoniæ hemina: mellis libra. conficito, & vtitor. Licet autem & æquale pondus, aut paulo amplius medicamenti ex alumine & sulphure confecti admisceri.

Potiones ad lienem scirro induratum.

Quibus lien in scirrum durescit, & calorem siccitatemq́; sustinet, his vtiliter dantur myricæ folia, aut turiones ipsius, aut radices: item asplenon herba, & anchusa. Hæc enim

neque ipsa calorem in se vehementem obtinet, neq; lienem magis excalfaciunt, praesertim si cum oxymelite exhibeantur. Per initia earum decoctū, procedenti autem tempore tritas ipsas ex posca dare oportet. Huius generis sunt & salicis folia, cortex, radixq;: quin & calypis squama, quam illa in fabrilibus officinis, dum ignitur & malleo tunditur, abijcit, ex aquae mistura potu conuenit. haec enim lienem fortiter imminuit, reprimitq;. Vinum autem, & posca, in qua candens ferrum extinctum sit, ijs qui teneram carnem habent, & febri carent, conueniunt. Postea verò etiam agrestioribus hominibus, qualis miles ille fuit. Mentionem ergo faciemus potionum, in quibus ferrum extinguitur. Itaque inter initia magnis affectibus, & minus duris corporibus expediunt: insequentibus autem diebus plurimis ordine dari debent. Nonnulli admiscent squamae calypis ferri, absinthij comas, & piperis modicum, ne potio stomachum offendat. Melius autem erit, si pelecinum, & hemionitis herba in tali intemperie misceantur: quemadmodum in frigidis cōtrà, casia, costum, serpyllum, anisum, & his similia inijcientur. In calida ergo intemperie duae illae herbae superius dictae praeberi debent. Nam ambae efficaces sunt, vt quae maximum lienem consumant, intemperiem minuant omnino, nec augeri permittant. Frigida

gida autem & sicca intemperiei, chamæpitys, chamædrys, gentiana, myrobalani, calaminthe peucedanum, acorũ, scordium, trifolium, hypericum, vitex, liquor peucedani, centaurium vtrumque siccum, eisq; similia, scolopendrium, & farina lupinorum medentur. Alia verò ex vino, aqua, & oxymelite bibuntur. Phœnicobalanus autem, quem & myrobalanum nominant, nisi ex posca bibatur, mox reuomitur. Hoc modo singula, vt dixi, adhiberi debent.

De pastillis.

Ex plurimis pastillis, qui stomachum non offendunt, hosce tres selegimus. Ac primus stomacho idoneus est: vtitor autem eo ad omnem lienis affectum. facit & ad conuulsiones, tormina, inflationes, & muliebria vitia. Myrrhæ drachmæ sex: nardi Indicæ drachmæ quatuor: aut pro nardo Indica, inijcies nardi Gallicæ drachmas sex: costi totidem: opopanacis, dictamni, peucedani radicis corticis, capparum radicis corticis, periclymini radicis corticis, ammoniaci suffiminis, singulorum drachmæ quatuor: nonnulli inijciunt etiam iridis drach. duas. & semissem. Ex oxymelite pastillos fingito, qui obulos duos pendeant, ac dato singulos cum oxymelitis vncia. Noster autem pastillus, de quo aliàs dictum est, valde efficax est.

ac mirificè omnibus lienosis affectibus, præcipuè vbi tumor eximius & ingens durities infestet. vtilis: dabis hunc quoq; pueris, præsertim si mellis multum admisceatur. Tertius iam pastillus subiungetur, quo melior inueniri nequit: nos eum frequenti vsu probauimus. Capparis radicis corticis, myricæ foliorum, asplenii herbæ, squamæ ferri calipis, seminis pelecini singulorum drachmæ sex: myrobalani drachmæ decem: ammoniaci suffiminis drach. octo, stœchados drachmæ decem: absynthij Pontici dachmæ tres, scolopendrij totidem. Fingito pastillos, qui drachmam singuli pendeant, ac dato vnum ex oxymelite.

Epithema.

Epithema à me confectum hic tibi subijcio, ad diuturnos & frigidiores lienis affectus optimum. Myrobolani œnanthes, ammoniaci suffiminis, bdellij Scythici, capparis radicis corticis, floris salis, singulorum drachmæ quadraginta octo: opopanacis pinguis drachm. octo styracis, mannæ thuris, singulorum drachmæ: visci quercini drachmæ duodecim: ceræ drachmæ viginti quatuor. Ammoniacum cum salis flore dissoluito: capparim verò, myrobalanum, ac mannam cum aceto tundito: reliqua autem iuxta ignem emollito, & in pila tundito: trita eis adijcito, vnito, & vtitor. Hoc medicamen-

tum

tum bene facit lienosis: nam duritias & tumores eius maturat, consumit, dissipat, & scirrum digerit. Quin & ipsi myrobalani soli in pila contriti impositiq; iuuant optimè. Item chamædrys & verbenaca, cum axungia veteri imposita opitulantur.

De tussi lienosorum.

Si tussis ex tenui & acri defluxione facta lienosis superueniat, medicamento diacodyon, aut pastillo trygono prohiberi debet. Adhæc epithemata lieni applicanda sunt, quæ extenuare possunt. Quòd si his vti, causa quædam impediat, syncipiti fomentum ex pastillo quodam, aceto & oleo rosaceo ad mellis spissitudinem temperato, inducendum est. Optimè huc conferet pastillus crocodes ex aceto & oleo rosaceo dilutus, syncipitiq; impositus. Nam tenuem fluxionē ardentem, acremque refrigerando contemperat, & tussim finit, somnúmque conciliat.

OCTAVI LIBRI FINIS.

CAPITA LIBRI NONI, & appendices.

De

ALEX

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER NONVS.

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE AQVA INTER CVTEM. Caput I.

AQVA inter cutem, quæ Græcè Hyderos dicitur, & ipsa longus quidam affectus est, iecore adeò refrigerato proueniens, vt ipsum non amplius deinceps cibos in sanguinem, sed in alienam qualitatem, aut in aquam aut pituitam aut flatum transmutare possit. atq; idcirco trifariam aquam inter cutem constitui diximus: ac vocant eam sanè, quæ à tenui & serosa humore contrahitur, Asciten: quæ verò à flatu in toto corpore generatur, tympaniam: quæ rursus à pituitosa humore per totum corpus excitatur, Anasarca, alij Leucophlegmatiam appellarunt. Notum verò est, has quoque

quoque curandas esse, vbi prius internouerimus: siquidem internotio recta curationis fundamentum est.

De ascite. Caput II.

Ascites igitur inde internosci debet, quòd fluctuationes excitantur ex humore, qui veluti in vtre quodam contentus circumuoluatur. Tympanias autem, quòd vbi nos ferimus ventrem, tympani modo strepitum quendam elidere videatur. Anasarca verò hinc deprehenditur, quòd æger carnes habeat emortuo corpori similes, & totum corpus intumescat: ac vbi nos digito id imprimimus, cauitas oboriatur: cumq; imprimere desierimus, non statim in pristinum reuertatur. Cæterùm singulæ hæ aquæ inter cutem species, aut primario affectu, aut consortij lege fiunt. Nam ob lienem vitiosis humoribus præditum, maleq; affectum, item ob colum, mesenterium, vterum, renes, vesicam, muliebrem fluxum, mensium retentionem, pulmonis refrigeratione͞, septum transuersum, & multas alias particulas superuenit, quæ singula prius internoscere conuenit deinde sic curationem aggredi. Quibus igitur aqua inter cutem refrigerato iecore aut pulmone oborta fuerit, hos simul tussis magna ex parte inuadit, ipsiq; nihil notatu dignum expuunt, sed irritantur tantum. Accidit etiam alui retentio: quòd imflammatio visceris, humiditæ

miditatem ventris exhauriat. Vesica autem & mesenterij propria indicia erunt, nempe ventrem magis profluuijs infestari: necnon corruptionibus continuis, & intestinorum rosionibus. Nam hæ, dum bilis excernitur, comitantur: gignuntur autem ipsis meritò etiam bilis recrementa, dum cibi ab inflammatione intestina exercente euacuātur. At eorum qui ob pulmonis affectum aqua inter cutem laborant, indicia sunt, quòd tussis potissimum excitetur, cor refrigeretur, totumq; corpus & pedes omnium maximè intumescant. Atque hæ aquæ inter cutem species tabidis potissimum obueniunt. Discernes autē eas, qui ob lienem malè affectum hoc morbo laborant. Iam alios quoque ob tabem hydropicos fieri, facilè deprehendes, si internoscendi vias ac rationes frequenter sequaris.

De curatione.

Omnium curatio à vacuatione incipienda est: sed ascitis quidem dicti, aut tympaniæ, à sola purgatione. Cui autem anasarca nomen est, ea venæ sectionem interdum requirit, vt quæ ex sanguinis frigidi copia nascatur. Ac frigiditatis quidem ratione, illa non indiget: sed quoniam copiæ detractio naturam leuat, vt hæc minorem illam effectam facilè superet, non alienū, sed rationi consentaneum

est

est, hic quoq; venæ sectione uti. Videmus enim quòd etiam ignis externus, cum à lignis uiridibus propemodum extinguitur, refocillatur rursus, si illa quæ ipsum suffocabant, auferantur. Hydropem igitur anasarca & uena secta interdum, & purgatione curare oportet. Dicamus autem particularem quoque ipsorum curationem. & quando perfricare, madefacere, cataplasmatis obducere, & quando medicamentis, & quibus post sanguinis dimißionem uti oportet. Nam ante omnem aliam curationem ipsa uenæ sectio, ut dixi, adhibenda est, si uires permittant. Si enim imbecilles sint, tunc sanguinis detractio uitari debet, etiam si aliàs indigere uideatur. Licet enim postea commodè sanguinem detrahere, ubi uires recreatæ fuerint, & copia uitiosi humoris paulatim alijs quibusdam præsertim picra dicta, leuata. Nam hoc medicamentum simul & aperire, & corroborare uiscera potest, qua etiam re maximè indigemus. Post usum verò eorum quæ aperiunt, & meatus ampliores efficiunt, materiamq; fluxilem reddunt, transito deinceps ad ea quæ paulò ualētius purgare queant. At hoc non una uice faciundum est, ne uires deijciantur. Etenim, quamuis id quod uacuatur, recrementitium est, tamen uniuersa ac subita mutatione magis offendit. Satius igitur est paulatim & tutò euacuare, quàm fe-

stimando perturbandoq́ vnà cum morbo etiam ægrum è medio tollere. Pulchrè igitur purgant sambuci succus cum condito potus: item lathyrides, & æris squama: verùm nullum adeo, vt illud quod recipit chameleæ foliorum, squamæ æris, & anisi, singulorum drachmam. Dato ex aqua per initia quidem drachmam vnam: viribus autem recollectis, etiam duas drachmas exhibeto, plus minúsue paulo, ac totum medicamenti modum, absolutumq́, ad vires respiciens, metire. Rursus à purgatione illa porrigito, quæ aperire possunt: maximè pastillum, qui ex amygdalis conficitur. Adeò enim hunc incipientes hydropicos aperire citra noxam vidi, vt continuò potus, iecoris scirrhos dissoluerit. In hunc autem modum paratur.

Confectio pastilli ex amaris amygdalis.

Anisi, seminis apij, amygdalarum amararum, absynthij, gummi, singulorum drachmæ quatuor: aquæ quod satis est. Hoc sanè pastillo ad obstructiones ex crassis viscosisq́ humoribus contractas, & in quibus non vehemens aliquis dolor viscus affligit, vtitor. Sin autem dolores aliqui intestina, ventrem, & præcordia exerceant, etiam pastillum Amazonum

dictum

dictum præbeto. Etenim dolorem lenit, & vim aperiendi mitigandiq; obtinet. Crebrius autem in huiusmodi decocto seseleos vtitor, aut casiæ, aut spicæ nardi, aut asari, & cataplasmatis quæ recipiunt farinam fœnugræci & ordei, absynthiumq; plurimum contusum. Hoc namque super omnia auxiliatur. Nam robur visceri insinuat, & humores in alto hærentes citra rosionem leuiter desiccat: habeat autem & cuminum contusum, anisum, masticben, nardum Gallicam, rutæ semen, & mel. Semina in vino coquantur: sic enim multò commodius erit. Vbi iam viscera emollita & rarefacta ad dies quinque aut septem fuerint, vtitor etiam epithemate, quod mixtam habet facultatem, vt viscus possit & firmare & emollire: ex quorum numero est & hoc quod ista recipit. Croci drachmas decem: aloes, mastiches, ammoniaci, bdellij, singulorum drachmas octo: styracis drachmas quatuor: ceræ drachmas nonaginta tres: adipis anserini drachmas sedecim, hyssopi liquidi drachmas triginta duas: cyprini quod satis est. Sin autem æstas fuerit, & laborans aqua inter cutem febricitet, etiam rosaseum & vinum siccis in vnitatem cogendis adijciantur. At si non solum iecur, sed etiam lien & stomachus tumorem & duritiem habere videatur, detrahito cũ fiducia paulũ sanguinis, præser-

 tim

tim si praui quoque humoris copia in venis subsistat, & vires non aduersentur. Sed & æger vigentis sit ætatis, & tempus non admodum frigidum. Sic vacuatio tentanda est, & adeò sensim, vt natura quæ à copia grauatur, respiret. Etenim animi defectiones, præterquàm quòd vires deijciant, etiam aliam frigiditatem visceri imponunt. Quare magnam & accuratam obseruationem habere conuenit, atque ita sanguinem hydropicis iuuandi gratia detrahere audendum. Etenim intempestiua sanguinis mißio in alijs quoque periculum inducit: in hydropico autem interdum etiam mortem. In quibus igitur & maxima est obstructio, & inflammatio scirrosa, viresque robustæ, in his vacuationem sanguinis ante omnia alia præsidia, præsertim valentia, adhibeto, ex quorum numero etiam hoc existit.

Ad lienis & iecoris duritiem validum medicamentum.

Ammoniaci suffiminis, bdellij, iridis Illyricæ, singulorum drachmæ sedecim: styracis drachmæ octo: adipis vitulinæ drach. duodecim: opopanacis drachmæ octo: piperis grana centum sexaginta: ceræ drachmæ quadraginta octo: irini fecis quantum satis est: vini quod sufficit. Non oportet autem emollientibus tantum medicamentis vti, neque discu-

tientibus, sed etiam ijs quæ tumorem reprimere possunt: scriptura eorum in hunc quoque modum habet. Ceræ drach. centum nonaginta quinque: picis aridæ drach. centum nonaginta sex: aluminis liquidi drach. nonaginta sex: aloes drach. quadraginta sex: nitri, mannæ thuris, singulorum drach. nonaginta sex: pyrethri drach. viginti octo: aristolochiæ drach. viginti quatuor: ammoniaci totidem: cardamomi drach. viginti octo: visci quercini drac. 24. olei totidem: aceti quod satis est. Itaque cataplasmata & epithemata huiusmodi ijs adhibeantur, qui aqua inter cutem, quæ anasarca dicitur, laborant, ita vt viscera eorum distenta sint, & obstructionem duritiémque maximam experiantur. In quibus igitur moderata est obstructio, bene facere diximus pastillum ex amygdalis: in maximis autem, etiam valentioribus antidotis vtendum est.

Ad scirrosos iecoris affectus.

Croci, spicæ nardi, costi, iunci odorati floris, cinnamomi, singulorum drach. duæ: gingiberis drachma: mellis attici despumati drachmæ viginti quinque. Dato drachmam ex mulso. Præstantissimum hoc est remedium, & viscera valenter expurgat.

De ascite & tympanite. Caput III.

OMnia commemorata medicamēta etiam alijs aquæ inter cutem speciebus, nempe ascitæ & tympaniæ citra sanguinis detractionem conueniunt. Nam his purgationes potius, & quæ aquam per aluum repurgare solent, omnia congruunt. Nihil minus etiam perfricationes quæ sale, oleo immaturo, sicyonio & cyprino, adhibentur. At frictio moderata fieri debet, ne alia materia ex alto vi attrahatur: sed quæ in superficie corporis tantum continentur, discutiantur. Vtendum autem ad hæc est medicamentis, quæ non modò dissipare, sed etiam reprimere tumorem possunt. Græci hæc à iecore vocant ἡπατήρια. Itaque veteres multa prodiderunt, ac licet hæc apud plerosque descripta inuenire. Cæterùm præstantissimum validissimúmque inter ea etiam hoc est, cuius compositio recipit. Resinæ torrefactæ drach. tercentum octuaginta quatuor: ceræ, picis siccæ, singulorum drach. centum nonaginta duas: aluminis liquidi, nitri, sulphuris, mannæ thuris, singulorum drach. nonaginta sex, pyrethri drachmas viginti octo: bdellij drach. viginti quatuor: ammoniaci suffiminis totidem: cardamomi drach. viginti octo: visci totidem, olei drach. viginti quatuor: aloes drach. quadraginta sex: aristolochiæ drachm. viginti quatuor: aceti quod satis est. Nihil autem minus valet etiam

let etiam hoc ad discutiendum, & comprimendum.

Aliud.

Chalcanti, nitri spumæ, aloes singulorum Vnciæ tres: cerusæ, olei, singulorum Vnciæ decem: aceti acerrimi quod satis est. Sicca ex aceto leuigato, dum mellis fiat craßities. Cerusum autem cum oleo coquito, Vsque dum spissescat, Vt manus intinctas non inquinet: tunc ceram inijcito, atque ita particulatim in pila emollitis Vtitor. Est hoc medicamentum multis experimentis probatum, non solùm ad aquam inter cutem, sed etiam alios plerosque affectus Vtile existit. Etenim lienem consumit, abscessus ad suppurationem perducit, furunculos, & humores in articulis contentos. item hydrocephalis, atheromati, scirris, & parotidibus conducit: necnon ad alia plura grandia Vitia mirabiliter Valet. Ne igitur simplicium medicaminum Vtilitatem a secta congruentium contemnas, etiam in quibus non magna durities Viscera & iecur affligit. Sin autem durities in eis extiterit, Vtitor cataplasmate, quod poßit Viscera emollire, & omnes humores qui in penitiore omenti & peritonæi regione habentur, discutere. Porrò Vtitor eo quod etiam ad alia multa proficit, confectio eius ita habet. Cera, resina picea, picis brytia, nitri rubri, baccarum lauri siccarum,

 adipis

adipis taurini, ammoniaci suffiminis, mannæ thuris, singulorum libra. Vbi ea quæ liquari possunt liquefeceris, arida liquidis inspergito, & vtraque miscens pilæ indito, ac tritis diligenter vtitor.

Ad tympanicos, & quibus iecur scirro induratum est.

Ad tympanicos, & quibus iecur scirro induratum est, medicamentum etiam antè scriptum valet. Multo autem magis illa parari debent, quæ & flatus discutere, & duros affectus emollire probè possunt: habet scriptura huius in eum modum. Resinæ aridæ libra: picis, ceræ, singulorum drach. duodecim: aluminis liquidi, sulphuris, nitri, singulorum libra: mannæ thuris vnciæ tres: olei veteris vnciæ duæ. Ex aceto leuigato, donec sordium habeant crassitiem: atque sic, vbi liquefeceris quæ liquari possunt, & vtraque in pila paululum subagitaueris, mannam inspergito, & leuigatis plurimum vtitor. Hæc de medicamentis, & alia curatione dicta sunto. Deinceps autem de victu agamus, qui & primas & supremas curationis partes in omnibus potissimum affectibus, maximè verò etiā in periculosissimis obtinet: in quorum numero aqua inter cutem quoque habetur. Siue enim primario affectu, siue aliarum partium consensu hæc contracta fuerit, non sine iecoris

uitio unquam constitui potuit. Quoniam igitur iecur cibum in sanguinem conuertit, totique corpori transmittit, idcirco simul prospiciendum prorsus est, ut & alimentum quod ad ipsum peruenit, facile sit ad distribuendum, & nequaquam impediatur, quò minus in corporis partes dispenseetur. Quare optimum ipsis alimentum est panis furnaceus, qui semina, flatibus discutiendis apta contineat, ut anisi, aut cumini, aut fœniculi, aut sinonis similiter: interdici autem ipsis etiam copiosus panis debet. Si enim probè fuerit fermentatus, non potest crassitiem, & id quod obstruit continere. At olera sumi debent, si febris absit, quæ calefacere & extenuare queat: quale est apium, petroselinum, daucus, eruca, pulegium, rapa, caucalis, & quæ ex his tenuia & calida extiterint, alia magis, alia minus in id efficacia. Ex auibus præponi debent feræ mansuetis, ut palumbes, turtur, turdus: & ex minutis passerculis, qui non sunt pingues. Inter pisces conueniunt saxatiles: at horum ius sit excrementi expers, quod inter coquendum assumat anisum, aut piperis paululum. Ex carnibus moderatè comedant, & eas potius quæ non sunt pingues, præcipuè ferinas, ut ceruinas, aprinas, & caprearum. leporinæ uerò prohiberi debent. paretur autem earum ius cum cibo quodam extenuante. Assas

maximè

maximè, si grata sunt, assumere ipsos alienum non est. Testacea, ut astacum, vel buccina, vel pectines, rarò & modicè solius voluptatis gratia offerre conuenit. Quantum enim ad affectum attinet, & præcipuè in quibus calida non est intemperies, aut febris, continuus ipsorum usus interdici debet. At leguminibus ipsos, maximè tympanicos, abstinere oportet: similiter etiam placentis omnibus, quæ ex lacte & similagine parantur. Bellaria verò assumere non est absurdum, amygdala, aut pistacea: uuas autem passas, & palmulas rarò: castaneæ verò, & nuces in totum prohibendæ sunt. Vinum assumant Tyrium, vel Ascaloneum, præsertim vetus, & senium resipiens: hoc verò etiam vrinas prouocat. Quod autem medicamentum hoc præstantius commodiúsque ad aqua inter cutem laborantes inuenire poteris? Ex facticijs vinis sumant absinthites, præcipuè quod spicam nardi copiosiorem recipiat, vel apiatum: alijs autem abstineant. Porrò motus, si quid aliud, hydropicis conducit: præcipuè qui fit per mare, equum, & lecticam. ijs autem qui viribus constant, etiam itio est vtilißima. At perfricatio hydropicis adhiberi debet potißimum, vt externos corporis meatus rarefaciat, humores extenuet & discutiat. Nihil enim adeò hydropicos offendit, vt densitas meatuum, quæ flatus & humo

& humores congregatos non ſinit diſsipari, ſed ipſi in ventrem, & membranam (quæ quòd omnibus inteſtinis circuntendatur, Græcis dicitur Peritoneos) recurrunt. Itaque fricare hos conuenit interim ſiccis manibus, interim cum ſale & oleo, interdum etiam cum ſicyonio, aut cyprino. Balneorum vſus hydropicis, præſertim frigida intemperie præditis, noxios eſſe, ſcire licet: quoniam & ipſa, vt diximus, refrigerare magis quàm calefacere poſſunt. Cùm itaque lauantur, vtile eſt viſceribus iniĳcere medicamenta quæ diſcutere queant, & extenuare: qualis eſt erui farina, atque ſal, aut nitrum, aut aliud quid ad diſcutiendum efficax. Multa verò ſunt etiam alia à veteribus medicamenta tradita, quæ diſcutere poſſunt: ac licet eiuſmodi examinare, & vtiliſsima quæque ex ipſis deligere. Talis ſanè victus ĳs qui aqua inter cutem ſine febri laborant, præſcribi debet.

De iis qui aqua inter cutem cum febri laborant.

Quòd ſi aqua inter cutem laborantes etiam febricitent, admodum calidis auxilĳs vtendum non eſt, neque in viſceribus, neque in cibis, aut potibus, aut antidotis, aut purgationibus: ſed abundè eſt ex oleribus aſſumere intibum, & troximum, aut caucalidem, aut rapam his mixtam: item cichorium maximè,

aut

autem apiorum radices. Dato autem ipsis & porra decocta subinde, & palustres asparagos. Ita verò etiam continuum antidotorum usum, præsertim sicciorum & acriorum, in hydropicis vitare oportet: item ex purgantibus similiter calida admodum medicamenta prohibere. Nullum enim valde calefaciens, ipsos iuuare potest. Nam eiusmodi medicamenta sitim ipsorum augent, & febrim incendunt, & causas inflammantes magis adhuc exurunt, intenduntque malum. Quare aqua inter cutem ex acutis morbis profecta, non potest non inflammationes habere in ipsa perseuerantes. Nihil enim adeò interuallorum expers est, vt febris, ac mirum, quòd neque aqua inter cutem ipsis oboriens, calorem agrorum extinguat, neque febris omnem aquam inter cutem exhauriat, sed ab aqua simul & igne ambo contineantur, vt vndiquaque dubia fiat curatio, siue calefacere, siue refrigerare quippiam velis. Quippe necesse est, vt refrigerantia omnino aquam inter cutem adaugeant: calefacientia rursus febrim. Satius igitur est in huiusmodi mixtam curationem adhibere, & ei quod magis vrget, quatenus licet, insistere. At vbi febres vehementiores apparent, tunc refrigerantibus potius vtendum est, nec metuendum ea tunc exhibere. Quomodo enim finietur febris, nisi à contra-

riis? Imò

riis? Imò neque aqua inter cutem cessauerit vnquam, nisi prius calor præter naturam desierit. Etenim iis si diutius immoretur, aquam inter cutem parere potest. Omnis namque siue calida intemperies, siue frigida longius protrahat, superétque, vires deiicit & nutritionem. Itaque cum ægri alimentum, quod distribuitur, non amplius in sanguinem transmutant, necesse est, vt in vaporosam quandam, & prauam substantiam conuertatur. Porrò quòd aqua inter cutem etiam ex colliquatione nascatur, diuinissimus quoque Galenus confitetur. Videmus autem colliquationem à calore potius, quàm frigiditate oboriri. Quare omnia, & quæ præcesserunt morbum, & quæ nunc adsunt, obseruanda puto: ac vbi præsentem intemperiem internoueris, ita ad curationem audacter accedas, non autem vulgarium opinionem sequaris: nempe aqua inter cutem laborantes quouis modo calefaciendos esse, neque enim hoc verum est. Nam ego plerosque etiam à refrigerantibus medicamentis interdum adiutos esse conspexi, atque id euenire posse constat. Cùm enim omnes particulæ à caliditate contra naturam orta ad bonam temperiem reuertantur, necesse est, vt etiam iecur probum sanguinem generet, nullatenus impeditũ. Quẽadmodũ igitur dixi, semper conan-

dum est, ut speciem morbi inuestigemus, & causam quæ aquam inter cutem efficit, accuratè deprehendamus. Nam quæ Hippocraticæ artis methodi vocantur, hæ sunt: nempe contraria contrariorum semper esse remedia. Postquàm igitur omnibus aqua inter cutem laborantibus victum unicuique aptum & conuenientem præscripseris, ita ad ea accedito, quæ ipsos purgare possunt, non uniuersim & una vice, sed paulatim, ut diximus. Ex frigida quidem intemperie aquam inter cutem expertos, calefacientibus: imò neque hos cibis nimium siccantibus, aut medicamentis acrioribus statim curare, sed per vices, & à mediocribus primùm inchoari oportet: deinde sic ad valentiora, & ea quæ magis calefacere & extenuare possunt, progredi. Nam calefacientia nimium, si uniuersa ac una vice assumantur, totum potius habitum colliquant, quàm abundantem humorem euacuent. Ita verò etiam si refrigerantibus uti oportebit, à mediocribus incipiens, particulatim naturæ, adijcere conator, atque hoc pacto ad magis refrigerantia accedito. Postquam igitur ipsos purgaueris, ut conuenit, etiam ad balnea & motus mediocres ducito. Sed pituitosos & temperatura frigidiores satius est naturali balneo committere. Graciles autem, siccos, & febricitantes, potabilis & dulcis aquæ lauacro,

unctio

Unctione, mutatione aeris, & omni hilaritate recreare oportet. Ita namq; accidit, ut congruo utentes uictu, ad pristinam rursus temperiem reuertantur: ut etiam iecur non amplius aquam, sed benignum sanguinem in posterum generare queat.

De affectibus renum. Caput IIII.

Calculi qui in renibus generantur, à uiscosis crassisq; humoribus igneo renum calore nimium assis gignuntur. Est itaq; materialis calculorum causa, humor crassior: efficiens autem, ignea caliditas: sicut etiam in externis uidemus. Nam ex igne & tali materia idonea figuli omnia uasa conficiunt, ita ut ne ab aqua quidem unquam dissolui possint. Quæ cum ita habeant, procurandum est, ne materia in renibus crassior generetur, neque ipsi ignei, & intemperati fiant. Nisi enim horum aliquod extiterit, nunquam calculus constitui poterit.

Notæ calculi.

An autem reuera calculus sit, qui dolorem pariat, in hunc modum diligenter internoscito. Etenim eadem accidunt indicia, cùm colico cruciatis, tum renum calculo affectis, & præsertim circa initia signis ægrè discernuntur. Etenim in utrisque uomitus ex-

citantur, ventris retentio, flatus & distensiones usque ad stomachum & iecur pertingunt. Etsi verò eadem utrisque accidant, tamen artificem medicum non latuerint. Siquidem in colicis multo plures vomitus & crudi, & pituosi oriuntur, aluus & flatus magis retinentur: in nephriticis non adeò sed etiam inter curandum sæpe excernunt: interdum citra curationem quoque flatus erumpunt, & aluus deijcit, quod nequaquam in colico dolore contingit. Cæterùm urinas quoque diligenter considerare conuenit. Nam maximam in his discretionem ad amussim inuenire licet. Quippe in colicis pituitosius copiosiusque sedimentum, in nephriticis minus redditur. etsi accuratè consideres, arenosa quædam in urinis deprehendes, quæ colico tentatis non eueniunt: & dolor magis grauis, & uno in loco infixus nephriticis apparet, quod colicis non accidit. Hoc igitur pacto nephriticos laborantes calculo, & colicos internoscere & discernere inuicem oportet.

Curatio calculosorum.

Calculo affecti in accessionibus quidem medicamentis curari debent quæ laxare, lenire, & præterea comminuere, & calculum educere possunt. Omnium igitur optimum est balneum, ut quod non solum mitiget, sed etiam curare possit.

posßit. Nam colicos frequenter solùmodò lenit, nephriticos autem vtraq; ratione iuuat. Porrò ad loci vnctionem chamæmelo ægri vtantur in balneo, & in calida copiosiore, solioq; diutius immorentur: non semel tantum die, sed etiam bis & ter lauare expedit. Sæpe etiam in frigidam, si æstas sit, descendant. linteis autem iam inuoluti, decoctum cardui cum apio, aut anisi momento bibant. Sin autem dolor perseueret, & calculi excretio nequaquam successerit, etiam decoctum radicis quinquefolij herbæ adhuc linteis circundati bibant. Nam valde gratum & efficax existit: verùm extra balneum per se, & cum oxymelite sumi debet. Quòd si quinquefolij radicis copia non detur, eryngij decoctum, aut erysimi & prionitidis plurimum potu proficit. Extrinsecus autem sacculi ex farinis frumentaceis, maximè etiam decocto chamæmeli, altheæ, ferulæ campanæ, & oleo chamæmelino admoueantur, sed ita vt frequentius mutentur. At si farinæ desint, panniculis laneis, & ipsis interdum oleo dulci, aliàs chamæmelino imbutis, vtendum est: atque ita calefaciendo variare illos crebrius oportet. Cæterùm aluus clysterijs duci debet, non admodum acribus, sed potius quæ copiosius oleum recipiant, poßintque laxare, & comminuere citra acrimoniam. Tale est altheæ deco-

 ctum,

ctum, fœnugræci, ficuum siccarum, furfurum, chamæmeli, & oleum chamæmelinum. in calidioribus admodum etiam ptisanæ cremores cum rosaceo, chamæmelo, & luteis ouorum compositi. Mitigant enim, & bonam locis temperiem inserunt: & morbi causam minuentes, eos qui continuè calculosi sunt, ne affectu corripiantur, prohibent. Sin dolor permaneat, & calculus ægrè excernatur, ad validiora medicamenta transito. Eiusmodi est sanguis hircinus, quem probè refrigerare, refrigeratum tundere, cribro incernere, atque sic calculo laborantibus exhibere conuenit. Item cicadas similiter siccatas contusasq; dare expedit: verùm alæ & pedes ab eis tolli debent: atque ita ipsas ægro exhiberi in balneo, quando iam is in frigidæ solium descendit. Commodius autem erit, si medicamentum ex mulso, aut condito lauiges. Ne igitur contemnas: est enim validum. Hæc quidem simplicia existunt, ex compositis autem hoc est præstantissimum. Spicæ nardi, piperis, singulorum vncia: cassiæ fistulæ, costi, singulorum vnciæ duæ. Ex aqua noctu & manè dato. At efficacissimum, longéque validissimum est medicamentum, quod ex hircino sanguine hoc pacto exhibetur. Cum vua maturescere incœperit, ollæ recenti aquam inijcito, eamq;
decoq

decoquito, vt quod terrestre est, abijciat: ac hirco iugulato, sanguinis eius medium olla excipito: ita vt neque eum qui primus effluxit, neque postremum accipias. Ac vbi coalescere permiseris, minutim in olla solum incidito: reticulo autem tenui, aut raro linteo contectum sub dio exponito, vt à sole & luna illuminetur, ac siccescat, cura adhibita ne madefiat: leuigatum diligenter in pixide adseruato. Cùm vsus postulat, cochleare plenum ex passo Cretico datur. Hoc igitur tale est, & nos non pauco tempore id sumus experti. Caterùm hircus qui iugulatur, ætate vigenti esse debet. Erit autem talis circa annum quartũ. Caterùm folia fœniculi, grati odoris gratia, amomũ, & huiusmodi hirco antequã occidatur comedenda obijci debent. Ego autẽ myrrha troglodytide cremata in maximis dolorib. noui me exhibuisse, & calculũ grandẽ quẽ comminuerat, per vrinã expulisse. Indicabat autem copia segmẽtorum concretã ipsam particulam per lotium fuisse redditã. Hoc medicamentum præterquã quòd cõminuit calculos, etiam dolorem lenit: nec alios sinit generari, vnde etiam Manus Dei appellatur. At si hircinum sanguinẽ desideras, vtitor medicamẽto quod ex condito paratur, habet autẽ in hunc modum.

Conditum nephriticum.

Spica nardi, phu, saxifraga, betonica,

 asari,

asari, lini seminis, petroselini, singula vncia: costi, folij, singulorum semuncia, cochlearum pulueris in conditum mittito, ac ante horam prandij propinato. Comminuit calculos, & per vrinam proijcit, vt non amplius alios renasci permittat.

De anodynis.

His & similibus, cum dolor vrget, & calculi impacti sunt, sanitatis tẽpore vtendũ nõ est, ne renes fiant intẽperati. Quòd si dolor remanet, & magnũ imminet periculum, ne vires à vigilijs & constanti dolore deijciantur, accedito etiam ad antidota: quæ præterquam quòd mitigat, etiam somnũ inducere possunt: item quæ extenuant, & calculos comminuunt, quale est Philonis, item panacæa dicta, & theriace non antiqua per se, vel cum Philonio mixta. Præstat enim lenire dolorẽ: & viribus ita recreatis, ad valentiora, quæ calculos confringere queant, rursus accedere.

De sanguinis misſione.

At si copiam subesse, aut inflammationem vnà cum calculi obstructione suspiceris, venæ omnino sectionem prius adhibeto. Ita namque haud delinques, si medicamentum offeras. Laxatione enim facta, & meatibus rarefactis, multo magis auxilia quæ adhibentur, propriam vim ostendent. Noui igi

ui igitur etiam vnum solum ex prædictis auxilijs ad absolutam morbi eurationem sufficere. Meminiautẽ diuersorũ, vt penuria vnius altero vti poßis. Cæterùm licet etiam ex diuersis id quod congruit pro magnitudine morbi, viribus, & ægri habitu inuenire. At in præsidiorum copia, quædam calculos sanè iam factos comminuunt, aliorum verò plurium generationem promouent. Nam effectricem calculorum causam adaugent, dum renes intemperatos igneósque per calefacientia reddunt, vt promptè alios assare calculos poßint. Ne igitur hoc fiat, studiosè vitari debent admodum calida, & acria medicamenta. At si necesßitas quædam incidat, semel aut bis hisce vsus, & consecutus id quò tendebas, desistere rursus ab ipsis debes: & non, vt vulgò factitant, vti ipsis per sanitatem præseruationis gratia velle, ne craßior aut frigidior materia, quæ ad calculorum generationem idonea est, congregetur: sed contrà studendum est, vt bonam tẽperiem conciliemus, & extenuantibus citra magnũ calorẽ vtamur, quale oxymeli est, adianthũ, decoctũ palustris asparagi & graminis, radix apij & eryngij. & quinq; folij herba: item plãtaginis radix & folia, magisq; adhuc semẽ ipsius, & cicerũ ius, glycyrizidis semẽ, & amygdala. Verũ neq; his continuè vtendũ, sed tunc solũ, cũ suspicio quædã

 fuerit,

fuerit, materiã crassiorẽ in renibus congregari. Bibere autem oportet ante omnẽ cibũ aquã tepidã. Nihil enim renes adeò recremẽtis vacuos, temperatosq; reddit, vt non amplius calculos procreare possint. Nam tẽporis spacio igneus ipsorum calor à tepore aquæ extinguitur. Quare probè faciunt, qui bibunt etiam in medio cibi aquam, aut vinum refrigeratum, aut rosaceum, aut violatum. Nam conditum quouis modo prohiberi debet, quemadmodum etiam hydrogarum, atque omnia quæ ex pipere constant: & non solum acres, sed etiam crassi succi cibi vitabuntur: vt halica, libum suminale, similago, oua dura, placenta, & quæ ex lacte parantur, ipsumq; lac & caseus: item vina admodum nigra & austera. Adhæc cauendum, ne ægri culcitris indormiant ex anserũ plumis cõfectis. hæ siquidem renes valdè calefaciũt: præterea ne multũ stent. magis verò studendũ, vt vel moueantur, vel considant. Vitandũ aũt est, ne tardè cibũ sumant, nec eũ qui nõ cõcoquitur, copiosum isiciũ, & ex piscib. cetacea, vt tynnos, pelamidas, scõbros, cephalos, & testacea præter pectinem, & echinum. Ex hoc verò etiam frequenter sumendum est si fieri possit. Nam præterquã quòd bonã temperiẽ inducit, etiam vrinæ citandæ vim obtinet. Astacum verò & buccinũ raro assumere præstat. ostreis in totũ, &

ping

pinguibus carnibus, & auibus interdicendū: similiter etiam earū quæ in palude degunt, continuus esus prohiberi debet. Assumi verò & anserū alæ, & ex auiculis non pingues, passerculi virides, qui à turribus in quibus nidificātur, Pyrgitæ vocātur. & similia. Ex fructibus comedant, & cucumerū primā maximè medullā, peponūq;. Ficus autem siccas & virides assumant, vuamq;, mala duracina, pira, nec copiosè, nec continuè. Hæc generatim mēbratimq; secundum methodum scientificam exposita tibi sunto. Quoniā verò aliqui etiam veterum, qui naturalia de contraria rerum facultate, scripserunt, nonnulla quæ calculos iam factos præter opinionem abstergere promittant, & in posterum non amplius gigni concedant, prodiderunt: necessarium duxi, quædam eorū enumerare, præsertim virtutis studiosorū gratia, vt hominem conseruent, morbūq; superare possint. Honestum enim est morbum vincere, & omni machina ægris succurere. Præterea etiam diuinis. Galenus, qui ne esse quidem incantationes putauit, ex longo tempore multoq; vsu plurimum ipsas posse deprehēdit. Audi igitur verba ipsius, quæ de medica Homeri tractatione reliquit, habent autem ea in hunc modum. Nonnulli igitur putant incantationes anicularum fabulis esse persimiles, quemadmodum ego quoque diu existimaui: temporis

autem processu ab his quæ euidenter apparent, persuasus sum, vim in ipsis esse. Nam in percussis à scorpio adiumentum sum expertus. nihil autem minus etiam in oßibus gutturi infixis, quæ incantatione statim expuebatur. Ac multa præclara singula habent incantationes, cum institutum consequuntur. Si igitur diuinißimus Galenus, & alij pleriq; veterum testantur, quid prohibet nos quoq;, que experientia cognouimus, & que ab amicis sinceris accepimus, hæc vobis communicare? Multa igitur sunt & alia, sed nullum ita vt annulus ex ære Cyprio confectus: habet autē in hūc modū.

Naturalia.

Aes Nicanum, aut Cyprium, quod igni in totum non admotum fuerit, accipito: quod in ipso metallo æris inuenitur, veluti tessaram facito, vt in digito appareat. et vbi in ea insculpseris leonem. & semilunam, & stellam huius circulo nomen bestiæ conscribito, & inclusam aureo annulo gestato in minore digito medico, iuxta minimum.

De inflammatione renum. Caput V.

QVòd sanè inflammatio in vniuersum ex copia materiæ in particulas præsertim carnosas influentis generetur, omnibus in con-

fesso

fesso est: ac conuenit hoc scienter perpendere, num id quod influxerit sola copia, an qualitate tantum, aut vtroque simul offendat: copia quidem, vt cùm ipse sanguis probus est, & ob nihil aliud quàm solam abundantiam, obstructionem excitat, particulam distendit, & in sublime attollat: qualitate autem sola, vt cùm exiguus existit, biliosus & nimis acer aut crassus viscosusq́;, aut terrestris & melancholicus. Sin autem etiam copiosum sit, quod influxit, maliq́; succi, tunc particulam vtroque modo offendi contingit, & à copia distendi, & à qualitate ipsam infestante affligi. Quare considerandum est num ex toto corpore influat, an à quadam superiore particula vt liene, iecore, aut alia. hinc enim maximè variat curatio. Nam si totum corpus videatur plethoricum, hoc est omnibus ex aquo succis repletum, toti prospicere prius oportet, deinde parti. Siquidem sanguis superare videtur, venæ sectione: sin autem vitiosus quidam humor, purgatione quæ humorem præpollentem educere potest. Hæc autem fieri debet, vbi tutò illum cibo antea tractaueris, & solutu facilem paraueris, ptisana, piscibus, intybis, & omnibus humectantibus contemperantibusq́;. sin autem crassus sanguis fuerit, & nihil habens acre, cibis ex oxymelite, & decoctis extenuantibus incidētibusq́;. Verùm cum magna

ex

ex parte ea quæ incidunt, etiam rodant, partesq́ inflammatas irritent: curandum est omnino, ut quæ rosionis expertia sunt, deligantur. Sunt itaque & alia incidentia, quæ nihil acre neque molestum obtinent: uerum nullum adeò, ut aquosa mulsa. Postquàm igitur crassa prius ita extenuaris, uel acria contemperaueris, tunc eorum purgationem quæ offendunt molitor, si tibi utraq; ratione peccare uideatur & sola uirtus uitiosum humorem euincere ac superare nequeat. Fugere nanq; omnia hæc oportet, quæ inflāmare possunt, & purgare, partes inflāmatas purgare, quia cautio est, præsertim inter initia, & cū humores adhuc sunt crudi, & inflammatio feruet. At nullam adeò partem offendere possunt, ut renes & uesicam. Nam recrementa promptè in ipsa potius recipiunt: quàm aliquid ex eis discutiatur: nisi concoctio eius quod inflāmatur, & totius materiæ fieri deprehendatur. Ita sanè ubi multa ac uitiosa materia tibi appareat, agendū est. Sin autem nō multa in toto corpore esse uideatur, sed potius exigua & acris, feruensq́; uitari debent urinā cientia, etiamsi non rodant, & mulsa. utendū autē magis aqua tepida copiosiore: quæ acrimoniā obtundit, & rosionē eluit atq; in corpore diutius remanens caliditatem extrahit: & dolorem mitigat, qui magis fluxionem promouere solet. Quare si acrimonia offen

offendat, non verendũ est liberaliorem potum offerre. Nam hæc copiosior inflammationes ex acrimonia prouenientes iuuat. Eas enim quæ ex copia materiæ contrahuntur, vrinæ mouendæ efficacia non admodum opitulantur. Quippe alia quoque materiam craßiorem cum vrinis simul in affectas partes attrahũt: quæ cùm transitum non inuenit, in ipsis affectis locis immoratur.

De auxiliis loco inducendis.

Extrinsecus sanè refrigerantia admouere, præsertim inter initia, & feruente adhuc inflammatione, conuenit: si quidem id quod inflammationem excitat, biliosum fuerit. Multa igitur sunt quæ hoc præstare queant: sed nullum adeò efficax, vt ceratum, quod recipit rosaceum, & aceti paulum, succúmque polygonij aut portulacæ. At in morbi incremento etiam discutiens aliquod admiscendum est, vt chamæmelum, aut recentes adipes, aut medicamenti diachylu modicũ. Declinatione autem facta, etiam ea miscebuntur, quæ plus discutiant. At si materia quæ inflammationẽ excitauit, craßior tibi appareat, iuuandum est extenuantibus citra rosionem, & extrinsecus chamæmelo, & cataplasmate ex ordeacea farina, & lini semine decoctis in iure chamæmeli, sertulæ campanæ, absynthij, althææ, &

memen-

momento sæpe. Caue autem, ne multo fotu partem calefacias, sed mitiore calefactione vtitor. Quemadmodum igitur multa calefactio vitanda est, ne materia quæ in parte inflammata cõtinetur, in pus conuertatur: ita etiam renum inflammationes ijs quæ multum refrigerant, sæpe quàm primum indurantur. Quare omnia extrema vbique fugienda sunt, præsertim in renibus inflammatione tentatis. Balneis sanè, priusquàm copiam vacuaueris, vti properandum non est, vbi verò toti corpori prospexeris, etiam balneis excalefacientibus tutò vteris.

De inflammatione renum in pus conuersa.

Inflammationem quæ in pus conuertetur, prius hinc internosces, quòd nulla occasione obortæ febres, aut perfrictiones quædam citra rationem, & inordinatè superueniant. Nam dum pus generatur, dolores febresq́ magis eueniunt, quàm cùm generatum est, deinde ad hoc, quòd æger, cum in sanam partem inclinat, grauitatem magnã ex affecta potius sentire se dicat, ac anteaquã inflammatio in obsessum peruenisset. Cæterùm etiam si pus apparuerit, non aliunde ipsum excerni suspiceris, nisi ex renibus. Etenim dolor qui antecessit, & grauitatis sensus, exquisitam internotionem, & in

& indubitatam demonstrationem similiter repræsentant. Quādoquidem verò ex alijs quoque locis compluribus pus excernitur, omnia tibi signa manifestè exponam, quibus id deprehendere licebit, ex quibus nam illud, à renibúsne an vesica, an vrinarijs meatibus, an etiam à pulmone, vel alia quadam particula siue respirationi, siue nutritioni dicata prodeat etsi enim rarò, tamen ex ipsis quoque pus excernitur. Quod igitur pus à superioribus partibus effertur, omnino cum vrina ipsa accuratè permixtum inuenitur. sin autem ab inferioribus excernatur, etiam sedimentum in fundo matulæ potius subsidere deprehendes. At si ex medijs particulis feratur, media quoque puris mistura, & non exquisitè permixta apparet. Obseruato autem ea quæ vrinis permixta sunt, & in eis feruntur: vt quæ prorsus locum affectum tibi indicent. Si namq; ex vesica proueniant, particulas laminis similes in vrina ferri reperies: sin à renibus, carnosas. Cæterùm etiam dolor peculiaris, & quæ præcesserunt, & omnia quæ simul comitantur, tum locum affectum, tum morbū indicabunt, reddentq; valde manifestum.

De curatione.

Qui pus excernunt, lenibus & abstergētibus curandi sunt: ex quorum numero est etiam mulsa aquosa, & cremor ptisanæ cum modico

dico

dico melle. Item adianthum, & semen cucumeris cum chrysattico. Adhac pastillus dyaphyssalidon, hoc est ex vesicarijs, & lac asininum præsertim ijs qui vlcere in vesica laborant, necnon bolus Armenius potu proficiunt: insuper equisetum, & prætereagramen, valde conferunt. Vrinarij verò meatus vlcera granulis, vel pastillis citra rosionem siccantibus magis quàm extenuantibus curantur.

Puluis nephriticus, ad vrinæ difficultatem & calculum.

Althea seminis, lini seminis, vtriusque semuncia: vrtica seminis scrupuli sex: spica nardi, carpobalsami singulorum scrupuli sex: paliuri seminis semuncia: vitri vncia.

Aliud, quo etiam ipse vsus sum.

Agarici vncia: althea seminis semuncia: lini seminis tantũdem, vrtica seminis, carpobalsami, paliuri seminis, vitri singulorum scrupuli sex. Dato ex puluere scrupulum cum chrysattico: aut eryngij, graminis, cucumeris seminis, & atractylidis herba decocto.

De victu.

Obseruari etiam victus omnino debet: & non, vt vulgo, solis medicamẽtis confidendum. Idoneus igitur est cremor ptisana, & auena

solus

solus cum chrysattico, aut rosato, aut mulso, aut passo Cretico, aut Ladaceno, aut Scythopolito. Quòd si verò æger non libenter dulce vinum bibat, aut hydromelum, aut Cnidium, aut Sareptinum, aut Tyrium assumat, sed modicum. Copiosum enim vlceribus fluxionem inflammationéq; excitat. Vtilissimæ his sunt vuæ passæ comestæ, amygdala, nuces pineæ cũ passo, si calculis non laborant: solet enim in renibus eos generare. item oua gallinarum cohortalium tepida & mollissima si edantur, valde proficiunt. Ego sanè noui quendam, qui oua quamprimum essent positæ, sorbebat citra coctionem: dicebatq; se plurimum adiuuari, & rosiones ac dolores qui circa vesicam oriebantur, mitiores fieri, vt ferre posset, affirmabat. Adhæc erinacius lotus, si per se, aut cum chrysattico, aut hydromelo dulci comedatur: item pectines elotæ, & astacus in alia atque alia aqua, postquàm purgatus fuerit, decoctus, vtilissimè sumitur. Ex oleribus autem intybus & brassica ter cocta, ex vino comesta: nisi id quod effertur pus, acrius fuerit & rodens. Iam lupini salis expertes conducunt, cum vim calculi confringendi, vlceraq; abstergendi habeant. item germina fœnugræci esu prosunt: adhæc cuminum satiuum modicè sumptum. Castaneæ autem elixæ, aut assæ, valde conferunt: præsertim cùm id quod effertur, tenue &

biliosum extiterit: cùm verò crassum & impactum, vt vix excerni queat, à cibis crassi succi abstinendum.

Quomodo vrinę stillicidium agnoscatur, cureturque, Caput VI.

SI acrimonia quædam in vrinis & totus habitus ad acriorem biliosiorémque fuerit conuersus, coniiciendũ prorsus est, stillicidium ob rosionem, quæ ex acrimonia prouenit, excitari: sin autem nihil tale fuerit, sed contrà, & vrina magis alba appareat, & ea quæ præcesserunt, frigidiora, tum victus, tum balnea, frigida potius intemperies vesicæ causari debet, quæ vrinam non sinit euincere. Hæ quidem stillicidij causæ sunt, quibus illud efficientibus curatio conuenienter adhibenda est. Siquidem acrimonia fuerit, humectantibus & contemperantibus, nullo calido, aut salso vtendum est. Omnino igitur ptisana his vtilis est per se, & cum modico hydromelo, aut chrysattico: interdum etiam cum lacte, vbi magna pars acrimoniæ finierit: quoniam lac corrumpitur, si qualitate sicca & acri præpollente multum exhibeatur. His apta sunt etiam continua balnea, & aqua tepida ante cibum, & cucumerum medulla, & pepon, & germina fœnugræci, & vua dulcis, vinumq́ dulce, quale est Bithynum. In summa, quæ contemperare possunt & obtundere acrimoniam.

De

De stillicidio ex frigiditate.

At si stillicidij vitium ob frigidam intemperiem fieri contingat, ijs quæ calefacere possunt, & in victu, & in medicina vti necesse est. Vinum igitur calidius his est idoneum, mulsum absinthites & anisatum potu & esu. Inter olera apium, porrum decoctum, daucus, & quicquid citra rosionem calefacit: vnctione verò vtantur anethino, aut gleucino, aut martiato, & aquis naturalibus. Interdum scordij, & artemisiæ decoctum ad stillicidium, & difficultatem vrinæ bene facit vbi non est multa acrimonia, aut inflãmatio.

Quomodo difficultas vrinæ agnoscatur, cureturque.

Vrinæ difficultas partim cum dolore, partim sine dolore oritur. Si igitur vrina vix, & cum dolore excernitur, scire licet, vesicam morbo laborare: sin autem cum rosione vehementi etiam pus excernatur, & citra grauitatem, vlcus esse in vesica suspicandum est. Si verò grauitatis sensus quidam fuerit obortus, suspicabimur magis aut inflammatione, aut abscessu ipsam infestari. At si absque grauitate dolor aut distentio sola in vesica percipiatur, cognoscito retentionis causam esse spiritum copiosum, ac flatulentum. Si æger nullum dolo-

rem, aut tumorem, aut distentionem circa ve sicam sentiat, scito obstructionem, aut inflammationem, aut calculum in renibus, vel meatibus vrinarijs existere. Quomodo autem internosci omnia & curari debeant, antea explicatum est, cùm de renum inflammatione abscessu, atq; alijs eorum affectibus dissereba mus, atq; eadem nunc repetere superuacuum: attamen vt facilè inuenias, hic quoq; nonnullorum mentionem faciemus. Ad obstructionem vrinarũ, quæ ex viscosis humoribus nasci tur, bene facit etiam compositum oxymeli, & mulsa, & decoctum rhamni, quod ex radice ipsius fit: item origani decoctũ mirificè iuuat: ac magis adhuc si magna obstructio fuerit, vt vrinæ retineantur. efficax est corticis tithyma li decoctum: incidit, & aperit. Vbi verò inflam matio est, his abstinendum: lenibus autem & concoquentibus vtendum est, qualis habetur etiam aquosa mulsa, & quæ inflammationes, si extrinsecus applicentur, maturare solent. Ad renũ calculos, si magni sint, vt per eos vri narum facta sit retentio, pulchrè auxiliatur pæonia herba ex mulso pota. Datur autẽ ex ra dice ipsius scrupulorum duorũ, aut triũ instar: item quinquefolij decoctum magis proficit, & erysimum, & serpyllũ siccum, & medicamen tum quod ex hircino sanguine, & cicadis conficitur. omnia verò hæc etiam vesicæ calculos

pecu

peculiariter confringere credita sunt. Compositorum quoque mentionem iam fecimus.

De calculis in vesica nascentibus. Caput VII.

Eodem modo calculi in vesica nascentes, quo etiam ij qui in renibus proueniunt, per circuitus infestant. Veruntamen vesicæ calculi pueris magis quàm viris generantur: neq; à tanta caliditate, sed materia potius crassiore, & ad gignendos calculos, prompteq; ab insita caliditate concrescendos, idonea. Proinde crassitiei potius per extenuantia occurrendum est, ne multa materia crassa congregetur: quam meritò parit colligitq;, & voracitas inordinata, & commotiones corporis post cibum factæ.

Indicia calculi ex vrinis.

Vrinæ crudæ, & colore subalbidæ conspiciuntur: sedimentum est arenosum, & scabiei simile: præterea ægri naturalia scalpere, ea violenter & sæpe distendere solent: atque aut tūc magis, cùm ad vrinarum excretionem vrgentur.

Curatio.

Medicamenta igitur valida ad vesicæ calculos etiā antea sunt explicata: dicētur autem

nunc quoque efficaciora adhuc, longóque tempore & experientia prius inuenta & comprobata. Sanguis caprillus si extrinsecus illinatur calidus maximè, confert: commodius autem est, si etiam super vesicam sanguinem hirci imponas: longè verò optimum, si in calido balnei aere illinas, atque ita deliges. Valet autem ipsum non modò semel, sed etiam sæpe, & per interualla.

Scabiosæ vesicæ indicia.

Scabiem vesicæ indè notato, quòd furfuraceæ quædam particulæ in vrinarum liquore appareant: discernes autem eas ab iis quæ ex venis deferuntur. Etenim & venæ, nonnunquam etiam totum corpus, subinde tanquam scabiem quandam in febribus immoderatis, quas causos dicunt, sustinent: ac efferuntur ex eis furfuracea. Si quidem igitur vrina tenuis substantiæ fuerit, & magis acris, scito vesicæ scabiem esse. Curari debet purgantibus & postremò siccantibus, vsúsque ad cicatricem perducentibus. Est igitur affectus difficilis, & propè insanabilis, vt nullum aduersus ipsum valeat medicamentum. Attamen auxiliari oportet, & non desperare, sed victu, medicina, & omni modo succurrere conuenit. Itaque lac asininum continuè datum, his admodum opitulatur. Huius autem inopia, etiam caprillum datum, & potu & esu non solum, sed etiam

cum

cum quodam frumentaceo, aut pane, aut simi-lagine, aut libo suminali, aut halyca, aut chi-dro. Prosunt his etiam oua mollißima, & pe-ponum cucumerúmque medulla. In cibo autem nuces pineæ recentes, vuæ passæ, & semen cu-cumeris : item quæ ex huiusmodi parantur, ita vt participent etiam anodyna, aut cicu-tam, aut opium propter immodicum dolorem. Verùm non vtendum est adeò frequenter ano-dynis, nisi pro virium ratione.

Medicamentum ad scabiosos vesicæ affectus, difficultatem vrinæ, & inflammationes efficax.

Nuces pineæ viginti : cucumeris satiui se-minis grana quadraginta: amyli, spicæ nardi, singulæ drachmæ : apij seminis drach. decem. In aquæ sextario nardus & apium coquun-tur: deinde decoctum miscetur prædictis. Dan tur cochlearia duo.

De diabete. Cap. VIII.

Diabetes appellatur, cùm vrina immode-ratius excernitur, frequenter simulat-que potus assumitur : quale etiam lienteria affectis accidit, vt cibi excernantur, & ne pauxillum quidem in ventriculo euinci altera-ríque & corpus nutrire poßint. Quare aliqui non Diabeten modò affectum nominant, sed etiam in vrinas profluuium, eo quòd potus sta-

 tim

tim profluit. Quoniam vero immoderatè ægri sitiunt, cum humidum omne excernatur, affectum etiam Dipsacum nuncuparunt. Talis igitur est, & variam appellationem sortitur. Fit autem ob retentricis renum facultatis imbecillitatem, & propter attractricis robur, quæ ob caliditatem non humores solùm venarum, sed etiam totius corporis immoderatius attrahere compellitur. Quapropter aduersus hanc quoque intemperiem pugnandum est, atque sic tota curatio tentanda, refrigerando quidem partem, & confirmando: contemperando autem totum corpus, & humectando: quoniam id necessariò siccum ob largam vrinarum excretionem deprehenditur. Conuenit igitur potionem his ampliorem solita dare, vt neque in totum sitim fieri permittamus: & cibi, qui difficulter conficiuntur, vt ne facilè in vrinam conuertantur, attenuentúrque. Nam iecur calidius acriúsque euadens, ventrem sicciorem efficit, dum ciborum humiditatem attrahit, & exhaurit. Quare his necessariò datur copiosior cibus & crassius, vt perdurare poßit. Itaque halyca his aptißima, si cum rosato aut chrysattico, aut rhodomelo, aut hydromelo, aut modico sareptino, aut tyrio, aut cnidio sumatur. Ex oleribus intybi, aut troxyma, aut lactuca. Inter carnes vulua, & omazum, pedes præsertim bubuli, aut rostra. Ex piscibus

bus, Isicium, orphus, aut alius quidam dura carne præditus: item peponum caro semine eiecto, & mala admodum dulcia. Fugere autem oportet salsa omnia, & acria, nullúsque in iuscula conijciat aut anisum, aut cuminum, aut omnino eiusmodi aliquod semen, vel ea quæ vrinas prouocant. Item erinacium assumere cauendum est, aut amygdala, aut pistacea, aut ficus siccas, aut palmulas: castaneas verò comedere, alienum non est.

De seminis profluuio. Caput IX.

Seminis profluuium accidit interim à copia ipsius, facultatem retentricem in vasis seminarijs contentam grauante, vt semen non amplius retinere possit: interim ex seminis acrimonia, & tenuitate. Inquirendus igitur est & seminis color, & ipsius substantia, adhæc causæ prægressæ, tum victus, tum superior vita. Si igitur venerem exercere consueuerit, & crebriore vti concubitu, nunc autem continentius, & purius, innocentiúsque degat, sine dubio à copia id sustinet, dum particulæ illam ferre nequeant. Si autem nihil tale fuerit, semen autem quod excernitur, biliosius multoque acrius esse appareat, scito genituram magis ob tenuitatem irritari, & defluere: magna autem ex parte etiam ob retentricis facultatis imbecillitatem ipsos comitatur.

Curatio.

Cùm igitur genituræ profluuium ex copia prouenit, omnino abstinendum est copiosis cibis, præsertim qui generant bilem, & ampliores flatus, irritantq́ materiam, vt procliuius foras efferatur. Multa autem eiusmodi sunt tum inter cibos, tum inter medicamenta: inter cibos quidem nuclei pinei, fabæ, cicera, bulbi, eruca, rapa, & præsertim semen ipsius potum: quemadmodum & dauci maioris satiui semen, & menta.

Quæ medicamenta semen gignant.

Quæ inter medicamenta semen gignunt, etiam ad venerem incitant. Vrticæ semen potum, & costus ex mulso, venerem mouet: orcheos radix, quam nonnulli testiculum canis appellant, maior, potu libidinem promouet: item satyrium. & scyncorum partes, quæ circa renes habentur, tanquam naturalibus arrigendis efficacia bibuntur.

Quæ siccent genituram.

Hæc igitur, eorúmque similia, vel in cibum conijcere, vel omnino bibere cauendum est: esse autem oportet, quæ naturali vi copiosioris seminis procreationi aduersantur, seménque potius extinguunt: ex quorum grege est viticis semen torridum, & non torridum: necnon folia & flores sub stratu idem præstare possunt

sunt: lactucæ semen ex aqua potum eadem ef-
ficere, & genituram cohibere solet, unde etiam
Venerem somniantibus exhibetur. Similiter
canabis quoque syluatici semen genituram
desiccat, si subinde potetur. Orchis quam non-
nulli canis testiculum vocant, minor radix, po-
tu semen cohibet: plumbum lumbis impositum
Venerem somniantes iuuat: nymphea radix,
& semen, Veneris insomnijs opitulatur. Qui-
bus autem immoderatius profluit, ijs ex vino
nigro austero potæ prodest. Item periclymini
folia & semen, genituram desiccant, ac non-
nullos aiunt multo huius potu infœcundos fie-
ri. In vniuersum igitur refrigerantia & sic-
cantia, in quibus & seminis copia, & facul-
tas retentrix infirma, deligi debent tum in ci-
bis, tum in medicamentis: vitari autem fla-
tuosa, quæ etiam calefaciant. Flatus expertia
commendantur, quæ simul non valde calefa-
ciunt. At si tenue & acre semen esse contige-
rit, danda quidem ex prædictis medicamen-
tis quæ refrigerant, siccantq́; maximè verò ci-
bus obseruandus est. Nam hi contemperantia
refrigerantiáque, & balnea temperata requi-
runt, vt genitura sensim craßior & tempera-
ta reddita, non amplius effluat. Rutam quo-
que cùm calida sit, genituram craßam red-
dere compertum est. Quare etiam ad conti-
nua Veneris insomnia, & semen consumen-
dum

dum proficit: & tota ipsius substantia, non solum temperamento, peculiariter ad hoc valet.

De priapismo.
Caput X.

EAdem etiam in priapismo laborantibus tentanda sunt, abstinendúmque à cibis calidioribus, qui materiam in spiritus resolvunt, & aperiunt arterias tendentes in pudendum, quod fistulosum existit, & spiritibus, qui ipsum distendere & inflare possunt, suscipiendis aptum. Quare non solùm calefacientibus, vel etiam viscosum humorem parientibus, aut multi seminis efficacibus ægrum abstinere convenit: necnon omni spectaculo, turpi consuetudine & imaginatione, vt omnis motus qui naturam ad memoriam renouandã incitare potest, vndiquaque circuncidatur. Multi igitur hoc cùm obseruassent, in totum affectu liberati sunt. Qui verò præter victum calidum humidumq́; quo semen rursus gignebatur, etiam à turpibus desiderijs non cessarunt, hi quoque post mortem, rectam intensamq́; habere particulam deprehensi sunt. Itaque ceratum rosaceum cum aqua frigida, & paulo aceti subactum his auxiliatur. Valde autem frigida, præsertim quæ astringunt, & torporem inducunt, cauere oportet, ne affectus difficilis ad discutiendum reddatur.

Bibant

Bibant verò, quæ genituram infirmare possint, præsertim nymphea semen & radicem: nam naturali vi his aduersari non solum temperamento quodam sed etiam tota ipsius substantia obseruatum est. Motu vtantur ægri, & frictione partium superiorum: item alteribus, & sphæra exerceantur quò materia in diuersum retrahatur, & spiritus flatulentus digeratur.

CAPITA LIBRI DECIMI, *& appendices.*

De

Curatio

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER DECIMVS,

IOANNE GVINTERIO *Andernaco interprete.*

DE COLICO AFFECTV. Caput I.

GRauis quidam morbus, & dolorificus, colicus affectus existit: præterea etiam difficulter internosci potest. Ac quòd quidem vehementes cruciatus inducit, meritò id pleniori intestino, quod colum dicitur, accidit: quia densum sit, crassum, & neruosum, ac nihil quod in illud confluit, facilè discuti possit, quemadmodũ in tenuioribus intestinis. Aegrè verò internoscitur rursus, eo quòd alijs etiam particulis eiusmodi accidentia, cuiusmodi colo dolentibus, eueniant. Ne igitur in curatione quispiam aberrando fallatur, necesse est nouisse nos, & prius discernere, colúmne sit, quod afficitur, an alia quadam particula: & qui in

qui in eo affectus contingant: & quomodo singuli priuatim debeant internosci. Neque enim vnus quidam affectus in eo constituitur, sed multi & diuersi. Nam huiusmodi morbus ex frigidis humoribus: & biliosis, vel pituita in substantia ipsius prouenientе, aut aliunde influente, item ob inflammationem, sicci stercoris retentionem, flatuum copiosiorum crassiorumq; peruicaciam, & ob alia infinita, non modò primario affectu, sed etiam vicinarum ei particularum consensu generatur, nempe vesicæ inflammationem experiuntis, renum, iecoris, lienis, septi transuersi, ventriculi, & ilium. Verùm alui & intestinorum retentiones consortij lege incidentes, colicos affectus nominare non conuenit, quorum vbi de ilio, quod nonnulli etiam cordapsum appellare consueuerunt, mentionem faciemus. Nunc enim instituі morbos, qui primario affectu in ipso solo constituuntur persequi. Quoniam verò affectus qui colo & renibus dolentibus incidunt, magnam habent similitudinem, vt nonnunquam etiam eruditi medici in discernendis ipsis laborent: necessarium est de hoc primùm tractare, quomodo sanè inter se respondeant, qua autem re differant, vt discreto ac notato vtroque affectu, nullum in curando errorem committamus.

Quomodo colicos à nephriticis discernamus.

Primùm sanè colicis dolores magis continui, & validiores quàm nephriticis incidunt: deinde etiam vomitus copiosiores, magis continui, & pituitosi: item venter his multo magis quàm nephriticis astringitur, vt neq; flatus omnino transire possit. Non enim dolor circa ipsum colum modò in eo affectu excitatur, sed etiam alias vicinas particulas comprehendit: interdum verò totum quoque ventrem, quod in nephriticis non accidit. Nam dolor in ipsis incitatus, non alios atque alios locos inuadere conspicitur. Quapropter manifesta etiam hinc differentia, quam cum nephriticis habent, esto. Cæterùm vrinæ simul crassiores quidem in colicis, aquosæ verò in nephriticis per initia videntur: processu autem temporis arenosæ, quod in colicis non accidit. Adhæc in colicis quidem simulatque ventrem excernere contigerit, protinus etiam dolor conquiescit, quod in nephriticis non comitatur, sed etiam post excretionem nihil minus remanere videtur. Atque hoc sanè modò ipsi discernuntur, conuenitque vt animaduertentes ea, & accuratè internoscentes, ita ad curationem perueniamus Nam si in tantis affectibus temerè medicamenta adhi

ta adhibere audeamus, maximorum malorum, interdum etiam mortis autores erimus. Cognosces autem hoc pacto, qui colo quoque diuersis rationibus incidunt.

De colico dolore ex frigido humore contracto.

Cùm igitur frigidus morbus existit, aut pituita intestino insidet, grauitatis circa ipsum sensus oboritur: ægri citra febrim degũt, & stercus ipsis cum excretum fuerit, bubulo simile videtur, non subsidens in matula: tanquam à spiritu gestatum: ac pleriq; ipsorũ humorem excernunt pituitosum, & potius vitreum. Hæ sanè ipsorum sunt notæ. Cæterum causæ etiam prægressæ, adhuc firmiorem exhibebunt tibi internotionem. Nam magna ex parte præcedit ipsos cõtinuus frigidorum ciborum, & potionum, balneorumq; intempestiuorum vsus: necnon ocium & repletio. Hæc sanè notatio eorum est, qui ob frigidam intemperiem colico laborant. Deinceps autem de victu ipsorum, totáque curatione pertractare oportet. Panis itaque his aptissimus est siligineus, qui ex iure radicis apij, vel anethi, vel cumini, vel anisi coquatur, recipiátque vini modicum, quod tenuis sit substantiæ. Nam dulcia omnia & astringen-

tia multa, aduersissima ipsis sunt, & nocentissima. Noui autem me panem ex condito, quod plurimum piperis haberet, exhibere iussisse, ac maximum attulisse iuuamentum.

De oleribus.

Ex oleribus, esse ipsis conducit apium, & porrorum coctorum capita. Salutaris his est etiam caucalis, & palustris asparagus: item porra valde copiosa. Norunt autem hoc omnes, & ipsa edocti experientia, non paruam ex ipsis vtilitatem prouenire, atque ideo vulgus quamprimùm dolorem aliquem in ventre percipit, ne interrogans quidem medicos, statim hæc offert: præsertim agricolæ loco maximi medicamenti hoc cibo vtuntur.

De auibus.

Ex auibus columba, perdix, & gallina cohortalis conuenit: breuiter, quæ non sunt excrementicia, nec pinguia, ea mediocriter esse conuenit. Habeat autem horum ius anisum, aut cuminum modicum, aut porrum, aut apiũ incoctum, aut piper.

De piscibus.

Pisces prosunt saxatiles, qui & ipsi semen aliquod flatibus digerẽdis idoneum adiectum habeant. Si verò etiam cum allijs libenter agri assumant, permittendum ipsis est. Hoc enim

modo

modo alimentum ex eis proueniens, à flatibus alienum & minus noxium erit.

De carnibus.

Carnibus si fieri potest, donec in totum curati fuerint, abstineant: similiter etiam leguminibus. Ptisanam vero ipsos assumere alienum non est, vbi aliquod flatibus discutiendis efficax simul concoctum fuerit: vt radix apij, aut coma porri, aut pulegium, aut origanum, aut anisum, aut piper, aut amygdala. Vbi enim sic coquitur, vim refrigerandi amittit: discutiendi autem flatus, abstergendique & extenuandi largius excrementa assumit.

De bellariis.

Inter bellaria conuenit his, amygdala assumere, praesertim succum ipsarum, adiecto paululo mellis & piperis. Sic enim crassa viscosaque recrementa magis adhuc extenuari poterunt.

De vino.

Vinum sit album, quod facilè in corpus distribuatur, astrictionis expers. detúrque potissimum, quibus flatuum copiam vehementem dolorem excitasse considerauimus. His enim, etiamsi ipsum meracius exhibeas, magis opitularis.

De vinis facticiis, quæ propomata dicuntur.

Ex facticijs vinis, quæ propomata appellant, præstantissimum est, conditum, & apiatum, aut anisatum, aut ligusticatum, aut absinthatum, aut citratum, aut mastichatum. Omnia enim hæc ob frigidos humores dolentibus mederi possunt.

De balneo.

Continua dulcis aquæ balnea nihil adeò doloribus ex frigiditate, aut crassis humoribus excitatis conferunt. Nam huiusmodi aquis illi mitigantur tantùm, non curantur. Didicimus autem dulcium aquarum facultatem, refrigeratoriam qualitatem, & humectantem potius obtinere. Quare etiam aer calidior præparari debet, & calentis aquæ solium: item affecti loci calidioribus vnguentis illiniri, aut anethino, aut gleucino, aut marciato, & super inspergi nitrum, aut sinapi: partesq; affectas, & totum corpus sensim perfricari decet. Sin autem oblectentur ægri, permittendum etiam, vt marmoribus ignitis foueantur. nam hoc faciendo, & iuuantur simul, & leniuntur dolores. Quòd si in naturalibus quoque aquis lauare velint, magis adhuc curantur, & in totum consanescunt, præsertim si fuerint sulphuratæ, & bituminosæ: ac vt ex eiusmodi aquis bibant, ipsis concedendum. Habent enim vim abstergendi & expurgandi, si quid viscosum tum

vent*ri*

ventriculo, tum intestinis infixum deprehendatur: ac subindè restituunt, totumq; morbum prorsus persanant. Tantum de victu dictum sit, putoq; hæc ipsa omnibus prudentibus sufficere. Si enim quippiam à nobis quoq; ex prædictis omissum sit, licebit facilè ad similia medicamenta transire. Dicamus autem deinceps etiam, quæ auxilia longis experimentis affectum iuuare, lenire, & in totum curare posse nouerimus.

Fomenta.

Itaq; fomenta in frigidioribus longè sunt accommodatissima, quæ ex sale, milio, & ordeo parantur: in quibus autem non adeò opus est discutere, & siccare, his conueniunt etiam sacculi ex furfuribus. Verùm in qua aqua furfures coqui debent, anethum prius ebulliet copiosius, chamæmelum, althea, pulegium, lauri & baccæ & folia, artermisia, sampsuchus, & si quid aliud his simile inuenitur. Adijciendum igitur coctioni etiã chamæmelinum, aut anethinum, aut cyprinum oleum. Atque his ipsis loca dolentia inungi debent: salutare enim est. Cæterùm iuuat ipsos maximè etiam vnctio ex Pentamyrio, aut Marciato. præterea magis ex eo quod vocatur pissælæum: quo etiam rustici apud nos vtuntur, & valde iuuantur. Oportet autem non solùm pubẽ & lumbos inungere,

 sed

sed etiam tomentum eo repletum ano demittere: ac multos hac ratione visos celeriter sanari, non solum viros, sed etiam mulieres, & pueros, nouimus. Alexandrini raphanino oleo vtuntur, & multum adiuuantur. Scire autem licet, nisi dolores fomentis adhibitis discutiantur, non diutius calefacere oportere, neque vehementioribus vti fomentis. Quippe humores magis siccantur, viscosiq; fiunt, flatulentos spiritus & distentiones pariunt, multoq; vehementiores adhuc dolores efficiunt. Quòd autem largius calefacta spissescunt, sal, nitrum, alumen, aliaq; multa testantur. Itaq; si dolores calefacientibus non soluuntur, sed inualescũt, tunc vehementioribus quidem fomentis abstinere: ijs autem quæ viscosa & crassa recrementa extenuant, repurgantq; vti conuenit. Probantur in his, quæ ex euphorbio conficiuntur: etenim nisi aliquid ex his quæ celeriter penetrare queant, admisceatur, periculum est, vt quippiam possit quod datur efficere. Multa igitur sunt, quæ id præstare queant: sed nullum adeò, vt catapotia, quæ à nobis ad hæc parari solent: ac in illo me visum noui laudemq; reportasse. Habet autem scriptura ipsorum in hunc modum. Aloes, euphorbij, granorum cnidiorum carnis scãmoniæ, singulæ vnciæ. Ego autem sic vsus, id quod volui, sum assecutus. Dentur scru-

puli

puli duo, aut plures: quidam adiecerunt etiam agaricum, atque ita exhibuerunt. Horum compositio in eum modum habet. Aloes, lachrymæ scammonij, singulæ semunciæ: agarici scrupuli quatuor: granorum cnidiorum carnis scrupuli tres, euphorbij scrupuli octo: absinthij succo excipiantur. His eorúmque similibus vtendum est etiam in frigidioribus temperaturis, & in quibus multa pituita intestinis contenta, tum dolorem, tum alui retentionem efficit. At per initia purgandi ipsi non sunt, verùm vbi humores prius extenuatos dissolutósque senseris, & nullam amplius inflammationem intestina vrgere. Ita enim illis vsus, non erraueris. neque metues vllum periculum futurum, materia iam concocta, & ad euacuationem idonea. Qui enim ausi sunt humores, dum crudi sunt, aut inflammatio colum exercet, purgare vel efficacibus vti: hi ignorant, se ægrotantibus autores fieri & periculorum, & mortis.

De insessibus.

Aqua insessus optimum est horum remedium, etenim affecta mitigat, curátque: præsertim si aliquod semen, aut herba flatibus discutiendis efficax, simul incocta fuerit, vt apium, anisum, cuminum, althea, lauri folia, ruta, sampsuchus, & artemisia. Ita enim si

aqua præparata fuerit, ad omnia vtilis erit, siue alueo insidentes agri superfundi velint, siue in solia descendere poßint.

De epithematis.

Post fomenta, superfusiones, & inunctiones, confert tandem his etiam epithematum vsus, ex quibus est diamelilotu dictum, diaspermaton, diasampsuchu, atque his magis polyarchium. Hoc autem in calidioribus temperamento vtendum est, non mero, sed diluto, cui cerati modicum & chamæmeli sit adiectum. Ita nãque intolerabilis ipsius acrimonia, blandior temperatiorq́ue euadet, & in totum multo vtilius medicamentum reperietur.

De iniectionibus.

Iniectionibus quoque si dolor perseueret, vti necesse est: vbi mediocris quidem vrget, simplicioribus: sin validior, ijs quæ magis adhuc lenire, & humorem infixum extenuare possunt. Simplicius igitur est oleum ipsum per se calefactum: vbi autem semen aliquod ad flatus efficax, & adipem anserinum receperit, blandius existet. Parabitur autem ipsum hoc pacto. In oleo tenui semina quædam flatibus discutiendis apta, vt anisum, apium, cuminum, aut fœniculum, & his similia coquito, deinde vbi oleum per linteolum colaueris,

lauerîs, adipem anserinum salis expertem in eo liquato. Huius autem inopia, etiam gallinaceo et mixto, iniectione sic vti alienum non est. Agitetur oleum rutæ ramusculis, non modò semel, sed etiam iterum, & tertio. Quòd si dolor remanet, validius quoque medicamentum adhibere oportet, ex quorum numero est etiam, quod succis herbarum conficitur: habet autem in hunc modum. Fœnugraeci, sertulæ campanæ, anethi, althea, seminis lini, ordei torrefacti, chamæmeli sicci, pulegij, singula libra. Herbis in ollam recentem, aut in cacabum coniectis, aquæ sextarios duodecim misceto: ac vbi diebus quindecim macerari sîueris, sic ipsa coqui curato. deinde succis percolatis, herbisq; proiectis, sumito succi lib. duas: adipis anserinæ, medullæ ceruinæ, styracis, mandragoræ succi, butyri, terebinthinæ, singulorum vncias sex: thuris masculi, alterci seminis, aloes, cyclamini succi singulas vncias. Parato quemadmodũ decet, & seruato: vbi vsus postulat, medicamenti cochlearia duo, aut tria, oleo anethino mixta inijcito. Siue enim inflammatio quæpiam fuerit, siue humor qualiscũque, hunc adimit, & subducit, doloresq; excindit.

Alia, vehementer generosa.

Aloes, castorei, singulorum vncia: cyclamini succi

succi recentis semuncia: opij tantundem. Parato, vt dictum est. Cùm autem vsus postulat, cum oleo anethino etiam adipis anserini paululum inijcito. Validum est medicamentum. ne contemnas propter simplicium vilitatem.

Alia, ad vitreos frigidosque humores efficacissima.

Terebinthinæ, medicamenti diachylu, butyri, castorei, latioris cumini, singulorum vnciæ sex: basilici vnciæ duæ: baccæ lauri quinquaginta: allij spicæ tritæ & læuigatæ totidem: rutæ manipulus: olei cyprini libræ quinque. Simplicia quidem hæc sunt: conficiantur autem in istum modum. Cyprinum oleum, & Sabinum in cacabum mittito, & admixto eis vini sextario, castoreum, latius cuminum, baccas lauri, allium, & rutam vsq; ad dies tres in eo macerato, & post hæc lento igne coquito, donec vinum absumptum fuerit. Vbi autem ab igne sustuleris, oleum percolato: deinde accepta, terebinthinam, basilicum, butyrum, & medicamentum diachylu sensim calefacito, quousque misceantur: deinde vase reponito, ac vtitor, cochlearia duo, aut tria, cum modico adipis ex eo capiens. Mirabile est auxilium: vt quod dolores vehementes admodum etiam mitiget, præterquam quod nihil habet torporis inducendo

cendo accommodatum.

Aliud præstantius enema, crassos viscososque humores purgans. Recipit.

Aristolochiam rotundam contusam salem torrefactum & læuigatum, meu herbam, ipsam quoque contusam, oleum fœnugraci, oleum rutaceum, oleum anethinum. Ad herbarum autem cochleare vnum, etiam salis tantundem in oleum coniicies. Hoc admodum pituitam soluit & non modò colicos, sed etiam ischiadicos strenuè iuuat.

Alia iniectio, ileis quoque efficax.

Nitri alexandrini instar semunciæ, vel etiam amplioris, oleum & aquam calidam admisceto. Omnia permixta heminæ mensura iniicito, ac miraberis quomodo excernat quodcunque inuenerit stercus durum, siue viscosum crassumq; humorem pituitosum, intus contentum. Ego etiam in iliosis ea vsus sum, ac successit, vt omnes simplicitatem & efficaciam medicamenti admirarentur.

Alia admodum bene faciens.

Styracis, castorei, myrrhæ opij singulæ vnciæ. Omnibus mixtis, cum vsus postulat fabæ

Aegy

Aegyptiæ magnitudinem capito, & cum oleo rutaceo, adipeq; modica inijcito. Hæc etiam somnum conciliat, & vehementes dolores, si quid aliud, mitigare potest: pluribus ipsam experimentis probaui.

Quæ per os dentur, etiam iis qui ex frigido & pituitoso humore dolent.

Quoniam autem multi per anum curari non sustinent, partim metu, partim etiam præ multo dolore erubescentes: necesse est his potui exhibere, quæ ad colicos dolores facere creduntur. Multa igitur ab omnibus veteribus prodita sunt: quorum autem nos quoque experientiam habuimus, optimè valentium, horum omnium scripturas vobis exponam, à simplicioribus, & quæ ad mediocres dolores facere inscribuntur, auspicatus.

Simplex medicamentum vsu compertum.

Marrubij herbæ decoctum potui cum mulso dato: aut baccas lauri læuigatas nouem, aut quatuordecim, & cortice bene detracto, ex vini cyathis tribus propinato vsu approbatũ est.

Aliud, quod etiam nephriticis confert.

Ex rhamni folijs succum extrahito, ac in vnam

vnam succi mistura grana piperis septem, aut nouē indito: mellis cochlearia duo: Tepida ægro in balnei solio potroni dato, ac miraberis, quomodo post exiguum tempus æger dolore liberetur. Hoc etiam ad nephriticos valet, qui laborant obstructione, aut calculo, aut crassiore humore. Polij decoctum ex vino bibendum dato: similiter etiam hyssopi, & dictamni. item petroselini & anisi conducit.

Aliud valde generosum.

Origani scrupulum dato ex vna mistura ascalonitis, aut alterius vini tenuis. Comprobatum est auxilium, multos magnis doloribus liberasse.

Aliud, & ipsum valde bonum.

Castorei partes duæ: origani pars vna. Datur febri carentibus ex mulso: febricitantibus autem, ex mulsa.

Aliud ad idem.

Feniculi seminis, anisi, spicæ nardi, singulæ vnciæ: apij seminis, ameos casiæ, singulæ semuncia. Hoc & nephriticis & colicis, & hydropicis salutariter datur.

Aliud præstantissimum, etiam ad aliud efficax.

Cardamomi interioris seminis vncia: amomi vna

mi vua vncia: spicae nardi, foeniculi corticis, aut foliorum papaueris albi, costi albi, nardi gallici piperis albi, cumini Aethiopici, mentae siccae, seminis asari singulae vnciae. myrrhae troglodytidis drachm. 4. scammonij totidem: mellis despumati quod satis est. Mixta excipito, datoq; nucis auellanae magnitudinem arquatis deuorandam: colicis autem cum hydromelitis frigidi cochlearijs duobus. Scire licet, medicamenti pondus non solum nucis auellanae, sed etiam iuglandis instar dandum esse, praesertim iliosis, & qui seipsos propter immoderatos dolores huc & illuc proijciunt. Vt autem semel dicam, in quibus vires robustae sunt, & dolor vehemens vrget, nihil reueritus, cum fiducia etiam maius quàm nucis auellanae pondus dato. Nihil enim habet quod ad torporem inducat, vt philonium, & alia quaedam antidota: sed quia noxium humorem purgat, & subducit, doloris mitigationem conciliat. Item theriaca antidotum ad dolores ex pituita, & vitreo humore nascentes, magnificè facit. Datur auellanae modo ex mulsa. Ego subinde cum his illam obtulissem, successum consecutus sum. Sin autem quis eam etiam per interualla semel mense bibat, sanus ex toto euadit, & in posterum malo non tentatur. At philonium antidotum dolores sanè ex frigida causa contractos mitigat, non medetur: biliosa autem, & cacochymia

nia, quæ humorum prauitas est, affectos non solum lenit, sed etiam maximè iuuat, si modicè exhibeatur, & pro virium ratione. Præterea Marcellium antidotum, præterquam quòd magnam torporis inducendi vim obtinet, dolores sedat. scriptura ipsius ita habet. Croci drachmas octo: sulphuris viui drachmas duas: opij drachmam semis, cinamomi drachma: piperis albi drachmæ viginti: mellis attici quod satis est. dato nucis auellanæ magnitudinem, ex aqua calida. Hæc de enematis & antidotis interpretatos, cum multa eorum opio atque alijs torporem inducentibus constent, necesse est etiam de his tractare, quando, & quomodo, & in quibus ipsis vti oporteat.

De anodynis enematis, pastillis & antidotis.

Torporem facientia medicamenta quæ & ex opio & alterco componuntur, non temerè admouere properandum est: verùm, siquidem humores qui dolorem pariunt, tenues & acres fuerint, cum fiducia adhibere oportet, nullam inde noxam fore suspicantes: sin autem crassi sint, & viscosi, torporem inferentium vsus vitari debet. Etsi enim doloris ea leuationem adferre videantur, tamen efficiunt, vt dolor postea diutius permaneat: putoq; bona ratione

ipsa non conferre. Nam cùm meatus ex medicamentorum, quæ torporem faciunt, frigiditate condẽsentur, constringanturq́; & recrementa spissescant, necesse est etiam totum affectum magis adaugeri, & ad discutiendum difficilem reddi. Multi igitur cum in eiusmodi affectibus ea iterum atque tertiò dedissent, effecerũt vt partes læsæ emorerẽtur, resoluerenturq́; : interdum verò etiam mortem omnino induxerũt. Propter hæc omnia, vt dixi, medicamenta torporem facientia temerè colicis ex frigida intemperie infestatis offerre properandum non est, nisi magnus quidã dolor & vehemens, qui syncopes periculum minetur, id nos facere compellat. Si igitur vires tibi robustæ appareant, & dolor grandis admodum, vrgensq́;, tunc solùm exhibere, idq́; semel oportet. Nam calidiore temperatura præditis, & ob tenuem acremq́; humorem dolentibus, torporem excitantia medicamenta, præterquam quòd nihil nocent, adhuc etiam magis opitulantur, dum tenuem, acrem & biliosum humorem crassum reddunt, ad concoctionem perducunt, ad bonamq́; temperiem conuertunt.

De vomitu.

Vomitus ob frigidum humorem dolentibus

vtili

Vtilißimus est præsertim qui à raphani radicibus, item cibis salsis, dulcibus, & copiosioribus petitur. Simul enim cum vomitu etiam si quid viscosum est, crassum & pituitosum, educitur, nec sinit copiosum collectum rursus intestinis influere, qui aliorum iterum dolorum autor fiat. Oportet autē non solum in ipso morbo vomitum ciere: sed etiam quando conquiescit, id faciundum est.

De sinapismo, & dropace.

Similiter & cutis vellicatus, cruentationesq́; sinapi excitatos, & dropacismos conuenire arbitror, præsertim in tali morbo iam inueterato. Nam cùm affectas partes calefaciant, si quis per interualla ipsis vsus fuerit, recrementa in extimam cutem eliciunt. Sin autem pustulas exiguas, & bullas aquæ plenas quas psydracia Græci appellant, fieri contingat, terrerinō debes. At diuturnos affectus, & perseuerantes, ijs potius solui medicamentis accidit, quæ violentiora esse videntur. Hæc autem non in accessionibus, sed interuallis, magis præseruationis gratia adhibere conueniebat, ne permittant adhuc ægrum ad affectus admonitionem reuerti.

De motu.

Motus quoque, & omnis exercitatio insigniter ijs conferunt, qui diutius tali morbo la-

borarunt, & frequentius eo corripiumtur, siue pedibus, siue per equum, siue etiam nauigio mouere corpus velint: item palæstra, & totius corporis perfricatio, lociq́; mutatio, & longa peregrinatio. Hæc enim omnia extenuant, discutiuntq́; & totum corpus excrementis liberum reddunt, vniuersum habitum corroborantia, vt in posterum affectæ partes frigidum humorem colligere nequeant, imò neque aliunde influentem promptè in se recipiant.

De colico dolore ex flatibus contracto.

His igitur qui ob copiam flatuum cruciantur, congruunt fomenta, quæ ex milio, & furfuribus modicè adhibentur: quæ oleis tenuibus, & calidioribus adiecto aliquo flatibus discutiendis medicamento, vel semine constant. Nam horum aliquo per aluum indito, statim flatuum copia erumpit, & dolor inde conquiescit. Maximè verò iuuat ipsos etiam cucurbitula bene grandis circa vmbilicum admota, vt nonnulli curationis celeritatem admirati cogitarint magia quadam, & non ratione artis, leuationem doloris ipsis obtingere. Constat autem etiam in hoc victum calidiorem magis adhuc præponendum esse.

De colicis, qui ex stercoris duri obstructione dolent.

Eos

Eos verò qui ob stercoris duri obstructionem colico dolore vexantur, multò hydrelæo potißimum, & mulsa curare, atque eadem propinare ipsis conandum est. Ita namque stercus, quod exiccatum iam induratumq; fuerit, ex continuo iniectionum usu humidum euadens, ad infernas partes delabi, & excerni potest. Ac omnem victum humidum his conuenire notum est, maximè eum qui ventrem subducere creditur. Itaque alypias herba oleribus incocta, similiter parthenium, mirabiliter aluum subducere videntur: item veteris galli ius. Oportet autem ventre ipsius explicato, saleq; & anethi coma repleto, coniectum in aquam copiosam tandiu decoquere, donec admodum dissoluatur, & intabescat. Si verò cum eo quoque polypodij unciam coxeris, ius magis adhuc aluo ducenda erit: si vinũ etiam aut mulsum adieceris, multo ipsum suauius, & ad alui deiectionem efficacius reddes. Quoniam verò nonnulli usi sunt etiam folle fabrili & catapotijs ex plumbo factis (nihil enim assumptis antidotis & iniectionibus magnum quid præstare potuerunt) necesse est de hoc quoq; nonnihil dicere. Nam si citra inflammationem præcedentem frigidus colicus, ileosusq; affectus sit, tunc curatione per utrem utendum est. Sin autem inflammatione prægressa astrictio alui oborta sit, hac curandi ratio

præterquam quòd nihil iuuet, maximè etiam nocebit. Accommodetur autem vsus ipsius in hunc modum. Canalem medicum folli fabrili adaptato: & cùm hoc feceris, ipsum aperito, quousq; totum flatu repletum conspexeris, atque tunc demum ceu in clystere ventum intro immittes, & vtrem comprimes. Deinde ex momento nitri & hydrelæo clysterem iniicies. nam omnia quæ in ventre & intestinis continentur, vnà cum clystere euacuabũtur, vt admireris, siue stercus, siue humor, siue spiritus flatulentus fuerit id quod inclusum erat. Pari modo etiam catapotijs ex plumbo vti licet: sed cùm nulla inflammatio infestat, præcipuè inter initia. Nam progressis iam diebus aliquod, & laxa quadam mollicie, concoctioneq; apparente, meo iudicio etiam catapotia ex plumbo, & quæ euphorbio constant, tunc dari poterunt & obstructionem pulchrè discutere.

De colico affectu ex calidis & biliosis humoribus nascente.

Cùm hactenus de colico dolore ob flatuum copiam contracto, item de eo qui ex frigidis & crassis humoribus prouenit, tractauerimus: iam tandem etiam de ijs, qui ob biliosos & acres humores hoc morbo corripiuntur, agemus, exorsi hic quoque ab ipsorum internotione.

Notæ colici doloris ob calidos biliosósque humores excitati.

Nosces rursus colicos cruciatus ex calidis, biliosis & acribus humoribus concitari, quòd interna morderi, exuri, & lancinari videantur: item quòd lingua arida sit, & sitis vigiliæq; vrgeant, & singulis diebus magna ex parte accessio inuadat: vrina sit acris, & quæ per aluum excernuntur, biliosa, copiosáque. Adhæc quòd cibis calidioribus, potionibus, & medicamentis ægri magis irritentur, & plures ipsorum non sine febri agant. Tales igitur notæ colici affectus, ob biliosos & calidos humores prouenientis habentur. Curare autem contrarijs nimirum conuenit, quæ refrigerare & humectare possint.

Curatio colici affectus, ex calidis biliosísque humoribus orti.

Cremor ergo ptisanæ, si per se offeratur, nullam habens mixturam, aut porri, aut copiosioris salis, his est vtilissimus. Nam absque sale calorem refrigerare, & biliosum abstergere, si quid aliud potest, præsertim copiosior, & sæpe exhibitus: adhæc ouorum recens positorum lutea assumpta.

De oleribus.

Olera his commodissima sunt, si & cocta, & non

& non cocta exhibeantur: his adhuc magis lactucæ grandes, & aucta, si probè refrigeratæ exhibeantur. Dari autem debent hæc ijs potissimum, quos vigiliæ vrgent, & calidiore temperamento præditis, & ætate vigentibus. Porrò omne pomum, quod refrigerare & humectare potest, his datur vtiliter: nec vlla suspicio est, ægros hinc offensum iri. Cucurbitam verò solam metuere oportet, eo quòd ipsa naturali quadam vi colo aduersetur, vt omnes testantur. Ego itaque noui non solum iuniores, sed etiam senes paucis diebus huiusmodi victu curatos fuisse. Adhæc frigida aqua vsus sum, in quibus vires robustas, & principales particulas illæsas deprehendi. ac scio leuasse me omnino dolorem, & totum morbum, ne amplius reuerteretur, prohibuisse: idque cùm æger antea crebris accessionibus corriperetur. Illi verò potissimum immunes ab accessione postea manserunt, qui præterquàm quòd vino abstinerent, etiam ab acribus omnibus in posterum se continebant perseuerabantq; aquæ potionis & victus refrigerantis vsu. At in quibus, aut principalis particulæ inflammationem suspicatus, aut vires infirmas esse, aquam frigidam dare metui. In his etiam rosaceum copiosum, ac refrigeratum, per inferiora me iniecisse noui, ac plurimum profuisse. Adieci etiam subinde adipem anserinum, ac

præsidium

præsidium attulisse sensi. Porrò ob bilis acrimoniam & immoderatam rosionem, necnon ramentosa, quæ per aluum excernuntur, probè facit etiam cremor ptisanæ vnà cum chamamelo iniectus, & lutea ouorum simul cum rosaceo bis per aluum indita.

De piscibus.

Ex piscibus sumi debent duriore carne præditi, vt ceris, orphus, glaucus, scorpius, caris, coxyx, sæpia & lolligo.

De testaceis.

Ex testaceis, pectines, ostrea, cochleæ marinæ. Vtilis ipsis etiam erinacius existit, vt qui præterquam quòd contemperet, refrigerétque: præterea etiam stomacho gratus est, aluúmque & vrinam mouet, quibus nihil est præstantius.

De carnibus.

Ex carnibus potissimum dare conuenit, quæ difficulter conficiuntur, vt pedes bubulos, & ventriculum: item suum vuluam, & vngulas probè coctas, refrigeratásque.

De fructibus pomaceis.

Inter fructus, melopepones omnibus alijs pomis præferendi sunt. Ne autem os ventriculi subuertatur, miscere ipsis aceti paulum oportet, cum assumentur. Adhæc aliud quoduis pomum à flatibus alienum, & dulce, modicè voluptatis gratia sumere alienum non est. Ex

placentis, aut bellarijs nihil prorsus offerri ijs debet, qui à bile roduntur, & colico dolore cruciantur.

De balneis.

Balnea dulcis aquæ his adhibeantur, præsertim ætate vigentibus, & calidiore temperamento præditis. Sit autem aer temperatus, & calidæ aquæ solium. Cæterùm partes quidem affectæ vngantur chamæmelino, totum verò corpus hydrelæo. Cauendum autem, ne oblinantur nitro, aut sampsucho, vel omnino acri quodam, vel calido: item ne affecta perfricentur, fomentísque obducantur, & salsæ aquæ, aut nitrosæ, & in summa naturalium aquarum vsus vitari debet. Reuersi à balneo, non statim vinum ægri bibant, sumant autem cremorem ptisanæ, aut aquam tepidam: in medio verò cibi si velint, recentatam dictam bibere ipsis permittendum, ipsámque aquam frigidam, ac potu eius iuuantur. At vino si in totum abstinere possent, vtile esset: sin autem nolint, eo quòd ex toto vini abstinentiam ferre nequeant, concedendum ipsis tenue & aquosum.

De motu.

Exercitijs autem, gestationibus, omníque motu per interualla morbi, neque multis, neque validis vtantur. Neque enim ferunt, sed statim intemperati & acriores redduntur, vbi

largius

largius exercitijs vsi fuerint. Abstineant autem ab ira omnique cura, quatenus licet, & omnis generis laßitudinibus. Ita namque temperanter, ac in omni hilaritate degentes, molestum & excruciantem coli dolorem euadere poterunt.

De purgatione.

Quòd si purgatione interdum vti in ijs, qui ob biliosum acrémque humorem colico dolore afficiuntur, oporteat, obseruandum est, ne vllum adhuc medicamentum, quod acre quid obtinet, offeratur, vt euphorbium, aut cnidium granum aut lathyridas, aut veratrum. Hæc enim omnia præterquàm quòd nihil hos iuuant, præterea etiam tormina & rosionem pariunt, & aliam bilem excitant. Vtile igitur his est antidotum quod picra dicitur. Si namque bilis, quæ dolorem rosionémque inducit, intestinorum ipsorum tunicis affixa tibi videatur, ipsa per se picra eis dari debet: sin autem non solum in tunicas absorpta est, sed etiam in spacio continetur, ac aliunde frequenter influit, tunc antidotum non per se exhibere, sed adiectis ei scammonij lachrymæ scrupulis duobus, aut paulo ampliori aut minore modo, ipsos purgabis: necnon theodoreto, admixta ei scammonij lachryma. Quòd si æstas fuerit, etiam rhodomeliti, aut rhodomelo ipsam adijcientes, aut hydrorosato, sic purgare ipsos conuenit

uenit. Valde enim iuuantur, non solum quòd infestante dolore leuentur, sed etiam quòd totum prorsus affectum euaserint.

De colicis doloribus ob inflammationem intestinorum contractis.

At si colicum affectum ob inflammationem intestini fieri contingat, nequaquam purgationem in his, præsertim inter initia, & cùm illa nondum ad concoctionem peruenerit, exhibere audebis. Qui enim medicamenta ventri ducendo apta præbere non dubitarunt, ægrotantibus periculorum autores, & mortis extiterunt. Accidit namque, vt datum medicamentum humores ex illæsis ac sanis particulis trahat, & transmittat affectus. Cùm autem hæ, id quod illatum est, nequeant propellere, necesse est dolorem, vigilias & tormina augeri: quibus omnibus increscentibus, in ileosum morbum incidere. Neque enim aliud est ileos, quàm colici affectus intentio, ac incrementum. Quapropter purgatio inflammatione tentatis danda non est: vena autem sectio adhibenda est, & paulatim ex toto corpore vacuatio tentanda: eo quòd vniuersa inanitio tantum præsidij non adferat, quantum, quæ paulatim fit. Porrò si propter inflammationis magnitudinem etiam vrinas supprimi contingat, venam & in talo, & in superiore pedis

dis parte secare non est alienum. sæpe enim cum hoc nos fecissemus, & alui & vrinæ excretio secuta est. Alimento in his vtendum est, cremore ptisanæ, aut auena mediocriter. item iniectione per aluum ex cremore ptisanæ, chamamelo, succo lini seminis, & hydrelæo, præsertim si etiam febris vehemens vrgeat. Rarum namque est colo inflammationem sustinente, febrim non oboriri. Quæ extrinsecus imponentur, temperata sint, nihil acre habentia: è quorum numero est etiam chamamelinum oleum, & ex farina ordeacea, linique semine epithemata: necnon cerata similiter, quæ componuntur ex chamamelino, cera, rosaceo, & luteis ouorum. fiat autem ponderum æqualitas eiusmodi. Ceræ vnciæ quinque: chamameli vnciæ duæ, semis: farinæ fabaceæ, rosacei, singulorum vnciæ duæ semis: lutea ouorum quinque, aut sex: succi lini seminis quod satis est. Oua & farina læuigentur, atque tunc ceratum refrigeratum inijciatur, ac omnia subigantur, quousque inuicem commixta fuerint, ac in vnum coijsse videantur. Hoc & renibus & vesicæ inflammatæ pulchrè auxiliari potest.

De balneo.

Balnea igitur continua, priusquam totum corpus recrementis vacuatum fuerit, adhibenda non sunt. Post sanguinis autem vacuationem

tionem, etiam si dolor vrgeat, balneo vti absurdum non est. Si verò vires refragentur, in alueum ægri descendent, corpus oleo chamæmelino illinentes. Vino, si inflammatio adhuc feruet, & febres præpollent, abstineant: vbi concoctionis nota apparuerint, etsi vires imbecillæ videantur, non alienum est ipsis vinum tenue & aquosum propinare. Scio igitur, quòd si quis prædictis curandi methodis vtatur, non vllo alio extrinsecus remedio opus habebit. Verùm cùm plerique eorum qui per circuitus colico dolore afficiuntur, præsertim diuites, neque bibere omnino medicamentum, neque ventrem clysterijs curari volunt, naturalibus autem quæ alligari solent, dolorem ipsorum abigere nos cogunt: conatus sum etiam de his vobis mentionem facere, quorum & ipse experientiam habui, & quæ à veris amicis iuuari posse cognoui. Ac præstantissimos veterum testatos illa inuenimus, vt neque ars experientiæ & misericordiæ expers esse censeatur, neq; medici ab honestate & consensu doloris alieni esse videantur, tanquam ignorantes naturam, & à sensu doloris aliorum affici, & simul condolere.

Medicamenta naturalia quæ alligari solent aduersus dolores colicos.

Medicamentum alligatorium, certum, cu-

ius & nos periculum fecimus, ac omnes propemodum præstantißimi medicorum comprobarunt. Stercus lupi si fieri poßit, qui ossa vorauerit, in canalem includito, ac dato in dextro brachio, aut femore, aut lumbis, per accessionem gestandum: cauens, ne dolente parte, neque terram, neque balneum æger attingat.

Aliud, etiam ipsum probatum.

Alauda comesta, idem optimè præstat. Thraces viuente adhuc alauda, cor eximentes, alligatorium faciunt, femori sinistro ipsum circumdantes.

Aliud naturale comprobatum.

Ex porci intestino cæco, id quod mammosum est, accipito, ac myrrha inuolutum ligatúmque in pelle lupina, aut canna dato gestandum, luna abeunte à sole, ac miraberis.

Aliud alligatorium.

Herculem erectum, suffocantem leonem in lapidem medicum insculpito, ac inclusum in annulum aureum gestandum dato.

Idem rursus.

Alauda combusta læuigatáque, & cochlearijs duobus, aut tribus ad dies tres, aut quatuor propinata, admodum colicis affectibus auxiliatur.

Aliud valde efficax.

Vmbilici infantis nuper nati præcisi paululum in argentum aut aurum includito, cum modico

modico sale: qui gestat hoc alligatorium medicamentum, dolore prorsus non corripietur.

Aliud.

Iecur caprillum combustum læuigato, datóque ex vino potui: multum ipsis auxiliatur.

Annulus ad idem.

Annulum ferreum accipito, ac circulum ipsius octangulum efficito, atque ita in octangulum inscribito, φεῦγε φεῦγε ἰοῦ χολὴ, ἡ κορυδαλὸς ἐζήτει. hoc est, Fuge, fuge, heu bilis, alauda quærebat. Subiectam autem figuram in annuli caput scribito [figure]. *Huius magnam habui experientiam, ac absurdum putaui tantum medicamentum naturali vi colico aduersum, non vobis tradere: sed admoneo vos, ne quibuslibet huiusmodi ostendatis: virtutis autem studiosis, & qui eiusmodi possunt conseruare, communicate. quod etiam Hippocrates diuinissimus cùm nouisset, præcepit his verbis: Res quæ sacræ sunt, sacris hominibus ostenduntur, prophanis autem, non fas est. Paretur autem præfiguratus annulus decimoseptimo, aut vigesimo primo die lunæ.*

Aliud naturale, ad colum efficax, vsu probatum.

Lupi stercus in tenuissimum puluerem tritum, incretúmque, ex aqua calida cochlearij dimidio, laboranti dato.

CAPI-

CAPITA LIBRI VNdecimi, & appendices.

DE PODAGRA. Caput I.

Desc

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER VNDECIMVS,

IOANNE GVINTERIO Andernaco interprete.

DE PODAGRA Caput I.

PОdagræ affectum ex multis, diuersisq́ue causis originem trahere, in primis sciendum est: Vnde meo iudicio propter generationis varietatem, neque internosci probè, neque absolutam curationem consequi potuit. Hac autem ex re morbus molestam tristemq́ue de se opinionem acquisiuit, nempe quod nequaquam arte medica vnquam curari possit. At ego asseuero, si & differentiæ, & species ipsius, quot & quales existant, probè internoscantur, facilem curatu medicis futuram. Dicamus igitur iam notas ipsius, deinde sic etiam curationes persequamur. Speret autem vnusquisq́ue, quòd si animũ diligenter scriptis

à me intendat, multos iuuabit, non modò morbi principia subeuntes, sed etiam diu iam eo conflictatos. Multæ igitur causæ sunt, quæ molestam podagram progignunt. Etenim sanguis, qui in sinus articulorum confluxerit, calidus, tum ipsos, tum compages ac ligamenta distendens, vehementem dolorem excitare solet. Similiter etiam bilis, quæ frequenter inter neruos & ligamenta influxerit, inflammando simul, & distendendo magnos cruciatus adferre consueuit. Præterea pituita, dum in prædicta loca se insinuauerit, validioris doloris causa efficitur, dum simul cum frigiditate ipsa & arctat, & distendit. Eadem ratione etiam humor melancholicus, non modò refrigerando & premendo, sed etiam quòd grauitatis sensum efficiat, haud moderatas parit accessiones. Porrò fluxiones, non solum ob materiæ influxum articulis oboriri solent, sed etiam propter nudam qualitatem solam, calidam & frigidam: adhæc siccitas & humiditas fluxiones subinde concitat. Quare diligenter, vt diximus, obseruandum est, quæ exquisitè causa sit morbi effectrix, ac remedium vnicuique conueniens accommodandum.

Si podagra à bilioso humore nascatur.

Incipiamus igitur de dolore verba facere

re, qui ob biliosum humorem nascitur. etenim magna ex parte, cùm eiusmodi humor superat, fluxiones in articulos decumbere consueuerunt. Nosces autem, an humor qui influit, biliosus sit, inde: quòd nullus manifestus tumor articulis oboriatur. Deinde quòd æger igneam potius caliditatem, quàm distensionem aut grauitatem quandam insidentem percipiat: præterea quòd particula dolens colore rubro spectetur, & refrigerãtibus quidem oblectetur, iuuetúrq; magis ab ipsis, quàm calefacientibus. Cæterùm etiam causæ, quæ præcesserunt, item ægri ætas, temperatura, anni tempus, regio, atque alia quæ diximus, superantem humorem indicabunt biliosum esse, & calidum. Si igitur humor, qui articulis influit, acris & biliosus esse ex indicijs, quæ commemorauimus, tibi appareat, liquet sanguinis vacuationem adhibendam non esse: sed medicamento potius bilem ducente vtendum, vbi prius acrimoniam humoris, aut rosionem humectaris, & contemperaueris. Non semel autem, verùm sæpe, si res postulet, æger purgandus est. ita namque articulos à recrementis & fluxionibus tutos seruare poteris, si materiam superantem non vniuersam, sed per vices subtrahere semper coneris.

De medicamento biliosum humorem expurgante.

Sit autem medicamentum purgans simplicius, quod non adeò calidum quiddam habere debet: quale est etiam, quod ex succo rosarum paratur, quod odoratu gratum, & deuoratu suaue apparet, stomachum autem non subuertit. Nam huius quoq; cura in omnibus fluidis affectibus haberi debet, vt ne ventriculi os ab ijs quæ assumuntur, offendatur: Ipsi namque infirmanti, omnes nerui consentiunt, & fluxionibus tentantur. Habet autem scriptura in hunc modum: Rosarum succi sextarij duo, mellis sextarij quatuor, scammonij torrefacti vnciæ quatuor, omnia simul incoquantur vsque ad mellis spißitudinem: & scammonia in puluerem redacta, eis adijciatur. summus medicamenti modus est, cochlearia quinque: minor, cochlearia duo: medius, tria. At maior, aut minor medicamenti dandi modus, ex copia aut abundantia humoris definiatur.

Aliud ad idem.

Ad eos verò qui os ventriculi paulo frigidius habent, non est alienum etiam piper ei admiscere: habet autē scriptura huius in eum modum. Rosarum succi libra: scammoniæ vncia: agarici drachmæ quatuor: piperis scrupuli

puli duo: mellis Vnciæ sex. Lento igne incoquito, ac Vbi in craßitiem coierint, tunc scammoniam, agaricum, & piper adijcito, atque ita Vtitor. Dantur cochlearia quinq;, aut sex pro Virium ratione.

Aliud purgans, ex malis cotoneis.

Mala cotonea octo, scammonij adiecta Vncia, extrinsecus fermento obducito, assatoq;. Vbi probè ipsa assata fuerint, mellis quod satis est, adijcito, Vt neq; crassum, neq; Valde liquidum euadat: ac dato ex eo cochlearia duo, aut tria, prout Vires ægrotantis postulant. Talia quidem sunt purgantia, ijs qui potione ipsorum oblectantur, accommoda. At si potu assumere nolint, etiã catapotia ex liquore scammonij fieri debent: habent autem in hunc modum. Absinthij drachmæ tres: scammonij scrupulus. Admixto rosati modico, fingito catapotia, ac dato simplicem compositionem: interim Verò duplicatam, pro ægri Viribus, & humoris copia. Hoc sanè modo eos, quorum articuli biliosi humoris fluxione laborant, purgare conuenit. Verùm non ipsi soli corpori prospiciendum est, sed etiam particulas affectas refrigerare ac mitigare conandum, Vt ne propter immodicum ardorem, aut magnum articulorum dolorem particulæ magis fluxionibus tententur.

tur. Etenim caliditas partium affectarum materiam ad se allicere, & dolorem rursus excitare solet. Huius igitur gratia ambobus prospicere, refrigerare & lenire properandum est, vt particulæ temperatæ, & doloris expertes reddantur. Ad quod præstantissimũ in his est rosaceum, si quotidie affectis partibus indicatur, & sensim infricetur. Melius itaq; feceris, si luteũ oui admisceas, & veluti in vnctionẽ redacto affectas ita partes perfrices, tũ vesperi ante somnum, tum rursus manè. Idem verò hoc etiam ad præcauendum morbum tempore sanitatis valet, si quis somnum initurus, & manè progressurus, quotidie vtatur. At hoc non solum agendum est, sed etiam alijs omnibus refrigerantibus, & articulos corroborantibus vtendum, de quibus paulo pòst dicetur. In præsentia verò à victu exordiamur, docentes ipsum nihil calidum, aut quod bilem omnino creare possit, recipere debere. Sic igitur & toti corpori, & affectis particulis prouidere oportet. Cæterùm & victus obseruandus est, vt ipse & refrigerans, & humectans existat. Cauendum autem, quicquid calefaciens valde, biliosum quid procreare possit.

Aliud, ad eo; qui tardius purgantur.

Rosarum succi vnciæ 3. scammonij, mellis, singulorum vnciæ: tithymalli lachrymæ

scrup

scrupuli 3. Datur cochlearium vnum, vel duo, secundum ægri vires. Hoc medicamentum ad multa valet, tertiana laborantes, arquatos, & lippitudine affectos atq; sine molestia noxaq; sumitur: necnon acre existit. Cum fiducia ipsum dato, quomodocunque velis, præsertim febricitantibus cum ptisanæ cremore.

De oleribus.

Inter olera assumantur intybus, lactuca, & malua. Sin autem eis oblectentur, etiam bletum, chrysolachanum, sonchus, & quodcunque refrigerare & humectare potest. Brassica verò, nasturtium, eruca, porrum, & allium, vt inimica vitari debent.

De auibus.

Ex auibus offerantur phasiani, gallinæ cohortales non pingues, attagenæ, perdices, merulæ, turdi.

De piscibus.

Piscium saxatiles præsertim, & alij quibus substantia alba, friabilis natura, & nihil pingue habet. Palustres autem vitentur. at omnia condimenta recrementis vacua sint, neq; olei, neque ex acribus seminibus multum recipiant.

De isicio.

Isici

Isicium verò, quod ex his paratur, vtile quoque est, præsertim ex durioribus confectum, vt orpho, ceride, theuthide sepia, pectinibus. testacea exhibere, metuendum non est.

De carnibus.

Ouillarum carnium decoctum assumant, & maximè ventriculi boum. Similiter noui quosdam, qui ita fluxione copiosissima & acri laborabant, maximè carnibus bubulis adiutos. Dicebant enim non amplius se continuè, aut vehementer pedibus dolere, quemadmodum cum tenui victu vterentur: esse autem pedes bubulos, & ventres, magis quàm decoctum. Porrò erat hic ætate florida, calido temperamento.

De leguminibus.

Inter legumina exhibeantur tum ipsæ fabæ virides, tum siccæ leniter feruefactæ: item faseolum Alexandrinum, præsertim maceratum, & fenugræci germina. Adhæc halycam, & ptisanam assumere alienum non est. Reliqua verò legumina ipsos vitare satius est.

De fructibus pomaceis.

Fructum pomaceum siccum æstiuum, admodum dulcem & maturum, offerre consulo circa horam secundam, aut tertiam: præsertim persica, aut rhodacina, & vuam duram, & non astringentem, damasce na, mala dulcia, citria

tria purgata, & excorticata probè. Pirũ verò, malum punicum, aliaq; omnia raro, aut nequaquam offerri debent.

De tragematis.

Ex bellarijs castaneas potissimum sumere conducit: non autem nuces, aut pineas, aut amygdala, imò nec placentas, aut liba. Omnia enim hæc ijs sunt noxia quorum articuli biliosi recrementi fluxionibus infestantur.

De motu.

Moueantur autem ægri mediocriter citra magnam lassitudinem, & ante cibum potius quàm post. Nam lassitudo his maximè aduersatur, vt quæ articulos largius excalefaciat, incendatq; vt ipsi aliam rursus materiem ex longinquioribus particulis ad se attrahant, arripiantq; atque ideo causam fluxionibus suppeditent.

De balneis.

Balnea dulcis aquæ his conducunt: atque ea quæ vesperi adhibentur, magis quàm matutina. Nam post cibum sumptum, maximam vim ad calidarum intemperiem corrigendam obtinet, præsertim in gracilibus, sicciori bus & acrioribus corporibus. Nam in eiusmodi si quotidie balnea adhibeas, non eis nocebis, sed plurimum etiam adiuuabis. At priusquam æger in calidum balnei aerem ingressurus sit, confert ei, pedes prius aqua frigida irrigare: Vbi

verò

vero mediam domum balnei ingressus fuerit, deinde modicè sudauerit, situlæ tepidæ ei super fundentur, atque ita totum corpus hydreleo perungi oportet. Porrò balnei aerem temperatum esse conuenit. similiter etiam lauacri solium. Post vnctionem ex transitu statim in calidæ solium æger ingredietur. Quòd si etiam frigidam aquam influere contingat, pedes scaturigini submittat, priusquam in ipsum descendat. Egressus rursus è thermis, descendere omnino in frigidæ solium debet: & si æstas fuerit, & oblectetur, in ea natet, vestimentis autem indutis pedibus iterum aqua frigida inijciatur. Reuersus à balneo in domum, æger non statim bibat vinum, præsertim merum: sed ptisanæ cremorem, aut tepidam aquam prius assumat. In medio autem prandij, si æstas fuerit, aquam frigidam: sin autem hyems, temperatam bibat.

De vinis facticiis.

A vinis facticijs abstineant: sin autem oblectentur, sumant aut rosatum, aut absinthites, similiter refrigerantes, quemadmodum Romani facere consueuerunt, id quod vocatur recentatum. Ita sanè præseruari debent ij, qui biliosi humoris fluxionem in articulis experiuntur. At si quando rursus

aliqu.

aliquem fluxionibus corripi contigerit, eo quòd negligentius ipse, vt verisimile est, victus rationem obseruarit, tali via ac modo vti debet, ac nullum calefaciens offerre, sed quæ magis refrigerantis sunt facultatis: ex quorum numero habentur psyllium, solanum, portulaca, altercum, semperuiuum, lactuca, & palustris lenticula. Sed hæc sanè omnia per se læuigata, & præsertim viridia, dolores qui in accessionibus oriuntur, abundè lenire possunt: adhuc etiam magis, si paucis farinis ordeaceis, vel vnum ex prædictis, vel duo admisceas. At ne siccescant, vtile est etiam rosaceum cataplasmati adijcere: ac frigida omnia his adferantur, mutenturq́; crebrius, vt frigiditas permaneat. Scire autem licet, semen psyllij, si aqua maceretur, & diligenter subigatur, viscosumq́; fiat, & ordeaceis farinis permisceatur mirabiliter dolores mitigare, feruorem & ardorem doloris extinguere, & affecta loca adtemperiem bonam reducere. Si igitur herbarum copiam habes, commodum est his vti: sin autem tempus non permittat, harum loco cerato rosaceo mitigare, quod pulchrè aduersus calidas intemperies resistere potest, præsertim si frequentius immutetur, verùm ceram refrigerare semel atque iterum oportet, priorem aquam mutando. Validius ipsum

reddet

reddes, si vuæ acerbæ succum, aut portulacæ, aut albumina ouorum, & ptisanæ cremorem admiscueris. Porrò ad intemperies non admodum ardentes optimè facit etiam ceratum ex lomento factum: habet autem hoc pacto. Ceræ vncias quinque chamæmelini, rosacei, singulorum vncias duas, & semissem lomenti semunciam: ouorum octo lutea. Hæc primùm læuigato, deinde facto cerato in pila misceto: exceptis vtitor frequentius. At si magnus quidam dolor vrgeat, etiam medicamenta quæ ex croco, succo coriandri, glaucio, & exiguo opio parantur, adhibere conuenit: verùm soluere ea ex posca oportet. Cæterùm sciendum est, epithematum & vnctionum quæ torporem inducunt, liberaliorem vsum cauendum esse, vt quæ magis offendant, quàm iuuent. At si ob vehementem dolorem, æstumq́ue ipsis vti cogamur, animus diligenter adhibendus est, ne huiusmodi auxilia diu incumbere permittamus: verùm siue vnctiones, siue pharmaca esse, quæ adhibetur, acciderit, conandum est statim, simulatq́ue feruor doloris finierit, ipsa prorsus auferre. Vniuersa namque hæc diutius inhærentia, torporem & mouendi difficultatem in articulis excitare solent. Si igitur, dum nos ipsis immoderatius vtimur, eiusmodi fieri contingat mouendi difficultatem vel torporem, tunc commodum

modum

modum est Vti etiam medicamento diachylu ex chamæmelino soluto, Vel dia altheas. Hæc enim omnia concoquere solent, & morbos ex intempestiuo frigidorum Vsu oborientes restituere. Medicamenti dia altheas scriptura est talis.

Medicamentum dia altheas.

Fœnugræci, seminis lini, altheæ singulorum Vncias quatuor. Hæc omnia triduo ex nouem aqua sextarijs in Vase æneo macerabis, deinde coques, Vt quàm crassissimus eorum succus fiat: percolabis eum, exprimesq́ fortiter, & libras duas eius sumes: olei autem Veteris totidem cacabo inijcies, coquesq́ lento igne: donec succus consumatur, & solum oleum remaneat: iterum colabis, indesq́ cacabo mundo, & appones igni. Huic addes ceræ, colophoniæ, singulas libras: galbani boni Vncias quatuor. Sublatum ab igne ceratū Vase condito, & Vtitor. Confert etiam, quod à multis paratur: Verùm hoc multum sum expertus, non solùm in podagricis, sed etiam Visceribus induratis, & alijs similibus multis. Vbi Verò refrigerati articuli incaluerint, & proprio rursus agi motu incœperint, robur etiam particulis adijciendam, ne subitò in posterum fluxionibus

tententur. Erit autem hoc commodius, si palmulato cum aceto rosaceo liquato vtamur: inopia autem rosacei, id quod ex immaturis vuis fit, oleum proficiet. Verùm prius conuenit ipsum mollius imponere, quod mitem habeat substantiam: posteà verò cùm articuli mouentur, etiam dura glutinantium crassitiem sortita admouere, rationi consonum est. At si medicamenta ferre æger nequeat (multi enim sunt, qui medicamentis impositis grauentur) non alienum in hisce vti etiã alijs quibusdam quæ affecta confirmare possint. Sunt igitur permulta, præsertim succus acaciæ cum posca illitus: item lycium vnà cum croco, & glaucium: necnon succus perdiciadis simul cum posca illitus validam vim obtinet. Sunt autem & alia similem his facultatem consecuta: sed hæc quoque sufficiant, quæ pauca sanè prædictis esse videntur, sed validam vim repræsentant. Et si quis, ipsis etiam per sanitatem vti velit, confidat ipsas particulas, quæ prius iniurijs affici, & cerebris fluxionibus tentari consueuerant, sanas, & à fluxionibus liberas conseruatum iri.

Si podagra ex pituita prouenerit.

Hoc igitur modo curari debent, qui ex bilioso

l'oso humore, calido & acri fluxiones experiuntur. At si id quod influit, pituitosum esse contingat, & fluxus frigidus in affectis particulis percipiatur, neque ipsa rubra, neque feruida sint, sed magis extensa, calidis quidem iuuentur, frigidis autem molestentur, lædanturq; præterea si etiam vita ipsorum quæ præcessit, frigida fuerit, humorem magis pituitosum esse, qui articulis influit, indicatur. Nam ocium magna ex parte præcedit potius quàm exercitia: item creber plurium ciborum, & vitiosos succos generantium vsus, vt isiciorum, astacorum, aut buccinorum, aut pectinum, aut polypodum, aut leguminum, aut plurium pomorum, & intempestiuarum lauationum. Si igitur hæc quoque præter alia indicia id quod influit, frigidum & pituitosum esse tibi ostenderint, cum fiducia tunc tandem ad curationem ipsius accedito.

De curatione.

Dicamus igitur iam, quomodo etiam frigida podagræ species curari debeat. Quòd igitur influxus qui ex frigido humore pedibus accidit, calefacientibus semper indigeat remedijs, omnibus manifestum est. Quia verò id quod in partem defertur, non semper est simile copia, vel qualitate, vel substantia, sed alijs quidem id quod influit, copiosum, alijs autem

exiguum, & quibusdam crassum, quibusdam tenue, & his in summa cute, illis circa membranas interiores, necesse est nos quoque ita similiter ad qualitatem & quantitatem affectus præter naturam respiciẽtes, tum copiam, tum qualitatem, tum ut simpliciter dicam, omnem curationis modum morbo indicato accommodare. Si igitur id quod offendit pituita esse tibi uideatur, hanc ante omnia medicamentis in id efficacibus euacuare necesse est. Non enim fieri potest, ut qui remedijs parti inducendis utitur, aliquid ferat adiumenti, nisi totum corpus primùm recrementis liberum reddiderit. At si, quod offendit, non modo pituitosum fuerit, sed etiam sanguineus simul humor abundans appareat, utraque fieri debent, sed uenæ quidem sectio prius: deinde sic uiribus recreatis, ad medicamentum purgans ueniendum est, quod pituitam crassam, & non serosam attrahere posit: quemadmodum plerique faciunt, elathyridas, liquorem tithymalli, & granum cnidium ipsis exhibentes. qui dum tenues pituitas euacuant, autores magis læsionis quàm auxilij fiunt, qui humores crassiores adhuc magis siccos, & ad discutiendum contumaciores reddant. Itaque talia semper uitari debent: sin autem etiã dederit aliquis, admiscere ipsis quædam extenuantia oportebat. Sic enim talium mistura uacuationem,

qua

quæ ex ipsis prouenit, innoxiam ac tutam reddet. Certè oxymeli Iulianium tale est, ex iis quæ extenuant, compositum repurgansque non modò si quid tenue sed etiam crassum, articulis affixum, & insinuatum existit. hæc porrò est ipsius compositio.

Oxymeli Iulianium.

Rutæ, origani, lathyridum, tedarum, alypiadis, scillæ, surculorum sambuci, pulegii, singulorum Vnciæ tres: comæ thymi Vnciæ 4. anethi, mādragoræ radicis, singulorum semuncia: iridis, folii, costi, spicænardi, asari, Veratri albi, hyssopi, amomi, hyperici, cumini, singulæ Vnciæ: agarici, polypodii, epithymi, anisi, singulorum Vnciæ duæ: rheu pontici sescuncia. Lathyridas, costum, granum cnidium, & spicam nardi cocto oxymeliti inspergito. Sint autem aceti sextarii decem, aut tredecim: mellis sextarii quinque. Herbas triduum in aceto macerari sinito, deinde sic excoctis, dum amplius dimidio consumptum fuerit, mel adiicito, inspergitóque: deinde quæ inspergi debent granum cnidium, lathyriadas, costum, & spicam nardi, simul leuigata excipito, ac pro Viribus Vtitor. Modus summus est Vncia, minor scrupuli octo. Ita sanè plerique parant. Ego Verò tantum in oxymelite agaricum in tenuissimum puluerem redactum inspergens, suauius

& minus molestum effeci. Frequenter autem ipsi scammoniam adiecimus, cùm validius purgare vellemus. At si non libenter ægri oxymeli assumant, catapotia ipsis dato ex ouis. Sin autem eiusmodi, vt possint & ipsa viscosa, crassique succi recrementa ex articulis purgare. Multa igitur talia habentur: maiori autem in vsu sunt, quæ à nobis in hunc modum conficiuntur. Aloes hepaticæ, colocynthidis, veratri nigri corticis, singulæ vnciæ: euphorbij, nitri, singulorum semuncia: succo brassicæ, aut malorum, aut citrij excipiuntur. Vtitor pro virium ratione. Præstat autem non modò semel, sed etiam frequenter ipsa exhibere. Neque enim crassiora recrementa vniuersa, ac vna vice extrahi possunt, sed paulatim, & per vices. Nam hoc pacto ex frequenti ipsorum vsu extenuantur, si quid crassum, viscosúmque intus hæret, & idoneum magis trahentibus ad euacuationem redditur. Cæterùm sciendum est, ipsa non modò præseruationis gratia, per morbi interualla dari debere, sed etiam in ipsius circuitu. Nam accessionem valde mitigant, dum materiam ex partibus affectis eliciunt, nec in posterum fluxione tentari sinunt. Post purgationes antidota etiam nonnulla exhibere conuenit, quæ viscosa crassáque recrementa extenuare probata sunt. Iuuantur autem his omnnium maximè, qui natura pitui-

tosi

tosi sunt, humidóque & frigido temperamento præditi: quemadmodum rursus offenduntur valde, qui ardoribus æstuant, curis & vigilijs per totam vitam conficiuntur. Multa igitur sunt antidota, quæ validam vim habeant, ostendantq; crebrò maximam in pituitoso & humido temperamento præditis efficaciam. Sed ego nullum præstantius eo, quod diacorallíu dicitur, inueni. Nam præterquàm quòd nihil in potu habet insuaue, præterea etiam efficax, & absque periculo existit. Non enim immoderatè siccat, sed eo quòd in altum penetrans, viscosos affixósque articulis humores extenuet, vtilitatem indicat. Habet autem antidoti descriptio in hunc modum. Corallij scrupuli sex: myrrhæ troglodytidis vnciæ 4. garyophylli scrupuli duodecim: rheu pontici vncia: folij dolum non experti scrupuli duodecim: pæoniæ radicis vncia: aristolochiæ longæ vnciæ duæ: aristolochiæ rotundæ tantundem: spicæ nardi vnciæ quatuor. Hæc optima & sincera deligens, ne medicamentum ijs quæ promittit, frustretur, contundito, & tenui admodum cribro incernito, datóque ægro scrupulum manè ex tepida, & à cibo abstineat horis sex. initium autem antidotum hoc exhibendi ab ipsis Ianuarij calendis fiat, capiátque æger primùm quotidie per dies centum, & intermittet triginta: deinde iterum

bibet per dies centum, & quindecim intermittet. Cùm ducentos sexaginta absoluerit, potiones autem ducentas assumpserit, dabis iterum alternis diebus, & in centum sexaginta diebus potiones octuaginta assumet. Et postea rursus in ducentis sexaginta diebus octuaginta potiones absoluet, singulas duobus diebus interpositis assumens, donec trecenta sexaginta quinque potiones assumptæ fuerint. Caueat autem, qui bibet, iram, Venerem, Vini astringentis Vel admodum dulcis potum, omniáque acria olera, piscium capita, cancros, astacos, sepias, smylas, betas, carnes leporinas, legumina omnia, præsertim fabam. Tale sanè est antidotum: & qui morbo in totum liberari Velit, cum fiducia ipso Vti debet. Quoniam Verò, Vt diximus, non omnibus similiter pituitosus humor superat, neque idem omnium temperamentum, constat omnes Vno antidoto curari non posse, sed alios imbecillioribus, alios efficacioribus: necessariò mihi Visum est, & Vtile, non modò Vnius, sed etiam diuersorum mentionem facere, Vt is qui ea ad superantem Vitiosum humorem accommodare Velit, ex eis quod ipsi appareat commodum ac salutare, deligat.

Antidotum Heraclidis philosophi, in multis valde probatum.

Spica

Spicæ nardi, folij, ſingulorum vnciæ duæ: gentianæ creticæ, ariſtolochiæ longæ, ariſtolochiæ rotundæ, myrrhæ troglodytidis, ſingulorum drach. quatuor: baccarum lauri excorticatarum drachmæ quatuor: rheu pontici drachmæ quatuor. Summus modus antidoti eſt drachma: licet autem plures dare, vt medicus qui exhibet, conſiderauerit, etiam ad omnia reſpiciens. Verùm hoc antidotum non ſimpliciter initiò dandum eſt ſed tempore conuenienti. Optimum autem & primum antidoti exhibendi tempus eſto incipiente vere, & ſole arietem tranſeunte: ſin autem aliquid hoc in tempore dare prohibeat, iterum circa extremam autumni partem dare incipito. Verùm ſatius eſt id tentare in frigidiore temperamento præditis, incipiente potius vere: in calidioribus autem, cùm autumnus iam deſinet. At quotidiana dandi ratio matutina eſto, ſi concoctio probè obita inueniatur: ſin minus, differatur. In illo autem die capiet circa horam ſecundam, aut tertiam, cum ructum puriorem, & recrementis liberum percipit. A' medicamento ad horam ferè quintam à cibo motúque abſtineat: in quiete & hilaritate animi permanens, ab omni ira ſeipſum conſeruans, vt ne medicaminis diſtributioni ſit impedimento. Etenim hoc ſemper curandum eſt, in his autem adhuc magis. Quemadmodum

modum enim in multis successus magnum adiumentum conciliat, ita etiam frustratio maximam molestámque noxam inducit. Sit autem quotidianus exhibendi modus drachma: & non intermittas antidotum usque ad menses sex bibere. Quòd si verò dilatio quadam assumendi medicamenti orta fuerit, intermissum diem recompensare oportet. Ego autem asseuero, in ijs qui pituitoso & humido sunt temperamento, etiam ad annum usque in medicamento exhibendo perseuerari utiliter. Quanto enim diutius in illo sumendo quis persistat, tanto magis superare morbum, ac euincere poterit. Cæterùm post hac data antidota consulo omnino per interualla duorum aut trium mensium corpus purgari, eo quòd vitiosus humor admonitionem morbi, generationémque iterum excitat. At si æger continuam purgationem vitet, saltem antidotum quod antea per interualla capiebat, sumat, præsertim vere, & autumno. Ita namque faciens aliquis, à recrementis & fluxionibus liber in posterum euadet, non amplius suffocationem aliquam, neque aliud periculum metuens. Sciendum autem, illos maximè periclitari, qui post quintum aut septimum annum huiusmodi antidota assumere voluerunt. Qui verò incipiente affectu usi sunt, deinde etiam purgationibus post ipsius discessum, nul-

lum

lum periculum deprehenderunt.

Antidotum podagricum Agapeti, & ipsum præclarum, quo multi sanati sunt.

Spicæ nardi, iridis, myrrhæ troglodytidis, anagallidis, quæ cæruleum florem profert, pæoniæ radicis, singulorum Vnciæ duæ: casiæ, cronici, meu, folij, mastiches, asari, erythrodani, singulæ Vnciæ: damasonij, aristolochiæ longæ & rotundæ, singulorum Vnciæ quatuor: garyophylli semuncia: phu sescuncia: aloes hepaticæ Vnciæ tres. Datur drachma, æger ad annum Vsque sumat. Cùm tanta de remedijs Vniuersalibus dixerimus, transeamus deinceps ad auxilia, quæ partibus imponuntur: initium sumentes ab ijs, quæ doloribus ex frigida intemperie contractis conueniunt.

Cataplasmata quæ locis ex frigido humore dolentibus admouentur.

Cùm mediocris quidem dolor est, in his etiam braßica confert, si concisa obducatur: item apiorum folia: similiter etiam conyze. Sin autem dolor Vehemens ortus fuerit, Vt ferri non poßit, in his Vti cataplasmatis oportet, præsertim mitigantibus: qualia sunt, quæ farina fœnugræci, seminis lini lolij, & melle modico constant. Fœnugræci farinæ sint partes tres: lolij pars Vna. non dissuadeo, etiam

cicera

cicera ipsis simul admiscere. Cæterùm coquito ipsa ex vino tenui, & calidiore, nardinóque vnguento, & cyprino modicè incocto, præsertim hyeme. tunc enim, etsi calidius quippiam ipsis adijcias, non offendes, sed etiam potius iuuabit. Nam ad dolorem leuandum, discutiendúmque, efficacius erit id quod admouetur. Misceantur igitur ipsis, siquidem opus erit etiam paulo adhuc calidius cataplasma efficere, tum folia lauri, tum alia mollissima: & conyzam similiter, aut apium, aut smyrnium, & quæ alia eiusdem sunt facultatis. Verùm cataplasmatis portio sit maior: multo autem minor iuris ex his decocti, quod cataplasmati admisceatur. Si enim plus herbarum adiectum fuerit, præsertim inter initia accessionum plurimùm nocere solet. Commodius igitur est in declinationibus ijs quæ magis discutiunt, vti: prius autem lenire expedit. At si æger dolorem, cum cataplasmata imponuntur, immoderatum esse, & intolerabilem dicat, necesse est tunc vti superfusionibus, quæ discutiant simul, & repellant. ex quorum numero vnum etiam hoc est frequenter in multis celebratum, habet autem hoc pacto: Ex aceto acerrimo decoquito thymum, origanum, satureiam, & calaminthen, in montanis potius locis decerptam. Vbi igitur herbæ coctæ probè fuerint, omnémque vim ipsarum exuerint, tunc

tunc aceto reliquo adhuc calido accepto particulas affectus superfundito. Non modò enim semel, sed etiam sæpe experientia probatum est, ac mirum quòd in calidis quoque fluxionibus adhibitum profuerit, & defluxionem rursus alteram oriri prohibuerit. Vbi verò dolor post superfusionem moderatior euaserit, etiam ceratis, si res postulet, vti licet, non solùm quæ summam cutem infestantia, sed etiam in alto fixa calefacere & discutere queant. Ac primùm sanè conducit ceratum, quod ex struthio paratur, & vim mitigatoriam, digerentémque, obtinet, admouere: confectio eius ita habet.

Ceratum ex struthio.

Suffiminis ammoniaci, lactis vaccæ nigræ, singulorum vnciæ 3. seminis lini vnciæ octo: oua quatuor. His in læuorem tritis, ammoniacum ex lacte macerato, læuigatóque: deinde adijcito colophoniæ vncias tres: adipis struthij vncias duas semissem. Confectis vtitor.

Aliud vehementer bonum.

Epithema quod ex euphorbio paratur, validum est ad ampliores perfrictiones, & intolerabiles ex his dolores contractos: necnon articulorum infarctus, obstructionésque: habet autem eius compositio hoc pacto. Olei veteris sesqui libra: ceræ, nitri Alexandrini, terebinthinæ electæ, singulorum libra. euphorbij vncia

cia: iridis illyricæ vnciæ duæ: fœnugreci farinæ sesquisextarius. Nobile est medicamentum, & in multis eiusmodi affectibus frequenter approbatum. Etenim summam cutem discutit, & vellicat, trahitque ex alto quæ impacta sunt, & discutit, dolorem excindit, & quod omnium optimum est, manus non inquinat, & sine molestia aufertur. Noui autem ipsum quoque euphorbium, vnà cum oleo & cera incoctum, etiam magnos dolores à frigido humore natos mitigasse. At mirari non debemus, quòd euphorbium, cùm sit adeò calidum & rodens commendemus, tanquàm dolores lenire possit. Sunt enim nonnulli cruciatus, qui immutari nequeunt, nisi aliquod acrius ipsis admoueas. Itaque ratio neque horum quicquam miratur, neque vtentes damnat. Quemadmodum nec, cum videt contraria quædam ex dulcibus aquis in vehementi defluxione adhiberi, sed considerat nimirum, & discernit probè, methodúmque admiratur. Vt enim ex tenui, rodenti & acri humore dolentibus balnea iurè profuerunt (partim enim discusserunt, partim etiam ad bonam temperiem redegerunt) ita rursus frigidorum humorum defluxiones expertis, qui articulorum membranas dolere dicant, & distendi, meritò vsus eorum quæ cutem calefaciunt, rodunt, & vellicant, profecit. Ego sanè noui quendam

sola

solo sinapi in huiusmodi, dum maximè vrgerent accessiones, vtentem, dolore liberatum. Admiscebat ei frequenter ficus siccas, & acetum, eáque subigens emplastri figura medicamentum sic imponebat. Ac alium similiter spectaui medicamento diacantharidon vsum, ac maximas gratias agebat. Nam pustula, quæ à medicamento fiebat, rupta, multus humor excernebatur: atque hoc eueniente, plurimum iuuari se dicebat. Item diascordon quòd ex allijs conficitur, alijs profuit, alijs obfuit: ipsáque sola allia inducta, & præsertim quæ crustam faciunt, apud Barbaros ischæ dicuntur. Ego verò non laudo huiusmodi medicamenta, cum per se admouentur. Nocent enim maximè, etiam si lenire videantur, cùm nihil habeant, quod emolliat, extrahátque refrigeratos humores, & admodum infixos. Nam id quod tenue est solum, per ea exhalat: crassum autem & terrestre relinquitur, vt quod manere, & articulis infigi, ac adhærescere compellant. Præterea magis exiccant: & siccante ipsorum vi, atque calefactoria, quæ inest sinapi, & acribus omnibus, nimium assant. Quòd aut hoc euenit, nulli non constat: nam omnes solis adeò acribus medicamentis, quæ nihil habent emolliens, vsi, præsertim initio, & cùm vrgeret copia. articulos nacti sunt ad motum difficiles: & post longum tempus eò

reuert

reuertentes, vt potuerint incedere. Consultius igitur est his solis non vti: aut eum qui vtitur, statim transire ad illa quæ diffundunt, emolliunt, incidunt, & in altum penetrant, vt articuli rursus veterem motum per hæc iterum poßint recipere. Si quis vnius auxilij facultatem habeat, quod ambo præstare queat, bene habet: sin minus, licet etiam particulatim ipsis vti, interim sanè laxantibus & discutientibus (ita namque materia tandem diffundi poterit) interim extenuantibus vellicantibúsque affectas partes, omnem in alto repositam articulis materiem subtrahere. Porrò ne quis composita medicamenta ex alijs colligere veteribus cogatur, necessarium esse duxi, etiam horum compositiones apponere. Nam medicus, qui non in operibus exercitatus est, neque multos veterum commentarios commodè potest euoluere.

Vnctio simplex discutiens, & induratos articulos resoluens.

Olei populei, ceræ, adipis anserini, singula vnciæ: euphorbij scrupuli quinque. Ceram cum oleo populeo liquefacito, deinde adipem adijcito, cocta refrigeratáque in pilam diffundito, ac euphorbium detritum paulatim inspergito: rursúsque oleum populeum superfundens, leuigato vsque ad consistentiam neque crassam admodum, neque liquidam.

Vnctio

Vnctio quæ diacissu, ab hedera dicitur, ad eadem.

Olei veteris libra decem: cupreßi galbuli viginti quinque: sabinæ viridis libra: roris marini viridis libra: lauri virentis baccæ centum: fœnugraci sextarius, altheæ viridis libra: corticis pinei tantundem. Hæc contusa in aqua sextarijs ternis ad triduum macerato: deinde adijcito oleum, coquitóque dum aqua fuerit insumpta, postea oleo percolato, adiungito ceræ libram: colophoniæ tantundem: hederæ lachrymæ vncias quatuor. Hæc ex vino ascalone admodum generoso læuigato, atque ita omnibus exceptis vtitor, vt præstantißimo & mitigatorio medicamento. At hoc valentius, quod vetustis vitijs etiam conuenit, esto, id quod Lysiponium dicitur. habet autem eius descriptio in hunc modum. Castorei vncia: euphorbij vncia: piperis, suffiminis ammoniaci, singulorum vnciæ duæ: opoponacis, galbani, medullæ ceruinæ, singulorum vnciæ duæ: terebinthinæ resinæ vnciæ sex: ceræ libra: irini, gleucini, cyprini, laurini, singulorum vnciæ tres: olei veteris libra.

Aliud efficax, & in duris corporibus, & valde vetustis vitiis: quin etiam articulos recenti cicatrice contractos dissoluit.

Adarcæ, opopanacis, castorei, galbani, terebinthinæ, piperis, singulorum vnciæ quatuor: œsypi, ceræ, singulorum vnciæ duæ: euphorbij vncia: styracis, thapsiæ, singulorum vnciæ quatuor: pyrethri vnciæ tres: ceræ rufæ libra: olei cyprini vnciæ tres: thedacci vnciæ sex: laurini olei vnciæ octo: olei veteris vncia: nardini libra: olei amaracini libra: balsami vnciæ tres. Hæc descriptio strenuè valet ad particulas resolutas. Obseruandum verò est, ne in siccioribus calidioribusq́; corporibus vtamur: sed in ijs, qui carnem habent iniurijs minus opportunam, & duriorem, quæq́; ex longo tempore ob crassos viscososq́; humores malè habent, vt particulæ fluxionem expertæ nequeant distendi, neque ideo moueri.

Si pedes tumoribus pituitosis laxisq; infestantur.

Si laxi tumores sint, quos Græci œdematodes appellant, in quibus humor qui influxit, neque crassus & terrestris existit, sed laxus & mollis, tangentibus statim digitis cedens, spiritum flatulentum & pituitam humidam, aquosamq́; fluere suspicamur. In his igitur conueniunt potissimum & ceratum, quod ex sale paratur, & vnctiones. In quibus autem illitus, aut

Vnctiones nihil proficiunt, his etiam fomenta ex sale torrefacto frequentius mutata aptè accommodantur. Etenim ab ipsis non modò leniuntur sed etiam plurimum adiuuantur. Ego sanè noui Romæ quendam virum longè clarissimum, qui fomento ex sale semper vteretur, atque hinc valde mitigaretur. Quòd autem hoc opitulatur, omnibus est manifestum. nunquam enim læsionem aliquam articulorum, neque tophum excitasse inuentum est. Confert porrò his etiam calidiore balneo, & siccare vti: item nitro, tenui sale, & ijs quæ cutem rodere, vellicare, & extenuare posse, necnon humiditatem intus contentam attrahere deprehenduntur. Sunt autem multa à veteribus inuenta, nos verò etiam huius pulueris magnum fecimus experimentum.

Smegma, aut puluis egregius: vocant autem quidam ipsum Indum, alii Asclepium.

Puluis, qui tophos emendat, atque ad laxos tumores, cum aceto inductus, bene facit. Necnon ad eos qui humidum caput & thoracem habent, item ad lepram valet, alphum, spirandi difficultatem: & alia vitia quæ ex capite aut thorace, vt quod causam habent vitiatam materiem, & copiosam, repellat ruborem in cute magnum, excitans

humores prauos vitiososq́ue, impactos, & ferinos digerēs, articularijs & stomachicis accommodum. Et qui perpetuò ipso vtitur, podagra laborare non permittit vel coxæ dolorem experiri: item ad pruriginosa impetiginosaq́ue corpora facit, pilos extenuat, ac vocatur Isotheos, quasi dicas, æqualis Deo: quoniā etiā ad elephāticos conducit. habet ipsius compositio in huc modū.

Descriptio pulueris Indici.

Salis cappadocici, salis communis, salis amari, salis ex nitri fontibus, salis tragasai, nitri alexandrini, aphonitri, aphronitri, pumicis, adarcæ, singulæ libræ: lapidis asij floris, aluminis liquidi, aluminis scissilis, nardi Gallicæ, veratri albi & nigri, herbæ lanariæ, feculæ, hoc est fecis vini combustæ, radicis chamæleontis, sulphuris viui, staphidis agriæ, sinapis, aluminis, iunci angulosi, piperis, terræ cimoliæ, seminis viticis, baccarum lauri siccarum, gallæ omphacitidis, lupinorum farinæ, lomenti fabarum, cumini, singulorum omnium vnciæ tres: pyrethri, iunci rotundi floris, thuris masculi, gummi, iridis Illyricæ, cucumeris syluestris radicis siccæ, marrubij sicci, sepiæ testæ, fœnugreci, cnici, grani cnidij, costi pulegij, graminis sicci, brioniæ, singulorū vnciæ tres: sapsuchi vnciæ: folij vnciæ duæ. Sales & nitrum olla recenti super ignem torreto: reliqua siccata contūdito, incernitoq́ue. Vtantur autem ægri subinde in

balneo

balneo: cùm iam sudare incœperint, tunc caput decocto radicis salicis abstergi curato. Hic puluis præstantissimus est, & valde efficax, præterquàm calida intemperie affectis, & fluxionibus ex biliosó & acri humore, necnon calido sanguine excitatis. Omnibus autem alijs fluxionum vitijs accommodari potest, ijs etiam psilothra in balneis adhibere admodum conducit, qui ex pituitoso humore podagra laborant: maximè in quibus summa cutis extenuari desiderat.

Psilothrum nobile ad podagram, quo pili abolentur.

Thuris, mastiches, lapidis asij floris, pumicis tosti, alcyonij, staphidis agriæ, cymoliæ, veratri, sampsuchi, spumæ argenti, amyli, singulorum vnciæ tres: spicæ nardi vncia: garyophylli vnciæ duæ: vtitor puluere, aut cum cremore ptisanæ & oryzæ, vniuscuiusque seorsim cocti. Sit autem mensura vtriusque æqualis saponis Gallici vncijs sex ex cremore solutis calefactisq; antea. pulueris cochlearia quinque inspergito, calcis viuæ & in...ta libram: auripigmenti, sandarachæ, singulorum sescunciam: ac vbi penna probaueris, vtitor. Hæc sanè valida etiam in maximis tumoribus adhibere conuenit: ad moderatos autem

tumores laxos, etiam loleacea farina cum aceto induĉta, probè auxiliatur. Similiter etiam adeps suillus cum calce viua in pila subactus, vt malagmatis substantiam induat, optimè discutit laxos tumores, omnesq; inflammationes, præsertim in genibus: item mala punica acida coĉta, lauigataq;, & post coĉtionem applicata. Quin & ipsa theriace, si cum vino quodam tenui illinatur, probè discutere, comprobata est. Tantum de podagra ob pituitosum humorem proueniente interpretati, dicamus etiam quomodo dolor ex sanguine in articulis obortus curari possit.

Si podagra ob sanguineum humorem consti-tuatur.

Quòd si humorem, qui in articulos confluxerit, sanguineum esse suspicemur, vbi quidem nihil prohibet, vacuationem quæ per venæ seĉtionem adhibetur, tentato. Hac enim ratione multos noui, aut in totum morbo liberatos, aut raró fluxionibus correptos, eo quòd non neglexerint, sed veris statim initio sanguinem sibi detrahi curarint, non solùm vacuandi, sed etiam præseruationis causa id facientes. abstinendum eis à cibis va-

bis valentis materia, & qui sanguineum humorem magis adaugent. Norunt igitur hæc, etiamsi ego non scribam, omnes medici, quòd carnes cunctæ, & ex his adhuc maximè suilla, & vina dulcia, in vniuersum omne alimentum copiosum, animi hilaritas, & motus mediocris, id efficere solent. Si itaq; ambo obseruet quispiam, nempe vt vere ineunte sanguinis vacuationem adhibeat, & cibis illum copiosum gignentibus abstineat, corpus autem continuè etiam exerceat, impigerq; ad omnem motum fuerit, quomodo is hac ratione non liber à recrementis erit? quando autem vacat recrementis, quomodo non fluxionum expers permanebit? cùm nihil sit quod adhuc in articulos defluere possit. Caterùm vtantur tales tepidæ aquæ potu magis, omniq; ratione victus refrigerante, & quæ sanguinis generationi aduersari queat. Ac multos noui ex his, qui cum vino tantum abstinerent non amplius morbum fuisse expertos. Hac ratione copiosum vinum multo sanguine præditis inimicum est. Commodum igitur est ipsos talia deuitare, atq; si in totum negligant, certè vere & æstate hæc obseruare conentur. Hæc igitur generatim facere conuenit, in quibus defluxio à sanguinei humoris copia prouenire consueuit. Quoniam verò nonnullos, etiam ex victu parum obseruato

defluxione corripi contingit, necesse est ideo curationes particulares interpretari, quibus inflammatione obsessis opitulari oporteat.

De remediis quæ locis inflammatis inducuntur.

Sciendum igitur est vtraque in particulis fluxione iam tentatis præcipienda esse, nempe vt id quod in inflammatione continetur, refrigeremus, & discutiamus. Optimè igitur in his valet cataplasma, quod ex semperuiuo paratur, aut cortices mali punici, rhus & polenta in vino cocta, inductaq́ꝫ. Etenim id quod influit repellere, & quod iam continetur, discutere, & exiccare statim abundè possunt: item particulis imbecillis robur adÿcere, vt ea quæ ad ipsa mittuntur, rursus remittant. Porrò coqui ex vino probè debent mali punici cortices, rhus, & semperuiuum. Accuratè verò læuigata vnà simul cum polenta misceri. Liquidum autem ipsum remedium & læuigatum mediocriter affectis particulis imponere conducit: æstate quidem frigidum, hyeme autem tepidum. Itaqꝫ per initia accessionis, & cùm dolor adhuc moderatus est, hæc adhibere vincit: sin autem auctus fuerit, fomento ex cera, quod cerembroche dicitur.

vtend

vtendum est. Habet in hunc modum. Sapæ partes duæ: rosacei pars vna: ceræ minimum, vt fomentum tantummodò crassius efficiat. Excipiantur autem omnia lanis succidis, imponanturq́ per hyemem quidem tepida, in æstate verò frigida. At si inflammatio in alto fuerit, etiam nitri paulum, & olei dulcis loco rosacei sapæ admisceto, magisq́ proficies. Si dolor remanet, etiam cataplasmate ex brassicæ folijs vteris, habet in hunc modum. Folijs brassicæ coctis læuigatisq́ diligenter fecem aceti, ouorum crudorum lutea duo, & rosacei paulum adijcito: ac mixta omnia simul, læuigataq́ inducito, continuè immutans medicamentum: ac vehementes dolores multum lenies, beneq́ facies, si etiam spongiam vino mediocriter astringente imbutam affectis particulis superimponi iusseris. sin tale vinum desideretur, posca madefactam. Non autem superfundantur partes ijs quæ ex polline farinæ, aut ordeacea farina constāt. Omnia enim hæc istis sunt inimica, præsertim in quibus copia articulos offendit, doloremq́ excitat. In quibus enim totum corpus recrementis vacat, non alienum est, cùm magnus dolor vrget, etiā cataplasmatis ex farina ordeacea vti. sint autem farinæ quidem ordeaceæ partes duæ: seminis lini pars vna. immutētur frequētius. humidiorib. autē,

 & non

& non admodum feruentibus Vtendũ, quemadmodum medici faciunt, non solum articulos, sed etiam alias particulas admodũ ardentibus farinis obducentes. ignari, se cutẽ magis adurere & siccare, quàm aliquid humoris subiecti discutere. Porrò quòd cataplasmata, quæ largius coquuntur, præsertim quæ oleum in coctione recipiunt, magis siccent, manifestum est ex piscibus & carnibus, quæ oleo frigentur: quippe siccantur, & torrentur. Non conuenit igitur temerè cataplasmata ardentia & feruida inducere, nisi totum corpus sit recrementis Vacuum: neq; cum adhibes, ardentibus Vti, & feruidis. Ego Verò affirmo, ne astringentibus quidem & repellentibus in affectis partibus Vtendum esse, nisi totũ prius corpus recrementis liberaueris Nam quod articulis influit, ne ad principales particulas recurrens suffocationis causa fiat ægro, periculumq; mortis adferat, metuendum est. Siue igitur discutientibus, siue repellentibus Vti Velis, totũ corpus recremẽtis Vacuare properato.

De tophis.

Quoniam Verò etiam tophi, qui Græcis pori dicuntur, plerisque articulis fluxione tentatis oboriuntur, siue ex inordinato quorundam ciborum esu, Vnde incoctus & crudus humor colligitur, siue continuo torporem facientium, & anodynorum, hoc est dolorem tollen

tollentium medicaminum vsu:consentaneum est, vt sciamus, quibus etiam in his, & quando vtendum sit medicamentis quæ tophos dissoluere prædicantur. Si igitur calida intemperies materiam nimium adussans, atque adurens, tophos generare videatur, calefacientibus in his, & acribus medicamentis vti non oportet. Et si enim hæc procreatos iam lapides dissoluere videbuntur, tamen efficiunt, vt etiam alij calculi obnascantur. Quare si quis his ad lapillos iam creatos discutiendum vtatur, statim rursus ad ea quæ mediocriter calefaciunt, & modicè diffundunt, dissoluúntque, transeat, abstineatq; in posterum siccantibus, tum cibis, tum antidotis, quæ corpus calefacere, & immoderatius siccare solent omnia enim ista tophos magis his generãt, quàm dissoluunt. At quibus non adest calida intemperies, sed frigidiores, crassiores, crudioresq; potius humores in articulis inferuntur, his omnia hæc quæ & extenuare & calefacere possunt, opitulantur: & si quis ipsis vti velit, hic etiam natos iam lapillos consumere, & ne alij nascantur prohibere poterit. Ego sanè noui quendam, magnos tophos in articulis expertum, consanuisse adeò, vt etiam citra impedimentum incederet, eo quòd antidotum continuè assumeret. Antidotum verò, quòd per totum annum bibebat, hoc est.

Antid

Antidotum ad tophos.

Centaurei vncia quinque, chamadryos vncia nouem: hyperici ✠ totidem: aristolochiæ rotundæ, gentianæ, petroselini, agarici, phu dulcis, meu, singulorum vncia 3. spicæ nardi vncia. Excipito melle, datoq; ex tepida aqua. Ac alium quendam noui, qui cùm tophos habere incœpisset, non alios amplius nasci permisit, eo quòd decoctum biberet, cruda crassaq; recrementa extenuans. Erat autē decoctum quod bibebat, ex eiusmodi herbis compositum: origano & chamepitÿ, quarum neutra calido & bilioso recremento præditis conuenit. At quia magna auxiliorum, quæ tophos dissoluere consueuerunt, differentia existit, alia siquidem ex acribus admodum conficiuntur, alia ex ÿs quæ magis emolliunt, diffunduntq; largius: commodum est, vt horum quoque discrimina vobis exponamus, vt pro diuersis ægrorum temperamentis. & tophorum articulos obsidentium magnitudine & malitia liceat vobis medicamenta, vnicuiq; congrua, ex ÿs quæ hoc lo lo à me conscripta sunt, deligere.

Cera

Ceratum excellentissimum, tophos articulorum dissoluens, adeò vt neque an oborti fuerint adhuc appareat.

Aphonitri vnciæ octo: terebinthinæ vnciæ duodecim: ceræ vnciæ quindecim: olei veteris vncia vna & vigintiquatuor lixiuij quo piliarij vtuntur lanis succidis abluendis, quod etiam nonnulli protostacton Græcè appellant, vnciæ sex. Vtitor vt præstantissimo & [illegible]obato.

Aliud vsu probatum.

Aphonitri, terebinthinæ, lixiuij quo lanæ succidæ abluuntur, propoleos, singulorum vnciæ quatuor: ceræ vnciæ nouem: colophoniæ libra: olei veteris vnciæ sedecim. Mixtis vtitor, & in tophis & abscessibus admodum subitò auxiliantur. Commoda igitur hæc sunt & plurimis experimentis comprobata. sed his adhuc multo efficacius est, quod ex cinnabari, salis flore, & alijs plurimis metallicis paratur, cuius descriptio hoc pacto habet.

Medicamentum dia cinnabareos.

Argenti spumæ libra: olei veteris ✶ sextarius: squamæ æris vncia: æris combusti vncia: cinnabareos scrup. octodecim: magnetis viui vncia: lapidis phrygij drachmæ sex: lapidis pyritis vncia: thuris vncia: aloes vnciæ duæ semis:

galbani

galbani sescuncia: cadmiæ Vncia: diphrygis Vnciæ duæ: æruginis rasæ Vncia: suffiminis ammoniaci semuncia: lapidis onytis scythici scrupuli octodecim: lapidis hæmatitis Vncia: propoleos libra, sescuncia: lapidis perdicitis Vncia: betonicæ Vncia Vna, scrupuli octo: gentianæ Vncia: aristolochiæ longæ semuncia: chamæleontis nigri Vncia: dictamni sescuncia: resinæ siccæ libra Vna, & semis: adipis struthiocameli libra: lapides cum spuma argenti teruntur seorsim, adiectis salis floris libris duabus: donec omnia dissoluantur. Hoc medicamentum plurimis experimentis probatum est, nõ solùm in condylomatis, sed etiam strumis, ramicibus aquosis, hydropicis, lienosis, alijsq; plurimis & maximis Vitijs, quorum hic mẽtionem facere superfluum est. Hoc solum sciendum est, ad omne id Vitium accommodum appellari, eo quòd in Varios Vsus ipsum adhiberi, omnes medici confitentur: ac mirum est idem, præterquàm quòd non calefacit, etiam articulos non Valde exurere, sed etiam tophos in ipsis discutere solere. Hoc sanè efficax est medicamentum, sed non facilè paratur. At quod ex auellanis constat, dialeptocaryon Græcè dicitur, ambo consequitur. etenim & facile paratu est simul, & efficaciam obtinet. Compositio eius in hunc modum habet.

Medica

Medicamentum dialeptocaryon.

Lixiuij piliarij vnciæ sex: auellanarum vnciæ nouem: aphonitri, saponis Gallici, singulorum vnciæ quatuor: mellis vnciæ tres: ouorum albumina sex: olei veteris libra: ceræ vnciæ decem: terebinthinæ vnciæ septem. Licet medicamentum multis vtile efficere, si interim vires ipsius remittas, interim intendas. Moderatius namque erit, & corporibus mollioribus accommodatum, si medicamenti, quod ex melle fit, partes duas adijcias, vnam verò medicamenti iam dicti: item si emplastrum dia anemones adiunxeris, vbi id quod ex melle constat, desideratur. Erit tibi etiam hoc pacto blandum, & citra rosionem efficax ad maximos tophorum affectus, variósque corporum habitus, vt non multis & diuersis auxilijs indigeant. Quæ cùm ita sint, non opus est multorum medicaminum hic meminisse. Noui autem ego, me emplastrum ex cerusa factum medicamento adiecisse, eo quòd æger ipsius rosionem minimè ferre posset, ac mihi opus pulchrè successit. Nam vtrisq; æger oblectabatur, tum lenitate, tum efficacia medicamenti. Si quis igitur ita considerare velit licet ei tutò, & citra noxam ipsum, prout corpora sensilia sunt & pro diuersis habitibus, vitijsque.

admo

admouere. Ipse verò diuinissimus Galenus meminit etiam se tophos veteri caseo dissoluisse. Habet autem vsus hoc pacto. Vsus sum in articulario tophos in ipsis articulis habente caseo antiquissimo acerrimoq; suillæ carnis salsæ decocto intincto, ac in pila subactum tophis imposui, & valde profuit. Nam cute vltrò citra sectionem dirupta particulas promptè, & citra noxam quotidie tophis liberauit, refecitque.

De antidotis, quæ somno dolorem leuant, anodyna vocantur, & medicamentis purgantibus.

Quoniam verò nonnulli, siue ob maximam rerum necessitatem, siue quòd dolorem ferre nequeant, omnino requirunt, vt medicamentum aliquod ipsis dolori leuando idoneum exhibeamus: commodum erit etiam de his tractare, quando & quomodo ipsis vtendum sit: item antidota ab ipsis exposita, quot simplicia, quotq; composita existant. Cerata igitur extrinsecus ex opio parata, quæ veteres etiam à dignitate, chiliochrysus vocare dignantur. Verùm ego, etsi vim mitigatoriam habent, non ipsis adeò vti consulo, nisi magna admodum vrgeat necessitas, & calida valde intemperies. Bibunt autem nonnulli etiam id quod vocatur diabermodactylu, aiuntq; doloris leuationem

nem

nem inde fieri, dum ex ventre quadam aquosa euacuat, vt etiam ægri statim inambulare velint. Atque hoc est verum, raróque idque titulo promittit, non euenit: sed habet etiam aliquid quod offendat: quoniam efficit, vt ij qui bibunt, crebrius fluxione irritentur. Hoc igitur ne fiat, nonnulli admiscuerunt cuminum, masttichen, gingiber: alij verò etiam euphorbium, arbitrati illud refrigeratorium quippiam, & torporis inducendi efficax obtinere. Alij non adeò verum hoc esse dictitant, non enim ita purgare posset, si tantam refrigerandi facultatem haberet, vt torporem queat inducere. sed falsum esse arbitror. Omnes enim qui biberunt, eo die stomachum cibis qui offeruntur non oblectari causantur. Idonea igitur sunt quæ ex cumino gingibere & pipere participant, & malicia ipsius, qua stomachum offendit, resistunt: sed nullum adeò, vt aloe ipsi adiecta opitulari potest. Ego huius compositionem, & eorum quæ veteres inuenerunt, vobis exponam, ne ignoremus nos, neque ab alijs ea discere cogamur, sed is qui velit pro arbitrio vti hinc queat facilè colligere.

Descriptio purgantis medicamenti dia hermodactylu simplicissima.

Hermodactyli drachma: gingiberis siliquæ

nouem: piperis siliqua duæ: anisi totidem. hæc omnia vna vice dantur. Sin autem ventrem copiosius subducere cogitas scammoniæ quatuor siliquas admisceto, & citra molestiam purgat, agrosq; dolore leuat.

Aliud diahermodactylu.

Hermodactyli vnciæ tres: cumini scrupuli tredecim: gingiberis scrupuli duodecim: piperis scrupuli decem. dantur scrupuli quatuor.

Aliud ad idem.

Hermodactyli scrupuli quatuor: gingiberis scrupuli sex: cumini siliquæ quatuor: piperis siliquæ quatuor: anisi siliquæ quatuor: lachrymæ scammonij siliquæ octo. Dantur scrupuli quatuor ex mulso. Hoc medicamentum efficit, vt ægri statim incedant. Satius autem est ipsis dare morbo incipiente, vel declinante.

Aliud valde bonum, experientia à nobis probatum.

Anisi ✠ cumini singulorum scrupuli duodecim: piperis albi & nigri, singulorum scrupuli duo: gingiberis scrupuli quatuor: euphorbij scrupuli quatuor: mastichæ scrupuli sex: casiæ scrupulus-: hermodactyli siliquæ quatuor. Hæc omnia vna vice ex aqua temperata dantur.

Aliud

Aliud, quod Iacobus Psychrestus exhibebat.

Hermodactyli scrupuli quatuor: scammonij scrupuli duo: dato potui ex aqua tepida, Vbi ægrum Victu prius commode præparaueris.

Egregium antidotum, quod Theodotius philosophus exhibebat.

Hermodactyli siliquæ quatuor: cumini aethiopici scrupuli quatuor: anisi scrupuli tres: sij herbæ scrupuli sex: agarici scrupuli tres: musci siliqua: phu scrupuli tres: masticha scrupuli duo: gingiberis scrupuli tres: spicæ nardi scrupuli duo: cnici scrupuli sex. Dantur scrupuli quatuor, cum hydromelite. Præstantissimum est hoc medicamentum, ac plurimum à multis alijs medicis comprobatum. Oportet autem etiam ægrum Victu prius præparare, atque ita duo Vel tria ouorum lutea, panis exiguum, & gallinæ pectus exhibere. deinde hora Vna interposita, aut multum duabus, ad balneum ducere, ac loto reuersoq; domum ita antidotum, [illegible] est, debito pondere propinare. Hæc ratio Victus in omni medicamento exhibendo Vtilis experientia apparuit. Neque enim hoc pacto medicamentum stomachum attingit, sed etiam Ventrem longè facilius potest subducere. Tantum in hermodactylo

nos experti ſumus, ac medicos noſtri temporis exhibere ſpectauimus, atque ego longo tempore his vſus ſum. Poſtea autem aloen ei admiſceri vtiliter ſum expertus, ac tentaui orbiculos magis fingere, quàm potionem offerre. Etenim præterquàm quòd ægris dolorem auferunt, etiam prohibent, ne crebris ipſi fluxionibus afficiantur. Deſcribũtur ipſa in hunc modum.

Catapotia ex hermodacty lo, & aloe.

Aloes ſcrupuli duo: ſcammonij ſcrupuli quatuor: cucumeris agreſtis ſeminis ſemuncia: hermodactyli ſemuncia. dantur ſcrupuli quinque aut ſex, pro viribus.

Aliud eadem efficiens, tum in articulariis, tum habitu pituitoſioribus.

Aloes, colocynthidis, ſcammonij ſingulorum ſemũcia: hermodactyli vncia ſcrupul. quinque, aut ſex, catapotia fingens, pro virium ratione dato. Cum autem emollientia aluum catapotia efficere voles, hoc pacto componito.

Catapotia emollientia.

Aloes ſiliquæ quinque: lachrymæ ſcammonij ſiliquæ ſeptem: hermodactyli ſiliquæ tres: cucumeris agreſtis ſeminis ſiliquæ tres. Omnia tria excipito roſato, aut rhodomelo, fictaq́ catapotia dato non modò podagricis, ſed etiam alijs, quorum aluum cogitas ſubducere. Omnia enim

enim nihil adferunt molestiæ, nihilq́ ingratum ac insuaue, cùm deuorantur, obtinent. Sciendum autem, non solùm potionem ex hermodactylo ad podagrici doloris leuationem parari, sed etiam alia esse pleraque, ex quorum numero antidotum ex coronopodio quoque habetur, quod & ipsum meo iudicio non ita vt hermodactylus stomachum offendit: mitigat autem similiter, si non amplius, certè non minus. Datur quaternis scrupulis, interim quidem per se, interim verò cũ piperis granis quadraginta. Multi sanè in hunc modum composuerunt, alij verò etiam pluribus adiectis vtilius medicamentum reddiderunt: descriptio ipsius ita habet.

Antidotum diacoronopodiu.

Gingiberis scrup. duo: piperis scrupulus: agarici scrupuli tres: cnici partis interioris scrupuli 4. coronopodij radicis scrupuli sex. Contusa incretaq́ reponito. At sciendum est, drach. eius exhiberi: ijs autem qui difficilius purgantur, siliquas viginti tres, vel amplius, vel minus. Subducit aluũ omnino septies, vel sæpius. Post euacuationem ægrum in balneum deduces: à balneo nutries ouis, & pane. Hoc quoque scire oportet, medicamentum istud etiam in magnis accessionibus datum, dolores mitigare.

Alia potio.

Hæc statim ut accepta est, in ipsa accessione ægrum dolore leuat. Paratur hoc pacto. Erysimi seminis scrupuli quatuor: gingiberis scrupuli sex: coronopodij radicis, amomi, piperis, singulorum scrupuli sex. Redigantur omnia in puluerem, qui ad summum scrupulis sex exhibetur ægro, pridie concoctione bene obita, vel ex rosato, vel ex posca. Nihil minus solet dolores lenire etiam medicamentum ex myuro herba, præterquam quòd stomachum non vitiat, aut articulos offendit: describitur autem hoc pacto.

Medicamentum ex myuro herba.

Sij herbæ, agarici, myuri herbæ, singulæ vnciæ. Dantur scrupuli quatuor: misceatur potioni vna vice dandæ scrupulus euphorbij, ac exhibeatur cum mulso, aut chrysattico generoso.

Aliud generosum, probatum.

Anisi, propoleos, singulorum siliquæ duæ: gingiberis scrupuli quatuor: euphorbij totidem: mastiches scrupuli sex: casiæ scrupulus: hermodactyli siliquæ quatuor. Hæc omnia potui dato vna vice ex tepida.

Aliud, quemadmodum Iacobus Psychrestus.

Hermodactyli scrupulus: lachrymæ scammonij scrupulus. Aegro prius humidiore victu nutrito, datur ex tepida.

Antido

Antidotum podagricum, quod vocatur clymax.

Agarici vncia : phu vnciæ duæ: petroselini vnciæ tres : meu vnciæ quatuor : hyperici vnciæ quinque : gentianæ vnciæ sex: aristolochiæ vnciæ septem : centaurij vnciæ octo : chamædryos vnciæ nouem : mellis quod satis est. Datur hoc ad annum.

Aliud antidotum, quod eodem modo podagricis ad annum datur.

Podagricum : medetur pedum, articulorum, capitis, stomachi, oculorum, iecoris, lienis, & renum dolori. Curat etiam difficultatem vrinæ, & callos in articulis concretos summè discutit. Est autem medicamenti temperatura hæc. Rheu pontici vncia: agarici vnciæ duæ: phu vnciæ tres : petroselini macedonici vnciæ quatuor : meu vnciæ totidem : hyperici vnciæ sex : gentianæ vnciæ sex : aristolochiæ septem: centaurei vnciæ octo : chamædryos vnciæ nouem. Dantur viris scrupuli duo, mulieribus vnus. Parato autem in hunc modum. Hæc in pilam coniecta, contusáque singula priuatim, misceto omnia, & rursus pilæ indita contundito, atque ita probè incernito. ac vtitor, vt à nobis per singulos menses ordinatum est. mense ianuario dato diebus quinque, alternatim: februario diebus quinque, alternatim : mar-

tio diebus quinque, alternatim: aprili diebus quinque, alternatim: maio tribus, alternatim: iunio duobus diebus, alternatim: iulio vno die: augusto vno die: septembri vno die: octobri duobus diebus alternis: nouembri duobus diebus alternis: decembri quatuor diebus alternis. Atque sic per menses duodecim, dies triginta sex anno vertente absolutio. At abstinendum est mero, carne suilla, bubula, leporina: item brassica, sinapi, & crudis omnigenis oleribus, hydrogaro. Et bene concoquat æger, qui medicamentum assumet, pedes aqua calida lauet, & oleo inungat: lactis potione, quam tempus exhibet, abstineat.

De mitigatoriis medicamentis, quæ locis affectis admouentur.

Hæc igitur si per os exhibeantur, dolores mitigare solent: eorum verò gratia qui non tolerant, siue quòd stomachus sit affectus, & ea quæ exhibentur continere nequeat, sed protinus in vomitum erumpat, siue propter metum, & alterius medicinæ suspicionem aliquam, exponenda censuimus, quæ & ratione, & experientia vtilia nobis esse demonstrata sunt: habent autem in hunc modum.

Ceratum quod in accessionum statu imponitur, dolore liberans.

Croci

Croci, lachrimæ papaueris, singulorum Vnciæ quatuor: panis, ceræ, singulorum libra: olei sextarius. Crocum, & lachrymam Vino macerato, panem Verò aqua: ac Vbi expresseris, diligenter misceto lachrymæ & croco prius læuigatis: deinde ceram cum oleo liquefactam reliquis misceto.

Aliud ceratum, quod similiter in statu applicari potest.

Ceræ, argenti spumæ Vnciæ duæ: cerussæ tantundem: rosacei, solani succi, singula libra: succo, quousque soluta fuerint, excipito.

Aliud ceratum, & ipsum mitigatorium, ad omnem inflammationem feruidam efficax.

*Opij drachmæ quatuor * cerati, rosacei libra: lacte muliebri opium terito, atque ita ceratum in pila misceto, ac Vtitor, Vt longè optimo.*

Ceratum mirabile, & vsu probatum, de quo etiam alij multi testati sunt.

Olei Veteris sextarios duos, in cacabo lignis sermentaceis coquito, donec Vehementer ebulliant: & turpanæ marinæ Viuæ libram Vnam adijcito, coquitóque, donec olei prædicti modus iterum aut tertiò efferuescat, deinde talpæ animalis, quod nonnulli Calamitem Vocant, sanguinis Vncias quatuor: ac cum turpana incoquito

quito, donec carnes ab ea resolutæ fuerint. & sublata deinde ab igne refrigerato, percolatoq;, ac vitreo vase reponito: cùm vsus postulat, olei quod sufficit, paululum misceto: ac vbi dissolueris, ceratum mollißimum facito, ac in linteolum illitum imponito. Coquito autem oleũ, vt præscriptum est, in domo subterranea, mensis Martij die quinto, nequaquam diem differens: ita namque bene succedet. Tantum de epiplasmatis dolorem tollentibus & mitigatorijs diximus.

Halacia ad concoquendum.

Salis communis libra: piperis vnciæ tres: gingiberis vnciæ duæ: origani vnciæ duæ: hyssopi sescuncia: thymi sescuncia: seminis apij sescuncia: folij, erucæ seminis, laseris, spicæ nardi, petroselini, singulorum sescuncia: fœniculi vncia: salis ammoniaci libræ duæ. In puluerem redigito, ac vtitor.

Aliud.

Feniculi, hyssopi, petroselini, casiæ, ligustici, rheu pontici, myrrhæ, laseris, singulæ vnciæ: piperis vnciæ duæ: salis ammoniaci sextarius.

Aliud buphati.

Piperis vnciæ tres: gingiberis vncia: laseris semuncia: anisi vncia: costi vncia: salis communis libræ duæ: panis quod satis est.

Aliud.

Salis communis libra: salis ammoniaci libra

bræ duæ: piperis albi vnciæ tres: piperis nigri tantundem: gingiberis vnciæ duæ: cnici vncia: ameos sescuncia: laseris vnciæ duæ: folij vnciæ duæ: anisi sescuncia: origani vnciæ duæ semis: hyssopi vncia: thymi vncia, & semis: petroselini seminis similiter: erucæ similiter: piperis longi vnciæ 6. spicæ nardi vnciæ 2. cumini, seseleos, singulæ vnciæ.

Naturalia diuersa ad pedum fluxionem.

Quoniam nonnulli, cùm neque in victu perseuerare, neque medicinam tolerare possunt, cogunt nos in podagra vti naturalibus, & ijs quæ alligantur. Vt igitur optimus medicus omni ex parte instructus sit, & multifariam ægris omnibus opituletur, huc descendi. Cum autem multa sint, quæ id præstare queant, vsu tantum longo probata scribimus.

Medicamentum naturale ad fistulam pedum, admodum celebre, & à multis comprobatum.

Neruos onagri, & apri, & ciconiæ sumito, ac plicatis inde chordis, dextros quidem neruos dextris ægrorum pedibus, sinistros autem sinistris alligato, ac statim dolorem leuabis. Vbi autem dolor conquieuerit, non amplius alligabis, sed vbi rursus dolorem senserit: ac miraberis, quòd neque dolor, neque aliud quid periculo

riculosum subsequatur: quemadmodum multos attonitos fieri conspicimus, vbi pedes fluxionibus tentari desierint. Nonnulli verò ciconiæ neruos alijs non complicant, verum retinent, mittuntq; in phocæ pellem, ac illigant chordis seorsim absque neruis ciconiæ plicatis. pedibus ægri similiter illigant dextros dextris, sinistros sinistris cum luna est in occasu, vel in signo sterili, & Saturnum ingreditur.

Medicamentum præseruans à podagra, & morbo articulario.

Torpedinem viuam cum oleo & aqua in vas æreum, & cacabum conijcito, ne oleum vstum strepitum edat, ac herbam narcissum luna desinente collectam adiungito, ipsámque cum animali incoquens, vsque dum tota dissoluatur, & ossa nudentur: tunc tandem oleum ab aqua paulatim separabis. omnia facito luna desinente, vngitóque ægrum ter die, & siquidem articuli dolent, patiuntúrque, curantur: si verò non dolent, præseruat ea, ne vnquam doleant. Id autem facito, vngitóque ad dies tres, luna omnino desinente. Nam si in alio tempore hæc facias, non succedet.

Aliud probatum.

Puellæ virginis primis menstruis inquinatum panniculum illinito: ac vbi sic aliquando feceris, podagra non laborabis.

Aliud

Aliud, quod pedes & manus præseruat.

Neruos vulturis ex cruribus, ac summis pedibus collectos, ad talos ægri alligato, curans, vt neruos dextri pedis vulturis, dextro ægri pedi alliges, & sinistros sinistro. Similiter etiam cubitorum, manuum, & humerorum neruos, aláſque.

Aliud.

Leporis tali, si alligentur, articularios affectus admodũ alleuiant: oportet autem leporem viuum relinquere. Melius facit etiam cutis vituli marini, si pedibus substernatur. Quin & versum Homericum, Concio turbata est, subter quoque terra sonabat, si aurea lamina ipsum scribas, cùm luna est in libra: præstat autem multo, si in leone inueniatur. Item magnes lapis gestatus, articulariorum dolores curat: similiter etiam aetites si gestetur: præterea cotyledonis radix: item sanguis hirundinis illitus, podagricos dolores mirificè lenit.

Ad podagram.

Vbi initio videris pedes inflammari, allium læuigatum quotidie ipsis inducito, non soluens, donec fuerint exulcerati: deinde vrina pueri impubis, quam calculis marinis candentibus incenderis, omnia inijcito, & vtitor: postea si absinthio pedes obducas, adeò efficax est, vt non amplius podagra infestet.

Remedium à podagra præseruans.

In laminam auream, luna desinente, quæ sequuntur scribito, & neruis gruis inuoluito, deinde simili canaliculo ipsam includito, gestatóque ad talos. meu, treu, mor, phor, teux, za, zon, phe, lou, chri, ge, ze, on. Quemadmodum sol in hisce nominibus firmatur, & quotidie renouatur: ita hoc figmentum confirmatur, quemadmodum prius. Iam, iam, citò, citò. ecce enim magnum nomen dico, in quo conquiescentia firmantur. Iaz, azyph, zyon, threux. bayn. choog. Firmate hoc figmentum, vt erat primum, iam, iam, citò, citò.

Ad podagram, quæ nondum contraxit nodos, admirabile, & probatum.

Chamæleontis caput, & pedes ipsius, extimáque pedum, vel gemuum præscidito: & quæ ex dextro pede habentur, seorsim seruato. & rursus à sinistro pede, extrema similiter præscidito, seruatóque & ipsa primatim. at vbi duos digitos dextræ manus impresseris, pollicem & annularem vngue chamæleontis, similiter & sinistræ manus secundum digitum notaueris, vngue chamæleontis, inquinans sanguine digitorum dextræ manus extrema: dextra chamæleontis, sinistræ autem manus sanguine, sinistra animantis extrema: in exiguum

guum canalem includito, ac gestato dextra quidem animantis extrema dextro pede, sinistra autem sinistro, vsquedum æger curatus fuerit. At chamæleontem præcisis extremitatibus adhuc viuentem panniculo lineo puro inuolutum attingito, ad solis exortum. Sin autem contingat manus quoque prædicto affectu cruciari, attingito etiam manus, ac in exiguos canales indito, curabisque ipsas: facito autem hoc, luna desinente.

Podagricum naturale.

Cornubus ouillis crematis, & ex vino in pila detritis, dextro cornu dextrum pedem inungito, & sinistro sinistrum, & dolores podagricos mitigabis.

Aliud ad podagram, & omnem fluxionem.

Herbam sacram, quæ est altercum, cùm luna est in aquario, aut piscibus, effodito ante solis occasum, radicem non attingens: vbi effoderis ipsam duobus sinistræ manus digitis, pollice & medico, dicas: Loquor tibi, loquor tibi herba sacra, cras voco te in domum Philiæ, vt sistas fluxionem pedum, & manuum huius viri, vel huius mulieris. Sed adiuro te per nomen magnum Iaoth, Sabaoth: Deus qui terram firmauit, & fixit mare fluuijs abundans fluentibus, qui exiccauit vxorem Loth, & fecit eam statuam salinariam, accipito spiritum

ritum matris tuæ terræ, & vires eius, & siccato fluxionem pedum, aut manuum huius viri, aut mulieris. Crastino die, ante exortum solis accepto osse cuiuscunque animantis mortui, effodito radicem, & accepta ipsa dicito: Adiuro te per sancta nomina, Ioth, Sabaoth, Adonai, Eloi: ac in ipsam radicem salis pugillum conijcito, inquiens: Vt sales hi non augebuntur, sic neque affectus huius viri, aut huius mulieris. Item extremam radicis partem ægro alligato, cauens ne madescat, reliquum verò suspendito super crustam diebus tercentum sexaginta. Cùm iam de conuenientibus podagricis auxilijs, curandi ratione, & vsus illorum modò, præterea de naturalibus, quæ experimentis probauimus, perscripserimus, finem libro fœliciter imponemus.

Auxilium podagricum valde bonum.

Myrrhæ siccæ sextula: hermodactyli sextulæ duæ. Trita incretáque, potui ex vino veteri in balneo exhibeto.

FINIS.

CAPITA LIBRI DVODECIMI & APPENDICES.

DE CAVSO, HOC EST ARDENte febri, falsa. Caput III.

nimi defectionem experiuntur.

Si ardor stomachum infestet.

Si ob pituitam animus deficiat.

Si ob frigiditatem animi defectio eueniat.

Si ob caliditatem animus deficiat.

Si ob igneas inflammationes animus deficiat.

Si ob nobilis particulæ obstructionem animus deficiat.

Obstructionis notæ.

Cùm animus ob sectionem abscessus, aut rupturam deficit.

Si ob gaudium, mœrorem & similia, item si ob dolorem animus deficiat.

Si ob ilium aut colum animus deficit.

Si ob virium imbecillitatem animus deficiat.

DE FEBRE HECTICA. Caput IIII.

De marasmode etiam hectica.

Quomodo diaria ab hectica discerni queat & notari.

Quomodo hectica à putridis discerni debeat.

Quomodo continens ab hecticis discernatur.

Notæ hecticarum maximæ.

Notæ hecticæ in marasmodem febrim

SI EX SYNCOPE MArasmus obtingit. Caput V.

DE TERTIANA. Caput VI.

DE QVOTIDIANA.
Caput VII.

DE QVARTANA. Caput VIII.

alius, ſuccurens curanſq; celerrimè: elicit enim ſudores, atq; ita morbo diuturno ægrum liberat.

ALEXANDRI TRALLIANI LIBER DVODECIMVS,

IOANNE GVINTERIO Andernaco interprete.

DE FEBRIBVS. Caput I.

CVM postulaueris à me, charissime Cosma, vt curationes, quas in diuersis morbis frequenter sum expertus, tibi exponerem, non grauatè obtemperaui: vt qui fatear iure me gratiam vtrisque, & tibi & patri tuo pro beneuolentia, quam subinde mihi benignè præstitistis, debere. Hic enim protinus ab initio non in artis modò operibus, sed etiam in vniuersis vitæ negocijs commodus mihi fuit administer: tu verò cùm apud barbaros degeres, neutiquam me propter casus euentusque rerum quæ nos vrserunt, negligendum censuisti. Quare etiam senex in posterum vobis morem gero: & cùm non amplius laborem ferre possim, librum

brum hunc conscribendum, & experimenta, quæ longo vsu atque exercitatione in hominum morbis à me sunt comperta, in commentarium redigenda putaui. Oblectabit autem non paucissimos, qui hæc citra inuidiam inspicere voluerint, accurata ista docendi ratio, breuitasque simul & perspicuitas dictionis. Studui enim, quantum licuit, verbis vti communibus, magisque perspicuis, vt etiam vulgaribus liber esset dictione ipsa facilis & explicatus. Exordium itaque à Diarijs febribus sumemus, diuinissimi Galeni doctrinam pro viribus hîc quoque imitantes. Quòd sanè febris essentia, substantiaque, & natura nihil aliud sit, quàm tum cordis tum arteriarum calor naturali contrarius à præstantissimis medicorum, Galeno potissimum & Hippocrate est demonstratum. Quare huc Erasistrati opinionem adducere, Asclepiadisque, & aliorum medicorum chorum, superuacaneum existimaui. Quòd autem rationi consentit, febrim à corde potius quàm ab alia corporis nostri particula proficisci, multis licet argumentis colligere. Siquidem febris natiui caloris est mutatio: natiuus autem calor in corde existit: constat etiam febrim in corde sedem habere. At quoniam febris est non solus absolutè calor naturali contrarius, sed in materia quadam

V 5 subsi

subsistit: materia verò triplex genere in nobis habetur: manifestum est, quòd febris quoque in tribus consistere materijs cognoscetur: in spiritibus nempe, humoribus, & solidis particulis. Si igitur spiritus immutatus fuerit, febrim parit ex illo prouenientem, quam Græci ephemeron, nos diariam appellamus: sin autem humores, eam quæ putredini fertur accepta: si verò particulæ solidæ, hecticam efficiunt. Dicamus itaque de vnaquaque, quid sit, & quomodo species eius dignosci, optiméque possit curari. Exponamus autem primùm diariam, vtpote omnium simplicissimam, quæq; simul vniuersis magna ex parte hominibus superuenire consueuerit.

Diariarum notæ.

Febres diariæ cùm ex spiritibus habeant originem, nihil stabile, neque firmum continent, sed vti celeriter generantur, ita etiam soluuntur: vnde & diariæ vocatæ sunt, ad vnum vsq; diem, aut paulo diutius interdum durantes. Notari verò ipsæ hoc pacto debent, ex tactu, vrinis, & præterea etiam pulsibus. Ex tactu enim caloris copia nobis innotescit: cùm is sola quantitate increuerit: vt spectare licet etiam calorem, qui in balneo excitatur. Ex vrinis autem, quoniam his per initia morbi manifestas concoctionis no-

tas

tas repræsentant, quod in nulla aliarum febrium inesse solet. Ac pulsus harum celerem arteriæ & eleuatam diastolen, tardiorem verò systolem obtinent. Nam refrigerium magis quàm recrementorum expurgationem requirunt. Iam eiusmodi febres statum quoque habent æquabiliorem, & declinationem, quæ in purum interuallum, perfectamq́ integritatem desinat. Habentur autem aliæ quoque notæ febrium, quæ ob spiritus constituuntur: verùm hæc quoque abundè speciem febris declarare vobis, & alijs à febribus possunt secernere.

Diariæ curatio.

Diariæ febres cùm communem habeant generationem, quantum ad ipsas attinet, communem quoque curationem recipiunt. At quoniam non vna earum causa, sed plures & variæ esse solent, de his dicendum arbitror. Etenim laßitudo, frigus, repletio, inedia, vigiliæ, ciborum in ventre corruptio, vlcera, & omnes, vt ita dicam, antecedentes causæ, hasce febres producunt. Quandoquidem igitur non vna febris diariæ efficiens causa existit, sed plures, conuenit etiam, vt nos non paucas quasdam curationes, sed complures vnicuique speciei conuenientes exponamus.

De his

De his qui ex laſsitudine febricitant.

Qui ob laßitudinem febricitarunt, plerunque medicos non expectant, ſed ſtatim vbi febrim declinaſſe ſenſerint, ad balneum proficiſcuntur, tanquam à natura quadam edocti optimum præcipuumq́ remedium eſſe defatigatis lauacrum. Hoc autem plerique etiam medicorum inconſideratè faciunt, & nulla ratione habita ad lauacra trãſmittunt: vnde interim non paucos inſigniter offendunt. Si namq; corpus recrementis vacuum, neque plethoricum, aut vitioſis obnoxium ſuccis inuentum fuerit, maximè iuuantur, nec alterius indigent curationis. Quibus autem corpus omnibus ex æquo ſuccis ſcatet, plethoricum appellant, & vitioſis infeſtatur, quod cacochymum dicitur, putredіniq; eſt opportunum: vt hinc non modò ſpiritus, ſed humores quoque antea incaluerint: vice verſa plurimum offenduntur, & in febres putridas promptè incidunt, præſertim ſi victu vſi ſint minus curioſo. Ne igitur idem nobis quod illis accidat, primùm notas earum perſequi oportet. Nonnullæ igitur earum ſunt exquiſitæ, nonnullæ verò non exquiſitæ: cùm ſint in putridas prolabuntur. Sic enim nunc & lauare & nutrire probè, nunc contrà lauare

rectè

rectè poterimus.

Curatio eorum qui ex lassitudine febricitant.

Quoniam ex laßitudine febricitantes diligenter planè humectandi sunt, & refrigerandi, fiet id commodè balneis temperatis, victu & vnctionibus, quæ nullam discutiendi vim obtinent. Nam in his omnia facere oportet, quæ humiditatem potius augere, quàm ex corpore auferre possunt. Quare neque corpus multum perfricare, neque tepida ex solo oleo Vnctione, sed ex hydrelæo magis vti oportet. Quippe id liberalius, quàm ipsum oleum per se humectat: & penitius in corpus ab aqua transmittitur, refrigeratq; articulos excalfactos, & feruidos ex nimio labore effectos. Quocirca neque vngere in aere calido, neque perfricare conuenit: sudoribus enim manantibus, ne humectare quidem prorsus vnctio poterit, vt quæ cum eis à corpore decidat. Præstat autem meo iudicio multa tepida sudorem eluere, & ægrotantem in exteriorem domum egressum strigili abstergere, atque ita hydrelæo perungere: deinde exiguo spacio interposito intrare ipsum, & in calentis aquæ solium descendere, ita vt neque integram omnino horam in aere perseueret, sed tantùm transire videatur. Sic enim humectabitur: & metuen

metuendum non erit, ne perustus incensusq; ab aere, aliam rursus febrim acquirat. Hæc sanè medendi ratio omnibus ex laßitudine febricitantibus conducit, præsertim ijs qui calidiore sunt tēperamento. Ignoro igitur, cur diuinißimus Galenus oleo quidē tepido duntaxat vsus fuerit, aquā verò ei miscere vitarit. Licet enim & frigidam ei aquam, præterea etiam tepidam admiscere. In summa, vt cuiusque temperamentum est, calorisq; & siccitatis ex laßitudine orta excessus, ita quoque vnctione vtendum erit. Quòd si verò iterum rursus lauare ægros volueris, eodemq; modo perungere, & in calidæ solium demittere, & in eo aliquandiu immorari, valde quidem ipsos hac ratione iuuabis, vt reuersi à balneo, laßitudinis omnisq; intemperiei prorsus obliuiscantur. Atque hac ratione etiam in ijs vtendum erit, qui ex vigilijs febricitarunt, item qui ex mœrore, & in illis qui ex morbo se recolligunt. Restat nunc, vt de his sermonem instituamus, quibus, cruditas superueniens febrim diariam excitauit.

De his qui ex cruditate febricitant.

Cruditas ex caliditate, magis autem ex frigida intemperie generatur. Notatur facilè ex ructu, nidoroso quidem in his, quibus calidit

liditas cruditatem induxit: acido verò, quibus frigiditas illam peperit. At non solùm ructus, sed etiam aliæ omnes notæ attendendæ sunt, ætas inquam, temperamentum, studia vitæ, & reliqua totius victus ratio. Neque enim si ructus est nidorosus calidam iam quoque cruditatem esse prorsus suspicabimur. Interdum enim ex ingestorum etiam qualitate fuit excitata, vel cùm ægri ipsi nidorosum aut melleum quid in cibo antea assumpserint. Quin nec acidus ructus omnino suspicionem nobis præbet, vt frigidam intemperiem dicamus: quippe etiam acidus cibus, & acerbus frequenter efficit, vt ructus acidus appareret, interim verò caliditas quoque: nam acidus ructus non solùm ex frigiditate, sed calida etiam intemperie generatur. fieriq; non potest, vt eiusmodi cesset ructus nisi quis refrigerante & humectante victu vsus fuerit. Conuenit igitur cruditates ex omnibus iam commemoratis internoscere: atque vbi sic discretæ fuerint, firmam earum curationem aggredi.

De ciborum corruptione ex caliditate, & nidoroso ructu proueniente.

Qui sanè ex caliditate ciborum corruptionem, nidorosamq; cruditatem sustinuerunt, eaq; de causa in febrim diariam inciderunt, ijs nō calefacientes cibi aut potus adhiberi debent

bent. Etsi enim exiguo tempore mitigari, lenirique videbuntur, flatibus qui infestabant dissipatis, postea tamen occasionem præbent, vt febris diaria magis incendatur: interim verò, vt etiam febris, quæ ex humorum putredine oriri solet, rursus subsequatur. Ne igitur hæc eueniãt, congrua victus ratio præscribi, & curatio quæ econtrariò repugnet, adhibẽda est. Quippe fieri nequit, vt affectus qui infestat, ex toto conquiescat, & veluti radicitùs excindatur, vbi causa quæ ipsum efficiebat, prius non fuerit sublata. Quare si tibi cibus, qui ad nidorosam cruditatem inclinauerit, suspẽdi adhuc in vẽtriculo videatur, tunc potioni aqua calida potissimum est sumenda. Hæc namque partem humorum eluere, abstergere, & ad inferiorem ventrem propellere, partem verò vt in corpus etiam distribuatur præparare, & præterea spiritum iam siccum, incensúmque temperare & lenire, meatúsque laxiores efficere potest. Haud noui, an quis hoc præstantius remedium, ijs qui ex calida intemperie cruditate laborarunt, eóque in diariam febrim inciderunt, excogitare possit. Quòd si verò cibi corrupti non in ventriculo hærere tibi videantur, sed per aluum egeri, rursus hic non solùm non impediri, sed etiam adiuuari debet, quò ea quæ corrupta sunt, per ventrem potius queãt excerni. Sin autem immod

moderatius per aluum ferantur, rodantq́ intestinum, etiam hic ad balneum ægros ducere conuenit, & ventris iecorisq́ regionem potißimum vino melino perungere, & pane ex aqua calida nutrire. Porrò iniĳciatur in eam & apĳ & coriandri radix: verùm apium non multum decoquatur, sed protinus antequàm ferueſcat auferatur. non ſemel autem eam in calidam, ſed ſæpius intingas. Si verò caliditas, aut inflammatio quæpiam ventriculum obſederit, neque radix apĳ, ſed coriandri tantùm immitti debet, vel offa panis calida iterum aut tertiò intincta eſui per ſe exhibeatur. At ſi venter copioſius profluxerit, vt deinceps vires debilitentur, etiam omphacomeli, aut hydromelum, aut hydroroſatum dabitur. Sin autem nulla inflammatio ventriculi os obſidere videatur, vini cnidĳ, aut ſabini, quod exiguam habeat aſtrictionem, momentum propinari ipſis debet. Sin vires nullam noxam expertæ fuerint, caue ne vinum permittas, præcipuè calidiore temperamento præditis. Si namque nidoroſa cruditas ex calore acciderit, conſtat magis eam in calidioribus auctum iri ſi vino vti voluerimus. Ac mirari mihi ſubit quomodo diuiniſsimus Galenus in opere de medendis morbis, calefacientibus remedĳs vſus fuerit. Nam antidotum quod à triplici pipere

Græci dia trion pepereon appellant, & illud quod ex malis cotoneis paratur, exhibere ipsis permittit: extrinsecus autem rursus ventriculo purpuram nardino, absinthio, & mastiche imbutam, applicare. Atque hæc calida imponere iubet, ne ventriculi robur dissoluatur. Ego verò ea neutiquam calidiore affectu pressis conuenire arbitror. Atque hæc nequaquam dico contradicendi studio, sed quòd ita mihi veritas habere videtur, quam semper cuiuis præponendam censeo. Si enim nidorosus ructus, & cruditas à caliditate prouenerit, conueniebat, vt arbitror, contrarijs hanc remedijs moderatè vtentes, ita medicari. Sin autem à calidioribus pinguibusq; cibis orta fuerit, etiam sic victus contrarius, qui modicè refrigerare possit, iniungi debebat. In summa didicimus, omnia quæ naturam excesserunt, contrarijs curari oportere, & rutaceum oleum, & si quæ alia est calida iniectio, adhibere dissuadeo: atque hoc cauendum est, in quibus corruptio & febris ex calida intemperie sunt subsecuta.

De his qui ex cruditate febricitant, humore magis acido proueniente.

Hactenus de his, qui ob nidorosum ructum febricitarunt, egimus: nunc autem dicamus etiam

etiam de illis, qui ex frigida intemperie in cruditatem inciderunt. Acida cruditas non adeò celeriter febrim solet accendere: si verò etiam febrim excitare contigerit, perpende & disquire, num quandoque etiam calida intemperies acidum ructum procrearit, fit enim interdum, vt is non solum ex frigore, sed etiam caliditate frequenter oboriatur. Idem siquidem in externis quoque videmus. Accidit enim in calidis pariter & frigidis admodum domicilijs, vt vinum nonnunquàm in acidum conuertatur. Similiter autem in fermento quoque idem spectare licet. hoc etenim in calidioribus retentum domicilijs, in acorem mutatur: idem verò experitur, vbi à gelido aere fuerit refrigeratum. Quare vnum idemque accidens à contrarijs causis generatur. Attendere igitur oportet signa, tum præsentia, tum quæ præcesserunt, vt ex omnibus possis cognoscere, quæ tandem sit causa, calidáne, an frigida, atque ita ad curationem venire. Quare si acidus ructus ex caliditate prouenerit, refrigerantibus & potu & cibo vti conuenit, præcipuè his qui resistere possunt, & non facilè corrumpi. Quapropter neque cremor ptisanæ, neque halycæ ipsis est exhibendus: facilè enim corrumpuntur, & in stomacho supernatant, suspendunturque, vnde etiam accidit, vt ipsis magis acescant. Itaque pisces, qui dura carne sunt præditi, his

expediunt, & gallinæ ex decocto, aut simplici iure paratæ: adhæc isicia similiter dura. cuiusmodi sunt, quæ ex buccino & glauco, orphoq́ pisce potissimum conficiuntur. Nec mireris quod hæc dicam: qui namque ex calida intemperie acores experiuntur, eos etiam si pedem bubulum exhibeas non offendes: imò adiuuabis quoq́. Ego sanè noui quendam, cum longo tempore acorem experiretur, his me cibis persanasse: præterea etiam ostrea non cocta, & duracina exhibui, omniq́ alimento quod refrigeraret, ægrè corrumperetur, mutareturq́, sum vsus.

De acido ructu, qui ex frigida intemperie nascitur.

Quòd si acidus ructus non à calidiore, sed frigidiore intemperie originem traxerit, tunc potius victus calefaciens, & antidota conueniunt, cuiusmodi sunt tum quod ex malis cotoneis conficitur, à triplici pipere dia trion pepereon nominatur: adhæc fomentũ ex nardino. Quæ igitur diuinissimus Galenus in nidoroso ructu fieri præcepit, ea ego omnia ijs potius, qui ex frigida intẽperie cruditatẽ sunt experti, cõuenire, & nõ aliter habere posse arbitror.

De febribus diariis, quæ ex obstructione generantur.

Febris

Febris diaria ex viscosis etiam crassisq; humoribus nascitur, dum nimirum excrementa propter meatus occlusos non perspirant, fiuntq; acriora. Aduertere igitur animum hic, & internoscere oportet. solàne copia, an crassities sola, & humorum lentor obstructionem effecerit. Si enim copia pepererit, ante omnia sanè per sanguinis missionem vacuatio tentanda est: deinde sic particularibus vtendum præsidijs, quæ laxare discutere, vel extenuare possunt. Nam si vacuatione omissa laxantibus quispiam, aut discutientibus vti voluerit, malorum magnorum autor erit. quippe obstructionem multo adhuc maiorē reddet, discutientibus ante concoctionem aut euacuationem vsus remedijs. Quòd si non copia, sed viscosi crassique humores obstructionem procrearint, sanguis mittendus non est, sed decoctis potius quibusdam vtendum, quæ extenuare possunt, ita vt non calefaciant: nec adhibenda his, quæ vulgares medici temerè audent serpillum, aut calaminthen, aut hyssopum, aut origanum, aut rutam: ignari quòd multo magis offendant, quàm iuuent ægros. Etsi enim materiam attenuare nonnihil videantur, alia tamen ratione offendunt, dum febres reddunt acriores. Quare illa potius quærere conabimur, quæ abstergere & attenuare citra caliditatem nouimus.

Hoc autem in numero habetur oxymeli, quod & generose abstergit, & febres non exacuit. Atqui nec hoc in omnibus verum existit. In quibus enim crassa recrementa occasionem morbi prabet, quæ & obstructionẽ excitarint, & febrim accenderint, diariam, à colore, aut siccitate crassitiem & lentorẽ consecuta, quemadmodum id in rebus plus æquo coctis, aut assatis nimium fieri cernimus, neque his oxymeli exhibendum est. neque in quibus siccius est temperamentum, aut mœrores quidam aut lassitudines, aut ira, aut solicitudo, aut vigiliæ præcesserunt. Etsi enim talia non admodum calefaciant, tamen siccando materiam adhuc magis crassam faciunt, quàm, vt arbitrantur, attenuent. Quæ enim à siccitate coacta fuerint, & crassiora quàm prius euaserint, nunquam eiusmodi siccans aliquod medicamentum attenuare potest. Ego siquidem in huiusmodi temperamentis subinde spectaui, quod oxymeli cuipiam propinatum, pro eo quòd vrinas prouocare debet, retentionem potius, & obstructionem materiæ pepererit, vt hinc etiam febres magis fuerint auctæ. Verùm cùm vulgares isti causam ignorent, ad alia eam referunt. Quapropter illis tantum exhiberi debet oxymeli, in quibus cruda crassaq; & frigida recrementa hærent: adhæc qui pituitoso & frigido sunt temperamẽto: in

quibus

quibus etiam cruditates, repletiones & ocio-sa potius vita praecesserit. In his namque ipsis idoneum existit, & si quid viscosum inhaeret, & crassum, à frigidis cibis aut potionibus collectum. Ex omnibus autem alijs quae medici ipsis in balneo ad extergendam cutem, vt saponem, mel & aphonitrum praecipiunt, haec magis attenuare, & meatus obstructos liberare possunt. Verumtamen in calidioribus temperamentis non solùm ab oxymelite, sed alijs quoque decoctis, quae siccare aut calefacere possint, abstinendum censeo: victu autem vtendum humido magis, & temperato, qui nihil siccum & acre in se habeat. Quare ptisana, & foris & intus est eis aptissima, vt quae praterquàm quòd humectet, etiam abstersorium nonnihil, & attenuatorium obtineat. Admisceatur autem ei apomelitis paululum: nam id quoque abstersorium quippiam citra vllum calorem possidet. Iam pisces hisce conueniunt: quippe alimentum inde prouenien s, & probè concoquitur, & nequaquàm meatibus inhaerescit. adhac gallinarum cohortalium ala, & lactucarum caules, intybi, & troxyma. Hac igitur victus ratione illi sustentandi sunt, in quibus recrementa terrestria magis, & crassiora quàm fuerint, à calore facta censueris. Sin autem nihil tale fuerit, pituitosiora verò ea tibi appareant, quae

obstructionem excitarint, tunc confidenti animo etiam decoctum apij, anisi, adianthi, & oxymeli non modò simplicius, sed etiam compositum propinato. Nam in frigidioribus temperamentis, & in quibus materia pituitosior est, & humidior, in his id quod à diuinissim. Galeno dicitur, verissimum existit, nempe quòd oxymeli tum abstergit generosè, tum febres non exacuit: in naturis autem biliosioribus, & magis melancholicis, rarissimè exhibendum. Porrò quòd in viribus iam magis debilitatis nullus eo vti debeat, id quoque ijs constare arbitror, qui Hippocratis scripta didicerunt, & experientia quoque perceperunt quòd vim etiam radendi intestina obtineat. Multas siquidem noxas, & commoditates continet. Ac diligenter is, qui velit aut oxymeli, aut herbarum dilutum, aut aliud quoddam incisorium curationis gratia exhibere, tum facultatem eius quod propinatur, tum quantitatem, tum qualitatem, tum ordinem, tum ne temerè & indistinctè in omnibus vtatur remedijs, diligenter cognoscere debet. Hoc enim ad præstantissimum quemque medicum pertinet, vt omnia perquirat, curiosèque examinet, & præsidia consideratè distinctèque admoueat.

De

De febribus ex putredine creatis. Caput II.

QVòd omnes febres continentes ex materia quæ eas incendit, intra vasa subsistente, & putrescente generantur, omnibus in confesso est. Atque idcirco etiam continuationem habent, neque rigorem mouent, quia in externam cutem feratur, sensibilésque particulas rodat, vt in his quæ intermittunt, fieri solet: vnde in continentibus, si inquit, rigor superueniat, bonum est indicium. Atque hoc in ardentibus, quas causos Græci appellant, etiam videre licet. Docuit autem nos id quoque diuinißimus Hippocrates, vbi ait: si ei qui ardente febri laborat, rigor superueniat, morbi solutio expectanda est. Porrò sunt nonnulli, qui etiam febres intermittentes intra vasa consistere, quemadmodum & continentes arbitrentur, ac nihil prorsus loci, sed quantitatis & qualitatis ratione differre. Etenim in continuis & multam & crassam esse materiam existimare conuenit: atque ideo neque extra vasa emitti posse, intermittentium verò tenuiorem, & vt in extimam cutem efferatur, magis idoneam. Porrò huiusmodi etiam intermittentibus accidit, & materiæ extra vasa putrescit, vrinæ quoque testantur. quippe materiam ipsam, quæ iam dudum com putruerit, repræsentant. Atque hinc sanè in-

tegra morbi tempora coniectura deprehendimus, quando scilicet concoctionis initium morbus habet, quando incrementum, & statum. Alij verò non de loco solùm in quo constituuntur, & generatione quam febres habent, dissentiunt, sed etiam de materia ipsa, vnde procreantur. Nonnulli etenim in vniuersum febres ex bile incendi dixerunt, cum febris res quæpiam calida sit, & sicca: talis autem bilis quoque existat ad generandos huiusmodi affectus accommodata. Alij verò ipsorum non bilem, sed pituitam causantur, eo quòd hæc rursus ad putrescendum obturandùmque non parum est idonea, cùm humida sit & crassa. Iam hoc quoque nobis indicat ipsum pituitæ vocabulum, quod phlegma græcè dicitur, à verbo phlegin, quod est inflammare. Nam phlegma eo quòd inflammet ipsum & calefaciat, dictum est: atque hoc sanè palam est absurdum. Cæterùm de humore melancholico nonnulli opinati sunt, nunquam ipsum febrim posse incendere, eo quòd frigidus ipse sit natura & siccus, nihilque habeat humidi aut calidi, vnde putredines generentur. Nihil itaque mirum est, quosdam putare melancholicum humorem nequiquam planè putredinem recipere. Non desunt, qui in vniuersum febrim nunquam à putredine fieri pronunciarint. Nam humores in venis exardescere, non putrefieri dictitant.

Si

Si namque hoc esset, inquiunt, cur tandem non etiam lumbrici, aut aliæ quædam bestiæ in vasis, si putrefactio est, gigni cernuntur, quemadmodum in ventre & alijs particulis? Quinetiam in externis omnibus hoc spectare licet, quòd quæ putrescunt, variarum rerum species generare solent, quarum nullam unquam per urinas excerni visa est. Dicendum igitur est putrescere & incendi, ut videre id licet in pice & bitumine, aut arundinibus, aut chartis, alijsque multis fieri, quæ promptè ab igne afficiuntur, incenduntúrque. Sic igitur nonnulla etiam scintillam modicam nacta, magnam & immensam flammam excitarunt, ut non solum vicina, sed etiam omnia longius sita combusserint. Tale quid etiam in nobis, inquiunt, accidit. Incipit enim spiritus inflammari, atque exardescere: non enim iam computrescere ipsum quoque dicendum est: quia nisi spiritus humectantia & refrigerantia, quæ ipsum contemperare & mitigare possint, consequatur, etiam vicina depascitur. Atque ex his ipsis ille nimirum primus est, qui ad hoc magis idoneus inueniri poterit. Non solùm autem de putrescenda in vasis materie, ut opinor, dissentiunt, sed etiam de putrefactionis modo. Alij siquidem ipsam ex calido & humido, nimirum humiditate fieri dixerunt, ad vetera & putrefacta ligna respicientes.

Sic

Sic enim res habere videtur, ac puto vtrosque vera dicere, fierique nonnunquam etiam putredinem ex siccitate, magis autem adustione. Nonnulli verò medicorum nullam prorsus in venis putredinem fieri sed magis in ventre existimarunt. Eius autem rei fidem faciunt tum ex vermibus quæ in eo generantur, tum ex recrementis subductis, quæ & malum odorem, & ad putredinem nihilominus inclinationem repræsentent. Indicant hoc quoque vomitus, inquiunt, qui crebrò tam perfectè febres exciderunt, vt æger non amplius malam accessionem sit expertus. Iam alios rursus à febri liberatos ex vna & sola sorbitione, vel iniectione conspexisse. Verùm non ex his modò, sed alijs quoque multis accuratè videre licet, quòd venter etiam febrium ex putredine ortarum causa existat. forsan autem aliarum quoque fons & origo ipse propriè existit.

Notæ febris ex putredine.

In primis sanè scire conuenit: febres quæ ex putredine oriuntur, non solum ab externa causa, sed etiam ex diariarum febrium degeneratione originem habere. Cognosces autem febrium degenerationem ex tribus hisce notis potissimum. prima sanè est, quòd febris diaria quæ præcessit, non in purum desinat interuallum: secunda, quòd status non fiat ad tolerandum facilis: tertia, quòd status

non

non desinat madore, aut sudore. Hæc sunt indicia manifestißima, quòd febris diaria in putridam transierit. At in qualem febris speciem degeneratura sit, hac ratione & coniectura colligere, & internoscere oportet. Si namque pallidus æger fuerit, vigilijs torqueatur, curis afficiatur, & ætate floreat, scito bilem totam tertianam excitasse febrim: sin autem albus, & vita ociosus existat, quotidianam esse putato: quemadmodum etiam si plumbei coloris, quartanam. Atque hæ sanè notæ sunt febrium diariarum, quæ in putridas degenerarunt. Cæterum verò etiam generatim comitatur eas id, quòd nulli aliarum febrium adest, vt rigor, aut horror, aut frigus superueniat, præcipuè intermittentibus. Nam in continentibus nihil horum euenit: verùm etiamsi contingat aut horror, aut rigor, in semitertianis tale incidit. Adhæc inæqualis pulsuum motus, & caliditas has potißimum sequitur: & quòd multas reduplicationes, quas Græci anadiploses vocant, præcipuè efficiat, imitetúrque columbarum stercus, quod secundum putredinis succeßionem, ignem accendit, ac rursus conquiescit. Iam rodens qualitas & ipsa maximum febrium ex putredine ortarum indicium existit. Apparet etenim in hecticis quoque, sed in alto magis delitescit, ex putredine verò ortis febribus rodens qualitas

per

per extimas partes maximè percipitur: insuper maxima & certissima nota est, etiam pulsuum systole citatior, & vrinarum cruditas. nam in diarijs semper concocta apparent. Tantum etiam de febribus ex putredine internoscendis dictum sit.

De curatione febrium continentium.

Continentes febres solerti diligentia curari debent, subitóque id faciundum, quod internotio dictauerit, siue sanguinis missionem, siue purgationem requirat. Maximum enim incommodum est, cùm in omnibus morbis, tum verò in continentibus, dilatio. Nam febres vehementiores redduntur, dum putredo augescit, & vires imbecilliores fiunt, vt quæ febrium magnitudinem non amplius ferre possint, neque præterea magnorum præsidiorum aliquod ad curationem admittere queant.

Internotio.

Qui igitur sanguinis missione indigent, eos hoc pacto internoscere tibi licet. Vrinas habent rubras, turbatas & putridas, multúmque acres, oculos biliosos & rubros: totum corpus graue: venas latiores, & earum torulos, quàm antea, tumidiores. Cæterùm etiam causæ quæ præcesserunt, humorem redundantem tibi indicabunt. præcipuè victus ratio. Nam ægri calidioribus magna parte cibis, potibus, vino liberalius

beraliore & magis vetusto, carnibus pinguibus vsi deprehenduntur. Multi verò ex inedia, aut ira incontinentes febres, quæ ob putredinem nascuntur, inciderunt: alij ob sanguinis venarum in ano extantium, hæmorrhoidas Græci appellant, retentionem: alij verò ob sanguinis copiam potius hæc habent indicia: nonnulli ex bile superflua pallidi sunt magis, & nigriores. Quando autem humores etiam plus æquo adusti fuerint, tunc ipsis vrina adhuc magis pallida, & subinde nigrior apparet, & deiectiones similiter acres & biliosæ. Hoc igitur modo humores, qui redundant, qualesque sunt, cognoscere oportet.

Curatio.

Itaque febres ex putredine, & sanguinis abundantia ortæ, venæ sectione curari debent. non tamen minus etiam his sanguinem detrahes, qui à bile infestantur, siquidem fuerens ad purgationem idonea crassior, & copia tibi peccare videatur. Nam perspiratu discutere materiam intus latitantem & putrescentem conducit: quippe minor efficitur, nec permittendum vt ea propter copiam & crassitiem meatibus infarciatur, & putrescat. Quod si venæ sectionem non possis ob vires ægri imbecilliores, aut quòd is sanguinem dimittere metuerit, adhibere, tunc magis ad victus rationem, quæ refrigerare possit, & humectare

mectare, necnon attenuare, & diffundere adeò citra calorem queat, respicito. Postquam verò hoc feceris, & materia multo minor, & concoctionis notas habere videatur, tunc audacter aquam frigidam exhibeto.

De frigidæ potu.

Atque id facies potißimum si æger aquam bibere consueuerit: adhæc si nec inflammatio, aut scirrosus tumor, aut laxus, quod œdema dicitur, particulam quandam poßideat. Si enim ex his aliquod apparuerit, aquæ potio vitanda est.

De inflammatione erysipelacea.

Quòd si inflammatio feruens, & erysipelacea fuerit, tunc frigidæ potum exhibere, ne tentaueris. Prædicito autem id quod futurum sit, nempe quòd feruor febris extinguetur quidem necessariò: ipsa verò tota non prorsus discutietur, sed tempore aliquo procedente febris reliquiæ adhuc superstites, tutò & particulatim dissoluentur. Ego sanè noui, aquam me frigidam alicui dedisse, qui erysipelate infestaretur, ardentique & continua febri laboraret, ac vehementiam febris ex ea restinxisse, eripuisséque periculo, ne ex intempestiuis cataplasmatis & inunctionibus interiret, quæ medici semper in omnibus solent adhibere.

Nota

Notæ inflammationis erysipelaceæ.

Sciendum est, eos qui ardenti febri laborant ob erysipelaceam inflammationem, magis quàm alios sitire, vestimenta à corpore proijcere. Euidentius autem hoc est indicium, quòd etiam tertio quoque die accessionem validiorem experiuntur, & recrementa per aluum biliosa, & saniei similia excernant. At qui in pulmone inflammationem erysipelaceam sentiunt, non adeò vehementer sitiunt; sed frequentem magnámque respirationem edunt, genas habent rubentes, linguam scabram, & delirant, frigidúmque aerem magis appetunt, magisque ab eo quàm frigidæ potu iuuantur. Hanc autem ijs potius, qui in alia parte inflammationem habent erysipelaceam, offerre conuenit: illis autem, quorum pulmonem hæc exercet, frigidum aerem, vt à quo etiam iuuentur, ad spirandum magis procurato.

De causo, hoc est ardente febri, falsa. Caput III.

SCire hoc quoque oportet, duas esse febris ardentis species. Vnã sanè verã & exquisitam, quæ omnia commemorata habeat: sitim vehemẽtẽ, deiectiones biliosas, linguã scabram,

bram, & nigricantem. falsa autem, & ipsa quoque sitim adfert, sed non adeò vehementem & intensam, neque linguæ nigrorem, neque excrementum per aluum excernitur biliosum, sed magis corrupta. neque amaritudo in gustu ex pituitoso humore salsoque potius superante percipitur: vnde etiam periculosa magis est, quàm febris germana. Quapropter veris ardentibus exquisitisque, cùm à flaua excitentur bile, aquæ frigidæ potio magis conuenit, aliaque omnia quæ refrigerare etiam extrinsecus facultate & actu possunt. Quibus autem ex pituita origo est, his frigida potio exhiberi non debet, ac nulla quæ actu refrigerant: verùm illa potius, quæ mitem calorem, tepidumque sortita sunt, cuiusmodi existunt epithemata etiam sola, quæ ex lini semine parantur: subinde verò etiam quæ ex ordeacea farina aqua incocta, cui chamæmelum & melilotum adiecta fuerint, conficiuntur. Nam lintei lanei iuri herbarum quas diximus, decoctarum, intincti magis conueniunt. At clarum est, quòd etiam oleum quoddam, cuiusmodi est chamæmelinum, rosaceum & omphacinum, decocto rectè accommodatur. Intelligendum autem est, huiusmodi epithemata non solùm falsis, sed etiam germanis febribus ardentibus conducere, falsis tamen amplius. Quæ enim & facultate & actu refrigerant,

gerant, ea germanis potius competere: cuiusmodi sunt etiam lexipyreta, quæ ex rosaceo parantur, quibus adiectus quoque sit succus herbarum refrigerantium, cotyledonis, oxalidis, lactucæ, atriplicis, portulacæ, plantaginis, & aliarum complurium. Cùm igitur differentias ipsarum notaueris, & materiem, unde accenduntur: ita etiam intelligito, quatenus refrigerare, & quomodo id quod corruptum est, expurgare debeas.

Ad stomachum ardore æstuantem.

Quibus stomachus ardore æstuat, probè faciet aqua frigida cum rosaceo subacta, & extrinsecus imposita: aut sesamum aqua maceratum, deinde cum rosaceo diligenter læuigatum. Item ceratum rosaceum bene facit, cui admixtus sit portulacæ & uuæ acerbæ succus pari portione. Sin autem totum quoque corpus cerato inducto humectaueris, ualde commodabis.

Quomodo febres ex sanguineo humore prouenientes notari debeant.

Febres, quæ ex sanguinei humoris putredine accenduntur, inde cognosces, quòd mitis statim calor ad primum manus tactum percipitur, qui nihil habeat rodens & acre, qualis in febribus deprehẽditur, quæ ex flaua bile plus

ſatis aduſta excitantur. Apparet etenim in febribus etiam ex pituita putreſcente creatis, ſtatim per initia calor tum mitis, tum vaporoſus. ſin autem quis manum diutius admoueat, paulo poſt rodens caliditas tactui occurrit, veluti per colum quoddam, aut cribrum ſurſum emergens. Vbi igitur febres ex ſanguine oriuntes internoueris, ſtatim per initia, vt dictum eſt, venam ſecato: eos autem qui ex bile febricitant, purgato potius, ſi materia tibi ad excretionem procliuis videatur, & febris quæ inuadit, vehemens non fuerit. noui autem etiam acuta laborantem febri purgaſſe. Verùm huiuſmodi multam diligentemque notationem: & animaduerſionem requirunt: & medicum, qui animo fuerit confidenti. Abundè verò eſt, etiam ſanguinem duntaxat mittere, eo quòd tutius efficaciùsque ſit remedium: & refrigerante ac humectante victu, atque huiuſmodi vnctionibus in poſterum vti.

De victus ratione.

In omnibus ſanè ptiſanæ cremor idoneus exiſtit: ſed in germanis quidem, & perurentibus febribus quas καύσους Græci appellant, ſitim vehementem adferentibus etiam refrigeratum cremorem concedere oportet, ac cerata ſimiliter parare ex aqua frigida, roſaceo, & refri

refrigerantibus. In falsis autem nequaquam. Verùm sufficiunt omnia tepida, & temperata, & nullum ex ijs quæ vehementer refrigerare possunt. habentia, porrò lactucæ caules refrigeratas, oua, similiterq; intybum agrestem, & domesticum, & cucurbitas ijs qui perardenti febri laborant, omnia exhibere conducit: oxymeli verò his dari prorsus non debet, nec multiplicia ac varij generis omnino decocta, vt quæ grauiter febricitantibus omnia sint inimica. Porrò si multis ægrum vigilijs conflictari acciderit, tunc ei antidotum, quod à papaueris capitibus diacodyon Græcis appellatur, offerendum est. Quippe vbi deuoratum fuerit, somnum inducit, & febrium vehementiam ardorémque obtundit. Quòd si verò etiā falsis febribus ardētibus ob vigilias, aut mētis alienationem ægro molestam, dare ipsum cogaris, cum momento apomelitis ei admixto exhibeto. Sic namq; metuendum non est, vt medicamentum frigiditate materiam reddat crassiorem. Ego rhodomeli & hydrorosatum aqua mixtum, ac rosatum ipsum per se refrigeratum, ijs potissimum qui iecoris ardorem sentiebant exhibui.

De balneo.

Lauandi sunt, qui feruida & perardenti febri laborant, in domo potissimum, vbi solium

habeatur tepente aqua plenum, vt totum ægri corpus vndequaq; ac aqua operiatur. Non autem adiunges ei aliam præterea: neq; omnino ipsam commouebis, vt quæ vires digerat, & conuellat. Quare neq; imbecillis admodum viribus præditos in solio lauare conuenit, quod apud Romanos tinam ingredi dicitur: illi verò in id descendent, quorum vires dissolutioni & digestioni, quæ ex tepida prouenit, obsistere ac tolerare possunt. Tantum de ardentibus & continentibus febribus dictum sit, putoq; hæc abundè sufficere. Si enim ex particularibus quippiam prætermissum fuerit, ex his quæ generatim, membratimq; dicta sunt, reliquum ipse tibi inuenire poteris.

De syncope, quæ in febribus accidit.

Virium ruina, quas Græci syncopas appellant, subitò in ægris oriuntur, aut ex crudiorum humorum, præsertim os ventriculi grauantium copia: aut ex biliosis nimiumq; tenuibus, & qui facilè dissipantur, humoribus: interdum verò etiam, dum ad os ventriculi confluunt, vt hac quoq; de causa vires conuelli prosternariq; contingat. Quoniam igitur virium ruinæ non vna ex causa, sed tum ex crudis, tum ex tenuibus biliosisq; humoribus oboriuntur, videndum est, quomodo horum diffe-

differentiæ discerni, notariq́ debeant. Nisi enim discrimina internoueris, fieri non potest, ut remedia ad unamquamq́ causam rectè accommodes.

Notæ febrium in quibus humorum crudorum copia syncopen inducit.

Qui sanè ob crudiorum humorum copiam in syncopen incidunt, primùm sanè faciem habent tumidiorem, pallidioremq́: os ventriculi totumq́ ventrem flatibus distentum: adhæc pulsus exiguos, raros, & tardos: insuper ructus sustinent acidos, habitumq́ pituitosiorem representant. Iam ea quæ præcesserunt, clarius tibi humorem superantem indicabunt. Nam cruditates tunc continuæ plurimùm præcedunt, ocia, intempestiua balnea, leguminum fructuumq́ fugacium, & carnium repletio, viniq́ craßioris sinister usus. Hoc igitur modo, qui ex crudorum humorum abundantia syncopen experiuntur, internosci debent.

Notæ eorum qui ob biliosos tenuesq́; humores syncope conflictantur.

Qui ob biliosos tenuesq́ humores syncope laborant, hac ratione internosci possunt. Primùm sanè facies ipsorum squalida est, & sicca, pulsus exigui, inæquales & inordinati apparebunt.

bunt, deiectio autem biliosa est, vigiliæ magis quàm in alijs vrgent, sitisq; affligit. Iam ex alijs quoque multis notis discerni possunt, præsertim verò ijs quæ præcesserunt. Solicitudines enim, & tristitia, cibusq; modicus ijs qui ex vitiosis & acribus assumptis, hos præcedere magna parte consueuit. Sic igitur ipsi internosci debent.

Curatio eorum qui syncope periclitantur.

Curandi sunt, qui ex crudorum humorum copia in syncopen incidunt, tenui victu, atque omnibus quæ extenuare possunt. Salubre igitur est, quantum ad copiam attinet, vacuationem per sectam venam moliri, eámque rursus iterare: imò nõ permitere, vt humores crudi rursus in corpore redundent. Metus enim est, ne vires prostratæ humorem crudum nequeant concoquere, & distribuere. Satius igitur arbitror, vt vacuationem potius vitemus. Sin autem humor vsque adeò superauerit, vt periculum sit ne vires suffocentur, non absurdum est tunc ex copia modicum subtrahere, & grauatas ipsas leuare. Videmus enim plerumque id etiã in igne euenire. Quippe cùm is propemodum à viridibus lignis extingueretur, subinde paucis ademptis rursus illuxit, & ijs

ijs quæ ipsum suffocabant, superior euasit. Quapropter si vires robustæ, & copia quæ offendit, admodum ampla fuerit, in eum modum est agendum. Sin autem imbecillæ fuerint, & cruditas multa subsit, frictionibus incumbendum, atq; ijs quæ sensim extenuare ac discutere, crudósque humores & incoctos possunt concoquere. Tale verò est chamæmelum, vt quod rarefaciat, dißipet, & causas morbi concoquat. At frictionem incipere conuenit à cruribus deorsum: deinde ad totam spinam & brachia transeundum est: postea rursus à brachijs ad inferiores partes & pedes, idque frequentius faciundum est, ita vt virium ratio habeatur. Cùm enim nonnulli sæpe immoderatam magis frictionem adhibuissent, vires subitò digestæ, dissolutæq; fuerunt. Ego ita quendam ex inscitia fricantium in syncopen prolapsum conspexi. iusserat enim ille, continuè integrum diem & noctem ipsum perfricari, & à cibo omni ad quintum vsq; diem abstinere: deinde cùm impiè hoc ipse faceret, æger qui non potuit vtrumq;, tum defatigationem, tum inediam in alios quinq; dies tolerare, syncope interijt. Conueniebat enim meo iudicio, eum qui tam immoderata frictione, & acribus oleis in vsum adhibitis tantam cruditatem discutiendam putabat, non prorsus à cibo ægrum continere adeò, neque rur-

sus nimium eo grauare, sed ab immoderata frictione desinere. Nam vbi fames, laborandum non est: sicut inter omnia hoc quoque prudens ille senex pronunciauit. Haud noui, quid etiam diuinissimo Galeno in mentem venerit, quod ita faciendum esse praecipiat: Frictionibus autem immoderatis vtendum, oleumq́ue sicyonium inducendum, ac inediam imperet. Nam hyssopum ipsis vnà cum modico melle bibere praecipit, nihilq́ue aliud ad septimum vsque diem assumere. Quis ò dij immortales, vires adeò validas esse cogitare poterit, qui simul omnia, & inediam & frictionem pariter ferre queat? Mihi sanè melius videtur, & moderatius perfricare, & rursus nutrire, ad vires reficiendo, cremore ptisanae, aut halyca cum oxymelite, & pane in vinum tincto, vbi vires admodum imbecillae appareant. Nam vtrumque faciendo, vt scilicet ex copia humorum nonnihil per fricationem dissipemus, deinde rursus commodum alimentum, quod concoqui facile, & in partes corporis distribui possit, substituamus, tum vires conseruari, tum crudi humores probè concoqui poterunt.

De vino.

Vinum dare febris quidem causa non oportet, verùm ob crudiorem materiam superantem

tem, eorum quæ sensim extenuare & calefacere possunt, usus existit. Nihil itaque absurdi est, tenue quodq; in corpus facilè distribuitur, & nullam manifestam astrictionem aut dulcedinem obtinet, exhibere: ætate verò non nimium recens, neque vetus esto, neque colore nigrum, sed potius subfuluum & album, & substantia tenue. Cupimus enim, ut quàmprimum in venas, totumq; corpus distribuatur, præsertim cùm vires & collapsas, & in periculo interitus constitutas recreare festinamus.

De balneo.

Qui ex humorum cruditate syncope laborant, non sunt, opinor, ad balneum citò ducendi. Nam materia cùm crassior sit, & copiosa, nondumq; extenuata, eoq; discuti nequeat, inde magis meatibus infarcietur, & febres augebit. Vbi igitur humores extenuati fuerint, & concoctio iam appareat, ita tandem lauare ægros, & cibo leuiter calefaciente nutrire oportet, utpote porro probè cocto cum apomelite, & piscibus si fieri potest, saxatilibus: sin minus, fluuialibus, quos Græci anadromos appellant, ex oxymelite, & gallinarum cohortalium alis. Postquàm vires ex his auctæ fuerint, citra noxam deinceps cibi offerri possunt, quæ valentioris sint ad nutriendum materiæ.

Curatio eorum qui ob tenuium humorum putredinem syncope conflictantur.

Qui ex subtiliorum humorum putredine in syncopen incidunt, eos constat contrario modo curandos esse victu, qui humores crassos reddat, & ægrè in partes digeratur. Cremor igitur halycæ istis conuenit, & panis hydrorosato & omphacomeliti intinctus: item gallorum testiculi, citrum, intybus, lactuca, astaci, pectines, buccina, erinaceus, aphratum, mala, malum punicum, pira. Atque hæc non vna vice, sed particulatim, & ex interuallis offerre conuenit, vt etiam id quod ratione alimenti datur, non grauet in syncope vires, sed potius augeat.

De vino.

Vinum his aquosum dari debet, quale est Cnidium, aut Sareptinum, aut generosum Sabinum: non sit ætate nimis vetustum, sed aquosum adeò, neque merum bibatur. Quin & vnctio adhibeatur quæ nullam habeat vim cutis laxandæ, aut rarefaciendæ efficacem, sed è contrario densandæ & corroborandæ: cuiusmodi est etiam oleum melinum. Puluerum verò eiusmodi vsus esto, qualis rosarum flos, ipséq; rosa, si inspergantur, existit, præcipuè quando etiam sudores copiosius erumpunt, & æger in

syncop

syncopen incidit, viresq́ʒ ad summam imbecillitatem perueniunt.

De animi defectione.

Quoniam verò animi quoqʒ defectiones syncopas inducentes ægris contingunt, viresq́ʒ repentè deijciunt, consentaneum est, vt de his quoqʒ generalius disceptemus: deinde ita, quæ etiam nobis tempus intelligenda obtulit, apponemus ijs, quæ à diuinißimo Galeno sunt prodita. Ipsa igitur defectionis animi res vna est, causæ verò ipsius multæ, & vnaquæque ipsius speciesproprium obtinet. At de omnibus nunc scribere non licet, affectus autem qui simul comitantur, seorsim curari non possunt. Tantum igitur in præsenti libro de eis dicemus, quomodo quis accesßionibus subitò incidentibus queat resistere.

De his qui ob subitas vacuationes animo deficiunt.

Qui igitur ob choleram, intestinorum leuitatem, & alias subitas vacuationes animo deficiunt, ijs aquam frigidam aspergere oportet, nares comprehendere, os ventriculi perfricare, stomachum ad vomitionem turbare, aut digitis aut pennis inditis: imò & manus & crura ligare conuenit, ac deligaturæ plures

vehe

vehementioresq́ esse debent, in superioribus quidẽ partibus, si deorsum vergat euacuatio in imis autem, si sursum erumpat. Caterùm vinum aqua frigida dilutum syncopis medetur quæ ob vacuationes vno impetu factas, & virium dissolutiones eueniunt, maximè cùm defluxiones in ventriculum decubuerint: sed inspiciendum est, num quid vinum prohibeat. Balneæ fluxionibus quidem in ventriculum idoneæ sunt, verùm sanguinis fluorem vehementer irritant: adhæc eis qui ob copiam sudorum animo deficiunt. atq; hi ratione maximè contraria curabuntur. Cutis horum refrigeranda, astringenda, non laxanda est: ac vinum his potißimum frigidum exhiberi, nihilq́ prorsus calidum offerri debet: imò neque ligare imos artus, neque ad vomitum cogere oportet, sed ventorum ingressus ad eos potius moliri conuenit, ac domus aerem ad refrigerantem & astringentem qualitatem conuertere, myrtiq́ & vitium capreolis & rosis pauimentum insternere. Horum nullo vtêris, vbi fluxiones in ventrem tendunt. nam fluxio augescit, quantum cutis densata fuerit. Qui igitur ob vacuationes dissoluuntur, ijs hoc pacto statim succurrendum est.

De his qui ex copia humorum animo deficiunt.

Qui

Quibus ex copia animus deficit, non similiter tractari debent, verùm artus in illis quàm plurimum perfricare, calefacere, & deligare cõuenit: vino autem, ciboq́ue, & balneis, si febricitent, abstinere. Satis est eis etiam mulsam potui dare, in qua thymum, aut origanum, aut pulegium, aut hyssopum decoctum sit: conducit etiam oxymeli.

De his, quæ ex vtero animi defectionem experiuntur.

Et quæ ab vtero dissoluuntur, pari modo, præterquàm oxymelite, curandæ sunt. Ac crura potius quàm brachia earum deligare, ac fricare oportet. Quemadmodum enim, quibus sanguis ex vtero immoderatè profluit, earum mamillis cucurbitulas defigere solemus, ita quibus vterus sursum aut ad latus attractus est, inguinibus feminibusq́ue admouebimus, & naribus, ea quæ fœtidissimũ odorem mouent: vteris autem odorata, & quæ laxare possunt, ac calefacere, adhibebimus.

De iis, qui ob imbecillem stomachum animi defectionem experiuntur.

Quòd si stomachus imbecillis fuerit, atque ideo animus deficiat, obduci quidem debet ijs quæ roborandi vim habent: cuiusmodi parantur ex palmulis, vino, polentis, croco, aloe, ac

mast

masliche: perfundi autem oleo absinthite, melino, maslichino, & nardino.

Si ardor ſtomachum infeſtet.

Si ardor ſtomachum exercet, refrigerantium aliquod miſceri debet, ut ſuccus cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, ſolani, ſeridis, & uua acerba. is quidem non aſtringit ſolum, ſed etiam confirmat. Iam aqua frigida tempeſtiuè ijs data, quibus ſtomachus ardore æſtuat, frequenter profuit. Sin autem intẽpeſtiuè exhibeatur, ualde nocet: atq; idcirco potius, quando dari debeat, accuratè internoſcendum eſt. Vinum autem calidum imbecilli ſtomacho, ſi nihil aliud obſtabit, rectè exhibetur. Iam extremorum frictio tales quoq; inſigniter adiuuat: quod ſi ex his melius habuerint, ſi ardorem quidem in ſtomacho ſentiunt, ad balneum celerrimè ducendi: qui uerò frigiditatẽ aliquã percipiunt, his medicamentum diatrion pepereon, ipſumq; piper ſolum & abſinthium propinari debet: qui ex uitioſis humoribus, uentriculi os rodẽtibus animi defectionem ſuſtinent, his aqua calente & hydrelæo dato uomitus præcipitur. Sin autem æger difficulter uomat, ipſas ſtomachi regiones, pedes & manus prius oportet fomentis calefacere. Sin uomere nequeat

queat, digitis aut pennis in os inditis ad id prouocandi sunt. Si ne sic quidem potuerint, rursus eis oleum calidum quã copiosißimum exhibere conuenit. Solet autem frequenter hydreleum non ad vomitum incitare, sed ventrem emollire, idq; non exiguum in præsentia præsidium affert. Quare si æger non sua sponte ad vomitum procliuis est, arte is sollicitari debet, maximè autem rebus quoque appositis id præstare conandum est. At si vacuatio ex his prouenerit, absinthij turionibus decoctis mulsa parari, potusq; dari, insequenti tempore vinum quoque debet: & particulæ varijs modis tũ externis epithematis, tum absinthij potione roborari, non tamen id per initia facere præcipio, sed postea, cùm venter fuerit purgatus. Vbi verò humores in eo continentur neutiquam eum astringere, sed fomentis tantum calefacere, vt antea comprehensum est, oportet.

Si ob pituitam animus deficiat.

Vbi pituita frigida, copiosaq; in stomacho collecta fuerit, is oleo, in quo absinthij thuriones decocti sint, liberaliter fouendus est: deinde verò mel, piper, & antidotum, quod Diospolites dicitur, ac vniuersa victus ratio incisoria adhibeatur.

Si ob frigiditatem animi defe-ctio eueniat.

Qui ob validas perfrictiones animo deficiunt, eos similiter ac grandi fame infestatos curabis, nempe vt omni modo eos calefacias, tum vino calida diluto, tum cibis caloris excitando efficacibus exhibitis. Ad hæc perfricare eos & ad ignem calefacere expedit.

Si ob caliditatem animus deficiat.

Defectiones animi ob caliditatem ampliorem prouenientes, refrigerantibus, & iis quæ roborare possunt, curare oportet. Incidunt autem hæc iis potissimũ, qui in aere suffocato, & balneis diutius sunt immorati. Roborabis igitur ipsos, si quamprimùm aquam frigidam potioni exhibeas, refrigeria ventilando excites, & in aerem ducas: os ventriculi perfrices, vomitúmque prorites: deinde verò & vinum & cibos offeras.

Si ob igneas inflammationes animus deficit.

Qui ob inflammationis magnitudinem, & febrium malitiam animo deficiunt, cùm in accessionibus perfrigescunt, eorum artus valenter perfricare, & calefacere, crura & brachia deligare oportet: vigiliа indici ęgris, omnisq; cibus & potio circumcidi debet. Optimum autem

autem in his est pranoscere, quando futura sit accessio: ut hoc ipsum antequàm illa inuadat, efficere possis. At qui ex siccitate & media in syncopen per accessionum initia concidunt, optimum est ijs antea prospicere. Si enim horis duabus, aut tribus ante accessionem cibo dato pedes & manus contineri iusseris, non interibunt. oportet autem cibos esse, qui facilè & concoqui, & in corpus distribui possint. Si verò etiam vehemens aliquod periculum subesse consideraueris, vinum mox exhibebis, maximè quod chondro incocto superfuderis: si panem quoque in chondri vicem offeras, idem valet. Quòd si mediocris syncope expectetur, neque vinum dari debet, verùm abundè tunc est malum punicum, aut pirum, aut malum, aut aliud quoddam pomum astringens cibo miscere. Et si ob hac accessionem moderatè ferant, cùm rursus cibum offers, non necesse est pomis uti. Hac quidem agenda sunt, si id quod futurum est, pranoueris. Illis autem qui repentè in periculum incidunt, vinum exhibebis, panemque calidum, & cum eo chondri valde exiguum. Si enim copiosius cibos etiam concoctu difficiliores ita affectis dare velis, non modò in syncopen incident, sed etiam suffocabuntur.

Si ob nobilis particulæ obstructionem animus deficit.

Quibus ex insignis particulæ obstructione animus deficit, oxymeli propinatur: & qui ex hyssopo, origano, pulegio & melle tum potus, tum cibi incisorij conficiūtur, exhiberi debent: imò etiā artus & fricare & deligare, vincit. Iam prodest quoque cientibus vrinam vti, cuiusmodi sunt ea quæ ex anetho, fœniculo, apio, spica nardi, dauco, & ami parantur. Ex quibus cùm manifestum iam commodum apparuerit, vino etiam vtendum albo, tenui, & non valde vetusto.

Obstructionis notæ.

Deprehendes huiusmodi obstructiones cùm ex alijs pulsuum inæqualitatibus, tum verò ex ijs maximè quæ ex magnitudine, paruitate, vehementia & obscuritate cernuntur, deprehendunturq; concursu, vt vocant, plethorico, non præsente. Sunt etiam in quibus pulsus ob magnas huiusmodi affectiones intermittentes redduntur.

Cùm animus ob sectionem abscessus, aut rupturam deficit.

Quibus porpter rupturam abscessus, aut sectionem, vacuationemq; vno impetu factam animi defectio orta fuerit, hos quamprimum odora

odoratis recreare oportet: paulo autem post sorbitionibus concoctu facilibus alere.

Si ob gaudium, aut mœrorem, & similia, item si ob dolorem animus deficiat.

Qui vero ex tristitia, aut gaudio, aut metu, aut attoniti in animi defectionem inciderint, eos postquam odoratis admotis, naribúsque comprehensos restituerimus, ad vomitum cogemus. Pari modo, qui ex vulneribus, ac doloribus articulorum, nervorum, & musculorum tendinum deficiunt, quàm primum recreare oportet: postea affectus quoque curationem aggredi.

Si ob ilion, aut colum animus deficit.

In colicis affectibus, aut ileosis, aut aliquo eorum qui adeò magnos cruciatus inducunt comitantes animi defectiones, affectarum partium fotu potissimum conquiescunt.

Si ob virium imbecillitatem animus deficiat.

Sin autem ex propria facultatis, qua corpus regit, imbecillitate, animæ defectio contingat, quæ intemperiem illarum partium comitatur, unde vires ducunt originem, contrarijs curabitur, calefaciendo quidem fri-

gidas, refrigerando autem calidas: atque in alijs simili ratione. Facultas igitur, quæ vitalis dicitur, ex corde proficiscitur, quam ex obscuris pulsibus cognosci demonstratum est: quæ autem ex iecore prouenit, cruentis deiectionibus, quæ per initia quidem aquosæ & tenues, postea verò amurcæ instar crassæ fiunt. At quæ ex cerebro trahit originem, quam nonnulli singulari vocabulo animalem nuncupant, ex voluntarij motus imbecillitate cognoscitur.

De febre hectica.
Caput IIII.

CVm immodicus feruor humiditati substantiali, quæ solidis particulis inest, superuenerit, non tamen hæc dissipata fuerit, verùm salua adhuc in eis perseueret, sempérque ferueat, & nullam declinationem habeat, tunc huius febris speciem hecticam nominant.

De marasmode & hectica.

Quòd si humiditas substantialis in nobis consumatur, huiusmodi febris à marcore Græcis marasmodes appellatur. Sin autem in totum consumpta fuerit, aut torrefacta, tunc absolutè marasmus constituitur: vnde hectica quidem non adeò difficilem curationem recipit, torrida autem ac marcida nullam. Ne igitur difficilibus curatu tanquam facilibus per ignorantiam manum admoueamus, & sperate

rato successu frustremur: neque rursus curatu facilia, ceu deplorata vitemus, vnaquaque ipsarum species ab altera diligenter nobis est discernenda, vt hæ singulæ etiam optimè internosci queant.

Quomodo diaria ab hectica discerni queat, & notari.

Hecticæ febres, quemadmodum diariæ frequenter etiam ipsæ ab externa causa nascuntur, & non semper à febrium ob putredinem ortarum transitu. At scire licet, caloris qualitatem in hecticis quidem acrem & siccam esse, in diarijs autem mitissimam, atque celeriter tactui occurrit, & quodammodo circunfunditur. Iam ex vrinis quoque has licet facilè discernere: nam si perfecta concoctio per initia tibi appareat, tunc diariam febrim esse putato: cùm autem cibus quidem sumitur, nulla autem concoctio apparet, hecticam suspicari oportet, quæ etiam ex pulsibus notatur. Nam in diarijs magni sunt, & celeres, in hecticis autem exigui & obscuri cùm sint, virium imbecillitatem portendunt. Iam numeris horarum inuicem discernuntur: nam horis decem aut duodecim præteritis, si febris non conquieuerit, hecticam fore potius existimandum est.

Quomodo hectica à putridis discerni debeat.

Quòd si febris interuallum prorsus nullum habeat, ad hæc neque obscurior aut vehementior fiat, sed eodem modo firma ac constans, hecticam esse hanc putato. Nam in putridis & incrementum, & imminutio accidit: augmentum quidem in statu, imminutio autem in declinationibus.

Quomodo continens ab hecticis discernatur.

Et si verò continentes hac ratione similes hecticis videantur, quòd & ipsæ nec augmentum nec imminutionem recipiunt, attamen caloris qualitate, & pulsibus ab illis discernuntur: siquidem continentium calor non est siccus & acris, quemadmodum in hecticis, sed etiam in summa cute magis apparet. Ac in continentibus pulsus sanè magni & celeres existunt, in hecticis autem & exigui & obscuri. Hoc sanè modo hecticas ab omnibus ex putredine ortis discernere poteris.

Notæ hecticarum maximæ.

Maxima verò nota est hecticarum, quòd à cibo caloris incrementum fieri videatur: non est autem incrementum, sed caliditatis in alto celatæ occultæq; argumentum. Quippe in his tale fieri contingit, quale in calce. Etenim vt ignis in hac celatus, ab iniecta aqua deprehenditur: sic etiam in hecticis cibus assumptus, calorem in alto delitescentem foras euocat.

Nota

Notæ hecticæ in marasmoden febrim transeuntis.

Marasmodes febris ab hectica profectæ signa, etiam ex ipsa sola ægri facie omnibus manifestißima existunt. Primùm enim color viuus ac sanguineus, quem Græci chroæas anthos, hoc est florem coloris appellant, non amplius in eis seruatur: sed nigrior quodammodo, exaridus, & ab immodica febrium caliditate squalidus apparet. cutis verò frontis valdè distenditur, & palpebræ grauantur, ceu in ijs qui dormituriunt. non autem est somnus, sed potius imbecillitas musculorum, qui palpebras sursum attrahere solent: vnde etiam pituitas crassas, quas lemas vocant Græci, aridas ob naturalium facultatum impotentiam in oculis habent: præcordia intenta sunt: non autem quòd ipsa verè sint intenta, sed quia membranæ & nerui tensionem quandam ob siccitatem sustinuerint. Nam tali de causa imaginatio quædam nobis oritur, vt præcordia & inflammari, & distenta esse putemus. Ac pulsus in eiusmodi duri sunt, & exigui simili ex causa, & frequentes propter vsus necessitatem, obscuri ob imbecillitatem: graciles, quia in latum extendi nequeunt. At quid opus est talia signa commemorare, cùm hæc adeò euidenter marasmoden febrim repræsentare nobis poßint? Cùm igitur modera-

tiores sint per initia, valentiores autem vbi radices iam egerint, etiam id quod nondum est, per id quod iam est, marasmum fieri significat. Postquam omnium iam hecticarum notas exposuerimus, ad curationem modò digrediemur.

Curatio febris hecticæ.

Hecticam si probè curare cogites, victu vtere qui humectet & refrigeret, eo quòd etiam non aliunde occasionem accepit, quàm ex humiditatis, quæ solidas ipsas partes in primis nutrire potest, indigentia. Verùm quia refrigerantia diuersam sortiuntur facultatem (etenim alia plus, alia minus sunt efficacia) sciendum est, quibusnam aqua, & aliud quoddam refrigerans, & quibus quidem magis, quibus autem minus dari debeat: item quibus nullo modo offerre oporteat: adhuc tempus, quo exhiberi conueniat: item quos sanè tum intus, tum foris refrigerare, quos verò solummodo extrinsecus oporteat. Cùm enim ita nos omnia distinxerimus, etiam curatio hecticarum quamuis sit operosa, tum facilis, tum prompta ad sanationem efficitur.

Quibus frigida dari debeat.

Si quidem igitur æger primariò in hecticam febrim inciderit, atque non ex acutorum morborum transitu originem traxerit, cum fiducia cremorem ptisanæ potioni offerto, & panem

panem in aquam tinctum, lactucásque ac omni cibo vtitor. Post cibum aquam frigidam, quantum velit, potui dato. cauere enim hic febris insultus, & metuere non oportet. Neque enim remissionem aut accessiones, quemadmodum in febribus ex putredine ortis inuenire licet. Ita sanè agendum est, si quando ipsa febris hectica per se ac primariò fuerit, ægrique vires imbecillæ, & non alia febris ex putredine creata ei sit admixta.

Quibus frigidam dare non oporteat.

Perpende rursus, num quandoque febris hectica inflammatione magna præcordia infestante, aut putredine quadam in venis apparente, aut crudioribus humoribus excitata fuerit. Fieri namque potest vt hectica sit febris, & vt quædam ex putredine prouenientium ipsam adulterauerit. Si igitur tale quid fuerit, aqua dari non debet: & præsertim si nulla concoctio in vrinis appareat, neque inflammatio feruens, & magnitudine insignis: præterea si vires ægri sint imbecillæ.

Quando frigida exhibeatur, etiam inflammatione infestante.

Sin autem inflammatio feruens admodum fuerit biliosa, erysipelacea, frigida rectè exhibetur. Ego sanè noui me cuidam tali affectu

laboran

laboranti, æstuantiq́; ardore, frigida exhibita plurimum profuisse, ita tamen vt prædixerim ægrum paulo diutius morbo conflictaturum, quod etiam accidit. tardius enim vires recolligebat. euaserat autem, ita vt cùm febris esset aucta, hectica in marasmoden inciderit. Hac autem ratione, etiam si quæ ex putredine ortarum admixta fuerit, & præcipuè ex ardentium genere, frigida potui exhiberi debet: neque verò simpliciter in his dabitur: sed cùm bonæ concoctionis notæ in vrinis iam apparuerint, tunc offerre conducit.

De hecticis febribus, quæ ex aliis in eas transeuntibus mutatísque generantur.

Quòd si hectica ex acutis morbis in eam commutatis oboriatur, magna enim ex parte marasmodes hecticæ succedunt, vbi ardentes febres non rectè curantur, frigidæ potu interdicetur, præsertim immoderato. Nam corpore iam antea extenuato, imbecilliq́ue simul, & excarni reddito, tum propter tempus, quo illa excepta est, tum propter ardentium febrium intemperiem, necesse est duplicem comitari noxam: aut validam virium deiectionem interitúmque, aut refrigerato corde, caloréque natiuo protinus abolito: marasmum senio persimilem, quem meritò ex morbo senium vocabant, subsequi. Hic enim & frigidus & siccus

tus existit, nequaquam febrim inducens. Quare neque refrigerantia, sed potius humectantia simul & calefacientia requirit.

Quomodo externis remediis succurrendum iis sit, quibus frigidam dare non licet.

Cataplasmatis igitur, fomentis, ceratísque refrigerantibus in omnibus quidem febribus recte vtimur, in quibus aqua potio dari nequit, aut ob virium imbecillitatem, aut ob corpus plus aequo extenuatum, carnibúsque destitutum. Inspicito autem, num etiam hectica marasmodes iam excitata ex affecta particula primariò duxerit originem. Etenim ex inflammatione iecoris, ventris, mesaraei, renum & coli, adhaec ob diuturnas vteri, thoracis, pulmonis, septi transuersi, & aliarum partium inflammationes prouenire solet. Quare inspiciendum est, animaduertendúmque, quae in particula febrim marasmoden subsequi contigerit, eique potius remedia ad refrigerandum humectandúmque efficacia adhibebimus, vt ipsum veluti ignis fomitem extinguas. Multa igitur sunt in id efficacia, sed nullum ita vt ceratum rosaceum. Quippe solidas partes refrigerare, & humectare potest, ac tueri ne humiditas quae modica in eis adhuc superest, prorsus intereat. In hunc autem modum confici

conficitur. Cera quadrans: rosacei vncia sex. Cera semel aut bis lauatur: deinde vbi in aqua frigida soluta fuerit, rosaceo sic adijcito: sed ex hoc seruato instar vnciæ paulo plus aut minus. Et cum ceratum lento igne probè solutum fuerit, sinito ipsum refrigerare: deinde ex cerato portionem acceptam in pila subigito, interim relicti rosacei, interim aquæ frigidæ momentum in pilam conijciens, donec totum rosaceum insumptum fuerit, ac cerato probè mixtum esse conspexeris. Quòd si etiam ouorum albumina adijcere volueris, præstantius adhuc erit remedium. Pari modo si cremorem ptisanæ adiunxeris, melius adhuc efficies. Oportet autem linamenta crebrius mutare, nec permittere, vt medicamentum diutius corpori adhærescat, neque multum incalescat: quippe mora imbecillius redditur. Ceratum hoc ad multa est vtilissimum, nec eo temerè vti oportet. Ego sanè hoc frequenter vsus, incipientes hecticas citò discussi, ne adauctæ marasmoden febrim inferre potuerint. Oportet autem in his quoque vsui istius insistere, & non eum detrectare, sed etiam crebrius adhibere, aliàs vt ceratum inducentes, aliàs liquidius reddentes, hydrorosato, hoc est, oleo roseo aquæ mixto copiosè diluendo. Ita namque hoc præsidio instar vnctionis vti licebit cùm omni in corpore, tum præcipuè in consumptis & extenuatis

nuatis. ac non modò semel in die, sed etiam bis ita, præsertim in visceribus, vti conuenit. Quoniam autem iterum illinemus, ratio est, vt etiam secunda vice vnctum abstergamus.

De fomento.

Fomentis vtendum ex succo lactucæ, vuæ immaturæ, portulacæ, solani, & vmbilici veneris. Præstat autem succos etiam refrigeratos, & præsertim niue superaccommodare. Quòd si nobilis quædam particula inflammatione tentetur, succos non per se ac separatim, verùm oleo omphacino admisto, aut chamemelino, aut etiam rosaceo, aut simul omnibus inducere conabimur. At thoraci remedia non nimis refrigerantia admoueri debent, nisi multus feruor, aut inflammatio in eo spectata fuerit. Verùm ne sic quidem linamenta diutius inhærere sinemus, eo quòd plerosque ab immodica ipsorum refrigeratione haud mediocrem non solùm respirationis, sed etiam vocis noxam expertos nouimus.

De domo in qua æger decumbet.

Non solùm autem refrigerijs, quæ extrinsecus admouentur, sed etiam aeris mutandi ad frigidius artificio auxiliari tentabimus. Si igitur æstas fuerit, in subterranea domo æger decumbet, & pauimentum aqua frigida copiosè conspergetur, vt aer hinc frigidior euadat

dat. iam aqua ex alijs vasis in alia decidat: nam mediocris huius strepitus etiam somnum prouocat. praestat adhuc si aerem ita immutes, vt non modò refrigerare corpus, sed etiam corroborare possit, id quod fiet, si pauimento inijcias refrigerantium aliqua, aut rosam, aut semperuiuum, aut rubum, aut lentisci turiones, aut vitis capreolos, aut simile quoddam, tum ad refrigerandum, tum ad robur inducendum efficax. Huiusmodi sanè aër omnibus quidem hecticis conducit: maximè verò, quibus pulmo & cor igneum ardorem primariò senserit. Etenim à cibo & potu refrigerante, non tantum iuuantur, quantum à frigidi aeris inspiratu: contrà maius à cibo sentiunt commodum, quàm ab aere, si iecur, & venter, aut alia quæpiam particula fuerit affecta. Ita sanè vbi æstas fuerit, aerem ad frigidum mutari oportet: vbi hyems, calidior parandus est. quomodocunque enim frigidus fuerit, nihil ipsos offendit. Reliquum verò corpus solummodò moderatè cooperiri oportet, vt ne pluribus tegumentis incalescat, & æger ideo virium defectionem aliquam sustineat.

De balneo.

Et balneum ijs conducit, qui hectica febri laborant, quæ per se fuerit, & non cum aliqua ex humorum putredine prouenientium coniuncta inueniatur. Tunc enim offenduntur, &

neque

nequaquam iuuantur, præsertim si crudis adhuc humoribus lauare quis ipsos voluerit: neque minus læduntur, si inflammatione nobiles particulas obsidente, etiam modicè id facere tentaueris. Sciendum autem, non modò hectica febri laborantibus, sed etiam frigidis, siccisque intemperiebus, & senio ex morbo balneum conferre. Habent enim balnea hoc quoque admiratione dignum, quòd & calidas & frigidas intemperies iuuare possunt. In summa, si quis diuersos illos lauandi modos nouerit, is meo iudicio etiam omnem intemperiem mutare in contrarium poterit. Esto igitur temperatus aer, vnctio & solium: eluere autem oleum conuenit, ac statim cùm æger in exteriorem domus partē ingressus fuerit, corpus perungi, verum diutius in aere morari non debet: oleum autem visceribus potius superfundi. Egressus æger in frigidæ solium, quod non aquam frigidam, sed lactis more tepentem habeat, perungatur. circumdatus autem operimētis, nō admodū diu in eis immoretur. Cùm vestem iam induet, rursus totum corpus vngatur. Valde enim hoc iuuare ipsos potest. quoniam humiditatem quæ à balneo accedit, diu retinere oportet: & non sinere, vt promptè ex corpore defluat. Egressus æger ex balneo, aut cremorem ptisanæ, aut halycæ, aut lac assumat: sin autem sitis vrgeat, etiā cùm adhuc operi-

mentis inuolutus est, non recuses aut lac, aut aliud quoddam alimentum exhibere. Etenim tunc potius in vniuersum corpus distribuitur, cùm attrahitur.

De lacte.

Lac igitur omnibus hecticis, præsertim in marasmum desinentibus, si quid aliud, idoneum est. Quapropter etiam iis valde conueniens est, qui vires habent imbecilles, neque alimentum possunt attrahere: & hoc solum in corpus distribui, trahique non parum accommodatè potest. Itaque lac muliebre primum locum obtinet, secundum verò asininum. Verum quoniam ægrè nonnulli hoc assumunt, caprillum ipsis dandum est, quod medium ferè existit, & magis potest nutrire. Constat autem, etiam curam animalis habendam esse, vt nutriatur domi ordeo, myrti, lentisci, & quercus foliis. ita enim lac non amplius corrumpitur. Nam huius solicitudo habenda est, vt ne hecticorum aluus subducatur, præcipuè eorum qui ex frequenti syncope, & diuturna vacuatione alui in marasmodem febrim inciderunt. Quamobrem quibus venter imbecillis est, & facilè subducitur, in his etiam lac bis coquere, vel etiam fluuiales lapillos in id coniicere oportet. Redduntur autem igne candentes, vt serosum à lacte per ipsos dissoluatur. At qui lac

solum

ſolum nolint aſſumere, etiam cum ptiſana, aut halyca, aut chytro ipſum decoctum exhibeto: adhæc cum itrio, hoc eſt libo ſuminali, & ſimilagine pari modo bis coctum offerto: præterea magis adhuc illis lac exhiberi debet, quibus etiam venter copioſiora & bilioſiora deijcere videtur. Procedente autem tempore, vbi febres mitigatæ fuerint, & vires aliquo modo inſtauratæ, molliſsimum & recentem caſeum ex eo coagulatum dare ipſis non alienum eſt. Quatenus enim vires augeri cernimus, eatenus nos quoque cibis adijciemus.

De vino.

Vinum ijs qui frigidam ſiccamq́ intemperiem in ſolidis particulis habent, & maraſmo ex morbo, vt vocant, detinentur, exhibere neceſſe eſt, vt quos calefacere ſimul, & humectare oporteat. quæ omnia vinum moderatum præſtare ipſis poteſt. Qui verò cum febri marceſcũt, præſertim qui macie torrentur, ijs vinum dare cautio eſt: vt quod eis, ſi quid aliud, maximè aduerſetur.

Si ex ſyncope maraſmus obtigerit. Caput v.

QVi ex ſyncope maraſmo contabeſcunt, ijs quantum ſanè ad vires collapſas, & perfrictionem frequenter comitantem attinet,

vinum offerri debet. Quoniam verò etiam caliditas naturæ contraria, febrisq́ præterea eis adest, & perfrictio quidem interdum conquiescit, rursus autem febris superuenit, ac summatim cùm periculum sit, ne aliàs aliter æger intereat, nunc à perfrictione, nunc à febri: necesse est tum demum ad vrgentem caussam respicere, ac nonnunquam vinum tempestiuè præcipere, nonnunquàm verò rursus id dissuadere.

De testiculis gallorum.

Testiculos gallorum, quos Græci orchis & parastatas appellant, dare his oportet. Perpetuò enim omnibus hectica laborantibus commodi existunt, cùm abundè nutrire, & vires augere possint, vbi probè concocti fuerint. Quapropter id alimentum semper exhibendum est, vbi vires nondum ad extremum collapsæ fuerint. Quod enim præsidium deinceps esse potest, si vires alimentum non concoquant, superentq́? Quippe nequaquam cibus vires augebit, sed natura, quæ omne alimentum & concoquere, & mutare, & corpori apponere consueuit.

De fructibus pomaceis.

Fructus pomaceus, qui opora Græcis dicitur, quia sanè humectat, ideo hecticis cibus est accom

accommodatus. Quoniam vero omnes propemodum, non solùm humectare, sed etiam refrigerare solent. idcirco rursus dicendum non est, vniuersim omni hectico conuenire. Illis enim qui calida & sicca intemperie laborant, & omnibus qui marasmo contabescunt, & torrentur, congruè frigida & humida victus ratio adhibetur, maximè peponum medulla, & cucumerum: item mala duracina, & cerasia his sunt idonea. Qui autem frigida intemperie detinentur, & in senium ex morbo inciderunt, ijs inutilia. Reliqui verò pomacei fructus, qui non adeò refrigerant, sed potius calefaciunt, & humectant modicè, exhibere non est absurdum. nempe vuam maturam, valde dulcem, præsertim quæ passa est: ac malum valde dulce, & ficum admodum maturam. nam hæc probè concocta, propemodum nihil nocet. Si igitur venter nihil nos impediat, plus iusto excernens, cum fiducia cibos commemoratos exhibeto. Si namque tale quippiam fuerit, & aluus magis quàm conuenit profluere videatur, his quidem abstinendum in præsentia, dandum autem punicum modicè astringens, aut pirum, aut malum eiusdem qualitatis, præsertim ante alium cibum. nam si à cibo sumantur, aluum subducunt. ac cibi qui stomacho potius, & cordi corroborando sunt vtiles, marasmo ex syncope contabe-

scentibus, & omnibus hecticis dari debent. Si hi quoque siti, & vehementi febri laborare videantur, etiam ipsis fructus pomacei refrigerantes opportunè offeruntur. Breuiter, omnia ad id quod magis vrget, accommodari debent. Hanc enim rationem animaduersionémque obseruans, nunquam aliquem offendes: neque si pomaceum fructum, aut alium quempiam cibum exhibeas. Nam omnia quantitate, qualitate, tempore, ordine, & vtendi modo, aut bene, aut malè administrantur.

De marcore, qui marasmus Græcè dicitur.

Si tabes, quam Græci vocant marasmum, reuera humiditatis quæ in solidis partibus subsistit, absolutus existit interitus, nullam medicinam recipit. Propter hoc igitur nonnulli medicorum meritò decepti in discernendo, putarunt se verum marasmum curasse. Etenim fieri potest, vt tenuitas carnium, maciésque, & veluti colliquatio earum resarciatur: primariam verò humiditatem, & quæ solida ipsa nutrire potest, prorsus absumptam perditamque non licet restituere. Sic enim senium quoque sanari nequit, vt quod naturalis sit tabes. Quemadmodum igitur senium nulla medicina tolli potest, sic neque

ea

ea quæ reuera tabes. Attamen propter humanum benignumq; artis auxilium contendere cum morbis oportet, & non ceu deploratos omnino relinquere. Interdum enim, ubi quis naturam dextram nactus fuerit, & tabes incipiat, nondumq; solidas partes torruerit, speratum successum consequi poterit. Sin autẽ minus, quanto magis æger affectus est, tanto minus agendum. Nam desperatis, maloq; uictis, manus admoueri non debet.

De tertiana. Caput VI.

TErtiana quidem facilis curatu est: cum autem à medicis illis, qui nulla ratione & uia utuntur, malè tractatur, non difficilis modò curatu, sed etiam insanabilis interdum redditur. Constat igitur, cibum humectantem refrigerantemq; in omnibus esse præscribendum, cùm tertiana cum temperamento pura & germana existit, & à sola bile excitatur. Itaque ptisanæ cremor super omnia utilis ipsis cẽsetur: atq; hoc usi nõnulli usq; ad crisim, hoc est morbi solutionẽ, optimè superstites uita manserunt. Sin autem minus oblectentur ptisana, etiam auenæ cremor ipsis dabitur: ac lactucæ, aut intybi caulibus utendum. Quòd si febris non fuerit uehemens, & quædam notæ concoctionis appareant, etiam gallinarum alæ, &

pisciculus molli carne præditus concedi potest. Vrinæ in his prouocari debent, maximè apij radicis, & adianthi diluto. Nam anethi decoctum & si Vrinas mouere probè posit, Vitare tamen ipsum magis oportet in germanis tertianis, & in quibus calidius ficciusq; temperamentum habetur: præterea si ægri solicitudine, & Vigilijs cruciantur. Nam in his omnibus offensa maior, quàm Vtilitas prouenire solet. Absinthij etiam decoctum maximè Vitandum est, quando calidum & siccum ægri temperamentum habent. Noui autem ego etiam nonnullos colliquationem expertos, qui seorsim illud immoderatius assumpsissent, & non Vitassent. Contigit enim, quorundam sanè partes solidas ficciores deprehendi, quorundam Verò bilem, & feruescentem, non quantitate, sed qualitate potius offendere: alium autem igneam intemperiem, aut inflammationem in ore Ventriculi sentire. In his itaq; omnibus talia Vitanda sunt, & tepida liberaliori magis ante cibum Vtendum. Nihil autem minus etiam in alio tempore potio exhibenda. quippe hæc humectat, feruorem refrigerat, meatusq; laxat. Quare ex his omnibus accidit, hanc quidem partem bilis per Ventrem excerni, aliam Verò per Vrinas, quæ antea detinebatur, & propter caliditatis feruorem, & propter nimiam decoctorum adu-

stionem

stionem non potuit expurgari. Miror autem, quomodo Galenus, qui artem legitimè, si quis etiam aliorum medicorum, exercuit, adeò indistinctè scripserit, vt dicat, exquisita tertiana correptis absinthij dilutum à septimo die propinandum esse. Ego verò falsis tertianis potius dedi, mixto et oxymelitis momento. Sic enim pituitæ miscellam, & citra noxam magis extenuat, & leuiter purgat: vt non vsus veniat origani, aut hyssopi, aut calaminthæ, aut pulegij, quæ omnia acriora sunt, & valde periculosa, crebroq; febrim iam magis accendunt. Hæc igitur vniuersa vitare magis oportet, & tunc audacter offerre, quando pituita bilem longè superauerit, & temperamentum ægri frigidius fuerit, vitaq; ociosa præcesserit, & alia omnia quæ humorem frigidiorem superantem efficiunt. Sin autem humor, qui abundat, contrarius horum fuerit, tum his abstinendum est: vtendum verò illis potius, quæ extenuant, & accessiones vehementiores fieri non cogunt.

De pomaceis fructibus.

Pomaceos fructus, quos oporam Græcis appellari diximus, exquisitis tertianis liberaliter exhiberi conuenit: nempe vuam dulcem, persica cocta, & non cocta, peponumq; medullam:

præsertim autem, si etiam ægri siti vexentur. Ego sanè noui, me frequenter ægros, ne amplius accessione febris infestarentur, impediuisse cum peponas probè refrigeratos hora ante incursum morbi assumere iussissem, & rursus aquam temperatam copiosam, & quantam potuerint, peponi superbibere præcepissem. Secutus itaq; est non multo post aquã epotam aliquibus sanè sudor, alijs copiosa bilis per aluum. Offendi autem ego plerosque Romæ medicos, qui ne nomen quidem peponum, tanquam bilem procreantium, proferre audebant. Quum itaque ego cuidam aliquando, & sitienti vehementer, & æstu flagranti, defatigatóque iniunxissem, vt peponem assumeret, quidam præsens medicus exclamauit: Homo, cur ægrum magis vis occidere? an nõ didicisti, quòd pepon bilem producat? lege Galenum de alimentis, vbi dicat manifestò, peponem comestum cholericos efficere. Laboraui igitur ego non parum, vt ijs persuaderem, qui intellectu assequi poterant, Galenum non dicere hic ipsos pepones bilem creare, sed choleram efficere. Choleram autem vocabant, stomachi subuersionem cum vomitu & perturbatione ventris: ac cholericos, quibus hæc accidunt. Nam pepon reuera habet aliquid stomacho contrarium. quare etiam copiosior comestus vomitum, ventris perturbationem, & prætere-

rea

rea perfrictionem, ac totius corporis conuulsiones excitat. Ac melopepon nihil horum facere censetur: non enim habet adeò quod stomacho aduersetur: imò neque pepon modicè comestus. Proinde tertiana febri detentis cum fiducia dari debet: necnon his qui ardente febri, καύσῳ Græcè dicta, & calida intemperie laborant, siue in renibus, siue in iecore, vel in stomacho, vel capite. Nihil enim eiusmodi intemperiebus aduersari potest, debellare & euincere, vt pepon, aut qui dicitur melopepon. Quomodo enim ea quæ refrigerant & humectant, bilem parere possint, non video. Vbi autem peponum facultas tibi deest, etiam cauliculi lactucarum refrigerati, & cucurbita, item cucumerum medulla, persica coctionem non experta, sed in vaporem suspensa & ab eo solo cocta, velutique condita, substitui possunt eisque & similibus semper vti licet. Iam in oleribus, & pomaceis fructibus etiam omnibus deligere oportet, quæ refrigerare queant, & humectare, conuenienter ea pro vniuscuiusque temperamento, & morbi magnitudine accommodantes.

De Balneo.

Balneum, vt maximum præsidium, ipsis præbendum: maximè calido & sicco temperamento

mento præditis, & qui crebris vti lauacris consueuerunt: nec cõcoctio omnino expectanda est, sed vbi siccitas vrget, etiam ante concoctionem lauare conuenit. Modus autem lauandi talis esto: postquam æger in temperatum aerem ingressus fuerit, modicè sudarit, & tepidas aquas acceperit, ita oleo non modico perungatur. Quid enim corpus bile exardescẽs, humectare, aut refrigerare probè præterquã aqua potest? Præstat igitur aquã tepidã admiscere. sic enim refrigerare & humectare magis, & in altũ corporis penetrare percipitur. Vnctio autem adhibeatur nõ in domo, quæ calidũ aerem habet, sed in exteriore eius partẽ reuerso, quã etiam à molliẽdo malacticen appellant: deinde post illitionem hydrelæi, aut hydrochamæmeli. Nam si bilis multa, & præcipuè crassior sit, non alienum est in vicem olei communis etiam chamæmelino vti, quod vim discutiendi multo habet ampliorem: sed non diu æger in aere immorabitur, verùm celerrimo transitu tantum vsus in tepidum calentis aquæ solium descendet, in eoq; diutius subsistet. Egressus autem ex domo calida, monendus, vt in aqua frigida immoretur: & si bene habuerit, etiam ieiunium indices: operimentis verò iam sumptis, vt aquæ tepidæ quantum velit, paruo spacio interposito, bibere hortandus est. Nã à potione sudores copiosos effundi videbis: interim verò

etiam

etiam bilem per vomitum reijci, ut ager quàm primum ex ijs quæ superueniebant, morbo fuerit liberatus. Reuersus autem in domum si pepo non adfuerit, aut alimentum quod diximus sumat, aut lactucarum cauliculos, aut cucurbitas, aut cucumeres, aut ptisanam. Cæterùm aquam tepidam non modò semel, sed etiam bis & frequenter dare expedit, & nihil metuere. In hoc namque morbo aqua tepida maximum est præsidium. Tentabimus autem in declinatione potius exhibere, & ante accessionem: interim verò etiam in accessione. Noui siquidem accessionibus subtrahi debere, ut diuinissimus Hippocrates inquit ac verum est, quantum ad hoc attinet, etiam cum nihil urget. Frequenter enim cogimur propter causam urgentem, non tepidam modò aquam, sed etiam cibum in ipsa accessione offerre. In illis autem hoc agendum est, qui immoderatum stomachi habitum, & virium imbecillitatem habent, ut insultus magnitudinem ferre nequeat, sed syncopen minetur. Noui igitur ego in his qui immoderatè roduntur, tepidam me aquam propinasse: deinde vomitu oborto, & bile copiosissima excreta, istorum beneficio accessionem conquieuisse. Vt autem illa aucta fuerant, ita etiam alia decrescebant, & aqua temperata, & bile euacuata.

Quo

Quomodo tertiana discernatur, germana ac vera ne sit, an falsa.

Tertianas illas germanas esse censendum est, quibus omnia quæ cognata dicuntur, consenserint: ætas dico, regio, consuetudo, temperamentum, studia, & victus ratio. Potest autem senex quoque tertiana infestari, quæ omnem tertianæ germanæ speciem, omnemque modum conseruet. Ego sanè meis oculis hæc in sene quodam conspexi, qui flauam bilem vomeret, similiterque per aluum excerneret, vehementer febricitaret: atque idcirco accessio cum valido rigore eum inuadebat, ac declinatio multis sudoribus accidebat: detinebatur autem accessione horis ferè decem, aut duodecim. Huius alij sanè familiares, eo quòd senex esset decoctum eis bibere præcipiebant, ac omnia illa facere quæ falsis tertianis, vt aiunt, idonea existunt: ferèque interijsset æger decoctis ex hyssopo, origano & pulegio assumptis, nisi quis subitò ex periculo ipsum subtraxisset, iubens eum etiam pepones assumere, & lactucas, & ptisanam, quæ nihil curiosum habent, operosumque, ac omnem alium victum, qui humectaret, ac refrigeraret, vt tertiana exquisita, non deceptus ætate quòd senex esset sed potius toto temperamento. Habuerat enim iam inde

ab

ab initio igneam intẽperiem, quam alij propemodum omnes postea ad amußim conseruabant. Quare naturam ægri, & causas præcedentes maximè attendere oportet: nihil autem minus, imò etiam omnium maximè febris speciem. Ego autem neque tertianorum falsarum victus rationem in omnibus vt veram & vtilem commẽdo, quam Galenus in libris ad Glauconem philosophum præcipere videtur: inijciens omnino ptisanæ piper, aut origanum, aut hyssopum. Etenim huiusmodi plerumque periculosa sunt, & febres vehementiores accendunt: idq; magis adhuc, si temperamentum corporis calidius inueniatur, & pituita mitior quàm bilis, & quæ non adeò calefacientia requirat. Quippe satis erat, in his vti & non multis valde refrigerantibus, & his quæ sensim extenuare citra calorem possunt: qualis est radix apij expurgata, vt non particeps sit radicularum: item ptisana similiter, interim adiunctum habens apium, aut anisum, aut comam porri, aut mellis, & aceti momentum. Quòd si non admodum sincera ac falsa tertiana fuerit, nullus horum vsus est: verùm abundè est, sola ptisana per se vti, & id quod biliosum est contemperare: quod pituitosum, dissoluere: non autem siccantibus compingere, ac cogere: quemadmodum ij factitant, qui piper & hyssopum præcipiunt, eo quod illa videan

deantur extenuare. Oportet autem diligenter animum aduertere, eum qui humectante victu vsus sit, vt cùm humores ab illo dissolutos viderit, statim euacuandis eis extrahendisq; incumbat, medicamento exhibito, quod non magnã calefaciendi vim obtineat. Eius autem generis multa sunt, & quæ ex oxymelite simplicius parantur, & quæ ex succo rosarum modico, agarico, & scammoniæ lachryma. Quando igitur humores compendiosè subducendi sunt? Nimirum cùm diffundi iam eos, & turgere tandem conspexeris, vt diuinißimus Hippocrates scriptum reliquit.

Quomodo humores diffundi, dissoluique, iamque ad excretionem incitari cognoscatur.

Materiam subiectam temperato, aut humectante victu dissolui inde cognosces, quòd cùm per initia esset immobilis, nunc aliquo modo agitari incipiat, atq; aliàs in alium locum descendere interim ad os ventriculi, & intestina: interim etiam ad articulos, aut cutem. Peritum igitur animaduertere hunc humorum motum, & obseruare diligenter oportet, & dare aliquid quod eos subducat, antequam oberrantes noxam intulerint, in partem aliquam nobiliorem decumbentes. Verùm vulgares medici nihil horum norunt, vt qui motiones humorum discernere non laborent. Vnde

fit, vt

fit, vt contraria faciant. Postquàm igitur hæc viderint, statim ad ea prorũpunt quæ siccare humores, & crassos facere possunt, atq; huiusmodi quidem astrictoria sunt medicamenta, similẽq; victũ præcipiunt: vnde accidit vt humores inde crassiores redditi, neq; purgantib. facilè cedant medicamentis, neq; obediant. Conuenit igitur, vt qui humores dissolutos nouerit, non modò semel exhibeat, quæ per aluum subducere poßint: sed etiam rursus humectante victu vsi, & dissoluẽtes, si quæ sicca & crassa reliquiæ subsint, iterum leuiter expurgent. Ita enim humoribus modicè subtractis, etiam solus victus morbum in totum euincere, mutare, & ad bonum statum deducere poterit, vt nulla alia medicina indigeat. Quòd si opus erit, licebit etiam epithematis simplicioribus vti. & superfusionibus, & cùm concoctio apparere incipit, & longè antequam acceßio expectetur. Ita namq; erunt tum efficaciora, tũ magna ex parte acceßiones expectatas discutiunt. Quoniam autẽ purgantibus vtendũ est, vt ea promptè & cõpendiosè inuenias, bonũ esse duxi, etiam compositionem ipsorum hic apponere: in hunc modum habet.

Rhodomeli purgans.

Rosarũ succi sextarij duo: mellis sextarius: scammoniæ torrefactæ vncia. Omnia simul coquuntur. Summus medicamenti modus est

cochlearia quatuor: medius tria: minor duo. Hoc non solùm tertianarijs propinari debet, sed ijs etiam, qui lippitudine, & alio quodam modo ex bile, & calida intemperie ægrotant.

Aliud rhodomeli purgans.

Rosarum succi sextarius: scammoniæ vncia: agarici drach. piperis drach. dua: mellis vnciæ 6. Ad ignem lentum coquatur, & vbi in crassitiem coierint, adijcito scammoniã, agaricum & piper: ac vtitor. Datur instar cochlearium quinq; aut sex. Hoc solis cõuenit, qui falsa tertiana detinentur. Habet enim nonnihil, quod etiam pituitam subducat, cùm agaricum & piper receperit. Noui autem purgasse me etiam medicamento, quod corticem mali citrij reciperet, & eo quod ex malis cotoneis paratur, & horum penuria sola vsum scammonia. Quòd enim ipsa non modò bilem, sed etiam pituitam potius euacuat, manifestum est, si quis temperato, & humectante victu rursus pituitam diffundat, vacuabit hanc quoq; scammonia: nec indigebit ijs, quæ agaricum, aut cucurbitam syluestrem recipiunt. Quare etiam si quis recto victu vsus falsam tertianam scammonia purgare velit, non delinquet. Hæc quoq; hactenus de tertiana breuiter à nobis dicta sunto. Non enim sumus ignari, veteres quoq; de his scripsisse, & nemo ea de causa culpandus erit. Quæ enim nobis quoq; tempus, &

longa

longa experientia noscenda obtulit, hæc æquum censui amicis, & medicis ea nos postulantibus exponere, quæ quidem paucula existunt sed magnam vim continent. Nam methodi prædicta non in tertianis tantùm, sed in alijs quoque multis morbis accommodari possunt.

De quotidiana. VII.

QVòd quotidiana febris ex pituita trahit originem, omnibus in confesso est: quippe neque acuta febris esse his apparet, neque sitis valida vrget, neque perurens quid, & siccum habere sub primo statim contactu percipitur, sed magis vbi manus diutius immoratur, caliditas fuliginosa ex alto emergere deprehenditur: ac pulsus bona ex parte exigui, & rari existunt: incrementum non velox, sed longiore tempore detinet: sudores qui ipsis oboriuntur, nunquam purum ostendunt interuallum, quale in tertiana, aut quartana frequenter apparere vidimus. Iam manifestius adhuc febris speciem etiam ex præcedentibus causis cognosces, si non obiter, sed multa cum diligentia inquirere, & examinare omnia coneris. Etenim cruditates plurimum, crapula, & balnei immoderati vsus, interdum iecoris quoque & stomachi perfrictio præcedit.

Hæc igitur eum attendere, & diligenter considerare oportet, qui febris speciem velit cognoscere. Nam interdum indicia omnia simul adsunt, interdum non: quippe in germanis, exquisitisq; febribus vniuersa prope inuenitur: in falsis autem non omnia, sed quædam ipsorum adsunt, quædam non semper, propter varias ipsarum causas, quare etiam maxima diuersitas in curando deprehenditur. In hunc itaq; modum internosci debent. Quin & diuinissimus Galenus, Rufus & pleriq; alij veteres de hac re copiosius tradiderunt, nos autem deinceps etiam de curatione agamus. Nam curandi ratio ab illis prodita in quæstionem aliquam vocatur, num videlicet vera in omnibus existat.

De curatione.

Quòd febris quotidiana, vt quæ ex pituita nascatur, extenuantium incidentiumq; vsum requirat, verum existit. si enim crassa est, & viscosa, extenuantibus indigebit. Duplex autem horum differentia esse cernitur. quædam enim incisoriam vim obtinent, ita vt simul egregiè calefacere possint: quædam autem incidendi quidem, non autem valde calefaciendi potestatem habent: quædam in totũ non calefaciunt. Quibus igitur in hoc morbo vti oportet

tet

tet? ijsne quæ calefacere possunt, an illis quæ citra calorem extenuant? Videtur enim diuinißimus Galenus indistinctè Glauconi philosopho præcipere, vt extenuantibus vtatur. Conueniebat autem meo iudicio, cùm maxima sit differentia, diuisione ac distinctione vti, quibus, in quo vtendum sit. Neq; enim pituita huius, vnde febris accenditur, vnam habet speciem: alia enim est salsa, alia acida, alia vitrea: vtraque verò frigida, & crassa: ac ideo quod particulis sit impacta, febrim excitauit. Meritò igitur etiam extenuantia ad curationem desiderat, salsa verò non similiter, siquidem & caliditas & siccitas hoc ei præstat. Calidã autẽ ipsam quoq; esse cõstat inde, quòd intestinũ rodat radatq; & grauißima tormenta, quas dysenterias Græci vocãt, nihil minus etiam quàm bilis, cũ huius quoq; qualitatem receperit, suscitet. Nam humores nõ secundum materiam ipsorũ sed etiã secundum qualitates eis subiectas operantur. Hæ siquidẽ aduersus ipsas pugnant, & operantur. Ac pituita salsa, etiam si videatur humida, tamen constat facultate siccã esse, quemadmodũ etiam aquam marinã Iam alia multa imaginatione quidẽ sunt humida, facultate autem sicca. At quòd pituita salsa nequit per ea, quæ inflãmãt ipsam, siccãtq; extenuari quãdoq; & diffundi, sed potius adhuc etiã crassior effici, mani-

festò hoc testantur nitrum, sal, & iura salsa. Quippe hæc calescentia, crassiora redduntur. Nam id ab Aristotele, ipsáque experientia probatum est, ea quæ à calore coacta fuerint, non à calore, sed à contrario dissolui posse. Hæc igitur etiam in corporis humoribus considerari debent: & si quidem salsi sunt, non calefacientia, aut quæ admodum siccant, aut extenuare possunt, adhibere oportet, quæ vulgares in eis faciunt, raphani radiculam ipsis exhibentes, piper, salsamentum, capparim, & decocta, quæ vehementer extenuant, & antidota, quæ aduersus eiusmodi offeruntur. Hæc sanè oportebat ijs potius quotidianis, quæ à frigido atque acido humore prouenerunt, imperare: quippe ab eiusmodi adiuuantur. Ego sanè noui crebrò me omnia hæc in quotidiana, quæ à frigida humidáque, & acida pituita incensa fuit, obtulisse. In quibus autem salsum, aut biliosum quid admixtum fuerit, in his magna ex parte extenuans quiddam exhibuisse præsertim si etiam ægri temperamentum calidius erat. Minimè verò eiusmodi medicamenta per initia morbi ægrotanti exhibere conuenit, cùm salsus adhuc humor superat, præpolletque, & ægri corpus fuerit intemperatum. Sin autem etiam huiusmodi aliquo vti oportebit, eo quòd æger appetat, aut vt appetentia restituatur, temperato prius victu

vtend

vtendum erit: ac vbi concoquere æger incœperit, tunc ei permittendum, vt assumat tum cibos, tum potus, qui leuiter extenuent & calefaciant, vtpote apij turiones, porrique, & piperis exiguum, vini momentum, eiúsque albi, idque non frequenter. nam vsus eorum liberalior noxius est. Verùm laborandum est, vt humores ad concoctionem perueniant, neq; in vetustatem venire sinendi sed purgandi. Cùm enim in corpore diutius insident, magis adhuc ab omnibus præsidijs quæ calefaciunt videntúrque extenuare, crassi fiunt, vt non amplius ne medicamentis quidem ad purgandum efficacibus promptè cedant, cùm difficiles ipsi ad motum, & terrestres magis ab ipsis euaserint. Noueris autem hanc ad purgationem esse opportunitatem temporis, & commoditatem. Frequenter enim vrinarum notæ à præsumpto victu, & temperata potione mutantur, atque tunc huiusmodi vrinas incoctas esse, ab ijs qui id non nouerunt, censeri videmus. At quia frequenter accidit materiam in totum corpus diffundi, & aliàs aliter, aut per sudores, aut vomitum, aut ventrem dissipari: ideo vrinæ etiam sedimenti expertes vulgo apparent. Satius igitur est considerare & discernere, quando potius materia extenuari, diffundi, ad excretionem incitari, & ex loco in locum transire incipit, at-

que ita demum purgare oportebit, non solis vrinis animum adhibentes. Verùm vniuersam purgationem adhibere non conuenit, sed per vices, & interualla. Ita namque accommodari debet morbis, qui ex crassioribus humoribus generantur, ac sensim extenuare, & leuiter purgare materiæ copiam oportet, quoad satis esse videbitur. Nam si æger assumat medicamentum, quod copiosius purget, magnam corpori intemperiem conciliat, & potius nocet, quàm iuuat, magisque in iis adhuc, qui calidiore temperamento & biliosiore præditi sunt.

Quando salsis vtendum in quotidianis febribus.

Qui iecur, aut os ventriculi habent refrigeratum, & acidam pituitam vomunt, tenentúrque quotidiana, his etiam calidioribus cibis, si voles, vti non alienum est. Humidus enim & frigidus stomachus vniuersa extenuantia citra noxam tolerat. Ausus igitur ego quandoque sum in quodam, qui quotidie febris accessionem experiretur, & pituitam vomeret, salsis vti, & pisce sale condito qui Græcis encatheru dicitur: item hydrogaro, porri decocti iure, & vino aquoso, ac mirificè conualuit, ita tamen, vt & ori ventriculi, vnguentis epithematibúsque ei extrinsecus

applic

applicatis, & moderato totius corporis calore conciliato ei prospexerim. Non alienum est, hæc quoque in quotidianis tentare, ac pituitæ qualitatem & quantitatem obseruare, atque ita conuenientem vnicuique victum præscribere. Quemadmodum enim non vna pituitæ est species, ita neque vnam victus rationem esse oportet, sed vnicuique speciei idoneam. Ac in omni medicina idem præstandum est, & id quod vnicuique congruum est & salutare quærendum. Vt autem is qui medicamenta quærit, promptè ea possit inuenire, & non aliunde cùm antidota, tum purgationes colligere cogatur, exposui hic discrimina, adiuncta etiam distinctione, qualia in quibus vsurpare potius oporteat.

De fomentis & cataplasmatis.

Fomentis autem & cataplasmatis per initia statim vti festinandum non est, neque cum copia humorum in toto corpore superat. Metus enim est, nedum viscera nimium incalescunt, laxantúrque, confluxus quidam ad partes affectas decumbat, & adaucta illuc inflammatione, præterquam quòd nihil proficimus, magis etiam offendamus: quod ij quoque faciunt, qui priusquàm totum corpus recrementis fuerit liberatum, cataplasmatis & superfusionibus vti non verentur. Ego itaque noui

etiam inflammationes, quæ non erant, ob præcipitem ipsorum vsum superuenire. Ne igitur officiamus, laborandum est copia iam immunita, & cùm iam concoctio quædam in vrinis apparere incipit, calefacientia, aut laxantia, si vsus requirat, visceribus inducere. Fugito autem fomenta, aut cataplasmata, quæ laxare tantum, & quæ repellere possunt, mixtura verò confectionem ipsorum parato. Et si quidem viscera infirmiora, & defluxionibus opportuna videantur, ægérque fastidiat, astringentium & roborantium vires intendere oportet: sin autem inflammatione aut dolore vexentur, laxantia potius. Summatim vtriusque (medicamenti tum laxantis tum repellentis) vires pro causa vrgente, & intendere, & remittere conuenit.

De stomachi imbecillis, & mediocriter inflammatione laborantis fomento.

Ad quinas vini partes misceto omphacij quaternas, chamæmeli binas, & mastiches momentum. Quòd si inflammatio feruens appareat, etiamsi gleucinum, aut nardinum adieceris, nihil nocebis, sed plurimum quoque iuuabis. Sin autem os ventriculi non infirmum æger habere, aut cibum non fastidire videatur, loco vini decoctum fomento admisceas

sceas, glandémque vnguentariam, & fœnugræcum prius in illo decoquendum curato. Hanc quoque animaduersionem in cataplasmatis seruare ratio est, vt mixta in ipsis fiat curatio, & vtrobique sanè anethinum, aut cyprinum, aut nardinum cataplasmati semper adijciantur. At si acoris aut frigiditatis in stomacho sensus est, etiam in decocto in quo illa parantur, nardum Gallicam, absinthium & anethum adiungere eis oportet. Cùm salsum humorem vomunt ægri temperamento calidi, solum quoque chamæmelinum oleum adijcere semper, & masticha momentum inspergere conducit. At tempus cataplasmatum esto hora ante accessionem, absque plurimo potu, & imposita non diu inhærescant. Quippe omnia, siue fomentum, siue cataplasmata fuerint, etiam si maximè ea quis ex medicamentis omnibus, quæ robur adferre possunt, apparare potuerit, tamen si diutius corpori incumbant, virium resolutionem & imbecillitatem efficiunt. Tantum de fomentis, & cataplasmatis dictum sit. Si enim particularium quoque nonnihil prætermissum sit, id ratione quis adinuenire poterit, si omnia consideret, & animum ad id quod conducit intendat.

De purgatione.

Materia iam attenuata diffusáque oxy-

melite

melite, & alijs quæ in cibis extenuare solent, & decoctis & cataplasmatis adhibitis, tunc demum ad purgandum eam venito. Valde enim à vacuationibus adiuuantur. Non oportet autem vniuersè ipsos purgare, sed per vices, & simplicioribus: hinc demum aliquanto valentioribus. Cùm enim materia sit crassa, haud facilè ijs cedit; quæ vniuersam celerémque vacuationem præstant. Agarici igitur scrupulos tres, aut quatuor ex melle exhibeto: interim etiam plus aut minus pro ægrotantis virium ratione, & humoris qui superat quantitate. Quippe pituitam educit, nec morbum inueterari sinit.

Aliud.

Et granum cnidium, si post concoctionem datur, diuturnis quotidianis medetur. Adhæc catapotia, quibus ego semper, & in quartanis & alijs affectibus vti soleo, bene faciunt in vesperam data. Habes ipsorum descriptionem alibi quoque proditam: hæc autem recipit. Aloes vnciam: cucurbitæ syluestris vncias duas; scammoniæ vnciam: euphorbij semunciam: veratri nigri corticis vnciam: bdellij vnciam: gummi vnciam: nitri Alexandrini semunciam. Succo braßicæ excipito, datóque ex eis scrupulos quatuor, aut quinque: nihil metuens, aut torsionem, aut nimiam purgationem

gationem: vacuant sine omni molestia non modò pituitam, sed etiam humorem melancholicum, eóque circuitus quartanos finiunt. Dato hæc catapotia, granorum instar figurata, in quibus multa cruditas, crapula, & vita ociosa præcessit, temperamentúmque est pituitosius, & quod nihil siccum aut acre obtinet. Nam in eiusmodi tutò dantur: & qui hæc assumunt, valde adiuuantur.

Aliud quod citra molestiam sumitur, à sale dictum, Græcis halatium, admodum efficax.

Gingiberis, petroselini macedonici, epithymi, laseris, cumini, apij seminis, ligustici, singulorum vnciæ quatuor: scammoniæ vnciæ tres, & semissis: salis communis & torrefacti vnciæ 4.

Aliud vt scriptura halatiorum habet, præstantius.

Gingiberis semuncia: petroselini macedonici, epithymi, laseris apij seminis, ameos, cumini, ligustici, piperis, singulorum drachmæ duæ: salis torrefacti vnciæ duæ, semis: scammoniæ sescuncia. Dato vesperi in febrium interuallis, quandocunque velint. At si aluum emolliri vellis, scrup. 1. dato: sin autem id largius

giis efficere, duos, & in viris robustioribus quidem scrupulos septem exhibeto. Pueris autem & mulieribus grauidis, & in summa imbecillis, scrupulos tres aut quatuor. Ita sine omni molestia & periculo offerentur. Licet etiam cum pane dare, & ex posca, & oleribus. Attamen præstat in morbis, qui per circuitus reuertuntur, cum ptisanæ cremore ipsum præbere. Tantum etiam de purgationibus dictum sit.

De antidotis ad quotidianas.

Styracis calamitis, iridis illyricæ, myrrhæ, singulorum drachmæ quatuor: opopanacis, piperis, galbani opij, singula drachma. Hæc trita omnia in vnitatem cogito, admiscens eis mellis quod sufficit, ac dato fabæ Aegyptiæ instar ante accessionem in lecto decumbenti, perunctóque ex oleo & pipere granis decem: iuxtà verò apposita sint prunæ. Hoc somnum & sudores excitat, leuátque præcipuè eos, qui multa cruditate scatent.

Aliud.

Agarici, gentianæ, singula drachma. dantur cum mulsa ante accessionem. Hoc mediocriter extenuat, meatus infarctos aperit, & materiam per aluum & vrinas moderatè ducit.

Aliud

Aliud.

Decoctum chamadryos ijs quos quotidiana febris circuitúsve affligit, potioni dato. Vrinas multas ducit, & leuat. aptum ergo illis, qui non valde febricitant, neque temperamento calido sunt, & sicco.

Antidotum ad quotidianas, facit etiam ad quartanas.

Opij, opopanacis, castorei, seminis dauci singulorum drachmæ quatuor: læuigatis paulum mellis adijcito: viris obulos tres, pueris duos exhibeto. Vtitor autem hoc tanquam admirabili ex mulso hora ante accessionem, & præsertim quos non falsa pituita vrget, nec bene calidum siccúmque temperamentum inest.

De vnctione.

Vnctione vtemur ita, vt ad horroris febrísque magnitudinem, & ægri vires respiciamus. Si namque multa perfrictione, & horrore infestante, febris non adeò tibi vehemens appareat, neque vires imbecillæ, sed robustæ, magis vtitor validis vnctionibus quæ externam cutem calefacere, ad ruborem perducere, & extenuare possunt. Si contrà, neque vires validæ, neque frigus multum, ac febres vehementes fieri videntur, tunc ijs vtendum erit, quæ cutem modicè extenuant, & rarefaciunt.

Dicam

Dicamus igitur de vnctionum differentiis, hoc ipsum præterea distinguentes, quænam valentiora, quæ verò imbecilliora existant.

Vnctio valida.

Pyrethro, pipere, & nitro pari portione cum pulegij momento, in vnitatem coctis, & ex oleo contritis, summas corporis partes, & spinam perungito. Sin autem frigus etiam in ea percipitur, mirifica est vnctio, & valde proficit, vehementem perfrictionem, morbique vetustatem expertis.

Alia mediocris.

Piperis grana tria, & micam thuris in læuorem trita ex oleo illinito.

Alia.

Nitro ex oleo trito summas ægri partes, spinámque, tum in balneo, tum extra illud perfricari iubeto. mouet enim sudores, & iuuat.

Alia valde bona, & multis experimentis comprobata.

Arthemisiæ crocodiliadis, adipis crocodili fluuiatilis singulorum vnciæ sex: olei sextarius. Coctis ex oleo ægrum, & præsertim eius spinam ante accessionem vngito, ac miraberis effica-

efficaciam. Non abs re est etiam odoratū quid admiſcere, eo quòd vnctio ingrati ſit odoris, & contraria quadam ratione operetur.

Alia, in quibus febres vehementes vrgent, & frigus moderatum apparet, efficax

Spumæ lebetum in balneis efferueſcentium oleum admiſceto, dum viſci craßitudo fiat: vngitoq́ corpus, antequam febris inuadat. Idem naturaliter præſtat.

Naturalia, quæ corpori alligari ſolent.

Lapis aetites cùm ad alia plurima, tum ad rigores, qui per circuitus reuertãtur, & præſertim ad quotidianas facit, ſi corpori alligetur.

Aliudquod appendi ſolet, multis experimentis à me probatum.

In folium oleæ ex communi attramento inſcribio, Ca, Roi, A. capito autem folium oleæ ante ſolis exortum, & collo ſuſpendito.

Aliud naturale ad quotidianas.

Animalculum quod deſidet, & texit, vt muſcas venetur, bene facit, ſi linteolo illigatur, & ſiniſtro brachio appendatur.

De quartana. Caput. VIII.

QVartana febris non vna eſt ſpecies, ſed multiplices & diuerſæ exiſtunt. Etenim

alia ex flaua bile nimium adusta, alia ex feculento sanguine nascitur. Non solum autem materia, sed etiam loco in quo constituuntur, inuicem differunt: hæc enim in vasis, illa in liene potius subsistit. Quoniam igitur diuersæ sunt species, curationis quoque modos diuersos, & non vnum, sicut vulgares arbitrantur, esse oportet. Nam quæ ab humore melancholico creatur, meritò calefacientibus humectantibusque iuuatur. Quæ verò ex nimia bilis adustione prouenit, humectantibus, & refrigerantibus vt peponibus, vua, ostreis, pisciculis, aqua, & breuiter concoctu facili & bonum succum pariente victu, ac balneis tepidis tractari debet. Mihi itaque frequenter subit mirari, quomodo diuinissimus Galenus in omnibus non alium quendam victum, quàm qui calefacere ipsos, & siccare possit, præcipere videatur. Præbet enim ipsis antidotum diatrion pepereon, & quod diospolites dicitur: item liquorem cyrenaicum, & theriacam: & in cibo, salsamentum & piper. hoc autem potissimum quotidie bibere iussit. In vniuersum præcipit abstinere ijs, quæ refrigerant & humectant: eo quod humor, inquit, morbum efficiens frigidus existat. Verùm & si humor melãcholicus calefaciẽtia desideret, non tamen necessariò etiam siccantibus indiget, si quidem frigidus est, & siccus, calefacientibus

& hu

& humectantibus opus habebit. At non videtur etiam humectantium aliquod prorsus velle præscribere, sed econtrariò omnia quæ siccant assantq́; nimium, & humorem crassiorem potius reddunt. Nam quæ videntur magis extenuare, cùm sint etiam paulo calidiora, quàm ut mediocriter extenuent, postea terrestres magis, & multo quàm prius crassiores efficiunt, dum humiditatem quæ in eis subsistit, exugunt, insumuntq́; ut natura ideo recrementa lentius excoquat. Didicimus enim, concoctiones omnemq́; vitæ originem calido fieri, & humido: id quod etiam in externis videre licet. Nam fructus & singulæ stirpes à pluuijs & solis calore producuntur, & præterea omnia quæ præter naturam existunt, contraria ad curationem requirunt: quæ secundum naturam sunt, similia potius. Quare hoc est præstantissimi medici officium, ut calidum quidem refrigeret, siccum autem humectet: frigidum calefaciat, & humidum siccet: in summa, ut ea quæ sunt vitia ac affectus, contrariorum usu euincat, ac omnia quæ res postulat, curiosè persequatur: omniq́; arte & ratione, tanquam in bello decertans, ægrum conseruet. Si quando igitur accidat ægrum & sicciore quoq; uti victu, vel quod appetat, vel etiam quod ita laborans siccantia medicamenta aut cibos requirat, nempe hydrogarum, vel

conditum, vel eiusmodi aliquod præsidium, con sulo & tunc, ubi semel aut bis eo fuerit usus, ac corpus modicè incalescat, rursus statim ad victum per initia institutum, qui leniter humectare & calefacere poßit, reuerti. ita enim neq; ea quæ calefaciunt, assumpta multum adeò nocere poterunt. & præterea humor, qui natura admouendum difficilis, & siccior erat, ab humectantibus facilius solui poterit, ut ipse remissus post dissolutionem & quodammodo excerni incitatus à medicamentis, quæ benignè euacuant, citra noxā paulatim subtrahi queat. Etenim sic agendum est in craßioribus siccioribusq; humoribus, ac humectare ipsos, & dissoluere conuenit: nec diutius dissolutio eorum expectanda est, sed protinus ad purgationem ipsorum properandum: & si adhuc res postulat, rursus humectando, tum balneis, tum victu ita subducere expedit.

Quartana, quæ ex nimia flauæ bilis adustione excitatur.

Quòd si quartana non tibi à sicco frigidoq; humore, sed potius bilioso, & plus satis adusto excitari videatur, tunc potius refrigerare potentibus uti oportet: si quidem æger etiam natura calidus simul & siccus, ætate vigens, & frigidæ potioni assuetus appareat: ad hæc, si anni

si anni tempus sit æstiuum: interim verò si etiam cura, vigiliæ, tristitia, ira, & acrium medicamentorum usus præcesserint. Hæc enim omnia biliosam, & ex adustione nimia quartanam generare possunt. In his igitur non peccaueris, si potionibus & cibis frigidis vtaris, vt peponibus, si tempus dederit, duracinis, intybis & lactuca, breuiter non offendes, si omnia agas, quæ in germana tertiana tentaueris. Nulla enim alia ratione humor, qui à caliditate & siccitate inspissatus fuerit, euinci potest, nisi quædam refrigerantia humectantiaq; assumpseris: quemadmodum etiam quæ a frigiditate inspissata sunt, à calefacientibus. Hæc igitur, vti diximus, vniuersa calefacientia, & si extenuare videantur, tamen inspissant præterea. Quare in his offerenda non sunt, vt quæ eiusmodi humorem crassum reddant, magis quàm extenuent, præsertim quæ vehementius calefacere & inspissare prædicantur. Quare neque in quartana cataplasmatis, vt superfusionibus, fomentisq; vti studebimus. Quippe vnctio sola, quæ ex copiosiore hydrelæo paratur, frequentius à balneo, & cibis temperatis adhibita, calorem abundè contemperare ac lenire potest. & si quæ in iecore durities est, hanc quoq; laxare. Sin autem res postulauerit, ipso quoque solo potius vti oportet, vel etiam chame-

meli decocto, in quo absinthij turiones, palmulæ pingues, & melilotum deferbuerint. Noui me in quartana etiam frequenter epithematis vsum, tempore quidem opportuno, vt in tertiana ante accessionem, ex farina ordei, lini semine, & decocto chamameli, ac multum profecisse, vt æger non amplius accessionem expertus fuerit: præsertim autem in quartana, quæ ex nimia bilis adustione concitata erat. ac in pueris temperamento calidioribus, in quibus inflammatio quæpiam præcordia exercet, talia probari videntur. At si quis etiam in frigida quartana (sic enim appellanda est, quæ ex frigido & sicco humore melancholico excitatur) epithemate item calidiore ante accessionem vtatur: hic item maximum adiumentum sentiet, vt etiam subitò febris conquiescat, quamuis, molestam accessionem ægrum experiri contigerit. Satius autem est, si quis etiam toto antea vacuato corpore epithemate, omniq́ alio particulari præsidio vtatur. Qui enim toto corpore adhuc sordido ac impuro, vel cataplasmata inducere, vel perfundere aggrediuntur, hi insigniũ malorum autores fiunt. Cæterùm quartanas ex adusta bile consistentes purgare decet corpus prius humectando pleniore cibo, & quiete: quæ verò ob humorem melancholicum procreantur, humectare quidem

dem eas oportet (siccus enim humor ille existit) ob terrestrem verò eius partem, & frigidum, tum calefacere, tum extenuare conuenit. Purgationem autem non per febris initia, sed cum concoctio iam apparet, moliri debemus. Ita porrò etiam si ægrum sanguinis vacuationem requirere censes, vt ex quo humor melancholicus procreetur, post statum hunc auferes, quando humor etiam à natura excerni solet, vtpote concoctus. Sic autem natura leuata, reliquias materiæ euincit. Cùm igitur concoctio in vrinis tibi apparet, medicamentum purgans, nempe quòd ex rhodomelite conficitur, bilem & humores nimium adustos sine molestia educens hoc præstare debet: habet autem in hunc modum.

Purgatio ex rhodomelite.

Succi rosarũ sextarij duo: mellis sextarius: scammoniæ torrefactæ vncia. Omnia simul coquuntur, danturq́; ad summum cochlearia duo vel minus. At si humor biliosus non admodum calidus, & siccus sed craßior, à pituitoso humore adulteratus esse videatur, paulũ agarici prædicto rhodomeliti adijciendum erit: atque in eum modũ hic quoq; leuiter purgari debet. Vt autem promptè componas medicamentum, paresq́;, subscribã eius quoq; mixturam, quæ ita habet. Rosarum succi libra: scammoniæ vncia: agarici vnciæ quatuor: piperis scrup. duo:

mellis vnciæ sex. Ad ignem lentum hæc cōquito, ac vbi in crassitiem coierint, adijcito scammoniam, & piper, atque vtitor. Nam sine omni adeò molestia vacuat, præterquàm quòd non multum calefaciat.

Purgatio quæ ex malis cotoneis paratur.

Mala cotonea octo impleto scammonia, cuius modus sit vncia, & extrinsecus ea fermento oblinito, atque sic assanda dato: vbi assata probè fuerint, adijcito mel probè læuigatum, ac vtitor pro virium ratione, in febribus quartanis, quæ à bile excitantur, & in ijs qui generosam purgationem ferre nequeunt: atque in pueris magis & mulieribus. nam citra omnem prorsus molestiam purgat. sin ipsum efficacius reddere voles, in istum modum parato. Scammoniæ vnciam: petroselini macedonici vnciam: piperis albi vnciam: agarici semunciam: succi cotoneorum vncias sex: succi citriorum vncias tres: mellis libram. Dato instar vnciæ. Succum cum melle coquito, atque ita pulueres læuigatos inspergito, ac in pixide recondito cum fiducia. Est enim præsidium in multos vsus accommodatum, vt quod non solum bilem, sed etiā pituitam, & humorem melancholicū repurgare probè possit. Atque idcirco quartanis.

quoque

quoq; falsis exhibere licet: in illis autem magis, quorũ stomachus affectus, neq; concoquere bene, neq; appetere cibum potest: necnon ijs qui quotidianis infestantur. Hac de causa varijs in mixturis ad omnia præparare conducit.

De vomitu.

Vomitus omnibus vtilissimus est, præsertim ijs qui humores crassos in ore ventriculi continent. Nam crassitiem extenuat, & vt concoquatur, celeriusq; discuciatur, efficit. Optimum autem tempus ad vomitum est, accessione incipiente: quoniam etiam tunc humores, cùm materia mouentur, & illi in stomachum confluunt, illumq; rodunt, nauseam excitant. Dato eis mulsam non nimis aquosam: ita namque procliuius ad excretionem prorumpent. qui autem valde lenti sunt, & difficulter auelli possunt, ægrius excernẽtur, ac pennis præcipuè anserinis vtendum est, vt maiori irritatu vomitus omnino proueniat. Si enim ex lentis humoribus aliquid sursum eductum fuerit, statim etiam accessio minuetur, tum spacio temporis, tum simul more ac consuetudine. Ego enim noui me hoc modo inueteratas quartanas discussisse, vt nonnullæ ipsarum superata iam deteriore parte conquieuerint.

De salsamentis.

Salsamentis autem in illis nimirum quæ ab humore melancholico excitantur, & in quibus stomachus vitiosis humoribus scatet, aut multa lienem vrget obstructio, vtendum est. Maximè hic commendatur etiam encathera dicta, & quæ Alexandrinorum buridia sunt, menomania, & membridia. Oportet autem eum qui horum aliquod assumit, aliquandiu sitim tolerare, & nullam potionem ingerere, vt efficere quid possint, & vim suam corpori inprimere: deinde vbi ita viribus destituitur æger, vt sitim ferre nequeat. tunc vinum Ascalonites aut Gazites dilutum, quantum libet, propinare licet. Ego itaq; noui quendam ex his qui quartana ex terrestri & frigido humore laboraret. ita huius victus rationis vsu liberatum, vt etiam per aluum humorem superantem excreuerit. Erat autem id quod excreuerat ideò valde nigrum, vt nonnullis medicorum metum incuteret, non modò ob colorem, sed etiam propter copiam euacuatam. Verùm quòd æger paulo post morbum facilius ferre incœperit, & quòd lien, qui antea maximus erat, paruus euaserit, effecit, vt omnes bene sperarent, & nihil amplius metuerent. Sciendum verò est, quòd cibi enumerati, & quicquid abstergere & extenuare mediocriter potest, etiam cum concoctio incipit

cipit apparere, humidioribus temperamento, frigidioribus, & bene habitis dari debent. etenim humores tunc magis & repurgantibus & extenuantibus promptè obediunt. Qui enim per initia cum materia planè esset incocta, extenuantibus, vel purgantibus vsi sunt: hi præterquam quod nihil eorum quæ superabant, in corpore vacuare potuerint, etiam sicciores crassioresq́ humores effecerunt. Si itaq; talis sit quartana, quæ à frigido & terrestri humore côcitetur, ita agere oportet. Sin autem à biliosô humore, exusto, & in cinerem redacto prouenerit, omnia contraria, quæ humectare, aut refrigerare possunt, tentare conuenit: balneum dulcis aquæ adhibere, & cibos concoctu faciles. In summa, quemadmodum diuersas habent species, ita quoq; differentem ipsarum victum præscribere oportet.

De antidotis.

Nonnulli veteres quartanarijs etiã antidota dederunt, ac multas variasq́ descriptiones ab ipsis proditas inuenire licet. Quin & diuinissimus Galenus ea memoriæ prodidit, sed nulla videtur vsus distinctione: vnde plerique cum eis quæ titulo ipsa promittebant persuasi, deinde non exquisitâ discretione exhibuissent, maxima offensionis, & periculorum

auto

autores extiterunt. Miror sanè, cur antidotum ex liquore Cyrenaico paratum, omnibus conuenire dixerit, iubeatq; frequenter eo vti: atqui non videtur res sic se habere. Neque enim citra offensionem quis ipsum hominibus calido, sicco, & bilioso temperamento praeditis, & in quartanam ex nimia adustione prolapsis, bibendum dederit. Attamen nec ea quae ex sulphure viuo & pipere confecta sunt, neque theriace antidotum dari debet. Haec enim vniuersa istis aduersantur. Quare praestat, eis, si fieri potest, nullum antidotum exhibere: verùm sufficit, victu potius refrigerante & contemperante, necnon ijs quae superflua repurgant, frequentius vti. Sin autem antidoto interim vti cogaris, illa potius in quartanis ex adustione nimia ortis, propinanda putes, quae constant ex opio, cicuta, & alterco: item quae vrinam prouocare possunt, ita vt nō valde calefaciant, idq; in eis praecipuè, quos vigilia & sitis comitatur. Nam somnus ante accessionem obueniens frequenter impediuit, ne accessio in totum oboriretur: aut effecit, vt moderatior ea fieret. Porrò vt antidota à me dicta facilè inueniantur, necessarium duxi compositiones exponere, maximè illorum, quorum etiam antea in quartanis, quae ab humore melancholico excitantur, multam habui experientiam.

Anti

Antidotum ad quartanas, quæ ex humore melancholico constituuntur.

Castorei, papaueris, myrrhæ, piperis albi, liquoris cyrenniaci, singulorum drach. 4. Liquorem læuigatum, & aqua maceratum reliquis adijcito: fingitoq; catapotia, & dato ante accessionem ieiuno, aut cœnato ex aqua. Prestat, si ægrum ipsum etiam perungas, nempe oleo calido, quod nitrum admixtum habeat.

Aliud etiam, ad quotidianas efficax.

Opopanacis, opij, castorei, alterci seminis, singulorum drach. 4. Læuigatis paulum mellis admisceto, datoq; adultis quidem dimidiæ drach. instar: pueris autem hora antequam inuadat accessio obolos duos.

Aliud ad quartanam.

Liquoris cyrenaici, piperis, myrrhæ, rutæ folia, singulorum drachmæ quatuor. Detritis, probeq; mixtis, ante accessionem ex oxymelite vtitor.

Antidotum achariston.

Facit ad multos interiores affectus, præcipuè

pue vero ad quartanas. Croci vncia: opij vnciæ septem: galbani vnciæ septem: casiæ vnciæ tres, styracis vnciæ septem: myrrhæ vnc. 4. castorei vnc. 7. costi vnciæ tres: piperis vnciæ quatuor: spicæ nardi vnciæ septem: mellis despumati quod sufficit. Datur fabæ ægyptiæ instar ex mulsa ante accessionem.

Antidotum, quod & ipsum mirificè ad quartanas valet.

Styracis exquisiti drachmæ quatuor: myrrhæ drach. duæ: opopanacis drach. 4. iridis sesquidrach. piperis drach. 6. galbani drachma: lachrimæ papaueris drachma. Datur fabæ ægyptiæ instar, melle exceptum hora ante febris accessionem.

Pastillus insignis admodum ad quartanas.

Opij veteris, rutæ foliorum, singulorum drachmæ duæ: croci drachma: alterci foliorum drachmæ duæ. Contusa, increta, læuigataq; in pastillos redigito, qui singuli scrupulos duos pendeant. Ac dato horis duabus ante accessionem ex posca, pro ægri virium ratione.

Pastil

Pastillus alius, benefaciens admodum ad quartanas.

Piperis albi, seminis dauci cretici, pares portiones. Contusas incretasq́ ante accessionẽ ex multa aqua calida cochlearij mensura dato Hoc plerosq́, cum simplicius sit, adiuuit quartanarios.

Pastillus alius præstantissimus, vt nullus alius, succurrens curansque celerrimè: elicit enim sudores, atque ita morbo diuturno ægrum liberat.

Opij drachma: piperis longi ✠, *castorei, singulæ drachmæ. Mulso conformantur.* Dato *singulis obolum ex oxymelite lotis, & in lecto repositis. Hoc multos sudores euocat, & magna ex parte bis aut ter potum liberat. Hæ omnes validæ sunt antidotorum vires, ad calefaciendum & attenuandum efficaces. Quare etiam quartanis potius, vt diximus, conueniũt, quæ à melancholico & terrestri humore excitantur, adulteranturq́ à pituita: non autem continuè, sed per longa interualla exhiberi debent. Nam liberalior eorum vsus, humores multo adhuc sicciores, crassioresq́ efficit. Tutius autẽ dãtur, cum cococtio iam apparuerit, & vires sint robustæ ac ægri multã ad hoc inclinationem habent, qui & à nobis medica*

dicamenta sumere consueuerunt, & nos phar maca sibi offerre compellunt. Sunt enim nonnulli non modò barbari sed etiam alij plerique opinione ac ratione aliena præditi, vt etiam secari vriq; præ omni medicina malint: ac eos qui hac faciunt, scire aliquid arbitrantur; inuitantq; studiosè in ædes suas: & prestantiores hosce medicos censent, quàm qui victum præscribunt. Si igitur nostrum aliquis dare quid eis cogatur, qui calido siccoq; temperamento sunt, & ex nimia flauæ bilis adustione quartanam experiũtur, illa offeret antidota, quæ vim non adeò acrem & calidam possident: sed quantum licet, hac vacant: & si fieri poterit, refrigerantia potius, & ad somnum inducendum, sensumq; extenuandum efficacia obtinet. qualis est etiam Xenocratis pastillus, cùm ad alia pleraq; vtilis, tum verò eximiè & ad quartanas, & ad tertianas: descriptio ipsius in hunc modum habet.

Pastillus ad quartanarios ex nimia flauæ bilis adustione.

Seminis papaueris hortensis, lachrymæ papaueris, singulorum scrupuli duo: alterci albi, succi dulcis radiculæ, singulorum scrupuli sex: styracis, anisi, singulorum scrupuli quatuor: croci, castorei, corticis mandrogoræ, singulorum scrupuli tres. Arida contusa, incretaq;, succo

sapa

sapa, vel passo cretico veteri excipito, ac utitor cum fiducia, in his præcipuè quos vigiliæ comitatur, aluus profluit, os ventriculi fluxione laborat, & dolor colum exercet.

Aliud simplicius.

Decoctum scorpiuri herbæ mirificè propè omnibus auxiliatur, si ante accessionem bibatur. Iuuat enim non modò ratione naturali, sed etiam quia materiam per aluum & vomitus educit.

De lapide armeniaco.

Lapis qui armeniacus dicitur, siue lotus, siue illotus offeratur, quatuor siliquarum pondere mirabiliter ad omnem quartanæ speciem valet. Nam humorem melancholicum, ut nullum aliud præsidium euacuat: sed lotus quidem aqua, per inferiora magis purgat: illotus autem per vomitiones, citra calorē, non quemadmodum alia. Si verò nonnulli lapidis potionem odio habuerint: in catapotia redigito, his medicamentis ei adiectis. Aloes scrupuli quatuor: epithymi scrupuli tres: agarici scrupulus: lapidis armeniaci scrupulus: gariophylli grana quinq;: scammoniæ scrupuli quinq;. Excipito succo citrij, aut crocomelo, aut rhodomelo, aut rhodomelite. Dantur scrupuli duo. Proficiunt etiam catapotia ex epithymo absq; scammo-

nia: habent autem in hunc modum. Absinthij succi drachmæ quatuor: medullæ cucurbitæ syluestris drachma: aloes drachmæ duæ: mastichæ drachmæ tres: epithymi drachmæ duæ. Dantur noctu catapotia. Benefaciunt etiam ad mendaces quartanas, quæ paulum quoque pituitæ habent admixtum.

Aliud antidotum mirificum ad multa efficax, maximè verò quartanis.

Vetustum capitis dolorem finit, vertiginosumq; affectum, comitiales accessiones & vigilias sopit: insaniam quæ mania dicitur, sedat: magnos oculorum dolores lenit: fluxionem doloremq; dentium discutit: spirandi difficultatem omnemq; asthmatis causam abigit: tussi vetustæ, peripneumoniæ & pleuritidi medetur, tum siccæ, tum humidæ: omne à pulmone humiditatis vitium dissipat: sputa tenuia mitigat, & eductioni paratiorem ex hydromelite potum efficit. Sin autem quis sanguinem spuerit, ex oxymelite, aut posca, aut polygonij succo aut plantaginis drachmarum duarum instar dato, pro ægri viribus ponderi paulum quiddam adijciens, aut detrahens. Cæterùm hoc antidotũ stomachi est præsidium. Nam ex humiditate flaccidum, imbecillemq; astringit & firmat

& firmat, cibosq; ob vomitiones non continentem roborat, & omnes ventriculi inflationes per ructus discutit, punctorios iecoris dolores mitigat, & arquatis morbis auxiliatur. Nam vnamquamq; partem ad priorem naturam reuocat, & atræ bilis morbum, quæ melancholia dicitur, diuturnum & turbulentum, vigiliasq; leuat: lienis grauitatem subtrahit, & faciei colorem restituit: pituitam, bilem per intestina detrahit: caliditatem intestinis partitam suggerit: distributionis meatus aperit: vrinas segregat, & veluti renes inuadit, atq; ita ex eis tum arenas, tum sanguinis grumos ad vesicam propellit: renibus ac vesicæ medetur: vrinæ difficultatem reprimit. Omnibus porrò prædictis affectibus potu assumptum opitulatur. In ileosis autem morbis, & cœliacis hæc potio veluti viam præparat: inueteratum stercus subducit: vetustamq; inflãmationem resoluit: tormina lenit: distentionem vasorum remittit: & quietem inducit, non veterni modo sed somno concilians. Qui igitur per os id assumere nequeunt, his iniectio per aluum cum fœnugreci succo, & dolore liberat. Iam plurimum auxiliari potest vteri, vt aiunt, calamitatibus. Quippe dolores quoque ex partu solatur, & vigilias molestissimas imminuit: elationem distensionemq; vteri mollit: morbosam purgationem reficit, recreátque, &

angustos vasorum meatus dilatat: sanguinis in uterum profluuium acutius, magisq; subitum non modò potu restringit, sed etiam vino calente in ipsam infusum sistit: item vocis abscisionem & neruorum contorsiones potu mitigat. Vtimur eo in articularijs, & podagricis ac plurimum id opitulari ægris compertum est. Maxime verò inuenias medicamentum vim istam in virulentis, non modò si per os exhibeatur, seruare, sed etiam si locis oblæsis illinatur, proficere: ac in vehementibus periculis vtroque modo antidoto vtendum est. Itaq; non solum in continuis febribus, ardentibusq; & colliquantibus, quæ syntectica Græcis dicuntur ex aqua, vel mulsa sumitur: ac maxima titulus eius promittit. Datur ægris drachmæ instar hora vna, aut duabus ante accessionem: in quartanis autem copiosiore vtor medicamento, eo quòd diuturnius malum inhæreat, & ægrè refici possit. Qui medicamentum hoc donauit, incomparabile ipsum esse asseuerabat. Hæc est ipsius compositio. Myrrhæ scrupuli septem: spicæ nardi scrupuli tredecim: croci scrupuli quindecim: castorei scrupuli quatuor: opij scrupuli octodecim: amomi scrupuli quatuor: anisi scrupuli decem: petroselini macedonici scrupuli quindecim: apij seminis scrupuli duodecim: iunci quadrati floris scrupuli 9. casiæ Aegyptiæ scrupuli quatuor, piperis albi scrupuli

puli quatuor, piperis nigri scrupuli quindecim: sysonis syriaci scrupuli duodecim: styracis scrupuli sex: seselios scrupuli 4. hedycroi fecis quod magma dicitur, scrupuli quinque: mellis despumati quod satis est. Styracem dilatatum melle soluito, arida super inspergens. Opium verò ex sapa macerato, donec mellis fiat spissitudo, atq; sic reliquis adijcito.

De balneis.

Sciendum est, balneis quoq; sic vtendum esse, ad vnamquanq; speciem respiciendo: calidioribus quidē, in ijs quæ ex humore melancholico excitantur: temperatis autem potius, in illis quæ ob nimiam humoris biliosi adustionem proueniunt: adhæc exercitijs similiter, & frictione, sed minus in calidioribus.

De vnctione.

Præterea vnctio interdum quidem adhibenda est ex oleo cyprino, aut gleucino in frigidioribus: chamæmelino autem, vel oleo dulci, aut hydrelæo in calidioribus. In summa, pro varia huius specie, diuersa quoq; curatio adhibeatur. Frictionē autem, vt maximum præsidium, si quid aliud, adhibere conuenit, nunc copiosiorem, nunc pauciorem. Satis igitur sunt & dicta iam remedia, & vniuersa victus ratio: si quis omnino perseueranter vti velit, diuturnæ quartanæ medebitur. Quoniam

vero nonnulli negligentes metuunt, ne morbus diutius moretur, & multis corripiantur accessionibus, omnibus desiderant uti, & naturalibus simul, & his quae alligantur, necessarium duxi propter huiusmodi haec quoque exponere, si quid à nobis ex longo temporis usu & experientia cognosci potuerit.

Medicamentum, quod appendi solet ad quartanas, saepe à nobis multis experimentis comprobatum.

*Scarabaeus quartanarios curat: oportet autem ipsum vivum extrinsecus fuluo linteolo firmiter alligatum, collo suspendere. dicunt autem hoc ipsum praestare si ita appendatur. Est hoc quoque verum, usu multo compertum. Lacertam viridem appendito: item ex unguibus aegri tum manuum, tum pedum exiguum praecisum, sicut facere solent, quibus ungues praeciduntur, rufo panniculo inijcere, & in eo firmiter illigatum ita appendito, * ac rursus appensam ipsam resoluere, unde etiam capta fuerit. Referunt quoque, si quis ex gena hirci pilos acceptos aegro adalliget, mirabiliter quartanae posse mederi. Omnium vero naturalium medicorum testimonijs confirmatum est sanguinem qui primus à virgine fuerit excretus*

natur

naturaliter, quartanæ aduersari: similiter etiam corruptæ sanguinem efficere, si quis ipsum ægro ad brachiale dextræ manus, aut ad eiusdem brachium alliget. Noui ego quendam, qui hac ratione vtens quartanam curauerit: dabat mulieri parienti pallium ægrotantis ferendum, quod ille interius ferebat, illotum, & iam perspirabile: postea à pariente pallium recipiens, ægro ferendum rursus præbebat. Ac quartana non amplius in posterum affligere, mirabiliter contrarietate quadam, & ratione arcana deprehendebatur.

Ex libris Aetij de erysipelaceis viscerum affectibus.

Erysipelaceus affectus nonnunquam viscerum alicui oboritur, qui febrim ardentem & hecticam inferat: & si quidem erysipelas ventriculum obsideat, hinc febris incenditur, quam lepyrian Græci nominant: sin autem iecur infestet, typhode: si pulmonem exerceat, crymnoden. huiusmodi verò febris primum refrigerantibus & humectantibus tum cibis, tum potibus, & ijs quæ exterius imponuntur indiget. Quoniam igitur hectica febris alteri morbo non est commixta, balneum requirit, quemadmodum etiam alij omnes calores, & siccitates. Quòd si erysipelaceus affectus viscera vrgeat, abstinendum quidem balneo in to-

tum, frigida autem in morbi vigore strenuò utendum est. Ita nominare consueuimus, cum una vice & frigidissimam, & multam dederimus. Verùm ante statum frigida non utemur, nisi ab ægro, qui & frigidæ potioni assueuerit, & sitim ferre nequeat, coacti fuerimus. Extrinsecus igitur imponi debent, quæ refrigerant. & si nihil proficiunt, tunc etiam frigidam potionem dare, aut potius cibos refrigerantes oportet. Maximè omnium conueniunt teneræ & dulces lactucæ: eluantur autem liberaliore aqua frigida. optimè quidem ita sumptæ proficiunt. Quoniam verò insuauitatem ipsarum, si ita sumantur, gratiorem nonnunquam reddere coacti sumus, aceto copiosiori aqua frigida mixto, intingere illas permittemus. Acetum autem sit tale, quod ab omni vitiosa qualitate prorsus recesserit. Extrinsecus etiam ipsæ lactucæ succus accommodari potest: imò & semperuiui & seris, portulacæ, atriplicis, solani & plantaginis, cum pane sicco trito, & modico rosaceo bono, similibusq; refrigerantibus. Præstantissimum quoque est, quo nos utimur, ex uuis acerbis, & rhoe. Humorem enim ipsorum expressum in pilam cum portulaca viridi conijcimus: deinde contusum exprimimus: & coniecto in vas liquore, & orificio exactè obturato, vas in aquam frigidam mittimus: præstaret au-

tem

tem, si vas etiam niue obduceretur. In vsu miscemus polentæ ordei tenuissimæ: deinde maceratum, vt liquidius sit, linteo duplici illinimus, imponimúsque præcordijs, ita vt non diu sinamus inhærere: sed postquàm tepidum euaserit, hoc quidem tollentes, alterum imponamus, idque perpetuò consequenter facientes, donec æger altas corporis partes quodammodo refrigerari senserit, & siti minus crucietur. Miscemus autem nonnunquam etiam oleum omphacinum, & rosaceum, vbi erysipelas inflammatorium præcordia torserit. Atque hæc sanè de febrium curatione abundè dicta esse arbitramur.

FINIS.

RERVM ET VERBORVM PRÆCIPVE MEMORABILIUM, quæ in Alexandro Tralliano continentur, Index.

Anody

B.

Balneum

C

Cyphi

E

Fomenta

G

H

I

Inca

L

M

N

O

Oua

P

Podag

Q

R

Reiecti

S

Tepida

V

FINIS.

Lugduni,
EXCVDEBAT
Ioannes d'Ogerolles,
1560.